

Europos Sąjungos oficialusis leidinys

C 10

51 tomas

Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

2008 m. sausio 15 d.

Pranešimo Nr.	Turinys	Puslapis
	I <i>Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės</i>	
	REZOLIUCIJOS	
	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas 438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d.	
2008/C 10/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Rezoliucija dėl Stichinių nelaimių	1
	III <i>Parengiamieji aktai</i>	
	EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS	
	438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d.	
2008/C 10/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas COM(2006) 618 galutinis	2
2008/C 10/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Mašinų sektoriaus reglamentavimo paprastinimo	8
2008/C 10/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl konkurencingos automobilių pramonės reglamentavimo sistemos 21-ajame amžiuje. Komisijos pozicija dėl CARS 21 aukšto lygio grupės galutinės ataskaitos. Indėlis į ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją COM(2007) 22 galutinis	15
2008/C 10/05	Europos socialinių ir ekonomikos reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo (Kodifikuota redakcija) COM(2007) 310 galutinis — 2007/0107 (COD)	21

LT

Kaina:
22 EUR

(Tęsinys antrajame viršelyje)

2008/C 10/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl žemės ūkio ir miškų ūkio ratinių traktorių vilkties ir atbulinės eigos įtaisų COM(2007) 319 galutinis — 2007/0117 (COD)	21
2008/C 10/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų identifikavimo lentelių, įrašų, tų lentelių tvirtinimo vietos ir būdų COM(2007) 344 galutinis — 2007/0119 (COD)	22
2008/C 10/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plano: išnaudoti potencialą COM(2006) 545 galutinis	22
2008/C 10/09	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl oro uostų rinkliavų COM(2006) 820 galutinis — 2007/0013 (COD)	35
2008/C 10/10	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Tausi elektros energijos gamyba deginant iškastinį kurą: siekis užtikrinti beveik teršalų neišskiriančią gamybą deginant anglį po 2020 m.“ COM(2006) 843 galutinis	39
2008/C 10/11	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių (nauja redakcija) COM(2007) 264 galutinis — 2007/0097 (COD)	44
2008/C 10/12	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę COM(2007) 51 galutinis — 2007/0022 (COD)	47
2008/C 10/13	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos farmakologiškai aktyvių medžiagų leistinių likučių kiekių nustatymo gyvulinės kilmės maisto produktuose tvarką ir panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 2377/90 COM(2007) 194 galutinis — 2007/0064 (COD)	51
2008/C 10/14	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl Bendrijos sistemos, skirtos duomenų rinkimui, tvarkymui ir naudojimui žuvininkystės sektoriuje bei paramos bendrosios žuvininkystės politikos mokslinėms rekomendacijoms rengti, kūrimo COM(2007) 196 galutinis — 2007/0070 (CNS)	53
2008/C 10/15	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 96/22/EB dėl draudimo vartoti gyvulininkystėje tam tikras medžiagas, turinčias hormoninį ar tirostatinį poveikį, bei beta agonistus COM(2007) 292 galutinis — 2007/0102 (COD)	57
2008/C 10/16	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1924/2006 dėl teiginių apie maisto produktų maistingumą ir sveikatingumą COM(2007) 368 galutinis — 2007/0128 (COD)	58
2008/C 10/17	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasaulinės prekybos integracijos ir užsakomųjų paslaugų: kaip įveikti naujus iššūkius	59
2008/C 10/18	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pacientų teisių	67
2008/C 10/19	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tvaraus našumo skatinimo europinėje darbo vietoje	72

2008/C 10/20	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos politikos stebėsenai skirtų suderintų rodiklių negalios srityje	80
2008/C 10/21	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl veiksmingesnio MTTP mokesčių paskatų naudojimo COM(2006) 728 galutinis	83
2008/C 10/22	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ekonomikos: 2006 m. apžvalga. Euro zonos stiprinimas: pagrindiniai politiniai prioritetai COM(2006) 714 galutinis — SEC(2006) 1490	88
2008/C 10/23	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Finansų rinkų raidos socialinių ir ekonominių pasekmių	96
2008/C 10/24	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramonės strategiją skatinančios ekonominės politikos	106
2008/C 10/25	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl — Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl valstybių narių tiesioginių mokesčių sistemų koordinavimo vidaus rinkoje — Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl nuostolių apmokestinimo tvarkos tarpvalstybiniais atvejais — Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl persikėlimo apmokestinimo ir būtinybės koordinuoti valstybių narių mokesčių politiką COM(2006) 823 galutinis ir — COM(2006) 824 galutinis SEK(2006) 1690 ir — COM(2006) 825 galutinis	113

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

REZOLIUCIJOS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

438-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2007 M. RUGSĖJO 26-27 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto Rezoliucija dėl Stichinių nelaimių

(2008/C 10/01)

2007 m. rugsėjo 25 d. Biuro posėdyje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas nusprendė išreikšti savo susirūpinimą dėl šių metų rugpjūčio mėnesį Graikijoje siautėjusių didelių gaisrų ir pareikšti savo solidarumą su aukomis ir pilietine visuomene.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d., rugsėjo 26 d. posėdyje Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią rezoliuciją 192 nariams balsavus už, niekam nebalsavus prieš ir vienam nariui susilaikius.

Po įvairių stichinių nelaimių, palietusių daugelį valstybių narių, Komitetas kalbėjo, jog šiuo metu veikiančiam Europos civilinės saugos mechanizmui reikia skirti pakankamai išteklių pagalbos teikimui nelaimių Europoje ir už jos ribų atvejais koordinuoti.

Atsižvelgdamas į pastaruosius įvykius, Komitetas nori pakartoti savo poziciją, kurią išdėstė nuomonėje CESE 1491/2005 (NAT/283), ir ragina Komisiją pirmiausia užtikrinti, kad Bendrijos civilinės saugos mechanizmas veiktų efektyviai, imantis šių priemonių:

1. reikalaujant, kad visos valstybės narės, priimdamos atitinkamą teisėkūros priemonę, laikytųsi bendrijos civilinės saugos standartų;

2. numatant Bendrijos civilinės saugos mechanizmui šias priemones:

- palydovinę ryšių sistemą,
- specialias pagalbos komandas,
- sistemą, kuri padėtų Europos Sąjungoje surasti laisvas pagalbos komandas ir įrangą,
- regionines operacijų bazines, visapusiškai koordinuojant jų veiksmus tarpusavyje,
- tinkamą pagalbos komandų techninį parengimą,

3. priimti ES teisės aktus, numatančius civilinę ir baudžiamąją atsakomybę, kad stichines nelaimės sukeliantys asmenys būtų patraukti atsakomybėn ir nubausti.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

III

(Parengiamieji aktai)

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

438-OJOJE PLENARINĖJE SESIJOJE, ĮVYKUSIOJE 2007 M. RUGSĖJO 26-27 D.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Žaliosios knygos dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas

COM(2006) 618 galutinis

(2008/C 10/02)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. spalio 24 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Žaliosios knygos dėl teismo sprendimų vykdymo Europos Sąjungoje veiksmingumo gerinimo: banko sąskaitų areštas*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Jorge Pegado Liz**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 131 nariui balsavus už, 1 prieš ir 6 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Šia Žaliąją knygą ir imdamasi tolesnių priemonių po keleto iniciatyvų, kurių tikslas — sukurti Europos teisinę erdvę, Komisija pradeda konsultacijų procesą dėl galimybės sukurti Bendrijos teisinę priemonę piniginių reikalavimų vykdymo veiksmingumui padidinti, užtikrinant, kad pinigų sumos skolininko banke bet kurioje valstybėje narėje būtų iššaldomos, kai tik prasideda teismo procesas.

1.2 Remiantis šia Žaliąja knyga, kartu su kuria būtina perskaityti ir išnagrinėti prie jos pridedamą darbo dokumentą ⁽¹⁾ ir ją pagrindžiančią užsąsaktą studiją, atrodo, kad Komisija rengiasi pasiūlyti neprivalomą reglamentą, kuriame būtų nustatoma Europos vykdomojo rašto dėl arešto teisinė sistema prevencinio banko sąskaitų arešto forma, neatsižvelgiant į skolos pobūdį ar į suinteresuotųjų šalių statusą. Tačiau objekto ir subjekto apibrėžtyse nenuosekliai vartojamos sąvokos, o Komisijos dokumento vertimai į kai kurias kalbas yra ypač nepatikimi.

1.3 Šios priemonės poveikio tyrimų atlikta nebuvo, o lyginamosios teisės studijos, kuriomis ji paremta, apima tik 15 iš 27 valstybių narių. Tokiomis aplinkybėmis Komitetas, pritardamas Komisijos susirūpinimui, mano, kad šios priemonės poreikis nebuvo deramai įrodytas subsidarumo ir proporcingumo principų požiūriu — gal lygiaverčio rezultato būtų galima pasiekti tiesiog pakeitus dvi Briuselio I reglamento nuostatas.

⁽¹⁾ SEC(2006) 1341.

1.4 Komitetas taip pat nemato jokio loginio paaiškinimo, kodėl tokio pobūdžio iniciatyvos taikymo sritis buvo apribota iki prevencinio pinigų sumų banko sąskaitose arešto. Komitetas siūlo praplėsti šią taikymo sritį, kad ji apimtų kitą skolininko kilnojamąjį turtą, ir, atlikus būtinus pakeitimus, areštą, kai išduodamas vykdomasis raštas. Komitetas taip pat mano, kad būtina užtikrinti, jog kartu su šia priemone būtų įgyvendinama iniciatyva dėl banko sąskaitų skaidrumo, įsipareigojimo teikti informaciją ir būtino konfidencialumo bei duomenų apsaugos taisyklių.

1.5 Komitetas pritaria Komisijos pozicijai, kad jei tokios priemonės įgyvendinimas būtų neabejotinai būtinas, neprivalomas reglamentas dėl skolininko banko sąskaitų išaldymo valstybėje narėje, kurioje kreditorius negyvena ir nėra įsisteigęs, būtų tinkamiausias sprendimas.

1.6 Remdamasi tuo, kas pirmiau išdėstyta, ir norėdamas atsakyti į Komisijos prašymą pateikti nuomonę, Komitetas pateikia išsamų techninių ir teisinių rekomendacijų rinkinį, kuriame nurodoma, kokia, jo nuomone, turėtų būti tinkamiausia iniciatyvos sistema (visų pirma teismo jurisdikcijos požiūriu), vykdomojo rašto išdavimo sąlygos, sumų, kurios gali būti areštuojamos, dydis, išimtys, skolininko ir trečiųjų šalių, kurios turi bendras sąskaitas (kai dalijamasi atsakomybe arba kai atsakomybė yra santykinė), apsaugos garantijos, apeliacinių skundų teikimo tvarka ir terminai, teisinių išlaidų sistema, bankų, kuriuose laikomos sąskaitos, įsipareigojimai ir atsakomybė bei nacionalinės ir tarptautinės privatinės teisės taisyklės, kurios taip pat gali būti taikomos.

2. Žaliosios knygos esmė

2.1 Šia Žaliaja knyga Komisija pradeda suinteresuotųjų šalių konsultacijų procesą dėl piniginių reikalavimų vykdymo gerinimo. Kaip galimą sprendimą ji siūlo sukurti Europos banko sąskaitų arešto sistemą.

2.2 Komisija pradeda nuo Europos teisinės erdvės civilinėje byloje priimto sprendimo vykdymo problemų įvardijimo, kurių iškyla dėl nacionalinių taisyklių šioje srityje nesutapimo, ir pripažįsta, jog Reglamentas (EB) 44/2001 (Briuselis I) ⁽²⁾ *neužtikrina, kad ex parte teismo suteikta apsauginė priemonė, tokia kaip banko sąskaitos areštas, bus pripažinta ir įvykdyta kitoje valstybėje narėje, ne toje, kurioje ši priemonė buvo nustatyta.*

2.3 Komisijos nuomone, šis trūkumas galėtų iškreipti nuo teismo sistemų veiksmingumo priklausančių verslo įmonių konkurenciją tose šalyse, kuriose jos vykdo savo veiklą. Todėl tai galėtų trukdyti sklandžiai veikti vidaus rinkai, kuriai būtinas vienodas piniginių reikalavimų patenkinimo veiksmingumas ir greitis.

2.4 Todėl Komisija siūlo sukurti *Europos vykdomąjį raštą dėl banko sąskaitų arešto, kuris leis kreditoriui apsaugoti jam priklausančią pinigų sumą arba į kurią jis turi reikalavimo teisę, tokiu būdu neleisdžiant išsiųsti arba pervesti lėšas, kurias skolininkas Europos Sąjungos teritorijoje turi vieno arba kelių bankų sąskaitose ir pateikia išsamią galimos teisinės sistemos analizę, kurios kriterijus ji nustato 23 klausimų forma.*

3. Iniciatyvos aplinkybės

3.1 Ši iniciatyva puikiai dera su platesniu priemonių, kurias Komisija priėmė pagirtinai siekdama sukurti

⁽²⁾ 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Briuselis I), OL L 12, 2001 1 16. EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Henri Malosse (CES 233/2000, 2000 m. kovo 1 d., OL C 117, 2000 4 26).

Europos teisinę erdvę, rinkiniu ir yra teisinio pagrindo ⁽³⁾ vidaus rinkai sukurti dalis, ypač po to, kai Briuselio konvencija tapo Bendrijos reglamentu ⁽⁴⁾ ir Reglamentu, sukuriančiu Europos vykdomąjį raštą ⁽⁵⁾.

3.2 Praktinėse Komisijos pastabose dėl teismo sprendimų vykdymo problemų skirtingose Europos valstybėse ir dėl šiuos teismo sprendimus reglamentuojančių taisyklių skirtumų, susijusių su nepakankamu jų vykdymo proceso suderinimu ES lygiu, su Komisijos teisingai nurodytais padariniais ⁽⁶⁾ yra tiesos. Taip pat reikėtų pabrėžti, kad neseniai įstojus 12 naujų valstybių narių, ši padėtis tik pablogės. Tačiau šioje Žaliojoje knygoje Komisija praleido būtiną savo iniciatyvos analizę subsidiarumo ir proporcingumo principų požiūriu.

3.3 Tai nereiškia, kad nebuvo galima pasiekti tokio pat arba lygiavertio poveikio rezultato tiesiog iš dalies pakeitus vieną ar dvi Briuselio I reglamento nuostatas (t. y. 31 ir 47 straipsnius) ⁽⁷⁾ praplečiant taikymo sritį, bet nepakeičiant esamos sistemos. Tai būtų buvę akivaizdžiai naudinga teisės aktų paprastinimo atžvilgiu.

⁽³⁾ Be kitų dokumentų, jis apima:

- Komisijos komunikatą *Veiksmų planas, skirtas padėti vartotojams kreiptis į teismą ir spręsti vartotojų ginčus vidaus rinkoje*, 1996 m. vasario 14 d. (COM(96) 13 galutinis);
- Komisijos komunikatą *Dėl teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje didesnio veiksmingumo* [COM(97) 609 galutinis, OL C 33, 1998 1 31];
- Žaliąją knygą dėl teisinės pagalbos vartotojams ir vartotojų ginčų sprendimo bendrojoje rinkoje [COM(93) 576 galutinis];
- Žaliąją knygą dėl alternatyvių ginčų sprendimo būdų civilinėje ir komercinėje teisėje [COM(2002) 196 galutinis, 2002 4 19];
- 1995 m. gegužės 12 d. Komisijos rekomendaciją dėl mokėjimo terminų komerciniuose sandoriuose ir atitinkamą Komisijos komunikatą; OL L 127, 1995 6 10 ir atitinkamai OL C 144 1995 6 10;
- 1998 m. gegužės 19 d. Direktyvą 98/27/EB dėl draudimų ginant vartotojų interesus;
- 2000 m. birželio 29 d. Direktyvą 2000/35/EB dėl kovos su pavėluotu mokėjimu komerciniuose sandoriuose;
- 2000 m. gruodžio 22 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 44/2001 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų civilinėse ir komercinėse bylose pripažinimo ir vykdymo (Briuselis I), OL L 12, 2001 1 16; EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Henri Malosse (CES 233/2000, 2000 m. kovo 1 d., OL C 117, 2000 4 26);
- 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentą (EB) Nr. 805/2004 (EB) Nr. 805/2004, sukuriantį neginčytinų reikalavimų Europos vykdomąjį raštą; EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Guido Ravoet (CESE 1348/2002, 2002 m. gruodžio 11 d., OL C 85, 2003 4 8);
- 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1206/2001 dėl valstybių narių teismų tarpusavio bendradarbiavimo renkant įrodymus civilinėse ar komercinėse bylose; OL L 174, 2001 6 27; EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Bernardo Hernández Bataller (CESE 228/2001, 2001 m. vasario 28 d., OL C 139, 2001 5 11);
- Abipusio teismo sprendimų pripažinimo civilinėse ir komercinėse bylose principo įgyvendinimo priemonių programą (OL C 12, 2001 1 15);
- 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1346/2000 dėl bankroto bylų (OL L 160, 2000 6 30); EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Guido Ravoet (CESE 79/2001, 2001 m. sausio 26 d., OL C 75, 2000 3 15);
- 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 1347/2000 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis abiejų sutuoktinių vaikams, pripažinimo bei vykdymo, *idem*; EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Braghin (CES 940/1999, 1999 m. spalio 20 d., OL C 368, 1999 12 20);
- 2000 m. gegužės 29 d. Tarybos reglamentą 1348/2000 dėl teisminių ir neteisminių dokumentų civilinėse arba komercinėse bylose įteikimo valstybėse narėse; *Idem*. EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Bernardo Hernández Bataller (CES 947/1999, 1999 m. spalio 21 d., OL C 368, 1999 12 20);
- 2001 m. gegužės 28 d. Tarybos sprendimą sukuriantį Europos teisminį tinklą civilinėse ir komercinėse bylose, (OL L 174, 2001 6 27); EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Daniel Retureau (CESE 227/2001, 2001 m. vasario 28 d., OL C 139, 2001 5 11);
- 2006 m. gruodžio 12 d. Reglamentą (EB) Nr. 1896/2006, nustatantį Europos mokėjimo įsakymo procedūrą (OL L 399, 2006 12 30); EESRK nuomonės dėl reglamento projekto pranešėjas Jorge Pegado Liz (COM(2004) 173 galutinis, 2004 3 19) (CESE 133/2005, 2005 2 22, OL C 221, 2005 9 8);
- pasiūlymą priimti Reglamentą, nustatantį Europos reikalavimų dėl nedidelių sumų nagrinėjimo procedūrą (COM(2005) 87 galutinis, 2005 3 15); EESRK nuomonės šiuo klausimu pranešėjas Jorge Pegado Liz (CESE 243/2006, 2006 2 14).

⁽⁴⁾ 2000 m. gruodžio 22 d. Reglamentas (EB) Nr. 44/2001. EESRK nuomonės pranešėjas Henri Malosse (OL C 117, 2000 4 6).

⁽⁵⁾ 2004 m. balandžio 21 d. Reglamentas (EB) Nr. 805/2004 pagal pasiūlymą COM(2002) 159 galutinis, 2002 8 27. 2002 m. gruodžio 11 d. EESRK Nuomonė CESE 1348/2002, pranešėjas Guido Ravoet (OL C 85, 2003 4 8).

⁽⁶⁾ Ypač jos Komunikate *Dėl teismo sprendimų priėmimo ir vykdymo Europos Sąjungoje didesnio veiksmingumo* (OL C 33, 1998 1 91).

⁽⁷⁾ Šie du straipsniai yra nepaprastai ilgi, o tai reiškia, kad juos interpretuoti reikėtų remiantis precedentų teise, konkrečiau — Denilauer byla (Teismo sprendimas C-125/79, 1980 5 21, p. 1553), susijusia su 31 straipsniu. Su terminais, *exequatur* procedūromis, bylos iškėlimo sąlygomis (būtinybe įrodyti *fumus bonus iuris* ir *periculum in mora*), gynbos priemonėmis ir (arba) garantijomis, sumomis, kurios gali būti areštuojamos, ir (arba) išimtimis susiję klausimai galėtų būti aptariami pirmiau paminėtuose straipsniuose. Taip būtų praplėsta priemonės taikymo sritis ir sudaryta galimybė pasiekti Komisijos pasiūlyme išskeltus tikslus.

3.4 Komisija dar neatliko preliminarus poveikio vertinimo, kuriame būtų atsižvelgiama ne tik į 15 valstybių narių, kurių padėtis jau buvo išnagrinėta studijoje⁽⁸⁾, kuria pagrįsta Žalioji knyga, bet ir į visas dabartines valstybes nares. Prie jos turi būti pridėtas tinkamas priemonių vertinimas, kurio tikslas — užtikrinti didesnę skolininko turto ir būtinos prieigos prie informacijos apie jo banko sąskaitas (nepažeidžiant banko paslapties apsaugos) skaidrumą, nes tik atsižvelgus į visus šiuos veiksnius galima atlikti teisingą iniciatyvos vertinimą ir nustatyti a) jos reikalingumą; b) taikymo sritį ir c) loginį pagrindą.

4. Bendros pastabos

4.1 Komitetas suskirstė savo pastabas į dvi kategorijas:

- a) bendros pastabos apie esminius klausimus, susijusius su nuostatų pobūdžiu ir taikymo sritimi, ir
- b) konkrečios pastabos apie procedūrinius klausimus.

4.2 Preliminarus klausimas. Terminai ir sąvokos

4.2.1 Kadangi tikėtina, jog paskelbus Žaliąją knygą, bus parengta teisinė priemonė (tikriausiai Bendrijos reglamento forma), sąvokoms, kuriomis bus apibūdinamas paskirtos procedūrinės priemonės pobūdis, apibrėžti vartojami terminai privalo būti aiškūs bei techniškai ir teisiškai tikslūs visomis Bendrijos kalbomis.

4.2.2 Šiuo metu mažiausiai penkių kalbų versijose⁽⁹⁾ Komisijos svarstomos priemonės tipui nustatyti vartojami terminai yra dviprasmiški ir nevisai lygiaverčiai. Dėl teisinio nuostatų pobūdžio galėtų kilti techninė ir teisinė sumaištis. Todėl, siekiant išvengti neaiškumų dėl neteisingų terminų vartojimo⁽¹⁰⁾, Komisija turėtų nedelsiant imtis priemonių vertimų tikslumui užtikrinti.

⁽⁸⁾ Norint geriau suprasti Žaliosios knygos turinį, reikėtų atsižvelgti ne tik į 2006 m. spalio 24 d. Komisijos darbo dokumentą (SEC(2006) 1341), bet ir į 2004 m. vasario 18 d. atnaujintą Heidelbergo universiteto lyginamosios ir privatinės tarptautinės teisės instituto vadovo, profesoriaus Burkhard Hess Studijos Nr. JAI/A3/2002/02 versiją, kurią galima rasti tinklalapyje http://ec.europa.eu/justice_home/doc_centre/civil/studies/doc_civil_studies_en.htm.

⁽⁹⁾ Kalbų, kurias pranešėjas moka geriausiai. Jis deja neišmano likusių 22. ⁽¹⁰⁾ Angliškas terminas *attachment* yra dviprasmiškas net ir technine (teisine) prasme, nes portugaliskai jis galėtų reikšti *penhora* arba *arresto*. Atsižvelgiant į teisinį priemonės pobūdį, net ir anglų kalboje, būtų buvę geriau vartoti terminą *arrestment* arba *freezing order*, siekiant šiuos terminus atskirti nuo *garnishment* sąvokos. Be to, tik vertime į italų kalbą vartojamas terminas *sequestro conservativo* teisingai atspindi prevencinį ir apribojantį priemonės pobūdį; prancūziškas terminas *saïse* su papildomu paaiškinimu *suteikiamas teismo supaprastinto proceso metu* atitinka šį reikalavimą; ispaniškas terminas *embargo* yra netinkamas priemonės pobūdžiui apibūdinti. **Bet kokiu atveju, vertime į portugalų kalbą vartojamas žodis *penhora* yra visiškai netinkamas ir turi būti pakeistas į *arresto*.**

4.2.3 Atsižvelgiant į siūlomų sąlygų (poreikis įrodyti *fumus boni iuris* ir *periculum in mora*) ir paskirties (išaldyti arba užblokuoti banko sąskaitose esančias pinigų sumas, kol bus priimtas ir įvykdytas galutinis teismo sprendimas civilinėje byloje piniginiam turtui atgauti; aišku, tik civilinio ar komercinio pobūdžio, o ne susijusiam su kriminalinėmis bylomis) analizę galima daryti išvadą, kad tai **teismo apsauginė priemonė prevencinio arešto forma**.

4.3 Priemonės taikymo sritis⁽¹¹⁾

4.3.1 Komitetas taip pat abejoja dėl teismo apsauginės priemonės taikymo srities apribojimo banko sąskaitomis.

4.3.2 Piniginio turto areštas, kuris būtinai turi būti visapusiškas, turėtų būti taikomas visam skolininko turtui neviršijant nurodytos areštuoti sumos. Apsauginė priemonė, kaip pavyzdžiui pasiūlytoji, galėtų būti taikoma ir kitam skolininko turtui, įskaitant skolos vertybinius popierius, akcijas, obligacijas, kitus daiktus, į kuriuos skolininkas turi teisę pareikšti reikalavimą trečiosioms šalims, o ne tik tam tikrose banko ar kitų finansinių įstaigų sąskaitose esančius pinigus, areštuoti. Nėra priežasties manyti, kad priemonės taikymo sritį praplėsti mažų mažiausiai apimant kilnojamąjį turtą, kurio nereikia registruoti, ir skolininko piniginius reikalavimus (įskaitant akcijas, obligacijas, nuomą, kitas pajamas, tretiesiems asmenims priklausančius pinigus ir t. t.), t. y. su banko sąskaita tiesiogiai susijusį turtą, būtų pernelyg sudėtinga;

4.3.3 Be to, nėra jokio loginio paaiškinimo Bendrijos priemonės taikymo sričiai apriboti iki prevencinio banko sąskaitų arešto — būtų naudinga ją praplėsti (atlikus reikiamus pakeitimus), kad ji apimtų šio turto areštą, kai tik išduodamas vykdomas raštas, atsižvelgiant į tai, kad galėtų iškilti tokių pat kliūčių, susijusių su turto areštu ar dingimu (kurie iš dalies pateisina priemonę).

4.3.4 Todėl Komisija turėtų tinkamai įvertinti ir pagrįsti priemonės, kuri apima tik prevencinį skolininko banko sąskaitose laikomų pinigų areštą, vertingumą ir išlaidas.

4.4 Reikalavimo išduoti vykdomąjį raštą dėl arešto laikas

4.4.1 Prašymo išduoti apsauginį vykdomąjį raštą laiko klausimas yra automatiškai išsprendžiamas dėl jo pobūdžio, kaip nurodyta pirmiau. Pagal geros teisinės praktikos pavyzdžius, prašymą dėl apsauginio vykdomojo rašto turėtų būti galima pateikti bet kurio su tuo susijusio teismo proceso metu, o tiksliau prieš pateikiant pagrindinį ieškinį, kaip parengiamąjį ir prevencinę procedūrą, nes tada tai turėtų daugiausiai praktinės naudos.

⁽¹¹⁾ Komiteto nuomone, tai turėtų apsiriboti civilinio ir komercinio pobūdžio skola.

4.4.2 Reikia atsižvelgti į akivaizdžias konkrečias režimo ypatybes, priklausomai nuo to, ar apsauginė priemonė taikoma prieš pateikiant pagrindinį ieškinį arba prieš priimant ieškinį patenkinantį sprendimą, prieš ar per sprendimo vykdymą, ar aukštesnės instancijos teismui buvo pateikta apeliacinis skundas dėl pirmos instancijos teismo priimto vykdomojo rašto, arba galiausiai, jei vykdytina teisė nėra vykdomasis raštas (raštas, skolinis įsipareigojimas, čekis ar kitas vykdomasis dokumentas).

4.5 Teismo jurisdikcija

4.5.1 Į klausimą dėl teismo kompetencijos svarstyti ir išduoti apsauginius vykdomuosius raštus iš dalies atsakyta anksčiau. Akivaizdu, kad kompetenciją turi tas teismas, kuris atsakingas už bylos nagrinėjimą, nuo pat ieškinio pateikimo/sprendimo įvykdymo dienos.

4.5.2 Valstybės, kurioje yra banko sąskaitos, teismui **taip pat** turėtų būti suteikiama jurisdikcija, tačiau tokiu atveju vykdomojo rašto reikalaujama prieš pateikiant ieškininį pareiškimą/vykdomąjį raštą. Tokiu atveju vis dėl to turi būti užtikrinta, kad kai tik pateikiamas pagrindinis ieškinys/sprendimo vykdymas, atsakomybė už jau suteiktą teismo apsauginę priemonę pereina teismui, kuriame nagrinėjama pagrindinė byla. Netgi tuo atveju, jei tai priklauso kitos šalies jurisdikcijai, tos šalies teismas turėtų su tuo sutikti nereikalaudamas vykdyti pripažinimo procedūros ⁽¹²⁾.

4.6 Vykdomojo rašto išdavimo sąlygos

4.6.1 Būtina užtikrinti, kad būtų laikomasi **sąlygų**, kurias Komisija pakankamai aiškiai nurodo Žaliosios knygos 3.2 punkte, t. y. *fumus boni iuris* ir *periculum in mora* sąlygų. Vis dėlto tais atvejais, jei teismas jau yra priėmęs sprendimą arba suteikęs bet kurią kitą vykdytiną teisę, bus reikalaujama tik įrodymo dėl *periculum in mora*, kitais žodžiais — įrodymo, jog būtina skubiai išduoti arešto vykdomąjį raštą.

4.6.2 Kita vykdomojo rašto išdavimo sąlyga galėtų būti įrodymas, kad kreditorius dėjo pakankamai pastangų skolai susigrąžinti susitarus su skolininku ir nesiekiant išieškos teismo keliu.

4.6.3 Reikalavimo dėl skolininko išklauso prieš areštuojant sąskaitą netaikymas yra esminis siekiant, kad sprendimas būtų veiksmingas. Tačiau tai turėtų būti glaudžiai siejama su **garantijos pateikimu, kurios dydį turi nustatyti teisėjas** ir kuri turi būti tokia, kad pakaktų bet kokio dydžio nuostoliams ar žalai atlyginti, jeigu priemonė panaikinama nagrinėjant bylą iš esmės arba pateikus apeliacinį skundą (tuo atveju, jei tai neturi sustabdymo poveikio), tačiau tokiu atveju potvarkis dėl tokios priemonės turi būti priimamas anksčiau nei įsigalioja ar priimamas vykdomasis raštas.

⁽¹²⁾ Žr. Teisingumo Teismo 1998 m. lapkričio 17 d. sprendimas dėl Van Uden Maritime B.V. Byla C-391/95 (Europos Teismo pranešimai, 1998, p. I-07091).

4.7 Suma, kuri turi būti apsaugoma, ir neareštuojamos sumos

4.7.1 Suma, kuri turi būti apsaugoma vykdomuoju raštu, neturi viršyti tariamai mokėtinos ir negražintos sumos, pridėjus delspinigius (pagal sutartį arba pagal įstatymą), susikaupusius iki dienos, kurią kreipiamasi dėl vykdomojo rašto.

4.7.2 Kalbant apie atsargumo priemones, kurios bet kuriuo atveju yra laikinos, ir atsižvelgiant į rimtas į bankų sąskaitose išaldytų sumų pasekmes, Komitetas nemano, kad būtų teisėta įtraukti dar ir kitas sumas, skirtas konkrečiai padengti būsimų palūkanų mokėjimus, išlaidas teisininkams, banko mokesčius, teismo išlaidas ir pan.

4.7.3 Komitetas supranta, kad dėl tokios sistemos įgyvendinimo bankai patirs papildomų išlaidų. Tačiau jis nemano, jog vis dėlto būtų teisėta šias išlaidas įtraukti į, tariamojo skolininko numatytas išaldyti sumas bet kuriose jo banko sąskaitose. Turėtų būti palikta teisė nacionaliniuose teisės aktuose numatyti priemones dėl bankų mokesčių ir jų išieškojimo iš kreditorių, kurie naudojami šia procedūra. Šie mokesčiai yra pridedami prie teismo išlaidų, kurios bus nustatytos proceso pabaigoje.

4.7.4 Bendrijos priemonėje turėtų taip pat būti numatyti kriterijai, pagal kuriuos būtų nustatomos neareštuojamos pinigų sumos, kad skolininkas (jei tai privatus asmuo, o ne verslo įmonė) galėtų patenkinti savo ir savo šeimos pagrindinius poreikius, kuriuos patenkinti galėtų trukdyti vykdomasis raštas.

4.7.5 Išdavus apsauginį vykdomąjį raštą, bankas turėtų informuoti teismą apie visus vykdomojo rašto dėl arešto apribojimus, kurie priklauso nuo skolininko sąskaitos rūšies (einamoji sąskaita, kaupiamoji sąskaita, hipotetinė sąskaita ir pan.), į ją sumokėtų pajamų ar uždarbio pobūdžio (atlyginimas, honorarai, alga, pensija ir metinės išmokos, socialinio draudimo įmokos ir pan.) ir su sąskaita susijusių išlaidų pobūdžio (hipoteka, sumos už automobilį, nuoma, vartojimo kreditas, šeimos maistui skirti pinigai ir pan.), vadovaujantis šalies, kurioje yra banko sąskaita, teise ir tuo atveju, jeigu bankas turi tokią informaciją.

4.8 Trečiųjų asmenų sąskaitos

4.8.1 Analogiškai, nėra jokio pagrindo išplėsti apsauginio vykdomojo rašto taikymo siekiant, kad jis būtų taikomas trečiųjų asmenų vardu atidarytoms banko sąskaitoms. Tais atvejais, jei neįmanoma tiksliai nustatyti, kokia sąskaitoje esančių pinigų dalis priklauso skolininkui, turėtų būti daroma prielaida, kad kiekvienas turi po lygiai.

4.8.2 Taip pat neturėtų būti areštuojama keletas sąskaitų tam, kad susidarytų atitinkama suma, nors iš tikrųjų tai nelengva padaryti, kai sąskaitos laikomos skirtingų šalių bankuose: galimas dalykas, kad kiekvieno kompetenciją turinčio teismo buvo paprašyta išduoti vykdomąjį raštą, nežinant, ar tokio paties rašto nebuvo prašoma kitur. Ši problema tęsis tol, kol visi procesiniai veiksmai nebus administruojami centralizuotai teismo, kuris turi jurisdikciją nagrinėti bylą iš esmės.

4.8.3 Todėl reikėtų, papildant šią iniciatyvą, nustatyti aiškius **įsipareigojimus teikti informaciją** — ją turėtų teikti šalis, prašanti areštuoti, ir bankai, kurie privalo vykdyti apsauginius vykdomuosius raštus — taip pat įpareigoti skirtingų valstybių narių bankus ir teismus bendradarbiauti laikantis konfidencialumo, duomenų apsaugos ir banko paslapties apsaugos taisyklių, kaip nurodyta tyrimo, kuriuo grindžiama Žalioji knyga, medžiagoje.

4.8.4 Pavyzdžiui, galėtų būti nustatyta, kad areštuota suma būtų *ex-post* sumažinta per tam tikrą nustatytą trumpą laiką ir tai turėtų būti atlikta kuo greičiau gavus atitinkamą informaciją iš skirtingų bankų, jei jų yra daugiau nei vienas.

4.9 Skolininko apsaugos garantijos

4.9.1 Svarbu užtikrinti skolininko apsaugą, suteikiant jam/jai galimybes **užginčyti vykdomąjį raštą per atitinkamą laiką** (Komitetas siūlo ne trumpesnę kaip 20 kalendorinių dienų laikotarpį), kad galėtų įrodyti:

- a) skolos visos sumos arba jos dalies nebuvimą;
- b) *periculum in mora* sąlygos nebuvimą;
- c) kad areštuota suma yra neteisinga;
- d) kad dėl šios priemonės kyla pavojus, jog skolininkas arba jo/ jos šeima (jei skolininkas yra privatus asmuo) negalės patenkinti gyvybinių poreikių;

4.9.2 Tuo tikslu turėtų būti numatyta, kad kompetentingas teismas privalo kuo skubiau informuoti skolininką nustačius, kad sąskaitoje yra pakankamai lėšų išaldyti jo tariamai skolingą sumą. Atitinkamas bankas tokią pat informaciją turėtų pateikti skolininkui kuo skubiau po to, kai sąskaita yra išaldoma teismo numatytomis sąlygomis.

4.9.3 Bendrijos priemonėje taip pat turėtų būti numatytos **apsaugos priemonės ir sprendimo užginčijimo/apskundimo apeliacine tvarka pagrindas arba motyvai**, juos suderinus Bendrijos lygiu, siekiant užtikrinti vienodų taisyklių taikymą bet kuriame kompetentingame teisme ir vienodas apsaugos priemones. Ne mažiau svarbu bus nustatyti apeliacinio skundo pobūdį (ar jis yra ar nėra laikinai sustabdantis) ir teismo, turinčio kompetenciją jį nagrinėti, pobūdį tais atvejais, jei vykdomąjį raštą išduodantis teismas ir bylą iš esmės nagrinėjantis teismas priklauso skirtingų šalių jurisdikcijai.

4.9.4 Taip pat svarbu nustatyti **terminą**, per kurį turi būti pareikštas pagrindinis ieškinys arba pateiktas prašymas dėl *exequatur* procedūros, skaičiuojant nuo dienos, kurią kreditorius yra informuojamas apie vykdomojo rašto įvykdymą. Komitetas mano, kad tam turėtų būti skirta 60 kalendorinių dienų, nepaisant teismo sprendimo išduoti apsauginį vykdomąjį raštą.

4.10 Bendrijos priemonė ir jos pobūdis

4.10.1 Žaliojoje knygoje Komisija aiškiai nenurodo teisinės priemonės, kuri bus naudojama jos iniciatyvai įgyvendinti. Atsižvelgiant į puoselėjamus tikslus, ši priemonė, skirta užtikrinti procedūrų vienodumą skirtingose valstybėse narėse, EESRK nuomone turėtų būti pateikta kaip **reglamentas**, kadangi šia forma yra įprasta Europos teismams pateikti ir kitas panašias priemones.

4.10.2 Kitoks, tačiau glaudžiai susijęs yra klausimas dėl jo taikymo srities. Jei bus nuspręsta, kad tokios priemonės tikrai reikia, Komisija galėtų (kaip ir kitų panašių priemonių atveju) numatyti, kad ši procedūra būtų taikoma tik tarptautiniams atvejams ir būtų **neprivaloma** („28 režimas“), o kreditoriai galėtų pasirinkti arba Bendrijos suderintą priemonę, arba teisėtą galimybę naudotis privatinės tarptautinės teisės taikytinomis nuostatomis.

4.11 Išlaidos

EESRK siūlo, kad išlaidas reglamentuojančios taisyklės būtų derinamos su taisyklėmis, kurios išdėstytos Reglamento (EB) Nr. 805/2004 7 straipsnyje, atsižvelgiant į visus būtinus pakeitimus ⁽¹³⁾.

5. Konkrečios pastabos

5.1 Svarstant vien tik formos klausimą, Komitetas pritaria nuomonei, kad *exequatur* procedūra turėtų būti panaikinta sprendimui išduoti apsauginį vykdomąjį raštą neatsižvelgiant į tai, kuriai jurisdikcijai priklauso teismas.

5.2 Komitetas taip pat mano, kad taisyklėse, kuriomis teismas įpareigojamas informuoti banką ir tariamąjį skolininką, neturėtų būti nereikalingų formalumų, jeigu jie garantuoja priemonės autentiškumą ir skolininko tapatybę. Šiam tikslui tiktų taisyklės, nustatytos Reglamente (EB) Nr. 1348/2000 ⁽¹⁴⁾. Nustatant, kurias sąskaitas reikėtų išaldyti, reikėtų elgtis kuo atidžiau, kad neprireiktų bendro vykdomojo rašto dėl arešto.

5.3 Komitetas taip pat mano, kad teismo išduotą vykdomąjį raštą bankas turėtų pradėti vykdyti laikydamasis teismo nustatytų terminų, tuo pačiu užtikrindamas bet kurių jau pradėtų teisėtų operacijų (pavyzdžiui, ankstesnių įsipareigojimų pagal raštiškas garantijas, skolinius įsipareigojimus arba čekius) ir įsipareigojimų pirmumo teisę turintiems kreditoriams, pavyzdžiui, valstybei, socialinio draudimo institucijoms arba darbdaviams, apsaugą. Bet kuriuo atveju bankas turėtų būti atsakingas už sąskaitos likutį vykdomojo rašto dėl jos arešto gavimo dieną ir turėtų užtikrinti, kad sąskaita būtų išaldoma automatiškai vos tik bankas gauna minėtą raštą, netgi siųstą elektroniniu būdu, jeigu jis gaunamas pasibaigus darbo dienai. Bankas turėtų prisiimti atsakomybę už aplaidumą, jeigu iš sąskaitos dingsta pinigai po to, kai buvo gautas vykdomasis raštas dėl arešto.

⁽¹³⁾ 7 straipsnyje teigiama: „Kai teismo sprendimas apima ir vykdomąjį sprendimą dėl su teismo procesu susijusių išlaidų, įskaitant palūkanų normas, jis patvirtinamas Europos vykdomuoju raštu taip pat atsižvelgiant į išlaidas, jei skolininkas, remdamasis kilmės valstybės narės teisės aktais, ypač neprieštaravo jo įpareigojimui prisiimti teismo proceso metu patiriamų išlaidų“.

⁽¹⁴⁾ 2000 m. gegužės 29 d. Reglamentas (EB) Nr. 1348/2000, OL L 160, 2000 6 30.

5.4 Komitetas pritaria nuostatai, kad bankai turėtų įsipareigoti skubiai pranešti teismui (elektroninėmis ar kitomis ryšio priemonėmis) apie vykdomojo rašto įvykdymą.

5.5 Bendrijos teisės aktuose turėtų būti išdėstytos keleto kreditorių, turinčių reikalavimo teisę į tą pačią sąskaitą, patenkimo tvarka. Komitetas pasisako už nacionalinės teisės aktų taikymą.

5.6 Komiteto nuomone, praktinis vykdomojo rašto vykdymas turėtų būti reglamentuojamas pagal šalies, kurios jurisdikcijai tai

priklauso, teisę, laikantis bendrų ginčo sprendimui taikomų taisyklių.

5.7 Galiausiai, Komitetas ypač norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į tai, kad reikėtų nustatyti mechanizmą, kuris būtų taikomas su siūlomos sistemos veikimu susijusių dokumentų vertimui, atsižvelgiant į tokiam mechanizmui skirtas nuostatas, nustatytas vadovaujantis 2006 m. gruodžio 12 d. Reglamento (EB) Nr. 1896/2006 21 straipsnio 2 dalies b punktu.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Mašinų sektoriaus reglamentavimo paprastinimo

(2008/C 10/03)

2007 m. sausio 8 d. Europos Komisijos pirmininko pavaduotojai Margot Wallström ir Günter Verheugen pateikė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui prašymą parengti tiriamąją nuomonę dėl *Mašinų sektoriaus reglamentavimo paprastinimo*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Edgardo Maria Iozia**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 138 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos mašinų gamybos pramonė yra itin svarbi pramonės šaka, turinti strateginės reikšmės Europos ekonomikai. 2006 m. 130 000 įmonių, kurios trečdalį savo produkcijos eksportuoja į užsienį, apyvarta siekė šimtus milijardų eurų. ES mašinų ir elektromechanikos pramonėje dirba virš 4 milijonų aukštos kvalifikacijos darbuotojų, sukuriančių didelę pridėtinę vertę.

1.2 Mašinų gamybos ir elektromechanikos pramonė, plėtodama mokymąsi visą gyvenimą, keitimąsi patirtimi ir gerąja praktika, taip pat aukščiausiu lygiu užtikrindama savo gebėjimą konkuruoti ir įsitvirtinti pasaulio rinkose, labiau nei kitos pramonės šakos gali padėti pasiekti Lisabonos darbotvarkės tikslus.

1.3 Komitetas remia Komisijos iniciatyvą stiprinti šio sektoriaus konkurencingumą ir tobulinti jo teisinę bazę, užtikrinant geresnį ir veiksmingesnį reguliavimą ir atsižvelgiant į sektoriaus, kurį sudaro dešimtys tūkstančių mažųjų ir vidutinių įmonių,

pobūdį. Geresnė teisėkūra — bent jau šiame sektoriuje — nereiškia, kad nereikia rengti teisės aktų, o tai, kad reikia sukurti tvirtą, aiškią ir lengvai taikomą teisinę bazę, kuri būtų įgyvendinama patiriant kuo mažiau administracinių išlaidų.

1.4 Komitetas džiaugiasi Komisijos sprendimu pavesti jam šią nelengvą užduotį, t. y. remiantis kuo didesniu konsensu nustatyti šiuo metu galiojančių Bendrijos teisės aktų sritis, kurias reikia paprastinti, atsižvelgiant į pradėtą veiklą, kuri paskatino teisėkūros organus rengti geresnius ir paprastesnius teisės aktus.

1.5 Komitetas pažymi, kad šiuo metu yra įgyvendinamos įvairios, su aptariamu sektoriumi susijusios teisės aktų leidybos iniciatyvos: turi būti suderinti įvairūs interesai, t. y. ekonominiai, socialiniai ir aplinkos apsaugos. Vidaus rinkos sukūrimas neturėtų užgožti kitokio pobūdžio sričių, kurioms, siekiant Lisabonos darbotvarkės tikslų, turėtų būti skiriamas kuo didesnis dėmesys, pavyzdžiui, sveikatos ir darbuotojų saugai, vartotojų teisių ir aplinkos apsaugai. Komiteto nuomone, reikia parengti skirtingas iniciatyvas apjungiančią ir suderinančią strategiją.

1.6 Komitetas palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, išdėstytą 2007 m. vasario 17 d. komunikate, kuriuo siekiama pakeisti naująjį požiūrį ir rinkos priežiūros srityje sustiprinti valstybių narių, kurios ne visada šiam tikslui skiria pakankamai išteklių, veiklos reikšmę. EESRK ragina paskirti daugiau darbuotojų dirbti Komisijos tarnybose, kurios koordinuoja, stebi, o tam tikrais atvejais net kontroliuoja akreditavimo procedūras, notifikuojančiųjų įstaigų veiklą ir jų sertifikavimo kokybę. Komitetas pritaria, kad būtų sukurta pramonės atstovų ir valstybių narių „komunikacijos platforma“, kurios veikla turi būti proporcinga ir suderinta su direktyvų tikslais bei Bendrijos politika, laipsniškai pasiekiant rinkų priežiūros modelių ir sistemų konvergenciją.

1.7 Standartizacijos srityje Komitetas ragina užtikrinti, kad visi suinteresuotieji subjektai galėtų *ex ante* dalyvauti standartų nustatymo veikloje, tiek aktyviau įsitraukdami į techninių komitetų veiklą, ypač vietos lygiu, tiek ir atlikdami poveikio įvertinimą. Tačiau nereikėtų pernelyg dažnai konsultuotis elektroninėmis ryšio priemonėmis: nors tai yra išties naudinga priemonė, ji negali būti vienintelis konsultacijų su suinteresuotaisiais subjektais būdas, ypač šioje srityje.

1.8 „Darniųjų“ standartų klausimu Komitetas mano, kad tokie standartai turėtų būti nemokami arba kainuoti ne daugiau kaip simbolinį mokestį, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ir atkreipia dėmesį į nevienodas sąlygas tarp įmonių, kurios yra įsisteigusios šalyse, kurių kalbomis standartai yra skelbiami (anglų, prancūzų ir kartais vokiečių), ir tų šalių įmonių, kurios patiria kartais itin dideles vertimo išlaidas.

1.9 Komitetas pabrėžia, kad būtina pašalinti visas nepagrįstas administracines išlaidas, taip sumažinant gamybos sistemai tenkančią finansinę našta.

1.10 Komitetas rekomenduoja Komisijai rimtai apsvarstyti būtinybę skatinti standartų stabilumą, taip pat atsižvelgti į pramonės atstovų ir pagrindinių suinteresuotųjų subjektų pateiktus pasiūlymus. Teisinės sistemos ir teisinės normatyvinės bazės klausimu Komitetas rekomenduoja Komisijai, prieš priimant teisės aktą, įvertinti, ar tokių pačių rezultatų nebūtų galima pasiekti kitais būdais, pavyzdžiui, taikant savireguliaciją ar bendrąjį reguliavimą, siekiant užtikrinti aukščiausią skaidrumo ir visų suinteresuotų šalių dalyvavimo lygį, ir visada atsižvelgti į pagrindinį standarto tikslą ir jo turinį kaip į būtiną nuorodą į skirtingus Sutarties straipsnius, kurie sudaro teisinį pagrindą.

1.11 Komitetas ragina šalinti technines kliūtis vidaus rinkos sukūrimui. Nepagrįstos nacionalinės ir vietos lygio taisyklės sudaro tikras, neįveikiamas kliūtis laisvam prekių judėjimui.

1.12 Komitetas rekomenduoja, kad ateityje prieš priimant teisės aktus visada būtų atidžiai atliktas *ex ante* poveikio verti-

nimas, atsižvelgiant į proporcingumą, taip pat, kad vėliau būtų vykdoma labai griežta *ex post* stebėseną, siekiant atitaisyti žalą, kuri priešingu atveju būtų neatitaisoma sektoriaus įmonių ateičiai.

1.13 Europos sektorinis socialinis dialogas atliks itin svarbų vaidmenį nustatant visas bendras iniciatyvas, remiančias darbo vietų kūrimą ir sektoriaus konkurencingumą atsižvelgiant į darbuotojų, visuomenės ir aplinkos apsaugos principus, kurių negalima atsisakyti. Įmonių socialinės atsakomybės praktika gali sudaryti geresnes sąlygas šiam nuolat vykstančiam įmonių ir suinteresuotų subjektų dialogui siekiant užkirsti kelią netinkamam mašinų naudojimui, ugdyti sąmoningumą, skatinti mokymąsi visą gyvenimą ir užmegzti gerus santykius su atitinkamu teritoriniu vienetu bei galutiniais vartotojais.

2. Komisijos prašymo esminės nuostatos

2.1 Europos Komisijos pirmininko pavaduotojų Margot Wallström ir Günter Verheugen iniciatyva Europos Komisija paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti tiriamąją nuomonę, kurios tikslas — ištirti pramonės, ir ypač mašinų, sektoriui taikomos reguliavimo sistemos bendrą darną, kad būtų galima nustatyti galimo paprastinimo mastą. Be šių sektorių reglamentuojančių teisės aktų, tyrimas privalo apimti visą su mašinų sektoriumi susijusią reglamentavimo aplinką.

2.2 Siekdama įtraukti suinteresuotąsias šalis į paprastinimo procesą, ypač nustatant, kokios teisinės nuostatos gali sukelti ypatingų problemų jas administruojant, Komisija pripažįsta, kad Komitetas, kuris yra sukaupęs daug vertingos patirties ir kurio sudėtis yra išties pliuralistinė, yra ideali organizacija apmąstymams ir Europos ūkio subjektų, darbuotojų ir pilietinės visuomenės požiūrių suderinimui.

2.3 Atsižvelgdama į Komiteto patirtį, sukaupę rengiant daugelį nuomonių dėl geresnės teisėkūros ir paprastinimo ⁽¹⁾, ir vadovaudamasi Europos Komisijos ir EESRK bendradarbiavimo protokolo 8 straipsnio nuostatomis, Komisija paveda šią svarbią užduotį Komitetui. Komisijos teigimu, jeigu šis Komiteto darbas bus produktyvus ir naudingas, Komisija gali teikti panašius prašymus dėl daugelio kitų sričių, kurios yra svarbios jos — ir EESRK — geresnės teisėkūros darbotarkei.

2.4 Vėliau Komisija patikslino savo poziciją paaiškindama, kad geresnė teisėkūra nereiškia mažiau teisės aktų ir kad reikia išsaugoti bent jau tokį patį darbuotojų, vartotojų ir aplinkos apsaugos lygį, siekiant užtikrinti tokią reglamentavimo aplinką, kuri sudarytų sąlygas didesniai konkurencingumui.

⁽¹⁾ OL C 24, 2006 1 31 (pranešėjas Daniel Retureau) ir OL C 309, 2006 12 16 (pranešėjas Bryan Cassidy).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Visų pirma Komitetas norėtų pabrėžti, kad jį labai domina uždavinys suderinti skirtingų veikėjų interesus siekiant pateikti pasiūlymą dėl šiuo metu galiojančios teisinės ir reglamentavimo aplinkos gerinimo ir paprastinimo. Didžiausias EESRK privalumas — tai jo gebėjimas daryti poveikį sprendimų priėmimo procesui užtikrinant, kad įvairiems interesams atstovaujantys pilietinės visuomenės atstovai pasiektų kuo didesnio masto konsensusą. Puoselėdamas Bendrijos vertybes bei principus ir rengdamas subalansuotas, kokybiškas ir naujoviškas nuomones, Komitetas tapo svarbiu ir stipriu ES institucijų partneriu. Komiteto nariai šį Komisijos prašymą vertina kaip akstiną ar netgi iššūkį nepriekaištingai atlikti šią užduotį ir taip dar labiau išplėsti Sutartyse pripažintą organizuotos pilietinės visuomenės vaidmenį — susitikti, diskutuoti ir derėtis.

3.2 Komitetui suteikta galimybė ankstyvuojau laikotarpiu nurodyti konkrečias sritis, kuriose reikia įsikišimo siekiant pagerinti reglamentavimo aplinką, atveria kelią naujų metodų taikymui Europos institucijų bendradarbiavimo srityje. Be abejonės, kiekviena suinteresuota šalis savo ruožtu jau pranešė Komisijai apie savo reikalavimus ir pageidavimus. Gamybininkai, eksploatuotojai, darbuotojai, vartotojai, standartizacijos organizacijos ir valstybinės valdžios institucijos jau nurodė, kaip jos norėtų „pagerinti“ šiuo metu galiojančius teisės aktus. Iki šiol naudoti konsultacijų metodai vis dėlto neleido tiksliai suderinti skirtingų organizacijų pozicijų, nes tai viena, tai kita šalis jausdavosi nepakankamai išklaustyta.

3.3 Tačiau Komitetas gali pateikti tokią suderintą poziciją, nes jo nariai ne tik turi kvalifikuotos patirties skirtingose srityse, bet ir paprastai gali pasinaudoti svarbiais dalykiniais ryšiais, ieškodami reikalingos informacijos. Šį klausimą Komitetas iš dalies svarstė nuomonėje savo iniciatyva dėl *Pramonės permainų mechaninės inžinerijos sektoriuje* (2).

3.4 EESRK konstatuoja, kad buvo pradėtos vykdyti arba paskelbtos skirtingos iniciatyvos dėl Bendrijos taisyklių pramoninės gamybos srityje ir ypač mašinų pasektoriuje. Dėl šių iniciatyvų kyla skirtingų ir sudėtingų problemų. Būtų naudinga ištirti šias problemas atsižvelgiant į skirtingus interesus, kuriuos saugo Bendrijos taisyklės: laisvas prekių judėjimas, darbuotojų sveikata ir sauga, vartotojų teisių apsauga, aplinkos apsauga, ekonominiai ir socialiniai Lisabonos strategijos tikslai. Šios taisyklės remiasi skirtingais teisės aktais ir toks jų tyrimas niekada nebuvo atliktas. Komitetas yra įsitikinęs, kad iš tikrųjų atėjo laikas visą šį klausimą išsamiai ir metodiškai ištirti.

(2) OL C 267, 2005 10 27 (pranešėjas Joost Van Iersel).

3.5 Pramoninių medžiagų gamybos ir prekybos srityje ES taisyklės buvo kuriamos laipsniškai. Tai iš esmės užtikrino teisės aktų suderinimą, kuris labai supaprastino reglamentavimo aplinką, nors reikia pabrėžti, kad šis procesas dar nėra baigtas.

3.6 Nuo devintojo dešimtmečio antrosios pusės priimti Bendrijos teisės aktai remiasi dviem didelėmis taisyklių grupėmis: vienos reglamentuoja rinką, o kitos — darbo vietą. Kad šių taisyklių įgyvendinimas būtų veiksmingas, reikia, jog jame dalyvautų daug skirtingų veikėjų: standartizacijos organizacijos ir notifikuojančiosios įstaigos, projektuotojai ir gamintojai, importuotojai ir platintojai, surinkėjai ir montuotojai, viešosios tikrinimo ir drausminės organizacijos (įskaitant muitinę ir teismus), verslininkai, darbuotojai ir jų atstovai ir t. t. Vartotojų organizacijos, kurių dalyvavimas iki šiol buvo laikomas nepakankamu, išreiškė savo ypatingą norą vykdyti konkrečią ir iniciatyvią veiklą šioje srityje. Visų minėtų veikėjų bendradarbiavimas, kaip ir valstybės valdžios institucijų bendradarbiavimas nacionaliniu ir ES lygiu, yra itin svarbus.

3.7 Neatrodė, kad šių taisyklių taikymas sukeltų itin didelių sunkumų, tačiau šis iš esmės teigiamas vertinimas neturėtų užgožti tam tikrų konkrečių problemų.

4. Didesnis, tačiau dar nepakankamas saugumo lygis

4.1 Kiekvienais metais Europos Sąjungoje dėl nelaimingų atsitikimų darbe žūsta 6 000-8 000 žmonių (iš kurių 40 proc. jaunesni nei 35 metų amžiaus), o šimtai tūkstančių susižaloja. Dalis šių nelaimingų atsitikimų darbe įvyksta dėl darbo įrankių. Kai kuriais atvejais jų priežastis — asmeninės apsaugos priemonių neveiksmingumas arba nepakankami mokymai. Maždaug ketvirtadalis ES darbuotojų teigia, kad jie privalo naudotis asmeninės apsaugos priemonėmis, kad užtikrintų savo saugą ir sveikatos apsaugą. Pagrindiniai fiziniai veiksniai, sudarantys rizikos faktorių darbo aplinkoje, paprastai yra susiję su darbo įrankiais: triukšmas, vibracija, jonizuojančioji ir nejonizuojančioji spinduliuotė. Ergonominiai veiksniai yra itin svarbūs sveikatos apsaugos ir darbo saugos srityje. Kai kuriais atvejais dėl darbo įrankių darbuotojas gali turėti tiesioginį sąlytį su cheminėmis medžiagomis, todėl asmeninės apsaugos priemonių veiksmingumas kartais gali turėti lemiamos reikšmės.

4.2 Reikia itin didelį dėmesį skirti plataus vartojimo prekėms, nes visuomenė dažnai negalvoja ir, be abejonės, nėra įspėta apie įsigyjamų ar nuomojamų mašinų potencialius pavojus. Deja, dėl netinkamo naudojimo vartotojai patiria daugybę nelaimingų atsitikimų, kurie neįtraukiami į statistiką.

5. Bendradarbiavimas tarp vairių veikėjų kartais yra sudėtingas

5.1 Reikėtų pažymėti, kad bendrojoje rinkoje veiklą vykdančių veikėjų bendradarbiavimas susiduria su realiais sunkumais ir netgi su stipriu nenoru veikti visiškai skaidriai, kadangi privataus sektoriaus veikėjai nori apsisaugoti nuo konkurencijos arba galimų sankcijų, o viešasis sektorius vadovaujasi biurokratine inercija, kuri kartais yra giliai įsišaknijusi. Pavyzdžiui, akivaizdu, kad reikia stiprinti gamintojų ir naudotojų bendradarbiavimą ir kad būtina užtikrinti didesnę skaidrumą standartizacijos organizacijoms, priežiūros ir notifikuojančiosioms įstaigoms ir konsultantams, kurie verslininkams suteikia techninę paramą, aiškinant „naujojo požiūrio“ direktyvų pagrindinius reikalavimus.

5.2 Ši problema turėjo būti pati aktualiausia Komisijai, kuri neseniai ėmėsi iniciatyvos persvarstyti „naująjį požiūrį“. Ji buvo paskelbta 2007 m. vasario 14 d. ir pavadinta *Naujas teisės aktų paketas dėl prekių judėjimo vidaus rinkoje*. Jį sudaro pasiūlymas priimti *Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį su gaminių prekyba susijusius akreditavimo ir rinkos priežiūros reikalavimus* (COM(2007) 37 galutinis) ⁽³⁾ ir *Pasiūlymas priimti Europos Parlamento ir Tarybos sprendimą dėl bendrosios gaminių pardavimo sistemos* (COM(2007) 53 galutinis) ⁽⁴⁾. Pakete siūloma sustiprinti rinkos priežiūros struktūras, kad būtų nustatyti ir iš Bendrijos vidaus rinkos pašalinti nesaugūs gaminiai ir kad būtų imtasi veiksmų prieš nelegalią gamybą užsiimančias įmones. Bandyto, sertifikavimo ir tikrinimo organizacijos, dalyvaujančios gaminių tikrinime, bus griežčiau kontroliuojamos akreditavimo būdu, siekiant užtikrinti vienodą reglamentavimo lygį tiek įmonėms, tiek ir kontroliuojančioms organizacijoms. (Šiuo metu Europos Sąjungoje veikia maždaug 1 800 notifikuojančiųjų įstaigų, t. y. laboratorijų, tikrinimo ir sertifikavimo centrų. Jie yra privatus subjektai, kuriuos akredituoja valstybinės valdžios institucijos). Būtina pažymėti, kad kai kurias iš šių „nepriklausomų“ organizacijų tiesiogiai įsteigė gamybinių įmonių asociacijos, todėl šiuo požiūriu interesų konfliktas gali tapti tikra problema. Pavyzdžiui, vienoje valstybėse narėje vien keltuvų sektoriuje buvo akredituota 80 notifikuojančiųjų įstaigų.

5.2.1 Praėjus 22 metams nuo 1985 m. gegužės 7 d. Tarybos rezoliucijos, kurioje buvo nustatyti naujojo požiūrio principai, Komisija siūlo atnaujinti ir sustiprinti rinkų priežiūrą, užtikrinant vis didesnę CE ženklų patikimumą. Nors Komiteto nuomone, naujojo požiūrio metodas, kuriuo remiamasi 25 direktyvose (iš kurių 21 direktyvoje nurodomi reikalavimai ženklui suteikti, o 4 direktyvose tokie reikalavimai nenurodomi), ir davė gerų rezultatų bei sudarė geresnes sąlygas vidaus rinkai

vystyti, tačiau tuo pačiu metu Komitetas mano, kad siūlymas persvarstyti yra tinkamas. Valstybių narių įgaliojimų ir atsakomybės sritys turi būti išplėtos, kaip ir Komisijos, kuri turės paskirti daugiau darbuotojų, kad galėtų užtikrinti nuolatinę rinkos priežiūros, notifikuojančiųjų įstaigų akreditavimo procedūrų, o tam tikrais atvejais ir šių įstaigų veiklos stebėseną. Komisijos apklausos duomenimis, dauguma šio sektoriaus organizacijų pasisakė už tokį nacionalinių ir Europos institucijų sustiprinimą.

5.3 Komitetas teigiamai vertina šią iniciatyvą, kuri apriboja sprendimų priėmimą kieno nors nuožūra ir nevienodą vertinimą, kurie kliudo vidaus rinkos vystymuisi ir sukuria nepalankias konkurencines sąlygas standartus atitinkantiems rinkos operatoriams. Konkurencijos iškraipyma, kurį sukelia nepakankamai „atidi“ priežiūra, yra itin opi problema, kuri parodo vieną iš naujo požiūrio metodo taikymo trūkumų. Be to, itin svarbu užtikrinti reguliavimo sistemos paprastumą ir aiškumą, ypač mažosioms ir vidutinėms įmonėms, ir stiprinti rinkos priežiūros įstaigų bendradarbiavimą tiek ES ir EEE teritorijoje, tiek ir tarptautiniu mastu. Komitetas pritaria tam, kad būtų sukurta pramonės atstovų ir valstybių narių „komunikacijos platforma“, kurios veikla turėtų būti proporcinga ir suderinta su direktyvų tikslais bei Bendrijos politika, laipsniškai pasiekiant rinkų priežiūros modelių ir sistemų konvergenciją. Labai svarbu, kad šioje veikloje dalyvautų ir muitinės.

5.4 Europos lygiu būtų tikslingas glaudesnis visų atitinkamų generalinių direktoratų (pavyzdžiui, ENTR, ENV, EMPL, SANCO) bendradarbiavimas, kurie kartu galėtų parengti galiojančių direktyvų taikymo „vadovą“. Tokie vadovai, be abejonės, nepakeistų standartų, tačiau galėtų būti labai vertingi ir padėti sutaupyti daug lėšų, skirtų bereikalingoms konsultacijoms apmokėti.

5.5 Sezoniniams gaminiams, pavyzdžiui, sodo darbų mašinoms, reikėtų nustatyti paspartintas procedūras, kad nebūtų praleistos rinkų teikiamos galimybės. Šiuo tikslu Komitetas siūlo įsteigti „Tarpininkavimo institutą“, į kurį būtų galima kreiptis prašant patenkinti specialius ir pagrįstus poreikius, tačiau užtikrinant griežtą visų standartų, ypač saugos, taikymą.

6. Ne visada pateisinama administracinio darbo našta

6.1 Kitas Komisijos paskelbtas prioritetas — sumažinti nereikalingą administracinio darbo našta, kuri turi didelio poveikio konkurencingumui. Komitetas labai susidomėjęs seka Komisijos darbą šioje srityje, konkrečiai — 2007 m. sausio 24 d. paskelbtą veiksmų programą, kuria siekiama iki 2012 m. ketvirtadaliu sumažinti įmonėms tenkančią administracinio darbo našta.

⁽³⁾ Nuomonė INT/352, šiuo metu rengiama (pranešėjas Antonello Pezzini).

⁽⁴⁾ Nuomonė INT/353, žr. 3 išnašą.

6.2 Komisija galėtų padėti konkrečiai išspręsti tam tikras direktyvų taikymo problemas, pavyzdžiui, sucentralizuodama visus pranešimus, kurie šiuo metu turi būti išsiųsti atskiroms valstybėms narėms, susiduriant su dideliais sunkumais vien jau nustatyti tikslų adresą. Tai taikytina Direktyvai 2000/14/EB dėl triukšmo emisijos, pagal kurią visoms valstybėms narėms ir Komisijai turi būti išsiųsta atitikties deklaracija, arba Direktyvai 97/68/EB dėl įrengimų variklių išmetamų teršalų, pagal kurią įmonės, pasirinkusios „lanksčią schemą“ turi pranešti kiekvienos valstybės narės atsakingoms įstaigoms apie gautą tipo patvirtinimą ir kas šešis mėnesius joms atsiskaityti.

6.3 Įmonėms labai sunku praktiškai įgyvendinti direktyvas dėl darbuotojų apsaugos nuo fizinių veiksnių. Itin problematiška įgyvendinti direktyvą dėl vibracijos (2002/44/EB) arba dėl nejonizuojančios optinės spinduliuotės darbuotojams keliamos rizikos (2005/25/EB), ypač MVĮ. Tokios problemos gali iškilti ir taikant būsimą direktyvą dėl dirbtinės optinės spinduliuotės. Būtinis praktinio direktyvų įgyvendinimo nuostatos, nes priešingu atveju jos nepasiekia savo tikslų. Aišku, jeigu nebus įmanoma konkrečiai taikyti direktyvų, reikės apsvaistyti ir skubiai parengti būtinus pakeitimus, kad įmonės galėtų įgyvendinti savo teisinius įsipareigojimus.

6.4 Pramoninės gamybos ir ypač mašinų sektoriuje būtina atsižvelgti į įvairius reikalavimus, kurie yra susiję su administracinės naštos klausimu. Įvairių veikėjų veiksmų atsekamumas yra itin svarbus tiek naudotojų fizinės saugos sumetimais, tiek ir rinkoje susidariusių sutartinių santykių teisinio apibrėžtumo požiūriu. Todėl reikia rasti subalansuotus sprendimus, kurie išsaugo skaidrumo ir atsekamumo reikalavimus ir nepadidina nereikalingų administracinių išlaidų.

7. Standartizacijos vaidmuo

7.1 Techniniai standartai užima svarbią vietą Bendrijos taisyklių taikyme. Jie konkrečiai apibrėžia teisės aktuose išdėstytus pagrindinius saugos reikalavimus. Standartų laikymasis — tai prielaida, kad nepažeidžiamos direktyvos. Patvirtintų notifikuojančiųjų įstaigų atliekamas sertifikavimas, kai reikalinga, yra neatsiejamas nuo teisės aktų sistemos, kurią sudaro taisyklės.

7.2 Apskritai, Europos standartizacijos organizacijos atliko labai naudingą darbą pagal Komisijos įgaliojimus. Bet kuriuo atveju nustatant standartus turėtų dalyvauti daugiau suinteresuotų veikėjų, nes tai vėliau sumažintų konfrontaciją, kadangi reikia pripažinti, jog šiuo metu standartus nustato keletas išrinktųjų. Dauguma naudotojų pramonės įmonių neturi nei galimybių, nei išteklių šiai veiklai nuosekliai sekti. Darbuotojų ir vartotojų dalyvavimas yra dar menkesnis. Tokioje situacijoje sunku atsižvelgti į įgytos patirties svarbą. Kai kurie standartai neišsprendžia daugelio žemiausiu lygiu iškeltų problemų. Kom-

tetas rekomenduoja, kad techniniuose komitetuose aktyviau dalyvautų suinteresuotieji subjektai, ypač vietos lygiu, nes šiame sektoriuje nedaug asmenų turi tikrą sprendimų priėmimo galią. Komitetas išreiškia susirūpinimą, kad augančios standartizacijos išlaidos gali pradėti kliudyti ne tik konkurencingumui, bet ir saugai tais atvejais, kai, pavyzdžiui, nutariama rizikuoti ir netinkamai naudoti mašinas pagal standartus neatitinkančias paskirtis. Kai kurios Rytų Europos MVĮ dažnai „užmerkia akis“ arba naudojami reglamentavimo „spragomis“.

7.3 Komitetas teigiamai vertina 2007 m. kovo 15 d. paskelbtas iniciatyvas pagal Europos standartizacijos veiksmų planą, kuriame kiekviena valstybė narė raginama pateikti ataskaitą, kaip nacionaliniu lygiu vykdomos priemonės, skirtos aktyvesniam suinteresuotų veikėjų dalyvavimui įgyvendinant europinę ir tarptautinę standartizaciją. Savo ruožtu Komisija turėtų surinkti pateiktas pastabas ir įtraukti jas į Europos standartus. Labai svarbu, kad tiek Europos, tiek ir nacionaliniu lygiu MVĮ dalyvautų standartizacijos procedūrose. Jų indėlis būsimuose standartizacijos procesuose turi būti veiksmingas ir konkretus.

7.4 Tam tikrais atvejais verslininkams gali būti sunku vykdyti visus teisės aktuose nustatytus reikalavimus sveikatos ir saugos srityse. Tais atvejais, kai naudojamos mašinos, rizikos įvertinimai, atliekami jų gamintojų ir jas naudojančios įmonės, privalo būti papildomojo pobūdžio. Jeigu standartuose nenumatoma teikti pakankamai informacijos apie vis dar gresiantį pavojų, į kurį įmonė privalo atsižvelgti, gali kilti problemų. Jeigu įmonės nebus tinkamai informuotos apie vis dar gresiantį pavojų, susijusį su perkamomis mašinomis, joms bus sunku vykdyti rizikos įvertinimo įsipareigojimus, nustatytus pagrindų Direktyvoje 89/391/EEB ir jos 19 antrinių direktyvų dėl aktyvios ir pasyvios darbuotojų apsaugos.

7.5 Gali būti sunku išplatinti šiuos standartus mažosioms ir vidutinėms įmonėms, kadangi juos brangu įsigyti. Nors po standartizacijos seka sertifikavimo procedūros, paprastai patiriamos administracinės išlaidos yra daug aukštesnės negu numatyta teisės aktais.

7.6 Europos standartizacijos komiteto (ESK) specialistų atliekama rizikos analizė verslininkams yra labai svarbi, nes jie ją privalo papildyti konkrečia faktinės darbo aplinkos, kurioje mašinos bus naudojamos, analize. Šių darnųjų standartų kaina yra aukšta, ypač MVĮ. Komitetas rekomenduoja apsvaistyti pasiūlymą „darniuosius“ standartus, kuriuos ESK rengia pagal EK įgaliojimus, mašinų naudotojams teikti nemokamai arba už simbolinę kainą, kad jie galėtų įgyvendinti savo teisinius įsipareigojimus. Nemokamas platinimas internetu jau yra vykdomas telekomunikacijų sektoriuje, kurio kai kurie ETSI (Europos telekomunikacijų standartizacijos instituto) standartai yra internete.

8. Reguliavimo stabilumo skatinimas

8.1 Komitetas pabrėžia, kad nebūtina nuolat keisti direktyvų, kurių įgyvendinimas buvo ir yra sėkmingas. Be abejonės, atliktas darbas ir rezultatai, kurių pagrindu iš esmės buvo patobulinta Pagrindų direktyva 98/37/EB, vadinamoji „Mašinų direktyva“, buvo itin sudėtingi, tačiau galiausiai buvo rasta optimali įvairių interesų pusiausvyra. Vis dėlto buvo atvejų, kai galbūt būtų buvę geriau pernelyg daug „netobulinti“ direktyvų, pavyzdžiui, iš dalies keičiant Direktyvą dėl žemos įtampos (73/23/EB) arba, kaip nurodė mašinų gamintojų asociacija savo 2004 m. lapkričio 5 d. rašte, sujungiant direktyvą 87/404/EEB ir Slėginių įrenginių direktyvą 97/23/EB.

8.2 Tapo akivaizdu, jog rinkai reikia tvirtos ir aiškios reglamentavimo sistemos, kad nereikėtų nerimauti planuojant investicijas ir laikytis aiškių taisyklių, kurios nebūtų pernelyg dažnai keičiamos. Kita vertus, kyla labai realus pavojus, kad „paprastinimas“ gali lemti didesnes administracines ir atitikties vertinimo procedūras, kurios tampa vis sudėtingesnės, išlaidas.

8.3 Be to, kalbant apie galimybę taikyti Sutarties 95 straipsnį, Komitetas supranta gamybos įmonių poreikius, tačiau pabrėžia, kad teisinė normatyvinė bazė, kuria remiantis priimamos nuomonės, turi atitikti pagrindinius Sutarčių principus, ypač kalbant apie skirtingų standartų teisinį pagrindą. Savaime aišku, šio dokumento tikslas ir nuostatos yra objektyvūs kriterijai skirtingų standartų taikymui. Šiuo klausimu priėmęs ne vieną sprendimą, savo nuomonę pareiškė ir Europos Teisingumo Teismas. Vienoje neseniai priimame sprendime Teismas atmetė galimybę taikyti mišrų teisinį pagrindą, kai normatyvinės nuostatos viena kitai prieštarauja arba kai jų kumuliacija apriboja Parlamento teises. Projektuojant gaminius, kai siekiama kito tikslo, ne visada galima patenkinti įmonių pageidavimą remtis Sutarties 95 straipsnio 3 dalimi, kuris, kaip žinoma, riboja valstybių narių teises sustiprindamas Bendrijos taisykles, kaip numatyta, pavyzdžiui, 137 ir 175 straipsniuose⁽⁵⁾. Iš tiesų, įmonės atkreipia dėmesį į tai, kad jos patiria papildomas išlaidas (kurias padengia galutinis vartotojas), susijusias su mašinų projekto arba gamybos būdo keitimu, kurį reikia atlikti kurios nors valstybės narės reikalavimu. Reikia numatyti papildomus teisinius modelius, kurie nesidubliuotų, bet iki minimumo sumažintų valstybių narių galimybę nustatyti skirtingas ir atskiras priemones, kurios turi atitikti protingumo ir proporcingumo principus.

8.4 Neseniai priimta REACH direktyva yra vartotojų ir darbuotojų apsaugos kertinis akmuo. Komitetas pritarė patvirtintiems techniniams sprendimams ir lankstumo perspektyvai, susijusiai su paprastinimu, tačiau jam kelia susirūpinimą tai, kad mažosios ir vidutinės įmonės gali susidurti su tam tikrais sunku-

mais, ypač jeigu importo kontrolė nebūtų tokia griežta, kaip reikalaujama taikant šią svarbią direktyvą. Todėl EESRK ragina Komisiją atidžiai stebėti valstybių narių rinkos priežiūros procedūras, kadangi būtent šiame sektoriuje joms anksčiau sunkiai sekėsi veiksmingai įgyvendinti šią užduotį, iš dalies todėl, jog įgaliotoms priežiūros institucijoms labai trūko išteklių. Šiuo klausimu būtų galima numatyti, laikantis principo, pagal kurį pirmumas teikiamas valstybių narių gamybai, užduočių paskirstymą priežiūros institucijoms, pavyzdžiui, pagal gaminio tipą (vožtuvai, keltuvai ir prekių tvarkymo mašinos, siurbliai ir kompresoriai, apdirbamosios pramonės mašinos ir t. t.).

8.5 Nepaisant didelio mašinų gamybos pramonės sektorių indėlio visos Europos ekonomikos požiūriu, susidaro išpūdis, jog valstybės narės labai mažai investuoja į institucijas, už kurių veiklą jos atsako. Komisija galėtų prašyti teikti tokius duomenis ir palyginti juos su realiai pasiektais rezultatais. Dažnai patikrinimų kokybė ir skaičius priklauso nuo asmeninių gebėjimų ar valios, tačiau tai yra labai susiję ir su turimais išteklių.

9. Techninių kliūčių galutiniam bendrosios rinkos sukūrimui šalinimas

9.1 Nacionaliniuose teisės aktuose vis dar išlieka įvairių techninių kliūčių, kurios įmonėms sukelia didelių problemų. Pavyzdžiui, tokį poveikį jaučia ne keliais judančių mašinų sektorius, kai tokios mašinos turi būti vežamos viešaisiais keliais. Kadangi vienos valstybės narės įteisina griežtesnes taisykles nei kitos, įmonėms būtina įsigyti keleto skirtingų tipų mašinų. Kyla neaiškumų ir dėl terminologijos, pavyzdžiui, dėl skirtumo tarp „firmos“ ir „įmonės“. Kai kuriose valstybėse narėse numatyti tikrinimo reikalavimai kainuoja papildomų lėšų, kurios dažnai padvigubėja kiekvienoje šalyje, kurioje numatytas tam tikros įstaigos atliekamas tikrinimas kūrime, bandymų ar vežimo etapuose. Komitetas rekomenduoja skubiai suderinti standartus, ypač saugos priemonių srityje. Kalbant apie traktorius, pavyzdžiui, be šiuo metu galiojančių nuostatų dėl galinio vaizdo veidrodžių ir greičio apribojimo reikia numatyti technines specifikacijas dėl priekinių ir galinių žibintų ir ypač dėl stabdymo nuotolio. Šiuo metu Europos keliais važinėja net prieš 40 metų pagaminti traktoriai. Traktorių parko laipsniškas pakeitimas užtikrintų daug veiksmingesnius aktyvios ir pasyvios saugos lygius.

9.2 Mašinų naudojimo viešuosiuose keliuose reguliavimo srityje Komitetas rekomenduoja:

⁽⁵⁾ C-94/03. Teismo sprendimas Europos Komisijos byloje prieš Europos Sąjungos Tarybą dėl teisinio pagrindo pasirinkimo.

— Priimti pasiūlymą suderinti galiojančius nacionalinius teisės aktus dėl mašinų naudojimo viešuosiuose keliuose;

- Taikyti naujojo požiūrio metodologiją;
- Nustatyti lyginamuosius standartus, kurių prielaida — reikalavimų vykdymas;
- Įtraukti tinkamas nuostatas dėl atitikties įvertinimo, nustatant griežtesnę tam tikrų sistemų (vairo, stabdžių) atitikties įvertinimą.

10. Būsimieji teisės aktai: bendradarbiavimas ir poveikio vertinimas

10.1 Komitetas ragina teisės aktų leidėjus ir suinteresuotus veikėjus ateityje glaudžiau bendradarbiauti ateityje formuojant reguliavimo politiką, plėtoti veiksmingą dialogą ir vengti pernelyg aktyvaus elektroninio konsultavimosi, kadangi būtinas interaktyvus šalių dialogas. Komiteto nuomone, tam tikrose srityse nuolatinis ir dažnas konsultavimasis užkirstų kelią problemoms ir taip užtikrintų geresnę teisės aktų kokybę ir veiksmingesnius standartus.

10.2 Komitetas mano, kad itin svarbu įvairiems atvejams vystyti poveikio vertinimo metodologiją, kuri būtų vienoda visoms Europos institucijoms, t. y. Parlamentui, Tarybai ir Komisijai, taip pat tinkamą kokybės kontrolės sistemą.

10.3 Komisija turėtų visada pagalvoti, ar siekiami tikslai tikrai reikalauja reglamentavimo bazės ir ar nepakantų savireguliacijos arba bendro reguliavimo. Komiteto nuomone, iš skirtingų galimybių reikia pasirinkti tą, kuri gali užtikrinti tuos pačius tikslus patiriant mažiau išlaidų ar mažesnę administracinę naštą ir garantuoti didesnę skaidrumą ir kuo didesnę suinteresuotų subjektų dalyvavimą.

10.4 Svarbų vaidmenį turi atlikti sektoriaus veikėjų socialinis dialogas. Bendri interesai praktiškai gali būti realizuojami konkrečiomis iniciatyvomis mokymui, ypač darbo saugos srityje, plėtoti, įskaitant mokymąsi visą gyvenimą, kuris ne tik padeda tobulinti įgūdžius, bet ir suteikia žinių valdymo ir organizaciniais klausimais, susijusiais su geresniu ir saugesniu mašinų eksploatavimu. Įmonių socialinės atsakomybės klausimas, įgyvendinamas remiantis plataus masto dialogu su pilietine visuomene ir vietos valdžios institucijomis, gali turėti teigiamo poveikio saugios ir produktyvios įmonių kultūros vystymui, ypač mažosiose ir vidutinėse įmonėse, kuriose daug sudėtingiau valdyti riziką.

10.5 Komitetas mano, jog būtų naudinga padaryti apžvalgą, kuri leistų visiems suinteresuotiems veikėjams įvertinti pasiektus rezultatus ir reglamentavimo bazės trūkumus. Tokia apžvalga leistų darniai judėti į priekį ir užtikrinti, kad šiuo metu rengiamos įvairios iniciatyvos neteiktų dalinių ar prieštaraujančių sprendimų. Komisijos sprendimas aptarti su suinteresuotaisiais subjektais naująją Mašinų direktyvą — tai žingsnis teisinga linkme. Reikia daugiau tokio pobūdžio iniciatyvų. Konkrečiai Komitetas pabrėžia, kad įvairios iniciatyvos, vykdomos pagal veiklos programas administracinės naštos mažinimo ir naujojo požiūrio srityje, yra tarpusavyje susijusios (2007 m. vasario 14 d. Komisija priėmė pasiūlymą priimti Tarybos ir Europos Parlamento reglamentą ir sprendimą dėl naujojo požiūrio persvarstymo masto remiantis viešosioms konsultacijomis dėl vidaus rinkos ateities). Komitetas yra įsitikinęs, kad tinkamas šių iniciatyvų parengimas ir suderinimas gali realiai pagerinti šiuo metu galiojantį reguliavimą ir jo nuoseklų taikymą 27 valstybėse narėse.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl konkurencingos automobilių pramonės reglamentavimo sistemos 21-ajame amžiuje. Komisijos pozicija dėl CARS 21 aukšto lygio grupės galutinės ataskaitos. Indėlis į ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją

COM(2007) 22 galutinis

(2008/C 10/04)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. lapkričio 7 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Europos Parlamentui ir Tarybai dėl konkurencingos automobilių pramonės reglamentavimo sistemos 21-ajame amžiuje. Komisijos pozicija dėl CARS 21 aukšto lygio grupės galutinės ataskaitos. Indėlis į ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją*.

Bendrosios rinkos, gamybos ir vartojimo skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 18 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Francis Davoust**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 144 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Santrauka ir svarbiausios rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos „geresnio reglamentavimo“ siekį, kuriuo norima „skatinti glaudesnę skirtingų politikos sričių sąveiką, suteikti apibrėžtumą ir užtikrinti viešojo intereso apsaugą (pvz., aplinkos apsaugą ir saugumą), kartu bandant mažinti pramonei tenkančią reguliavimo našta“. Jis pritaria Komisijos siekiui laikytis visuotinio požiūrio ir vienu metu apimti skirtingus pramonės vystymosi ir jos konkurencingumo aspektus bei įvairius suinteresuotus subjektus.

1.2 Apskritai bendras iniciatyvoje CARS 21 išdėstytas požiūris atitinka tikslą derinti už politinius sprendimus atsakingų asmenų ir įvairių suinteresuotų pramonės subjektų, kuriems, EESRK nuomone, būtina visiška parama, veiksmus. Komisijos komunikate, kuris yra jau atlikto teisėkūros darbo dalis ir kuriame apibrėžiamos priemonės, kurias reikės ateityje įgyvendinti, parodoma šio požiūrio svarba ir sunkumai, su kuriais susiduriama.

1.3 Šio požiūrio laikymasis naudingas tuo, kad visiems suinteresuotiems subjektams taps aiškesni Europos politikos principai automobilių pramonės srityje. Visose svarbiose srityse gerinamas ES politikos nuspėjamas ir palapsniui mažinama pramonei tenkanti reguliavimo našta.

1.4 Administracinės naštos mažinimą 38 EB direktyvas pakeičiant atitinkamomis JT EEK taisyklėmis galima laikyti tiesiogine šio požiūrio laikymosi nauda. Be to, darbas, atliktas sprendžiant klausimus aplinkos ir kelių eismo saugumo srityse aiškiai rodo, kad integruotas požiūris gali būti taikomas praktikoje ir reglamentavimo aplinkai jis suteikia daugiau teisėtumo visų suinteresuotų subjektų akyse, o pramonės grupėms reglamentavimo aplinka tampa labiau nuspėjama. Taigi, toks požiūris padeda siekti konsensuso, kuriuo gali būti grindžiami visų suinteresuotų subjektų veiksmai.

1.5 Vis dėlto reikia atkreipti dėmesį į problemas, kylančias laikantis šio požiūrio. Esama trejopo pobūdžio problemų:

- i) konsensuso ieškojimas gali užvilkti sprendimų priėmimą;
- ii) analizių ir rekomendacijų turinys labai priklauso nuo dalyvaujančių suinteresuotų subjektų;
- iii) sprendimas taikyti integruotą požiūrį gali lemti, kad kylantys klausimai bus nagrinėjami neatsakingai.

1.6 Komisijos komunikate pateiktas 39 priemonių arba iniciatyvų sąrašas yra labai ilgas; vertinant kiekvieną priemonę atskirai, visos jos atrodo priimtinos. Tačiau visų 39 punktų įgyvendinimas bus sudėtingesnis ir kils problemų dėl suderinamumo ir tvarkaraščio. Nors aplinkos ir saugumo klausimai nagrinėjami remiantis integruotu požiūriu, šių klausimų nagrinėjimo pobūdis — neintegruotas. Produktų, atitinkančių visus nustatytus reikalavimus, kainos klausimo — tokį klausimą savo ataskaitoje kėlė aukšto lygio grupė — kėlimas, be abejonės, užtikrintų integraciją, tačiau taip pat aiškiai parodytų, kad būtina pasirinkti. Aukšto lygio grupė siekė, kad jos išvados būtų derinamos su visiems priimantiems politinius sprendimus skirtu veiksmų planu. Šiame dokumente išdėstomas integruotas požiūris, kurį Komisija siekė skatinti CARS 21 iniciatyva. EESRK gali tik apgailestauti, kad Komisija savo komunikate nepasiūlė tokio veiksmų plano, netgi pakeista forma.

1.7 Aukšto lygio grupė didelę savo tyrimų dalį atliko atsižvelgdama į automobilių gamintojų interesus. Tai lėmė, kad problemos, kurias reikia spręsti, dažniausiai susijusios su produktais ir technologijomis. EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad toks tyrimas būtų lėmęs kitoki požiūrį, jei būtų labiau atsižvelgta į vairuotojų interesus. Todėl ateityje atliekant vertinimą ir kitus vėlesnius vertinimus būtina keisti suinteresuotų subjektų sąrašą.

1.8 Taikant integruotą ar visuotinį požiūrį kyla pavojus, kad kiekvienas suinteresuotas subjektas teigs, jog prisitaikyti turi kiti. Todėl pramonininkai gali teigti, kad tokiose srityse kaip kelių eismo saugumas arba aplinkosauga už infrastruktūrą atsakingų tarnybų arba vartotojų veiksmai trukdo visiškai įgyvendinti jų planus, visų pirma techninio pobūdžio.

1.9 Visi pateikti pavyzdžiai rodo, kad Komisijos komunikate negalima išsamiai išnagrinėti klausimų, susijusių su viešąja politika automobilių sektoriuje ir būtinybe pasirinkti. Todėl EESRK remia pasirinktą požiūrį: turi būti tęsiama viešos diskusijos apie automobilių pramonės politiką su socialiniais partneriais ir apskritai visomis suinteresuotomis šalimis siekiant nustatyti, kokias galimybes reikia pasirinkti tam tikru metu, o ne sudaryti visų kelių, kuriuos būtų galima pasirinkti siekiant pažangos, sąrašą ir leisti ekspertams bei pramonininkams patiems nuspręsti, kurį iš jų pasirinkti.

1.10 Komunikato pabaigoje Komisija pateikia išvadą, kad tai „unikali galimybė pasiekti kitokią politikos formavimo kultūrą pramonės politikos atžvilgiu. Komisijos nuomone, tokie principai kaip teisės aktų kokybė, supaprastinimas, poveikio vertinimas, konsultacijos su suinteresuotais asmenimis, įgyvendinimo laikas ir priemonių pasirinkimas turėtų būti teisės aktų projektų rengimo pagrindu“.

EESRK pritaria šiai koncepcijai ir šia nuomone norėtų padėti Komisijai ją visiškai įgyvendinti.

Siekdamas šio tikslo, EESRK rekomenduoja:

- duoti pramoninkams laiko įdiegti technologijas, kurios būtinos laikantis griežtesnių reikalavimų, tačiau tokias, dėl kurių smarkiai nepabrangtų produktai ir nesulėtėtų transporto priemonių parko atnaujinimo tempas;
- aplinkos srityje neapsiriboti tik CO₂ klausimais ir domėtis ne vien technologiniais sprendimais, siekiant plėtoti holistinį požiūrį, įvertinančių automobilių ir kelių transporto vietą Europos visuomenėje;
- surengti forumą restruktūrizavimo klausimais, atlikti 2009 m. numatytą įvertinimą ir pateikti poveikio vertinimą, kuriais turėtų būti grindžiamas forumas atsižvelgiant į iniciatyvoje CARS 21 išdėstytą integruotą požiūrį. Reikia siekti didesnio šio forumo teisėtumo tiek parengiamuoju laikotarpiu (sudarant suinteresuotų subjektų sąrašą), tiek ir vėliau (taikant darbo grupių priimtas rekomendacijas);
- tiesiogiai ir kuo anksčiau įtraukti EESRK, nes jis dėl savo pobūdžio ir sudėties gali užtikrinti įvairių veiklos sričių Europos visuomenės atstovų dalyvavimą politikoje, kurią Europos Komisija įgyvendina jų labui.

2. Komisijos pasiūlymas

2.1 *Europos Komisijos požiūris: CARS 21 originalumas ir tinkamumas*

2.1.1 Įgyvendindama savo politiką, kuria siekiama gerinti teisės aktų kokybę ir atremti vis didėjančios pasaulinės konkurencijos iššūkius, 2004 m. Komisija paprašė aukšto lygio grupės CARS 21, vienijančios svarbiausius suinteresuotus subjektus (valstybės narės, gamintojai, NVO ir Europos Parlamento nariai) ir trijų Komisijos narių, atsakingų už labiausiai susijusias sritis (įmonės ir pramonė, aplinka, transportas), parengti rekomendacijas dėl būsimos politikos gairių.

2.1.2 Konkrečiau kalbant, tuo metu sudarytai aukšto lygio grupei buvo pavesta parengti rekomendacijas dėl valstybės politikos ir teisės aktų Europos automobilių pramonės srityje trumpalaikės, vidutinės ir ilgalaikės trukmės perspektyvoje. Rekomendacijos turėtų padėti gerinti automobilių sektoriaus konkurencingumą pasauliniu lygiu, išsaugoti darbo vietas, užtikrinti pažangą, kuriant saugesnius ir ekologiškesnius automobilius, kurių kainos būtų prieinamos privatiems vartotojams.

2.1.3 Taip Komisija ketino aiškiai į Lisabonos darbotvarkę orientuotomis pramonės politikos priemonėmis atnaujinti automobilių sektorių. Siekiant užtikrinti tvariai vystyti ekonomiškai priimtina gamybą, kuri kartu būtų atsakinga socialiniu požiūriu ir nedarytų žalos aplinkai, Komisija norėtų prieš įgyvendinant šiuos tikslus pradėti plataus masto visų suinteresuotų subjektų konsultacijų procesą, leidžiantį išanalizuoti automobilių sektoriaus dabartinę padėtį ir ateitį, taip pat pasiekti kuo platesnį konsensusą dėl būtinų priemonių. Šiuo atveju aukšto lygio grupę sudarė suinteresuotų subjektų atstovai: automobilių gamintojai, degalų gamintojai, automobilių platintojai, elektroninės įrangos tiekėjai ir remonto įmonės, automobilių naudotojai, nacionalinės valdžios institucijos ir trys su šia sritimi labiausiai susiję generaliniai direktoratai (Aplinkos, Energetikos ir transporto bei įmonių ir pramonės). Įmonių ir pramonės generalinis direktoratas buvo atsakingas už darbus, vykusius 2005 m., koordinavimą. 2005 m. balandžio mėn. buvo surengtas viešas klausymas. 2005 m. gruodį darbo grupė priėmė ataskaitą. 2006 m. dėl šių išvadų buvo surengtos plataus masto viešos konsultacijos. Komisijos komunikatas remiasi CARS 21 ataskaita ir 2006 m. pateiktomis 34 nuomonėmis.

2.1.4 CARS 21 ataskaitoje atkreipiamas dėmesys į pagirtinas Komisijos pastangas sustabdyti spartų nekoordinuojamų ir dėl to ne visada tarpusavyje suderinamų teisės aktų iniciatyvų atsiradimą.

2.1.5 Todėl, kaip ne kartą minėta ataskaitoje, darbo grupė laikosi požiūrio, kurį ji vadina holistiniu ir kuriuo siekiama išsiaiškinti įvairių sričių tarpusavyje sąveiką. Taigi, aukšto lygio grupės nariai siekia, kad taisyklės būtų suprantamesnės bei labiau nuspėjamos, o įvairūs Komisijos generaliniai direktoratai nesiimtų priemonių, kurių poveikis nežinomas ir negalima patikrinti jų suderinamumo.

2.1.6 Darbo grupė savo baigiamojoje ataskaitoje pateikė 18 rekomendacijų, suskirstytų į 7 dalis: teisės aktų gerinimas, aplinka, kelių eismo saugumas, prekyba, moksliniai tyrimai ir technologijų vystymas, apmokestinimas ir mokesstinės paskatos bei intelektinė nuosavybė. Be to, priimantiesiems politinius sprendimus ir įstatymų leidėjams parengtas veiksmų planas, kuris turės įtakos automobilių pramonei artimiausiu 10 metų laikotarpiu. Veiksmų planu, parengtu visiškai atsižvelgiant į Komisijos nustatytus tikslus, norima suteikti Europos automobilių sektoriaus politikai daugiau nuoseklumo ir užtikrinti didesnę jos nuspėjamumą, kurie svarbūs privatiems investuotojams siekiant užtikrinti sektoriaus konkurencingumą. Nustačius teisės aktų gaires artimiausiu 10 metų laikotarpiui, šis veiksmų planas galėtų užtikrinti minėtą nuspėjamumą.

2.1.7 Komisijos komunikatas yra atsakas į CARS 21 grupės ataskaitą. Dokumente pateikiamas Komisijos atliktas rekomendacijų vertinimas bei 2006 m. surengtų konsultacijų metu apie CARS 21 ataskaitą išsakyta nuomonė. Komunikate nurodoma kryptis, kuria ateityje Komisija siūlo plėtoti automobilių sektoriaus politiką. Toliau pateikiamos svarbiausios veiksmų sritys:

— **Administracinės naštos mažinimas.** Komisija rekomenduos 38 EB direktyvas pakeisti atitinkamomis JT EEK⁽¹⁾ taisyklėmis, taikomomis, pvz., padangoms, beskeveldriui stiklui, priekiniams rūko žibintams ir saugos diržams. Taigi, pramonė galės remtis visame pasaulyje taikomomis vienodomis taisyklėmis. Be to, CARS 21 grupė nustatė 25 direktyvas bei JT/EEK taisykles, kuriose galėtų būti įrašytos nuostatos dėl savikontrolės ir virtualių bandymų siekiant mažinti atitikties reguliavimo sąnaudas pramonei — administracinės procedūros būtų pigesnės ir joms būtų sugaištama mažiau laiko.

— **CO₂ išmetimo mažinimas.** Komisijos strategija grindžiama integruotu požiūriu, kuris apima ne tik variklių technologijas, bet ir technologinius patobulinimus (pavyzdžiui, nustatomi būtinausi kondicionierių energijos efektyvumo reikalavimai, maksimalios padangų trinties pasipriešinimo ribos, pavarų perjungimo indikatorių naudojimas), kartu skatina naudoti biokurą. Kitas prioritetas — papildomos valstybių narių priemonės, pavyzdžiui, gerinti kelių eismo valdymą, vairavimo kultūrą ir infrastruktūrą bei toliau mažinti CO₂ išmetimą.

— **Kelių eismo saugumas.** Komisijos nuomone, veiksminga kelių eismo saugumo strategija turėtų būti grindžiama geresnėmis transporto priemonių technologijomis, kelių infrastruktūra, vairavimo kultūra ir bausmėmis už netinkamą elgesį. Iš viso siūloma 11 naujų priemonių, pavyzdžiui, privaloma elektroninė stabilumo kontrolės sistema, saugos diržų primumo sistema ir reikalavimas dienos metu važinėti naujomis transporto priemonėmis įjungtais žibintais.

— **Prekybos politika.** Komisija siūlo ištirti galimybę sudaryti dvišalius prekybos susitarimus (pirmiausiai su Azijos šalimis)

ir tuo padėti Europos įmonėms patekti į rinką. Be to, į primygtinai ragina visame pasaulyje laikytis intelektinės nuosavybės teisių.

— **Moksliniai tyrimai ir technologijų vystymas.** Pagrindiniais prioritetais pripažįstami švarūs degalai iš atsinaujinančių šaltinių, aplinkos neteršiančios transporto priemonės, modernūs keliai ir pažangios transporto priemonės. Moksliniams tyrimams ir produktų kūrimui skirdama apie 20 mlrd. eurų (apie 5 proc. šio sektoriaus apyvartos), automobilių pramonė absoliučiais skaičiais yra didžiausias Europos investuotojas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

3. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto pastabos

Prieš aptariant naują, automobilių sektoriaus politikoje ir apskritai sektorių politikoje taikomą požiūrį, jo tikslumą ir mastą, šioje nuomonėje būtina apsvaistyti penkis svarbias sritis ir dėl jų pateiktus Komisijos pasiūlymus.

3.1 Vidaus rinka, reglamentavimo supaprastinimas ir internacionalizavimas

3.1.1 Komitetas pritaria pasiūlymui pagrindų direktyvą dėl motorinių transporto priemonių tipo patvirtinimo ateityje taikyti visoms transporto priemonių rūšims. Jis atkreipia ypatingą dėmesį į šios tvarkos svarbą atsarginių dalių ženklimumui.

3.1.2 EESRK pritaria siekiui supaprastinti ir internacionalizuoti reglamentavimą, tačiau mano, kad jo derinimas neturi būti laikomas absoliučiu prioritetu pamirštant kitus aspektus.

3.1.3 Šiuo požiūriu EESRK visiškai pritaria Komisijos nuostatomis, kad būtina „išsaugoti ES galimybę priimti teisės aktus nepriklausomai nuo JT/EEK sistemos, kai to reikia ES tikslų įgyvendinimui sveikatos, aplinkosaugos ar kitose politikos srityse, ir sieks toliau palaipsniui diegti JT/EEK taisykles atsižvelgdama į šią aplinką“. Kadangi tokios taisyklės gali turėti neigiamos įtakos tarptautinei prekybai ir patekimui į rinką, ši išlyga turėtų būti išsaugota, kad Europos pramonininkams būtų užtikrinta galimybė reaguoti, jei kituose pasaulio kraštuose galiotų nuostatos, galinčios apriboti jų konkurencingumą.

3.2 Aplinkos neteršiantis, tausius kelių transportas

3.2.1 EESRK palankiai vertina priimtų ir numatytų priemonių kokybę aplinkos neteršiančiam, tausiam kelių transportui skatinti. Atsižvelgiant į Komisijos, kuri pabrėžia siekį išnagrinti „būsimo reguliavimo poveikį užimtumui ir konkurencingumui“, išpareigojimus, EESRK nori atkreipti Komisijos dėmesį į tai, kad verslininkams turi būti numatyta laiko įdiegti technologijas, kurios yra būtinos norint laikytis šių griežtesnių taisyklių ir

(¹) Jungtinių Tautų Europos ekonominė komisija.

užtikrinti, kad produktai labai nepabrangs ir galiausiai nesulėtės transporto priemonių parko atnaujinimas. Šio klausimo svarba buvo pabrėžta CARS 21 ataskaitoje, tačiau Komisijos komunikate į ją nepakankamai atsižvelgiama.

3.2.2 Šiuo požiūriu EESRK atkreipia dėmesį į Komisijos ketinimą ateityje labiau atsižvelgti į transporto priemonių realiai išmetamus teršalus (8 punktas), tačiau apgailestauja, kad Komisija iš to nedaro reikiamų išvadų dėl transporto priemonių kontrolės, priežiūros ir remonto.

3.2.3 EESRK pabrėžia, kad Komisijos siūlomo integruoto požiūrio esmė yra tai, kad jo laikantis daugiausia dėmesio skiriama teršalų išmetimui, visų pirma kalbant apie naujų automobilių, kurie bus parduoti per artimiausius metus Europoje, CO₂ išmetimą. Komisija atsižvelgia tik į technologinius (biokuras, vandenilis, pažangios transporto priemonės ir sistemos) arba ekonominius (galimas kelių transporto sektorius įtraukimas) sprendimus, kuriuos ji ketina skatinti. EESRK apgailestauja, kad Komisija nepakankamai išnagrinėjo kitas galimybes, teikiamas holistinio požiūrio, kurio laikantis pabrėžiama automobilių ir kelių transporto svarba Europos visuomenei.

3.2.4 Šiuo požiūriu EESRK atkreipia dėmesį į tai, kad, pavyzdžiui, CARS 21 ataskaitoje nuogaustaujama dėl transporto priemonių parko atnaujinimo tempo, kuris laikomas svarbiausiu veiksniu. Be to, pabrėžiama eismo spūsčių problema. EESRK pageidauja, kad aplinką mažiau teršiančių automobilių naudojimo skatinimas būtų derinamas su kitomis priemonėmis, pavyzdžiui, remiant naujas naudojimosi automobiliu formas, kurias ateityje reikės apsvarstyti kartu su technologiniais sprendimais.

3.2.5 EESRK norėtų pabrėžti, kad saugesnių transporto priemonių pasiūla ir paklausa turėtų būti skatinama. Todėl Komisija turėtų dėti pastangas ir taikyti koordinuotas, techniškai neutralias ir kiek įmanoma labiau suderintas mokesčių paskatas kai kurioms transporto priemonėms ir degalams, pavyzdžiui, atsižvelgiant į išmetamą CO₂ kiekį, kadangi tai padėtų mažinti šių dujų kiekį ir darytų tiesioginę įtaką vartotojams ir paklausai.

3.3 Saugumo didinimas Europos keliuose

3.3.1 EESRK remia visuotinę Komisijos siūlomą požiūrį, kuriuo siekiama veiksmingos kelių eismo saugumo strategijos, kuri „turėtų būti grindžiama bendradarbiavimu tobulinant transporto priemonių technologiją, kelių infrastruktūrą, vairuotojų elgseną ir priverstinio vykdymo priemones“.

3.3.2 Šioje srityje susiduriama su tais pačiais klausimais kaip ir nagrinėjant aplinkos apsaugos temą. „Naudotojui priimtina kaina“ — tai viena svarbiausių CARS 21 ataskaitos formuluočių,

aiškiai parodančių, kad kartais būtina atsižvelgti ir į kitus aspektus, deja, aplinkos apsaugos ir saugumo nenaudai. Komunikate ši formuluotė neminima.

3.3.3 Komisijos komunikate siūlomos šios kelių transporto saugumo priemonės ⁽²⁾:

- nustatyti privalomą Isofix vaikų sėdynių tvirtinimo mechanizmo montavimą visose naujose M1 klasės transporto priemonėse;
- nustatyti privalomą žibintų įjungimą dienos metu (viešas klausimas dėl šio pasiūlymo buvo pradėtas 2006 m. rugpjūčio 1 d.);
- kai tik bus sukurtas patikrinimo metodas, nustatyti privalomą elektroninės stabilumo kontrolės sistemos montavimą transporto priemonėse: visų pirma sunkiasvorėse komercinėse transporto priemonėse, o vėliau šią sistemą montuoti mažos keliamosios galios komercinėse transporto priemonėse ir lengvuosiuose automobiliuose;
- nustatyti privalomą priminimo apie saugos diržų užsisėgimą sistemą visose naujose transporto priemonėse;
- iš dalies pakeisti pėsčiųjų apsaugos direktyvos II etapo reikalavimus siekiant patobulinti Direktyvos 2003/102/EB nuostatas ⁽³⁾.

3.3.4 EESRK mano, kad svarbu, jog dėl šių pasiūlymų pernelyg nepadidėtų naujų automobilių kainos, todėl siūlo daugiau dėmesio skirta transporto priemonių įsigijimo kainoms bei jų poveikiui transporto priemonių parko atnaujinimo tempui, taigi, kelių transporto saugumui. Komitetas atkreipia dėmesį į tai, kad vėluoja antrasis direktyvos dėl pėsčiųjų apsaugos projekto etapas, dėl to sutrumpėja laikotarpis, per kurį gamintojai turi ją įgyvendinti ir darosi sudėtingiau planuoti reikalingas priemones. EESRK taip pat pabrėžia, kad reikia skubiai išsiaiškinti, koks būtų direktyvos įgyvendinimo grafikas ir kokių išsamių reikalavimų turėtų laikytis gamintojai. Jis ragina Komisiją atsižvelgti į tai, kad su kelių transporto saugumu taip pat susiję ir vartotojai, kurie privalo prižiūrėti savo senus automobilius. Komitetas mano, kad reikia įvertinti ir suskirstyti numatytas priemones atsižvelgiant į sąnaudas ir kiekvienos iš jų teikiamą naudą, palyginant, kiek jos kainuos vartotojui ir kokią poveikį turės eismo įvykių statistikai, mirtiniams eismo įvykiams bei sužalojimams. Kartu EESRK ragina Komisiją nesutelkti dėmesio tik į technologijas, tačiau numatyti priemones, kurios padėtų formuoti eismo dalyvių elgseną (mokymas, prevencija, kelio ženklai ir pan.). Todėl EESRK pabrėžia, kad ateityje reikėtų atkreipti dėmesį į pasekmes, susijusias su demografiniais pokyčiais, ir į faktą, kad vyresnio ir senyvo amžiaus vairuotojai sudarys nuolat didėjančią automobilių ir kelių naudotojų dalį.

⁽²⁾ COM(2007) 22 galutinis, 15 p.

⁽³⁾ 2003 m. lapkričio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos Direktyva 2003/102/EB dėl kelių pėsčiųjų ir kitų pažeidžiamų eismo dalyvių apsaugos prieš ir susidūrus su motorine transporto priemone ir iš dalies keičianti Tarybos Direktyvą 70/156/EEB (OL L 321, 2003 12 6, p. 15); EESRK nuomonė: OL C 234, 2003 9 30, p. 10.

3.3.5 Atsižvelgdamas į minėtas aplinkybes ir CARS 21 ataskaitoje pateiktą nuomonę, EESRK atkreipia dėmesį į mokesčių lengvatų svarbą skatinant saugesnių transporto priemonių paklausą. Reikia skatinti saugesnių ir mažiau aplinką teršiančių automobilių pasiūlą ir paklausą.

3.4 Prekyba ir užsienio rinkos

EESRK palankiai vertina Komisijos poziciją dėl tarptautinės prekybos, visų pirma tai, kad ji skiria dėmesį tarptautiniams dvišaliams susitarimams, netarifinėms prekybos kliūtims ir ypač Azijoje aktualiam intelektinės nuosavybės teisių klausimui. Todėl renkantis šalis, su kuriomis numatoma sudaryti laisvosios prekybos susitarimus, reikėtų labiau atsižvelgti į ekonominius kriterijus, visų pirma į galimos rinkos mastą ir teikiamas perspektyvas, abipuses galimybes panaikinti prekybos kliūtis ir t. t. Be jau aptartų klausimų, EESRK taip pat atkreipia Komisijos dėmesį į tai, kad būtina labiau atsižvelgti į atsarginių dalių rinkos klausimą siekiant suvienodinti pavienių Europos valstybių prekybą šioje srityje ir parengti strategiją Kinijos, Indijos arba Rusijos atžvilgiu.

3.5 Moksliniai tyrimai ir technologijų vystymas

EESRK visiškai palaiko mokslinių tyrimų ir technologijų vystymo skatinimą ir Komisijos įsitikinimą, kad trys tvaraus vystymosi ramsčiai tik tada bus tvirti, jei ir ateityje privatus ir viešasis sektorius kartu dėsi ir stiprins pastangas mokslinių tyrimų srityje. Kaip ir 3.4 punkte, EESRK pabrėžia būtinybę įtraukti visą sektorių, įskaitant ir negamybinę grandį. Reikia nedelsiant spręsti tokius klausimus kaip technologinės pažangos sąnaudos, galimybė remontuoti transporto priemones, pagamintas naudojant šias pažangias technologijas, taip pat tolesnio mokymo, būtino, kad remonto paslaugos ir infrastruktūra galėtų prisitaikyti prie pažangos; Komisija, padėdama visa tai įgyvendinti, turi imtis tikslingų politinių priemonių. Ji turėtų atitinkamą Septintosios pagrindų programos dalį nukreipti į kitą veiklą, visų pirma skirtą integruotam požiūriui į kelių saugumą, kuris apima ir infrastruktūrą, pavyzdžiui, elektroninių ryšių ir kitas sistemas.

3.6 Apmokestinimas ir mokesčių lengvatos

EESRK remia Komisiją, kuri „ragina Parlamentą ir Tarybą priimti pasiūlytą direktyvą⁽⁴⁾ kaip įmanoma greičiau“. Parlamentui priėmus šią pasiūlytą direktyvą, kuri turi paspartinti mokesčių politikos suderinimą, beliks įtikinti Tarybą, kad tikslinga suvienodinti nuostatas, šiuo metu ES lemiančias iškraipymus tarp transporto priemonių rinkos ir transporto priemonių remonto paslaugų Europos Sąjungoje.

⁽⁴⁾ Pasiūlymas priimti Tarybos direktyvą dėl lengviesiems automobiliams taikomų mokesčių (COM(2005) 261 galutinis); EESRK nuomonė: OL C 195, 2006 8 18, p. 80.

3.7 Atsarginių dalių rinka

EESRK apgailestauja, kad šiems klausimams Komisijos svarstymuose nebuvo skirta daug dėmesio, vis dėlto pritaria Reglamentas (EB) Nr. 1400/2002⁽⁵⁾ išsaugojimui ir Komisijos ketinimui užtikrinti, kad šis reglamentas būtų vienodai taikomas visoje Europos Sąjungoje. Komitetas pritaria Komisijos siekiui užtikrinti, kad būtų taikomos nuostatos, įpareigojančios sudaryti galimybes laisvai naudotis technine informacija. Šiuo požiūriu EESRK pabrėžia, kad ypač svarbu atidžiai įgyvendinti nuostatas, įpareigojančias taikyti OASIS formatą.

3.8 CARS 21 pateiktas Komisijos požiūris ir jo laikymasis

3.8.1 EESRK palankiai vertina Europos Komisijos „geresnio reglamentavimo“ siekį, kuriuo norima „skatinti glaudesnę skirtingų politikos sričių sąveiką, suteikti apibrėžtumą ir užtikrinti viešojo intereso apsaugą (pvz., aplinkos apsaugą ir saugumą) tuo pačiu bandant mažinti pramonei tenkančią reguliavimo našta“. Jis pritaria pareikštam norui laikytis visuotinio požiūrio ir apimti įvairius pramonės vystymosi ir jos konkurencingumo aspektus bei įvairius suinteresuotus subjektus.

3.8.2 Kalbant apie socialinius ir pramonės klausimus, kurie buvo aptarti pirmuose ataskaitos puslapiuose, EESRK pritaria Komisijos norui juos susieti, kadangi, pirma, užimtumas yra tiesiogiai susijęs su Europos pramonės konkurencingumu, antra, su vietomis, kuriose įsikūrusios pramonės įmonės. Šiuo požiūriu Komitetas iš esmės pritaria pasiūlymui išnagrinėti pramonės padėtį Europoje.

3.8.3 EESRK pritaria Komisijos vertinimui, kad „Europos rinkai skirtų transporto priemonių surinkimas daugiausiai bus atliekamas Europoje“, tačiau, kaip ir Komisija, mano, jog tai dar neužtikrina stabilaus užimtumo.

3.8.4 EESRK prašo Komisijos vėl pradėti dialogą su socialiniais partneriais siekiant numatyti ir valdyti darbo vietų perkėlimą ES teritorijoje ir už jos ribų, kaip nurodoma CARS 21 ataskaitoje. Komitetas taip pat prašo Komisijos pradėti svarstymus dėl sektoriuje vykstančios raidos poveikio antro ir aukštesnio lygių subrangovams, kurie yra ypač pažeidžiami dėl šiuo metu vykstančių pokyčių.

3.8.5 Komitetas visiškai pritaria komunikate numatytooms pagalbos priemonėms ir pasiūlymui surengti Restruktūrizavimo forumą apie automobilių pramonę, kad būtų galima atremti kylančius iššūkius, geriau nuspėti pokyčius ir prie jų prisitaikyti. EESRK ragina Komisiją šiame darbe ir nustatant pagalbos priemones atsižvelgti į visą automobilių sektorių, visų pirma negamybinės grandies dalyvius. Iš esmės, tokio pobūdžio iniciatyvos

⁽⁵⁾ 2002 m. liepos 31 d. Europos Komisijos Reglamentas (EB) Nr. 1400/2002 Sutarties 81 straipsnio 3 dalies taikymo vertikalinių susitarimų ir suderintų veiksmų rūšims motorinių transporto priemonių sektoriuje (OL L 203, 2002 8 1, p. 30).

turi būti priimamos tariantis ar numatant bendrą sektoriaus strategiją, kuri tenkintų įvairius jos dalyvius. EESRK pabrėžia, kad šiame darbe ir diskusijoje jam turi būti skiriamas svarbus vaidmuo, kad jis galėtų užtikrinti visų socialinių partnerių, ir bendrąją prasmę, suinteresuotų subjektų atstovavimą.

3.8.6 Pavyzdžiui, MVĮ arba mikroįmonėse mokymo poreikis yra didesnis ir dažnai ne taip gerai patenkinamas, todėl ir šio sektoriaus dalyviai privalo turėti galimybę pasinaudoti struktūriniais fondais ir kitomis restruktūrizavimui skirtomis paramos priemonėmis.

3.8.7 Komisija baigia savo komunikatą teigdama, kad tai

*„unikali galimybė pasiekti **kitokią politikos formavimo kultūrą pramonės politikos atžvilgiu**. Komisijos nuomone, tokie principai kaip teisės aktų kokybė, supaprastinimas, poveikio vertinimas, konsultacijos su suinteresuotais asmenimis, įgyvendinimo laikas ir priemonių pasirinkimas turėtų būti teisės aktų projektų rengimo pagrindu“.*

3.8.8 EESRK pritaria šiai koncepcijai ir tikisi šia nuomone padėti Komisijai ją visiškai įgyvendinti. Todėl Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį į vietomis fragmentišką siūlomo požiūrio pobūdį. Tiksliau tariant, nors 21 ataskaitoje atlikti tyrimai ir išvados, kurias jais besiremddama padarė Komisija, ir nebuvo

pamiršti, diskusijoje buvo menkai atsižvelgta į vartotojus ir negamybinę grandį. Todėl bendras automobilių temos ir aplinkos apsaugos bei saugumo klausimų nagrinėjimas EESRK atrodo nepakankamai holistinis: susidaro įspūdis, kad pramonė pernelyg sutelkusi dėmesį į produktą ir technologijas ir nepakankamai atsižvelgiama į tokius klausimus kaip transporto priemonių parkai ir automobilių naudojimas.

3.8.9 Todėl EESRK pritaria nuomonei, kad 2009 m. susumuojant rezultatus turėtų būti labiau atsižvelgta į šią nuomonę ir į su šia sritimi susijusių negamybinių grandžių ir transporto priemonių naudotojų požiūrį. Šiuo tikslu „konsultacijos su suinteresuotais asmenimis“ turi būti atviros ir geriau organizuojamos, kad nagrinėjamoje automobilių srityje būtų atsižvelgta ne tik į automobilių gamintojus ir kad „nuodugnų poveikio vertinimą“ būtų galima parengti atsižvelgiant į naujas sąlygas. Kadangi kalbama apie poveikio tyrimus, reikėtų pagerinti jų kokybę. Tyrimai turėtų būti objektyvūs, nešališki, grindžiami bendru požiūriu, remtis faktine ir patikrinta informacija. Negerai, kai vienai Komisijos tarnybai pavedama pateikti politinę nuomonę apie tam tikrą problemą ir ji pati šiuo klausimu atlieka poveikio analizę. EESRK pritaria pasiūlymui įsteigti Poveikio analizė komitetą ir ragina Komisiją įtraukti tuos suinteresuotus subjektus, kuriuos greitai pamiršta privatus subjektai, „kuriantys“ automobilių sektorių, kurį reikia reguliuoti.

2007 m. rugsėjo 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos socialinių ir ekonomikos reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo (Kodifikuota redakcija)

COM(2007) 310 galutinis — 2007/0107 (COD)

(2008/C 10/05)

2007 m. liepos 2 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl ratinių žemės ūkio ir miškų ūkio traktorių konstrukcijų, apsaugančių nuo apvirtimo.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra [visiškai] priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), 172 nariams balsavus už ir 4 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl žemės ūkio ir miškų ūkio ratinių traktorių vilkties ir atbulinės eigos įtaisų

COM(2007) 319 galutinis — 2007/0117 (COD)

(2008/C 10/06)

2007 m. liepos 2 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl žemės ūkio ir miškų ūkio ratinių traktorių vilkties ir atbulinės eigos įtaisų.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra [visiškai] priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26–27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), 163 narių (-iams) balsavus už, 1 — prieš ir 5 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų identifikavimo lentelių, įrašų, tų lentelių tvirtinimo vietos ir būdų

COM(2007) 344 galutinis — 2007/0119 (COD)

(2008/C 10/07)

2007 m. liepos 13 d. Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl motorinių transporto priemonių ir jų priekabų identifikavimo lentelių, įrašų, tų lentelių tvirtinimo vietos ir būdų.

Komitetas, remdamasis tuo, kad pasiūlymas yra [visiškai] priimtinas ir kad dėl jo Komitetas neturi pastabų, savo 438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26–27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), 165 nariams balsavus už ir 8 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato dėl Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plano: išnaudoti potencialą

COM(2006) 545 galutinis

(2008/C 10/08)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. spalio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Komisijos komunikato dėl Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų plano: išnaudoti potencialą.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Edgardo Maria Iozia.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26–27 d. (rugsėjo 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 145 nariams balsavus už, 1 prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas palankiai vertina Europos Komisijos tikslus ir siūlomas priemones bei jiems pritaria. Efektyvus energijos vartojimas yra pagrindinė ir pati svarbiausia veiksmų sritis siekiant Europos energetikos politikos (EEP) tikslų: mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimo kiekį (priemonė padėsianti kovoti su visuotiniu klimato atšilimu), energetinę priklausomybę nuo ES nepriklausančių valstybių ir užtikrinti Europos sistemos konkurencingumą išlaikant prieinamą energijos tiekimą.

1.2 Atsižvelgdamas į, *inter alia*, naujausią Tarpvyriausybines klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) ataskaitą, EESRK mano, kad šis tikslas yra realus, tačiau būtina dėti visas įmanomas

pastangas, kad būtų sumažintas energijos vartojimas ir taptų techniškai įmanoma sutaupyti daugiau nei 20 proc. energijos. Šis tikslas turi būti numatytas nacionaliniuose veiksmų planuose, sudarytuose remiantis pradinėmis finansinėmis ir technologinėmis sąlygomis, siekiant užtikrinti vienodą tikslų pasiekimą atsižvelgiant į valstybių narių galimybes. Reikės nustatyti ir tarpinius tikslus, pvz., 2012 m. ir 2016 m., kad būtų galima imtis naujų priemonių tuo atveju, jeigu pažanga pasirodys pernelęsi lėta.

1.3 EESRK siūlo Komisijai pradėti specialias diskusijas dėl gyvenimo būdo ir „gyvenimo kokybės“. EESRK klausia Komisijos, ar ji tiki, kad tokiu tempu augant vartojimui ir didėjant teršalų išmetimui tikrai bus įmanoma užtikrinti ateities kartoms

tokį pat gyvenimo būdą? Suvokime, kad tai neįmanoma, slypi iššūkis, kurį atremti galima tik ryžtingai, drąsiai ir tinkamu metu imantis veiksmų. Be to, svarstant šią problemą reikia suprasti, kad, staiga išaugus gyventojų perkamajai galiai, sutaupyta energija rikošeto principu neturi būti naudojama dar didesniai vartojimui finansuoti.

1.4 EESRK siūlo įtraukti dar vieną prioritetinę veiklą — kurti centrinio šildymo ir aušinimo tinklus, kadangi tai leistų išvengti 33 proc. pirminės energijos transformacijos nuostolių.

1.5 EESRK rekomenduoja imtis prioritetinių iniciatyvų, kurios sudarytų sąlygas kurti ir vystyti su efektyviu energijos vartojimu susijusias darbo vietas, diegti naujas integruotas energetikos paslaugas, taikyti mokslinius tyrimus ir panaudoti taikomosios veiklos rezultatus (R&D), vystyti kietųjų miesto atliekų perdirbimą ir apdorojimą, kadangi tai taip pat leidžia sukurti daug darbo vietų, bei skatinti bendros socialinės atsakomybės iniciatyvas. Labai svarbu skatinti studijuoti su energetika susijusias mokslo sritis aukštojo ir universitetinio mokslo studijų metu.

1.6 Siekiant įgyvendinti septyniasdešimt penkias veiksmų plane numatytas iniciatyvas, atlikti jų stebėseną ir įvertinti visų siūlomų priemonių veiksmingumą, reikės daugiau Komisijos darbuotojų, kurie turės užtikrinti šios veiklos plėtojimo stebėseną. EESRK rekomenduoja atlikti šio poreikio išsamią analizę, kad būtų galima skirti pakankamus žmogiškuosius ir finansinius išteklius.

1.7 EESRK mano, kad būtina stiprinti ES gebėjimą atstovauti bendrai pozicijai energijos efektyvumo klausimu tarptautinių santykių srityje. Šiuo tikslu Komitetas rekomenduoja Komisijai įvertinti ar, prireikus, pakeisti sutartis, kad būtų galima sustiprinti bendrą išorės atstovavimą, paliekant galimybę valstybėms narėms laisvai nuspręsti, koks energijos derinys geriausiai atitinka jų poreikius.

1.8 EESRK rekomenduoja, kad mokesčių politikoje, remiančioje Veiksmų plane numatytų tikslų įgyvendinimą, būtų atsižvelgiama į pažeidžiamiausias socialines grupes — bedarbius, pensininkus ir darbuotojus. Į šių socialinių grupių interesus turi būti atsižvelgta vykdant bet kokias „energijos mokesčio“ įvedimo ar mokesčių paskatų iniciatyvas.

1.9 EESRK smerkia nesugebėjimą tinkamai derinti transporto ir energetikos politikos kryptį, kadangi kartu su aplinkos ir pramonės politikos kryptimis šios politikos kryptys apima techninius ir pramoninius poreikius ir problemas, kurie vieni kitus papildoma. Komitetas yra pagrįstai susirūpinęs, kad dėl minėto suderinimo trūkumo šis Komisijos dokumentas bus kur kas mažiau veiksmingas nei galėjo būti.

1.10 Pagrindiniu veiklos prioritetu turi būti gyvenamieji namai. Būtų galima daug sutaupyti aiškiai išsprendus kai kuriuos pagrindinius klausimus, pvz., didelės mokesčių naštos, susijusios su priemonėmis, kuriomis siekiama gerinti energijos vartojimo efektyvumą, mažinimu, administracinės naštos panaikinimo (licencijos, leidimai) ir viešojo finansavimo, skirto gerinti operatorių žinias ir juos mokyti. Gyvenamiesiems namams, kurie turi energijos taupymo sertifikatus, turėtų būti taikoma mokesčių lengvata, o jei tokio namo savininkas negauna apmokestinamųjų pajamų, elektros energijos tiekimui turėtų būti taikoma energijos premija. Lengvatiniai tarifai turėtų būti taikomi tuomet, kai metinis energijos suvartojimas yra mažesnis už tam tikrą lygį. Visi statybos pramonėje dirbantys asmenys turi būti mokomi, kokiais būdais galima pasiekti didesnę energijos vartojimo efektyvumą pastatuose. Taip pat reikalingos naujos paskatos siekti šių tikslų.

1.11 EESRK mano, kad reikalingų investicijų finansavimą turėtų pasidalyti viešasis ir privatusis sektoriai. Atsižvelgiant į kai kuriose valstybėse narėse jau sėkmingai taikomą praktiką, reikėtų aktyviau kurti specialius fondus naudojant nedidelę aktyviai sektoriuje veikiančių įmonių pelno dalį, tačiau reikia stebėti, kad nepadidėtų galutiniams vartotojams taikomi tarifai arba nesumažėtų svarbios investicijos, kurios reikalingos gamybos sektoriui.

1.12 EESRK mano, kad, sprendžiant šį svarbų uždavinį, labai svarbus pilietinės visuomenės ir darbdavių, profesinių sąjungų ir aplinkos apsaugos organizacijų dalyvavimas. Laukiamų rezultatų galima pasiekti tik formuojant plačiosios visuomenės įgūdžius, gilinant žinias ir ugdant sąmoningumą, kadangi galutiniai vartotojai yra didžiausi energijos vartotojai. Energijos vartojimas gyvenamuosiuose namuose, privačiame transporte ir darbo veikloje tiesiogiai priklauso nuo kiekvieno asmens. Labai svarbu mokyti „atsakingo energijos vartojimo“ pradędant jau vaikų darželiuose ir tęsiant vėliau. Visa visuomenė privalo išsipareigoti siekti šio tikslo, nes tai yra ir privalo tapti naujos civilizacijos simboliu. Kiekvienas europietis privalo jausti, kad nors truputį prisideda prie energijos taupymo, kad ir būsimos kartos galėtų džiaugtis gamtos paveldu, kuriam dėl taršos ir su ja susijusios klimato kaitos šiuo metu yra iškilusi didelė grėsmė.

1.13 EESRK pabrėžia, kad buitinių prietaisų pramonė pasiekė puikių rezultatų naudodama ženklumą. Iki 70 proc. energijos sutaupantys šaldytuvai ir iki 60 proc. energijos sutaupančios skalbimo mašinos rodo, koks veiksmingas yra šis metodas. EESRK ragina taikyti ekologiško dizaino praktiką viešųjų pastatų, gyvenamųjų namų, viešojo ir privataus transporto sektoriuose, t. y. sektoriuose, kuriuose yra labai aukštas energijos suvartojimo lygis (iki 70 proc. visos suvartotos energijos).

1.14 Energijos praradimas gamybos, perdavimo ir paskirstymo etapuose reikalauja išskirtinio dėmesio. Prarandama daugiau nei trečdalis energijos — 480 Mtne. Naudojant aukštos įtampos nuolatinės srovės perdavimą nuostoliai sumažinami nuo daugiau nei 10 proc. iki 3 proc. energijos 1 000 km. Be to, nuolatinės srovės perdavimas turi privalumų elektrinio bei magnetinio lauko poveikio žmonėms požiūriu ir panaikina kintamosios srovės perdavimo metu generuojamas ypač žemo dažnio elektromagnetines bangas.

1.15 Atsižvelgdamas į puikius saulės šilumos energijos srityje pasiektus rezultatus, EESRK ragina Komisiją ir Tarybą skatinti šios technologijos sklaidą ir ją remti.

1.16 EESRK pritaria Komisijos tikslui sparčiau plėtoti termofikacijos jėgaines, tačiau mano, kad būtina sparčiau patvirtinti tokių jėgainių efektyvumo matavimui skirtą standartinių reguliavimą. EESRK mano, kad būtų naudinga investuoti į trigeneravimą skatinančias programas, kur kurui būtų naudojama biomasė. Reikėtų skatinti mikrotermofikacijos įrenginius (pagal Direktyvą 2004/8/EB, tai termofikacijos įrenginiai, kurių didžiausias galingumas yra mažiau kaip 50 kW). Tokie įrenginiai turėtų būti įtraukiami į energijos taupymo ir poveikio aplinkai mažinimo iniciatyvų programas, paprasčiau integruojami į nacionalinius tinklus ir turėtų tapti paskirstytos gamybos vystymo dalimi. Tačiau verslui reikėtų suteikti paramą, skirtą padengti papildomas sistemos sukulto dabartinių perdavimo tinklų pakeitimo išlaidas.

1.17 Dujų ir elektros rinkos nebuvo visiškai liberalizuotos. Įmonės, kurios tvarko techninius monopolius, turi būti teisiu požiūriu atskirtos nuo laisvos konkurencijos sąlygomis veikiančio verslo.

1.18 EESRK mano, kad kuriant nuotolinės energijos skirstymo valdymo sistemą ir siekiant kuo veiksmingiau išnaudoti tinklo apkrovą, įdiegti elektroniniai skaitikliai būtų naudingi. Tokie skaitikliai yra tinkama priemonė ir atitinka energijos efektyvumo sritį reglamentuojančiose Europos direktyvose numatytus reikalavimus.

1.19 Transporto sektoriuje buvo dedama daug pastangų mažinant energijos suvartojimą ir teršalų išmetimą. Tačiau nuolatinis CO₂ išmetalų didėjimas, visų pirma dėl vis didesnio privataus, o taip ir kitų rūšių transporto naudojimo, verčia imtis naujų priemonių (CO₂ išmetalai iš kelių transporto nuo 1990 m. iki 2004 m. padidėjo 26 proc.). Komisija atidžiai nagrinėja poveikio vertinimą dėl teisės aktų dėl procedūrų, skirtų pasiekti 120 g. CO₂/km tikslą, patvirtinimo. EESRK rekomenduoja patvirtinti visas šiam tikslui pasiekti būtinas priemones, tačiau yra

labai svarbu užtikrinti, kad tos priemonės būtų protingos ir ekonomiškai pagrįstos techniniu ir gamybos požiūriu.

1.20 Komitetas mano, jog būtina atkreipti dėmesį į tai, kad plačiu mastu iškastinį kurą keičiant biodegalais gali kilti pavojus, kad bus sukurta konkurencija tarp degalų ir maisto produktų gamybos skirstant derlingus sklypus. Maisto produktų kainos augs kartu su energijos produktų kainomis, kurios savo ruožtu labai priklauso nuo iškastinio kuro kainų. Taigi, gali būti sukurta konkurencija ⁽¹⁾ tarp šiaurės „automobilistų“ ir nepalankiose sąlygose gyvenančių ir badą kenčiančių pietuose esančių šalių gyventojų.

1.21 EESRK visiškai remia Komisijos siūlomas iniciatyvas, finansavimą ir mokesčių strategiją, ypač tas, kurios apima EIB ir ERPB. Komitetas taip pat remia veiksmus, skirtus padidinti Europos banko sektoriaus suinteresuotumą teikti finansinę paramą nacionalinių energetikos planų įgyvendinimui. EESRK ragina surengti šiam tikslui skirtą konferenciją dėl efektyvaus energijos vartojimo finansavimo ir taip padidinti suinteresuotųjų šalių suvokimą ir paskatinti Europos bankininkystės sektoriaus dalyvavimą svarbiame Europos ekonomikos modernizavimo projekte.

1.22 EESRK pritaria, kad būtų sukurta „Merų konferencija“, bet mano, kad sukviesti 20 Europos svarbiausių miestų merų tėra menkas tikslas. Turėtų būti siekiama daug daugiau, o vietos patirtis turėtų būti išnaudojama daug veiksmingiau. Vienas iš būdų sujungti administratorių, atsakingų už miesto transporto politiką, ir administratorių, atsakingų už gretimas veiklos sritis, darančias tiesioginį poveikį visuomenei, patirtį — sukurti portalą arba kitokią ryšio priemonę, skirtą keistis patirtimi tarp ES didmiesčių ir miestų, kuriuose gyvena daugiau nei 80 proc. ES gyventojų.

1.23 EESRK apgailestauja, kad Veiksmų plane nepakankamai dėmesio skiriama socialinių partnerių ir socialinio dialogo vaidmeniui visuose energijos taupymo politikos įvertinimo, skatinimo ir vystymo lygiuose. EESRK ragina Komisiją imtis veiksmų, skirtų skatinti ekologinio tvarumo klausimų įtraukimą į įvairias veikiančias socialinių dialogų struktūras, ypač į sektorinį dialogą ir Europos darbo tarybas. Padėdamos skleisti geriausios patirties pavyzdžius, profesinių sąjungų organizacijos vaidina svarbų vaidmenį ugdant žinias ir suvokimą Europos ir nacionaliniu lygmeniu.

1.24 Labai svarbu, kad energijos taupymo klausimas būtų sprendžiamas pasitelkiant įmonių socialinės atsakomybės gerąją praktiką, ypač daugiatautėse įmonėse, kur sprendžiant visas su efektyviu energijos vartojimu susijusius klausimus taip pat būtinas aktyvesnis socialinis dialogas.

⁽¹⁾ L. Brown, www.earthpolicy.org ir 2005 m. Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) ataskaita.

1.25 Komisija tvirtai pabrėžia tarptautinių energijos intensyvumo didinimo problemos aspektą. EESRK pritaria partnerytės pasiūlymams ir tam, kad būtų parengtas Tarptautinis pagrindų susitarimas. Planuojamos tarptautinės konferencijos dėl efektyvaus energijos vartojimo klausimu EESRK išpėja dėl nepakankamai įvertinto poreikio įtraukti AKR ir Euromed valstybes bei EKP programas. Norint pasiekti tvaraus vystymosi tikslus, būtinas tarptautinis bendradarbiavimas, todėl reikia daugiau diplomatinį pastangų, kad, pasibaigus Kioto protokolo galiojimui, iki 2009 m. būtų pasirašytas naujas tarptautinis susitarimas. Šis klausimas bus aptartas šiais metais įvyksiančioje konferencijoje, kuri bus surengta Balyje.

2. Komisijos komunikatas

2.1 Vadovaudamasi 2006 m. pavasarį vykusios Europos Vadovų Tarybos, kuri pritarė Žaliojoje knygoje „Europos Sąjungos tausios, konkurencingos ir saugios energetikos strategija“ pateiktoms rekomendacijoms, nurodymu Komisija paskelbė komunikatą „Efektyvaus energijos vartojimo veiksmų planas: išnaudoti potencialą“.

2.2 Komunikate pateikiamais pasiūlymais iki 2020 m. siekiama 20 proc. sutaupyti tikėtino energijos suvartojimo, įvertinant BVP augimą ir nedarant kitokios intervencijos. Įgyvendinus šį planą, būtų sutaupyta iki 390 Mtn energijos per metus, o CO₂ išmetalai būtų sumažinti 780 Mt per metus. Siūlomos priemonės turėtų užtikrinti bendrą 1 proc. sumažėjimą per metus, manant, kad BVP augimas bus 2,3 proc., ir darant prielaidą, kad nebus vykdomos jokios naujos intervencijos, ir tai duotų 0,5 proc. metinį suvartojimo padidėjimą. Papildomas investicijas turėtų kompensuoti daugiau kaip 100 mlrd. eurų, kurie kasmet bus sutaupomi iš degalų.

2.3 Žaliojoje knygoje dėl energijos vartojimo efektyvumo arba kaip mažesnėmis sąnaudomis sutaupyti daugiau energijos pradėtos diskusijos išsivystė į sudėtinį nuoseklų 75 priemonių, kurios apima visas energiją taupyti leidžiančias sritis, pasiūlymą. Prioritetinių veiklos sričių sektoriai yra pastatų sektorius ir transporto sektorius, kuriuose suvartojama didžioji dalis naftos produktų, tačiau tiek pat dėmesio turėtų būti skiriama taupymui, kurį galima pasiekti pramonėje bei vykdant energijos gamybą, perdavimą ir transformavimą.

2.4 Komisijos plane nustatyti trumpojo ir ilgesnio laikotarpio veiksmai, kurių bus imamasi per ateinančius šešerius metus. Norint iki 2020 m. pasiekti, kad būtų sutaupoma 20 proc. energijos, bus reikalingas tolesnių veiksmų planas.

2.5 Žvelgiant į taupymo galimybes, galima vertingai sutaupyti galutinio vartojimo sektoriuose, įskaitant 25 proc. gamybos pramonėje, kur daugiausia leistų sutaupyti periferinė įranga,

pvz., varikliai, ventiliatoriai ir apšvietimas. Transporto atveju numatoma galimybė sutaupyti 26 proc. energijos, stiprinant įvairias transporto rūšis ir perėjimą prie kitų transporto priemonių, kaip tai nustatyta Baltojoje knygoje dėl transporto politikos. Sutaupyti 27 proc. numatyta gyvenamųjų namų sektoriuje izoliuojant sienas ir stogus, gerinant apšvietimą ir naudojant efektyvesnius buitinius prietaisus. Komerčinės paskirties pastatuose bendrai pagerinus energijos valdymo sistemas galima sutaupyti iki 30 proc. energijos.

2.6 Dėl numatomų struktūrinių pakeitimų, ankstesnės politikos poveikio ir naujų technologijų tikimasi pagerinti energijos intensyvumą 1,8 proc. arba 470 Mtn per metus. Tai reiškia, kad bendras energijos intensyvumo sumažinimas, įskaitant 20 proc., kurį tikimasi pasiekti taikant naujas siūlomas priemones (1,5 proc., t. y. 390 Mtn per metus 2005-2020 m. laikotarpiu), turėtų siekti 3,3 proc. per metus. Darant prielaidą, kad vidutinis metinis BVP augimas yra 2,3 proc. per metus, bendras energijos sutaupymas per metus sudarytų 1 proc.

2.7 Vykdamas veiksmų plane numatytas priemones pagerės aplinkos būklė, sumažės iškastinio kuro importas, o tai reikš mažesnę priklausomybę nuo trečiųjų šalių. O dėl technologinių naujovių, kurias paskatins siūlomi procesai, ES pramonė taps pelningesnė ir konkurencingesnė, kartu atsiras teigiamas poveikis užimtumui.

2.8 Plano struktūrą sudaro 10 skubių prioritetinių veiksmų ir Komisija ragina valstybes nares, vietos ir regionų valdžios institucijas ir visas suinteresuotąsias šalis įgyvendinti ir kitas priemones, kad būtų pasiektas dar geresnis rezultatas. Pateikiamas sektorinės ir horizontaliosios priemonės.

2.9 Priemonėmis dėmesys telkiamas į poreikį nustatyti dinamiškus energijos vartojimo reikalavimus, pagerinti naujų ir veikiančių gamybos pajėgumų efektyvumą ir sumažinti perdavimo ir paskirstymo nuostolius energijos perdavimo sektoriuje, taip pat patvirtinti holistinį metodą transporto sektoriaus atžvilgiu.

2.10 Strateginis energetikos technologijų planas, kuris bus patvirtintas 2007 m., dar labiau paspartins dėl efektyvumo gaunamą naudą.

2.11 Nuolatinis dėmesys skiriamas kainų pokyčiams, didėja ir suinteresuotumas šiuo klausimu. Be to, labai svarbu, kad visais lygiais būtų patvirtintos tinkamos finansavimo priemonės, kartu įgyvendinant mokesčių politiką ir kitas iniciatyvas, skirtas gamintojams ir vartotojams.

2.12 Efektyvaus energijos vartojimo klausimus būtina spręsti pasauliniu lygiu, todėl labai svarbūs yra tarptautiniai susitarimai ir partnerystė.

2.13 Laukiamų rezultatų padės pasiekti ir galiojančių direktyvų ir reglamentų, pvz., Direktyvos dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų, Ženklinimo direktyvos ir jos 8 įgyvendinančiųjų direktyvų, Pastatų energinio naudingumo direktyvos, Ekologinio projektavimo direktyvos, „Energy star“ reglamento, kruopštus įgyvendinimas.

2.14 Prioritetinės veiklos sritys

2.14.1 **Prietaisų ir įrangos ženklimas ir minimalūs energetinio naudingumo standartai.** Pagrindų direktyvos 92/75/EB atnaujinimas, į ją įtraukiant naujus dinamiškus standartus prietaisams. Ypač bus stengiamasi mažinti prarandamą energiją, kai įranga veikia budėjimo režimu. Iš pradžių dėmesys bus kreipiamas į keturiolika prioritetinių produktų grupių. Siekiama užtikrinti, kad iki 2010 m. daugumai produktų, kuriems tenka didelė bendrai sunaudojamos energijos dalis, būtų taikomi minimalūs standartai ir efektyvumo reitingas (ženklimas), remiantis Ekologinio projektavimo direktyva.

2.14.2 **Pastatų naudingumo reikalavimai ir labai mažai energijos sunaudojantys pastatai („pasyvieji namai“).** Pastatų energinio naudingumo direktyvos apimties išplėtimas (kuri dabar taikoma, jei viršijama 1 000 m² naudingo ploto riba) ir pasiūlymas 2009 m. patvirtinti naują direktyvą dėl minimalių ES energinio naudingumo reikalavimų (kWh/m²) naujiems ir renovuotiems pastatams. Statybų sektoriuje bus parengtos tikslinės strategijos, skirtos labai mažai energijos naudojančioms namams.

2.14.3 **Veiksmingesnės energijos gamybos ir skirstymo užtikrinimas.** Energijos transformavimo sektorius sunaudoja maždaug trečdalį visos pirminės energijos, o vidutinis elektros gamybos transformacinis efektyvumas yra apie 40 proc. Naujos kartos gamybos objektai gali pasiekti beveik 60 proc. efektyvumą. Taip pat galima žymiai sumažinti ir elektros perdavimo bei skirstymo nuostolius, dažnai siekiančius net 10 proc. Bus parengti minimalaus efektyvumo reikalavimai naujoms elektros, šildymo ir aušinimo instaliacijoms, mažesnėms kaip 20 MW. Įgyvendinant Direktyvą dėl termofikacijos skatinimo (2004/8/EB) yra galimybių pasiekti dar didesnę pažangą. Galiausiai bus pasiūlyti šilumos tinklams taikytini minimalūs energetinio efektyvumo reikalavimai.

2.14.4 **Automobilių degalų vartojimo efektyvumo užtikrinimas.** Siekdamas mažinti CO₂ išmetalų kiekį, prirėkus, 2007 m. Komisija siūlys teisės aktus, kad iki 2012 m. būtų pasiektas 120 g CO₂/km tikslas. Vertinama galimybė naudoti apmokestinimo priemones CO₂ išmetalų atžvilgiu. Nustačius didžiausių trinties pasipriešinimo ribų standartus ir naudojant teisingą padangų oro slėgį, padangų sektorius gali padidinti automobilių energijos vartojimo efektyvumą (iki 5 proc.). Siekdamas paskatinti viešojo transporto naudojimą ir įdiegti kitas griežtesnes priemones, kurios padėtų išspręsti problemą, ypač didelių spūsčių zonose, Komisija ketina išleisti Žaliąją knygą dėl miesto transporto.

2.14.5 **Tinkamo energijos vartojimo efektyvumo investicijų finansavimo, skirto mažoms ir vidutinėms įmonėms ir**

energetinių paslaugų bendrovėms, skatinimas. Komisija kreipsis į bankininkystės sektorių, ragindama šį pasiūlyti finansavimą, skirtą energijos taupymo galimybėms. Siekiant skatinti ekologines inovacijas, bus sudarytos galimybės, visų pirma MVĮ, gauti Bendrijos finansavimą, pvz., Žalieji investicijų fondai ir Konkurencingumo ir inovacijų pagrindų programa.

2.14.6 **Energijos vartojimo efektyvumo skatinimas naujosiose valstybėse narėse.** Komisija ragins daugiau sanglaudos fondo lėšų naudoti įgyvendinant didelius efektyvaus energijos vartojimo projektus.

2.14.7 **Nuoseklus mokesčių naudojimas.** Komisija parengs Žaliąją knygą dėl netiesioginių mokesčių ir susijusios Energijos mokesčio direktyvos peržiūros, kad sudarytų sąlygas integruoti energijos vartojimo efektyvumo ir aplinkosaugos elementus. Taip pat bus išnagrinėta galimybė suteikti mokesčių lengvatas siekiant skatinti įmones gaminti, o vartotojus naudoti energiją taupančius prietaisus ir įrangą.

2.14.8 **Visuomenės informavimas apie energijos vartojimo efektyvumo svarbą.** Bus skatinamas įgūdžių vystymas, mokymas ir energetikos vadovų informavimas bei šiam tikslui skirtų priemonių naudojimas. Mokykloms bus suteikta moko-moji medžiaga.

2.14.9 **Energijos vartojimo efektyvumas užstatytose teritorijose.** 2007 m. Komisija suburs „Merų konferenciją“, kurioje nuolat dalyvaus 20 didžiausių ir pirmaujančių Europos miestų merai, kurie keisis geriausia patirtimi.

2.14.10 **Energijos vartojimo efektyvumo skatinimas pasaulio mastu.** Siekiama sudaryti pagrindų susitarimą su šalimis, pagrindinėmis išorės prekybos partnerėmis, ir tarptautinėmis organizacijomis dėl energijos vartojimo efektyvumo didinimo galutinio vartojimo sektoriuose ir transformuojant energiją.

Išvados

Komisija savo komunikatą baigia teigdama, kad vidutinės trukmės peržiūra įvyks 2009 m., ir ragindama Tarybą ir Parlamentą, taip pat nacionaliniu ir regioniniu mastu sprendimus priimančius subjektus visapusiškai paremti šį Veiksmų planą.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Komisijos Veiksmų plane pateikiamas išsamus požiūris į iniciatyvas, kurios būtinos norint pasiekti pasiūlyme nustatyto tikslo — kad iki 2020 m. būtų sutaupoma 20 proc. energijos ir 780 Mt per metus sumažinama CO₂ išmetalų. Atsižvelgdamas į, *inter alia*, naujausių Tarpvyriausybės klimato kaitos komisijos (angl. IPCC) pranešimą, EESRK mano, kad šis tikslas yra realus, tačiau būtina dėti visas įmanomas pastangas, kad būtų sumažintas energijos vartojimas ir taptų techniškai įmanoma sutaupyti daugiau nei 20 proc. energijos. Siekiant šio tikslo, turi būti

įgyvendinami nacionaliniai veiksmų planai, leidžiantys pasiekti laukiamų rezultatų vykdant visus juose numatytus veiksmus. Šie planai turi būti diferencijuojami remiantis pradinėmis finansinėmis ir technologinėmis sąlygomis, tokiu būdu užtikrinant vienodą siekiamų tikslų pasiskirstymą tarp valstybių narių, atsižvelgiant į kiekvienos iš jų galimybes.

3.2 Reikės nustatyti ir tarpinius tikslus, pvz., 2012 m. ir 2016 m., kad būtų galima imtis naujų priemonių, jei pažanga pasirodys pernelyg lėta. 2009 m. numatytas persvarstymas atrodo pernelyg artima ateitis, kad būtų galima priimti gerai apgalvotą sprendimą. EESRK taip pat rekomenduoja nustatyti ilgalaikius tikslus (2040 m. ar 2050 m.), taip užtikrinant energijos taupymo tikslų tęstinumą. Po kelerių metų milijardus eurų siekiančios investicijos į energijos gamybą naudojant iškastinių kurą bus jau atgyvenusios, todėl būtina kuo skubiau ir veiksmingiau pakeisti įrenginius. Tai bus labai didelis iššūkis, kuris prieštarauja šiuo metu stebimai tendencijai, pvz., kuomet dieną naktį apšviečiami stikliniai iki 120 aukštų siekiantys pastatai arba transporto infrastruktūrai priklausančių teritorijų energijos suvartojimas. Būtina, kad viešosios valdžios institucijos kuo skubiau suvoktų didelę problemą, susijusią su energijos šaltinių pakeitimu, reikšmę.

3.3 Komisijos planas turėtų sumažinti energijos vartojimą ir leisti išlaikyti tokią pat gyvenimo kokybę. Šiuo tikslu iki 2020 m. planuojama sumažinti energijos intensyvumą 3,3 proc., t. y. atsižvelgiant į stabilų 2,3 proc. BVP augimą per metus 1 proc. sumažinti metinį energijos suvartojimą. Tai sudaro bendrą 14 proc. sumažėjimą 2005–2020 m. laikotarpiu. EESRK siūlo Komisijai pradėti specialias diskusijas dėl gyvenimo būdo ir „gyvenimo kokybės“. Tikimasi geresnės gyvenimo kokybės, kurią galima pamatuoti buitinių prietaisų, mobiliųjų telefonų ar automobilių, tenkančių vienam asmeniui, skaičiumi. Kiti tai matuoja pasitelkdami CO₂ išmetimą, išmetamų kietųjų dalelių, smulkiųjų dulkių, transporto kamščių, kelionės laiko ir viešųjų paslaugų kokybės aspektus. Be abejo, kalbant vien tik apie efektyvų energijos vartojimą ir sutaupymą, tikslų bus pasiekta greičiau tik tuomet, jei sąvoka „gyvenimo būdas“ aplinkos neteršimo požiūriu bus pakeista tik labai nežymiai. EESRK klausia Komisijos, ar ji tiki, kad ateities kartoms tikrai bus įmanoma išlaikyti tokią pat gyvenimo būdą didėjant vartojimui ir teršalų išmetimui? Ši problema taip pat apima poreikį sustabdyti atgalinį poveikį, kai sutaupyta energija naudojama tolesniam vartojimui finansuoti. Todėl būtina laiku numatyti ekonomikos sistemos pertvarkymą skatinant kurti tinkamą infrastruktūrą ir siūlant naujoms kartoms laikytis tinkamų principų, pvz. (2):

- mažinti išteklių ir energijos vartojimą,
- užkirsti kelią oro, vandens ir dirvožemio taršai,
- mažinti atliekas jų atsiradimo vietose,
- kiek galima sumažinti grėsmę žmonėms ir aplinkai.

(2) Ketvirtasis faktorius — dvigubinti naudą, perpus mažinant išteklių naudojimą (Ernst. U von Weizsäcker, A. Lovins ir kiti).

3.3.1 Būtina visais lygiais — regionų, vietos ir nacionaliniu — parengti planus ir skleisti atsakomybę dėl efektyvaus energijos vartojimo. Regionų valdžios institucijos privalo dalyvauti įgyvendinant šį svarbų uždavinį. Šio projekto svarba ir mastas, iš tiesų yra didelis iššūkis. Bus atsakyta kai kurių su XX-ojo amžiaus pažanga siejamų gyvenimo būdo įpročių, o pati estetikos samprata, kalbant apie energijos efektyvumą, turėtų apimti ir etinio vertinimo priimtumo aspektą, kuris jau nagrinėtas kalbant apie retų gyvūnų rūšių kailius arba apie dramblio kaulo dirbinius. Todėl nereikėtų laikyti priimtinais dangoraižių iš stiklo arba sportinių automobilių. Vykstant tokiems esminiams dabartinės vertybių sistemos pokyčiams, būtinas privačių įmonių bendradarbiavimas. Jos turi pasinaudoti proga kuo anksčiau persiorientuoti, skatinti energijos efektyvumą ir pasauliniu mastu gauti iš to naudos, propaguojant šias naujas vertybes reklaminuose užrašuose, kuriuose dažnai pateikiama prieštaringa informacija, pvz., automobilių reklamoje išaukštinant masę ir bereikalingą galią kaip prestižo simbolį.

3.4 Veiksmų plane nustatyta dešimt prioritetinių veiklos sričių, kurios suskirstytos į keturias prioritetines sritis: gyvenamųjų ir komercinių pastatų naudojimo, transporto, pramonės ir žemės ūkio veiklos. Šiose srityse suvartojama daugiau nei 90 proc. visos energijos. Taip pat bus imamasi kitų priemonių šiose srityse: tarptautinių susitarimų, kuriais siekiama sudaryti standartų parengimo partnerystę ir informavimo, mokymo ir komunikacijos, siekiant iki aukščiausio galimo laipsnio išplėtoti visų suinteresuotųjų šalių sinergiją ir atsakomybę.

3.5 EESRK siūlo pridėti papildomą prioritetinę veiklą, įdiegiant šildymui ir aušinimui naudojamą iškastinio kuro sumažinimui skirtas priemones, ir pažymi, kad pasiūlyme nenagrinėjama galimybė įdiegti centrinio šildymo ir aušinimo tinklus, nors tai leistų išvengti 33 proc. pirminės energijos praradimo perdavimo etapu. Tokį potencialą galima netgi padvigubinti, jei kartu būtų naudojama energija iš atsinaujinančių šaltinių ar taikomos atliekų šalinimo sistemos, sutaupant iki 50,7 Mtn energijos per metus. EESRK siūlo greta prioritetinių veiklos sričių imtis naujų konkrečių iniciatyvų, kurios palengvintų su efektyvaus energijos vartojimo sektoriumi susijusių naujo tipo darbo vietų kūrimą ir vystymą, platintų naujas integruotas energetikos paslaugas, skatintų naujus energiją taupančius produktus, kurie teršia mažiau, skatintų mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (R&D) nacionaliniu ir Europos lygiais, iš esmės padidinat jiems skirtą biudžetą, ir leistų visapusiškai išnaudoti visus šiuo metu turimus technologinius išteklius. Tolesnės veiklos sritys turėtų būti: kietųjų miesto atliekų perdirbimo ir šalinimo vystymas — tai apima daug įvairių veiklos sričių — ir bendros socialinės atsakomybės iniciatyvų ir savanoriškų susitarimų versle skatinimas, kur dalyvautų darbuotojai ir būtų taikomos Bendrijos ekologinės vadybos ir audito sistemos (EMAS) procedūros.

3.6 Komisijos pasiūlyme pateikiama daug teisėkūros priemonių, pvz., peržiūrėti direktyvas, reglamentus ir veikiančias priemones, siekiant sugriežtinti standartus (2007 m. vasario 7 d. pranešimas dėl didžiausios leistinos CO₂ išmetalų ribos automobilių pramonėje). EESRK pažymi Komisijos pasiūlymus ir š. m. kovo mėn. vykusios Europos Vadovų Tarybos sprendimus, tačiau pabrėžia, kad po 2004 m. gegužės mėn. ir 2007 m. sausio mėn. plėtos etapų į naująsias valstybes nares buvo eksportuota daug naudotų automobilių. Tai ir toliau vyksta ir netgi intensyviau. EESRK mano, kad praeis daug metų, kol šiose valstybėse narėse bus pakeistas automobilių parkas, ir kad yra neįtikėtina, jog nustatčius privalomus standartus dabartiniam automobilių parkui bus galima tai pasiekti.

3.7 **Dokumente** nesvarstomas poreikis stiprinti Bendrijos atsakomybę ir galias, siekiant užsibrėžtų tikslų ir norint tarptautiniams partneriams pateikti bendrą poziciją. EESRK pritaria Europos Vadovų Tarybos dokumento nuostatomis ir EEP (Europos energetikos politikos) patvirtinimui, kur energetikos politika vertinama kaip viena iš prioritetinių ES ateities politikos krypčių ir stiprinama ES užsienio politika ir bendradarbiavimas. Esamus teisinius Sutarties apribojimus, kurie išlaiko valstybių narių teisę priimti sprendimus dėl energetikos politikos, iš dalies kompensuoja tikras atstovavimo galių stiprinimas trečiųjų šalių atžvilgiu, nors 174 straipsnio 4 dalyje nustatyta bendra kompetencija ir specialus vaidmuo bendradarbiaujant su tarptautinėmis organizacijomis. Be abejonės, kuo geresnis politikos krypties derinimas, tuo didesni ES derybiniai pajėgumai. EESRK ragina Europos Parlamentą, Tarybą ir Komisiją apsvarstyti, jei reikia, galimybę pakeisti sutartis, kad Bendrijai suteikus bendrą atstovavimą ji įgautų daugiau galių išorės partnerių atžvilgiu.

3.8 **Direktyvoje** dėl energijos galutinio vartojimo efektyvumo ir energetinių paslaugų (2006/32/EB) minima platesniu baltųjų sertifikatų taikymu ir nacionaliniais veiksnių planais, kuriuos turės įvertinti Komisija, grįžta strategija. Pats Veiklos planas smarkiai padidins Komisijos darbo krūvį teisėkūros ir reguliavimo iniciatyvų ir priežiūros požiūriu. EESRK mano, kad nors dėl, *inter alia*, neatitikimo tarp valstybių narių reguliavimo ir buvo tam tikrų kliuvinių pradedant baltųjų sertifikatų rinkos veikimą, kol kas ši patirtis teikia vilčių. Su direktyvos tikslais susijusioms veiklos sritims ir siekiant Komisijai sudaryti sąlygas veiksmingiau dirbti šiuo klausimu, reikia paskirti daugiau Komisijos personalo. Komisija mano, kad reikėtų 20 darbuotojų. EESRK rekomenduoja atlikti išsamų išteklių poreikio įvertinimą ir tikisi, kad tokie ištekliai bus suteikti.

3.9 Sutaupymas, kuris atsiras įgyvendinus siūlomas priemones, turės įtakos PVM pajamų sumažėjimui, taigi tai gali turėti įtakos Bendrijos biudžetui, nors tai iš dalies kompensuos

naujų, su efektyviu energijos vartojimu susijusių veiklos sričių didėjimas. EESRK ragina Komisiją ištirti šį scenarijų, kadangi jis neapsvarstytas poveikio įvertinimo pranešime. EESRK mano, kad dabartinių ES išteklių nepakaks visoms Bendrijos programoms, kurių finansavimas nuolat mažinamas. Tai pasakytina ir apie ypač naudingus projektus, įskaitant tuos, kuriais siekiama taupyti energiją. Įvedus energijos mokesčių, viena iš tokios mokesčių politikos sričių turi būti atsižvelgiama į pažeidžiamas socialines grupes ir neturi būti daromas neigiamas poveikis dabartiniam socialinės apsaugos ir viešųjų paslaugų lygiui.

3.10 Veiksnių planui poveikį daro patirti sunkumai siekiant Baltojoje knygoje dėl transporto nustatytų tikslų. Savo vidutinės trukmės įvertinime Komisija pažymi, kad iki šiol patirtos kliūtys ir sunkumai trukdė sustiprinti geležinkelių ir jūrų transportą — tai būtų leidę sutaupyti nemažai energijos. Tokiam sustiprinimui turi būti suteikta visiška pirmenybė, atsižvelgiant į laiką, būtiną infrastruktūrai sukurti ir žmonių įpročiams pakeisti. Būtina sutelkti didesnę dėmesį gerinant transportą darbuotojams, kurie šiuo metu patiria didelių sunkumų, nes politika yra labiau nukreipta į skubų finansinį pelną, o ne į viešojo transporto poreikių tenkinimą, t. y. pirmenybė teikiama investicijoms į greitąsias linijas. Palengvinus žmonių vykimą į darbą ne tik būtų sumažintas energijos vartojimas, bet žymiai pagerėtų ir žmonių gyvenimo kokybė. Viešojo transporto sistemų stiprinimui būtinoms viešosioms investicijoms kelią neišvengiamai pastoja, *inter alia*, sudėtinga penkerių metų ekonomikos krizė, kuri padarė neigiamą poveikį daugelio valstybių narių viešosioms lėšoms. Nesugebėjimas įdiegti svarbios infrastruktūros, Bendrijos finansavimo sumažinimas strateginiams planams, pvz., TEN koridorių projektui (finansavimas sumažintas nuo 20 mlrd. eurų iki 7,5 mlrd. eurų) ir stiprios Europos automobilių pramonės strategijos lėmė tai, kad toks planas paseno. EESRK šiuo metu rengia svarbią nuomonę dėl transporto tinklų miesto zonose, kurioje pabrėžiama būtinybė laipsniškai mažinti viešojo transporto sistemą ir siūlomi sprendimai, padėsiantys mažinti lengvųjų automobilių srautą⁽³⁾. EESRK smerkia nesugebėjimą tinkamai derinti transporto ir energetikos politikos krypties, kadangi kartu su aplinkos ir pramonės politikos kryptimis šios politikos kryptys apima techninius ir pramoninius poreikius ir problemas, kurie vieni kitus papildo. Komitetas yra pagrįstai susirūpinęs, kad dėl minėto suderinimo trūkumo, šis Komisijos dokumentas bus kur kas mažiau veiksmingas nei galėjo būti.

3.11 Šios problemos daro poveikį Komisijos teisėkūros veiklai, komunikatams ir rekomendacijoms. Su tokiomis pat problemomis susiduriama tiek Briuselyje, tiek nacionaliniu lygmeniu, be to, padėti blogina tai, kad nacionalinės politikos kryptis reikia derinti ES lygiu (o ne atvirkščiai).

⁽³⁾ TEN/276 — Transportas miestų ir didmiesčių aglomeracijose (pranešėjas Lutz Ribbe).

3.12 Europos energetikos politika turi būti darni visų socialinių grupių atžvilgiu, kad jos visos turėtų vienodas galimybes gauti energijos tiekėjų teikiamas paslaugas pirkdamos efektyvesnius buitinius prietaisus ir nuomodamosi butus. Energetikos politika turėtų daryti teigiamą poveikį užimtumui ir būsto sektoriuje tai tikrai įmanoma pasiekti trumpuoju laikotarpiu. Kiekvienos iniciatyvos, kuria siekiama didinti energijos efektyvumą, teikiamų lengvatų tikslas turėtų būti pabrėžti jų naudą vartotojui, kad laipsniško išlaidų atsipirkimo laikotarpis būtų pagrįstai trumpas ir lengvai nustatomas.

3.13 Finansavimas turi būti teikiamas ne tik iš viešųjų lėšų. Naudojant mažą didelių energetikos ir elektros sektoriuose gaunamo pelno dalį, galima sukurti fondą (kai kuriose valstybėse narėse toks metodas jau išbandytas). Tačiau dėl šio proceso negalima didinti kainų galutiniam vartotojams ir riboti verslo strateginių investicijų. Žinoma, būtina atsižvelgti į dideles investicijas, kurias turi atlikti gamybos pramonė norėdama patenkinti didėjančią paklausą vis labiau didėjant išlaidoms. Tuo tarpu kitų iškastinių išteklių kaina yra susijusi su naftos kainos tendencijomis, tačiau jų mokslinių tyrimų išlaidos yra daug mažesnės nei paskirstymo sektoriuje. Todėl, nustatant indėlį į fondą, reikėtų atsižvelgti į didelius mokslinių tyrimų išlaidų skirtumus. Galima imtis priemonių dėl valstybėse narėse galiojančių teisės aktų dėl energetikos pramonės reikalavimų, taikomų investicijoms į mokslinius tyrimus dėl efektyvaus energijos vartojimo ir kainų kontrolei, skirtumų. Toks sprendimas leistų mažesniems turto savininkams padidinti savo namų energijos efektyvumą be finansinių išteklių, taip suformuojant vertingą ciklą, leidžiantį sukurti naujas darbo vietas.

3.14 Bet kokias mokesčių lengvatas reikėtų naudoti labai atsargiai, tinkamai atsižvelgiant į mažiausias pajamas gaunancias grupes, nes jos nemoka mokesčių, taigi nedalyvautų ir priemonėse, kuriomis ketinama palengvinti efektyvaus energijos vartojimo politiką. Asmenims, kurie dėl savo per mažų pajamų tiesiogiai nemoka mokesčių, galima taikyti energijos efektyvumo premiją.

3.15 EESRK mano, kad yra labai svarbu Europos, nacionaliniu, vietos ir regioniniu lygmenimis vystyti suvokimo didinimo kampanijas vienu metu pasirenkant vieną temą (pvz., vieną mėnesį Europoje dėmesys galėtų būti sutelkiamas į elektros lemputes, kitą mėnesį — į viešojo transporto vystymą, dar kitą — į aplinkai nekenkiantį ir efektyvų šildymą ir aušinimą ir t. t.). Tokiomis kampanijomis būtų skleidžiamos idėjos ir pasiūlymai, kurie padėtų vis didesnei visuomenės daliai suvokti šį gyvybiškai svarbų poreikį. Apčiuopiamų rezultatų bus įmanoma pasiekti tik pasitelkus masinį suvokimo didinimą. Demokratinės diskusijos, įvairių suinteresuotųjų šalių atstovų dalyvavimas ir vyriausybės vaidmuo yra labai svarbūs elementai siekiant veiksmingai valdyti planuojamus veiksmus. Daugiau techninių konsultantų energijos efektyvumo srityje turinčios valstybės narės turėtų prižiūrėti konsultantų mokymus kitose ES valstybėse narėse — taip būtų užtikrintas vienodas Veiksmų plano sėkmei būtinų žinių sklaidimas. Valstybių narių universitetuose ir aukštosiose mokyklose reikėtų skatinti vykdyti tyrimus energijos srityje sudarant sąlygas

tarpreigiamam bendradarbiavimui. Čia Komisija galėtų imtis veiksmingo koordinuojančio vaidmens.

3.16 Būtina labai atsakingai imtis veiksmų, kurie padėtų išlaikyti esminę pusiausvyrą tarp būtinumo įgyvendinti visus įmanomus patobulinimus ir gamybos sistemų gebėjimo prisitaikyti prie labai staigių pokyčių. Yra reali grėsmė, kad intensyviai energiją vartojanti pramonė susidurs su per didelėmis kainomis, ir todėl ji gali persikelti į mažiau „trukdžių“ turinčias vietas. Pokyčių sparta turi būti griežtai susieta su galimybėmis prisitaikyti prie išlaidų ir įsisavinti tokius pokyčius. Reikėtų sukurti priemones, kurios leistų pasirašyti ilgalaikes stabilias energijos kainas garantuojančias sutartis už tai įsipareigojant investuoti į inovacijas, technologijas ar infrastruktūrą gamybos, transporto ir paskirstymo srityse. Investicijas reikėtų vertinti pagal tai, ar energija vartojama efektyviai. Reikėtų palankiai vertinti savanoriškų sutarčių pasirašymą, tačiau taip pat būtina užtikrinti veiksmingą ir savalaikę regionų lygio struktūrų kontrolę. Be to, nustačius, kad tokios sutartys nepakankamai veiksmingos, numatyti jas pakeisti privalomo pobūdžio įsipareigojimais.

3.17 Nustatant priemones taip pat visuomet būtina atsižvelgti į rinkos, kuri tampa vis globalesnė, būklę. Galimas energijos kainų padidėjimas gali sukelti didelių problemų daug energijos suvartojantiems sektoriams, pvz., aliuminio ar cemento pramonei. Privalo nepamiršti Lisabonos tikslų ir nuolat užtikrinti Europos sistemos konkurencingumą; būtina sudaryti sąlygas remtis tokiomis energijos kainomis, kurios atitinka pasaulinę ekonomikos sistemą. Be to, Europa privalo netoleruoti nuolatinių kai kurių sektorių ar verslų skleidžiamų grasinimų perkelti įmones. Vien tik savo pelno dalies didinimo tikslu įmones perkeliančiam verslui reikėtų taikyti baudas, nes tai neišvengiamai sukelia socialines — kartais itin rimtas — problemas, o tai daro poveikį bendruomenei, be to, iškraipoma konkurencija vidaus rinkoje, nes į rinką pateikiami kitose tolerantiškesnių valstybių, kuriose netaikomi tokie pat suvaržymai, rinkose pagaminti produktai.

4. Specialiosios pastabos

4.1 Dėl suprantamų priežasčių EESRK nediskutuos dėl visų pateiktų veiksmų (apie 75), tačiau Komitetas mano, kad reikėtų pateikti pastabas dėl dokumente ir prieduose pateikiamų svarbiausių priemonių ir pasiūlymų. EESRK buvo surengtas klausymas, kurio metu kalbėtojai pateikė naudingos informacijos, suteikusios gilesnių žinių, padėjusių Komitetui nagrinėti šį klausimą.

4.2 **Pirmiausia**, iki šiol patvirtintos priemonės dėl dinamiško energetinio naudingumo reikalavimų energiją vartojantiems produktams, pastatams ir energetikos paslaugoms davė sėkmingus rezultatus. Gamintojai ir vartotojai labai susidomėjo naujų ir efektyvesnių produktų tiekimu ir naudojimu ir įrodė, kad toks susidomėjimas išliks. Greitas pasiekiamo sutaupymo patvirtinimas ir vis plačiau naudojamas švietimas ir suvokimo didinimas aplinkosaugos klausimais rodo, kad šios politikos

kryptys yra naudotinos trumpuoju laikotarpiu, ir jomis galima pasiekti laukiamų rezultatų. Visuomenė, kuri vis daugiau dėmesio skiria siūlomų produktų savybėms, puikiai priėmė ekologišką dizainą. Būtina dar labiau skatinti kai kurių gamintojų jau naudojamą būdą pabrėžti savo produktų efektyvų energijos vartojimą ir suteikti vartotojams išsamias nuorodas dėl tų produktų naudojimo taupant energiją. Dėmesio vertas ir JAV modelis, kur buvo sukurtos specialios paskatos verslui, kuris naudoja ekologišką dizainą, ir tai davė labai puikių rezultatų. EESRK mano, kad verslo tinklo rėmimas suteikiant mokesčių lengvatas verslui, kuris vysto ir gamina itin taupančius energiją produktus, duos gerų rezultatų, jei tokia sistema bus taikoma kartu naudojant veiksmingą, išsamią rinkos ir produktų priežiūrą, panašią į vykdomą mašinų sektoriuje. Tokią priežiūrą reikia suprasti kaip garantą doriems gamintojams, kad nenueis perniek jų atliktos investicijos į energijos efektyvumą. Rekomenduoti atlikti šią veiklą regionų valdžios institucijoms, kurios už ją yra atsakingos.

4.2.1 Ženklinimas yra gera patirtis, todėl jį reikėtų skatinti ir patvirtinti kuo didesniame produktų skaičiu ir nedelsiant imti taikyti mašinų ir statybų sektoriuose. EESRK remia ir ragina Komisiją nedelsiant įgyvendinti pasiūlymą 14 minimų produktų nustatyti minimalius energijos energetinio naudingumo standartus, ypatingą dėmesį skiriant specialioms rinkos segmentams, kad nauja reguliavimo sistema neiškraipytų konkurencijos. Būtina nustatyti ir kitus galutinio vartojimo produktus, kuriems reikėtų nustatyti minimalius standartus. EESRK remia pirmumo teikimą energijos vartojimo mažinimui „budėjimo“ ir „miego“ režimais, kadangi mano, kad tai yra labai svarbu, nes naudojant šiuos režimus galima sutaupyti iki 70 proc. prietaisų sunaudojamos energijos, palapsniui pakeičiant šiuo metu naudojamus prietaisus. EESRK mano, kad „Energy star“ susitarimu reikėtų nustatyti privalomą šio ženklo reikalavimą ES atviro konkurso būdu perkamai įrangai (kaip tai padaryta JAV), ir tikisi, kad čia Komisija pati parodys pavyzdį⁽⁴⁾. Dėl tokio tipo susitarimo taip pat reikėtų vesti derybas su kitais pagrindiniais gamintojais iš Rytų Azijos, kurie šiuo metu užima žymią elektronikos prietaisų rinkos dalį.

4.2.2 Yra pavojus, kad dėl to, jog trūksta skubių procedūrų, skirtų ženklinimo tikslumui patikrinti ir baudimui už pažeidimus, buitinių prietaisų srityje gerus ketinimus turinčios ir į efektyvų energijos vartojimą investuojančios įmonės patirs nuostolių, o standartų neatitinkantys produktai pateks į rinką. Reikėtų skatinti senesnių buitinių prietaisų (apie 200 milijonų buitinių prietaisų Europoje yra senesni nei 10 metų) keitimą, siekiant didesnio energijos taupymo; taip pat būtina užkirsti kelią neefektyviai energiją vartojančių pasenusių prietaisų patekimui į naudotų daiktų rinką besivystančiose šalyse. Taip pat reikėtų užtikrinti, kad buitinių prietaisų pirkimo finansavimui

⁽⁴⁾ Nuomonė dėl Raštinės įrangos energijos naudojimo efektyvumo ženklinimo (pranešėjas I. Voles).

skirtos iniciatyvos būtų taikomos tik efektyviai energiją vartojantiems produktams.

4.2.2.1 Čia reikėtų pabrėžti, kad atsisakydama laikytis savanoriškų savireguliacijos taisyklių elektros buitinių prietaisų pramonė leidžia manyti, kad būtinos privalomos rinkos reguliavimo priemonės. Kadangi trūksta metodų, kaip nubausti gamintojus ir importuotojus, kurie be jokių skrupulų nustatytų energijos taupymo priemonių neatitinkančius produktus klasifikuoja kaip A klasės produktus, rinkoje lengvai plinta fiktyvūs, mažai energijos suvartojantys prietaisai. Smerkiama Europos verslo, kuris ragina nustatyti taisykles, trūkumai vis dėlto verčia susimąstyti dėl savanoriškų susitarimų veiksmingumo.

4.2.3 Daug sutaupyti galima statybos sektoriuje, kur netgi šiandien galima taikyti alternatyvias medžiagas, statybos metodus ir šildymo būdus, pvz., kondensavimo katilus, kurie naudodami slaptąją šilumą (paprastai prarandamą) leidžia sutaupyti nuo 6 iki 11 proc. energijos. Oro aušinimui naudojamą energiją galima sumažinti pastatų išorėje įmontavus saulės skydus, nes viduje įmontuoti saulės skydai suteikia apsaugą nuo šviesos tačiau išsaugo daug šilumos energijos. Visų pirma, reikia skatinti taip vadinamą „pasyviųjų namų“ statybą (labai mažai energijos sunaudojantys namai). Tai namai, kurie per metus (žiemą ir vasarą) suvartoja mažiau nei 15 kWh/m² energijos pagrindinėms reikmėms: aušinimui, šildymui. Skaičiuojant kartu su pagrindiniu suvartojimu reikėtų nurodyti ir bendro suvartojimo (pakankamo kiekio) ribas (apšvietimas, prietaisai — efektyvumas + pakankamumas), įskaitant skalbinių džiovinimą (1 kilogramo skalbinių džiovinimui reikia 3 ar 4 kartus daugiau energijos nei vienam skalbimui). Atsižvelgiant į tai, kad energijos suvartojimą galima sėkmingai sumažinti vidutiniškai nuo 180 kWh/m² iki apytiksliai 15 kWh/m² per metus, galima sutaupyti iki 90 proc. energijos (galima paminėti 1997 m. Vysbadene pastatytų 22 „pasyviųjų namų“ pavyzdį. Vidutinis jų energijos suvartojimas siekia 13,4 kWh/m² per metus. Arba 32 pasyvieji namai, 1998 m. pastatyti Kronsberge, kurių vidutinis energijos suvartojimas — 14,9 kWh/m² per metus). Būtina skatinti tokios rūšies produktų rinkos atsiradimą Europoje, kad šias technologijas būtų galima plačiai taikyti prieinamomis kainomis.

4.2.4 EESRK pabrėžia, kad yra būtinos viešosios investicijos į efektyvų energijos vartojimą socialiniuose ir viešuosiuose pastatuose bei į energijos iš atsinaujinančių energijos šaltinių naudojimą, ypač naujosiose valstybėse narėse, kur galima pasiekti išpūdingų energijos taupymo rezultatų. Ragindamas vykdyti teisės aktų suderinimo programas ir plėtoti specialistų mokymą, EESRK siūlo šiam tikslui paskirti dalį struktūrinių fondų lėšų. Europos finansines institucijas taip pat reikėtų paraginti daugiau investuoti į efektyvaus energijos vartojimo modernizavimą pastatuose.

4.2.4.1 Tinkami pasyvieji namai privalo turėti tam tikras statybines savybes (optimalią sienų ir grindų izoliaciją, grynai orui iš po namo patekti skirtus ventiliavimo latakus), kurios sukelia sunkumų ir yra brangios, jei norima tokių standartą pritaikyti jau pastatytiems pastatams. Tai reiškia, kad geriausia būtų sutelkti pastangas į tai, kad kuo daugiau naujų pastatų, ypač viešųjų pastatų — pastarųjų atžvilgiu reikėtų nustatyti privalomas taisykles — atitiktų „pasyviųjų namų“ standartą. Be to, labai svarbu, kad pasyviųjų namų efektyvaus energijos vartojimo sprendimai būtų kuo dažniau taikomi remontuojant ar prižiūrint privačius pastatus, o šiam procesui skatinti būtų galima naudoti atnaujinamuosius fondus su labai mažomis palūkanomis. Būtina atminti, kad dauguma pastatų, kurie bus naudojami 2020 m., jau yra pastatyti dabar. Kalbant apie nuomojamus pastatus, kyla klausimas, kaip pasiekti, kad gyvenamuosiuose namuose į energijos taupymą daug investuotų savininkai, nes paprastai tiesioginę naudą gauna nuomininkai.

4.2.4.2 Pranešime dėl poveikio įvertinimo SEC(2006) 1175 Komisija tikisi, kad pakeitus Pastatų energinio naudingumo direktyvą (2002/91/EB) sumažinant dabartinę 1 000 m² ribą, nuo kurios taikomi minimalūs reikalavimai (sustiprinant reikalavimus viešiesiems pastatams) ir imant plačiau taikyti baltųjų sertifikatų schemą, bus sutaupyta 140 Mtn. EESRK išreiškia susirūpinimą, kad toks tikslas trumpuoju laikotarpiu gali būti per drąsus (?). EESRK mano, kad valstybės narės turėtų patvirtinti bendras priemones, skirtas įvertinti reguliavimo poveikį (pvz., šilumos izoliacijos kokybę), ir kad valstybėms narėms turėtų būti privaloma patvirtinti tinkamas priežiūros priemones (žr. neatitikimus tarp, pvz., Prancūzijos, kur priežiūra labai nedidelė, ir Flandrijos, kur priežiūra itin griežta). Taryba ir Europos Parlamentas turėtų įvertinti, ar yra teisinis pagrindas įgalinti Komisiją vietoj naujos direktyvos šiuo klausimu išleisti reglamentą, paprasčiausiai nuo 2009 m. panaikinant Direktyvą 2002/91.

4.2.4.3 Neseniai paskelbtoje disertacijoje ⁽⁶⁾ pabrėžiama, kad:

1. Gerinant pastatytų pastatų — gyvenamųjų, komercinių ar švietimo paskirties — energijos vartojimo efektyvumą, ne visuomet įmanoma pasiekti tokio mažo energijos suvartojimo, kokį turi pasyvieji namai.
2. Atliekant tokios rūšies operaciją, būtinos labai didelės pačių asmenų investicijos: jei nėra finansinių priemonių, greičiausiai bus atsisakyta kad ir daugiausiai sutaupyti leidžiančių investicijų.

⁽⁵⁾ Minėtos direktyvos 15 straipsnio 2 dalyje nustatytas trejų metų laikotarpis iki visiškai šios direktyvos taikymo tais atvejais, kai valstybės narės gali įrodyti, kad trūksta kvalifikuotų ir akredituotų ekspertų. Tai valstybėms narėms suteikia galimybę ne tik atidėti baltųjų sertifikatų įdiegimą, tačiau atidėti ir šildymo katilų bei oro aušinimo įrangos tikrinimus. Nepanašu, kad Taryba vėl ims šio klausimo anksčiau nei 2009 m. (tai patvirtino ir Komisija); patvirtinus naują direktyvą šiuo klausimu, turės praeiti daugiau metų, kol įsigalios priemonės, kurios turėtų duoti laukiamą rezultatą.

⁽⁶⁾ „Pasyviųjų namų standarto energijos ir makroekonominio poveikio vertinimo modelių palyginimas, Giulio Scapin — Padua universitetas — [2005-06]“, 2007 m. gegužės 30 d. Tinklavietė www.Tesionline.it.

3. Norint pasiekti tokių energijos suvartojimo lygį, kokį taikant geresnę izoliaciją turi pasyvieji namai, būtini specifiniai techniniai įgūdžiai, kuriuos, be abejo, galima įgyti. Šiuos principus reikėtų diegti ne tik projektavimo metu, bet svarbiausia — eksploataavimo etapu.

4. Vartotojams elektros energija reikalinga pirminiems poreikiams tenkinti, todėl šiame procese nėra jokio lankstumo: netgi dideli energijos kainų pokyčiai trumpuoju laikotarpiu nelemia tokių pat didelių elgesio pokyčių. Energijos suvartojimo ribojimas ar alternatyvių energijos šaltinių ieškojimas yra vėlesnė reakcija, nes žmonės prisitaiko prie naujos ilgalaikės pusiausvyros, tačiau tokie žingsniai tik labai nežymiai pagerina energijos poreikio kreivės lankstumą.

4.2.4.4 Iš šios analizės galima spręsti, kad pakankamai storas (bent 16 cm) izoliacijos sluoksnis visuomet leis susigrąžinti padarytas investicijas, kuriomis siekiama pasyviųjų namų tikslo, ypač jei lyginsime su įprastais pastatais. Eksploataavimo požiūriu, viso pastato izoliavimas yra svarbiausia priemonė iš visų, nes bendra priemonių analizė leidžia nustatyti optimalią investicijų Tikrąją dabartinę vertę (angl. NPV).

4.2.5 Kalbant apie baltuosius sertifikatus, reikia pasakyti, kad teigiamą juos įdiegusių valstybių patirtį aptemdė kai kurių ES valstybių delsimas pramoninių inovacijų srityje. Iš tiesų veiksmingai baltųjų sertifikatų schemai būtini technine ir ekonomine prasme realūs tikslai, įvairios tikslų siekimo galimybės (sektoriai, projektai, veikėjai, išlaidos), užtikrintas tinkamas rinkos veikimas (poreikio ir teikimo struktūra, aplinkos sąlygos) aiškios, nediskriminuojančios ir racionalizuojančios taisyklės (patekimo į rinką sąlygos, rinkos taisyklės) ir tinkamos baudos. Ar šios būtinos sąlygos galimoje Europos baltųjų sertifikatų rinkoje yra sukurtos? Reikėtų skleistį tokią praktiką, tačiau laikytis reikiamo atsargumo.

4.3 Nuostoliai transformacijos etapu sudaro 33 proc. bendro gyvenamuosiuose namuose ir pramonėje suvartojamo energijos kiekio, t. y. daugiau nei 580 Mtn. EESRK mano, kad ši sritis neabejotinai turi tapti pagrindine veiklos sritimi. Ilgo nuotolio perdavimo metu atsirandantys nuostoliai yra pagrindinis faktorius. Modernios aukštos įtampos nuolatinės srovės perdavimo linijos, kur per 1 000 km tinklo prarandama tik 3 proc. energijos, yra metodas, užtikrinantis vystymo galimybes. Leisdama žymiai sutaupyti, ši technologija leidžia ne tik sutaupyti, bet ir

panaikina kintamosios srovės perdavimo metodo daromą elektromagnetinį poveikį, pavyzdžiui, ypač žemo dažnio (angl. ELF) elektromagnetines bangas, kurios generuojamos kintamosios srovės perdavimo metu. Tokio tipo perdavimas pagal dabartines technologijas (jau keletą dešimtmečių jos naudojamos Švedijoje, JAV ir kuriamos visame pasaulyje) yra ekonomiškai naudingas perduodant energiją dideliais atstumais. Tačiau perduodant energiją trumpesniais atstumais būtina atsižvelgti į dažniausiai naudojamų vietinių žemos įtampos linijų kintamosios srovės transformavimo išlaidas. Specialiais mokslinių tyrimų projektais turėtų būti siekiama sumažinti tokias išlaidas (7).

4.3.1 Kita veiklos sritis yra saulės šilumos energijos technologijos, kurias būtų galima diegti kartu su Euromed valstybėmis, kurių didelės dykumų zonos nuolat gauna saulės spindulius. Naujame Vokietijos Federalinės Respublikos aplinkos apsaugos ministro pranešime pabrėžiamas svarbus Nobelio premijos laureato italo C. Rubbia sukurtos technologijos, kuri dabar bandoma Granadoje, vaidmuo. Italijos kompanija „Enel“, bendradarbiaudama su ENEA (Nacionalinė alternatyvių energijos šaltinių agentūra) neseniai pradėjo įgyvendinti projektą, kurio metu pirmą kartą pasaulyje atlikta kombinuoto ciklo dujų ir saulės šilumos energijos įrenginių energijos integravimas. Archimedo projektas, naudojant pažangią ir išskirtinę ENEA sukurtą technologiją, leidžia užtikrinti nenutrūkstamą elektros energijos, kurios šaltinis — saulė, gamybą. Šis projektas pasižymi ir kitais pasaulio mastu unikaliais ypatumais, kadangi jį vykdamas panaudojami penki nauji patentai, kaip pavyzdžiui, išlydytos druskos, skystis, kuris, jį šildant, skleidžia šilumą, iš kurios gaminama energija. Iki šiol naudotus skysčius buvo galima kaitinti iki 300 laipsnių temperatūros. Archimedo projekte naudojamų skysčių kaitinimo temperatūra gali siekti 550 laipsnių, t. y. tokią pat temperatūrą kaip ir išskastinis kuras šiluminėse jėgainėse, tad jie gali būti integruojami į tradicines elektrines tokiu būdu padėdami užtikrinti energetikos sistemos stabilumą.

4.3.2 EESRK rekomenduoja, kad Europos institucijos imtųsi ryžtingų veiksmų šioje srityje ir patvirtintų specialias saulės šilumos energijos vystymą remiančias priemones.

4.3.3 Šilumos ir elektros kogeneracija (termofikacija), kalbant apie elektros gamybos metu išsiskiriančią šilumą arba išsiskyrusią šilumą (pvz., pramoninėse krosnyse), naudojamą elektros gamybai, galėtų smarkiai padidinti kuro efektyvumą nuo 35 iki 70 proc. Reikėtų atkreipti dėmesį ir į papildomas tinklų tvarkytojams tenkančias išlaidas dėl paskirstytos gamybos ir aktyvaus

(7) Reikėtų nepamiršti, kad dauguma transformatorių naudoja vienomis pavojingiausių žmogui laikomų medžiagų — PCB (polichlorintų bifenilų), todėl rengiamasi vykdyti keitimo ir nukenksminimo kampanijas. Suskaičiuota, kad vien tik Italijoje 200 000 iš 600 000 transformatorių naudojami PCB arba transformatoriai yra jais užteršti, kadangi ši medžiaga turi puikias šilumos izoliacines savybes, o plataus šios medžiagos naudojimo metu nebuvo žinoma apie itin pavojingas jos chemines ir fizines savybes gaisro metu. Todėl tokie transformatoriai turėtų būti pakeisti.

paskirstymo, todėl reikėtų skatinti būtinas investicijas, atsižvelgiant į įvairių valstybių narių skirtingas ekonomines sąlygas. EESRK remia Komisijos siekį sukurti didelio efektyvumo termofikacijos jėgainę, nors skaičiavimo metodų reguliavimo pagrindų įvedimas buvo atidėtas iki 2010 m. ir kilmės garantijos suteikiamos tiems, kurių atitiktis minimaliems reikalavimams ne visuomet patikrinama. EESRK svarsto, ar įmanoma sutrumpinti skaičiavimo metodų suderinimo laiką, kad būtų galima plėtoti termofikaciją vidaus rinkoje; skirtingi teisės aktai įvairiose valstybėse šiuo metu to daryti neleidžia. Kiekviena valstybė narė turi teisę pasirinkti savo jėgainės energetinio efektyvumo skaičiavimo metodus ir suderinti juos su Bendrijos sistema, kuri turėtų atitikti direktyvos nuostatas. Tačiau praktikoje taip nėra ir jėgainės rezultatai dėl įvairių valstybių narių skaičiavimo metodų labai smarkiai skiriasi. Toks suderinimas taip pat būtų veiksminga priemonė kovojant su sukčiavimu. ES turi imtis veiksmų, nes, kaip matyti iš valstybių narių pateiktų įvertinimo pranešimų dėl termofikacijos vystymo pažangos, siekiant padidinti tokiu būdu gaminamos elektros dalį, pirmojo vasario 21 d. patikrinimo rezultatai neatitinka strateginių tikslų.

4.3.4 EESRK ragina Komisiją ir Tarybą labiau remti trigeneravimo programas, kurio metu naudojama aušinimo metu susidaranti šiluma. Čia ypač reikėtų atkreipti dėmesį į tokių jėgainių COP (energetinio naudingumo koeficientus), t. y. santykį tarp aušinimo energijos išeigos ir šilumos energijos sąnaudų. Palyginus su įprastų prietaisų COP verte 2,0, tokios jėgainės atsižvelgiant į naudojamą šilumą leidžia pasiekti 0,7-1,3 COP vertę (8). Rinkoje jau yra medžio atliekų regeneratorių, kurie gali naudoti vaisių (sėklas, lupenas) ir žemės ūkio (alyvuogių liekanas, saldžiųjų kukurūzų burbuolės kotus) perdirbimo produktus, pjuvenas ir kitas medžio apdirbimo liekanas, sausas šakas, žievę, kavos pupelių lukštus, palmių atliekas, pramonines atliekas ir nebetinkamas pakavimo medžiagas. Iš 100 kg tokių atliekų pagaminama 70 kW nuolatinės elektros energijos (daugiausia 80) ir 130 kW šilumos ir aušinimo energijos. 1 tona medžio atliekų, kurių kaina yra 70 eurų, pakeičia 160 litrų dyzelino, kuris kainuoja 175 eurus.

4.3.5 Komitetas pabrėžia, kad būtina imtis veiksmų ir įgyvendinti priemones siekiant riboti produktų pakavimui skirtų medžiagų, kurias būtų galima perdirbti, naudojimą. Gamybai, o vėliau ir šių pakuočių sunaikinimui sunaudojama labai daug energijos atsižvelgiant į tai, kad dauguma jų yra biologiškai neskaidomos ir yra didelės taršos priežastis.

(8) Wikipedia (laisvas vertimas): speciali kogeneravimo sritis yra **trigeneravimas**, kai be elektros gamybos naudojama aušinimo metu gauta šilumos energija arba atšaldytas vanduo oro aušinimui ar pramoniniams procesams. Šilumos energija keičiama aušinimo energija naudojant ataušinimo ciklą, kuris veikia keičiant aušintuvo būklę ir naudojant absorbentą.

4.4 Rinkos veikimas

4.4.1 Šiuo metu energetikos rinka neišnaudoja visų savo efektyvumo galimybių, todėl būtinas didesnis elektros stočių energetinio efektyvumo ir nuostolių perdavimo tinkluose skaidrumas. Dujų ir elektros rinkos nebuvo visapusiškai liberalizuotos. Kai kuriais atvejais kainų nustatymo ir paties liberalizavimo proceso skaidrumo trūkumas tampa kliūtimi tikrai energijos efektyvumo politikai. Todėl reikėtų išplėtoti verslo, kuris valdo techninius monopolius, teisinio atskyrimo nuo laisvos konkurencijos sąlygomis veikiančio verslo sąvoką, kaip tai nustatyta direktyvose dėl elektros ir dujų rinkų liberalizavimo (atitinkamai Direktyva 2003/54/EB ir Direktyva 2003/55/EB), ir nustatyti griežtesnius nuosavybės atskyrimo reikalavimus.

4.4.2 Sektoriaus kainų politika turėtų skatinti efektyvų energijos vartojimą ir taupymą, ypač iškastinio kuro atžvilgiu, ir skatinti energijos iš atsinaujinančių šaltinių vartojimą. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas pažeidžiamoms vartotojų grupėms laikantis principo, pagal kurį būtina jiems užtikrinti bazinėms reikmėms būtiną energijos kiekį, tačiau atsižvelgiant į jų ekonominį interesą taupyti energiją: pavyzdžiui, būtų tikslinga pažeidžiamoms vartotojų grupėms nustatyti socialinius tarifus, tačiau iki tam tikros suvartojimo ribos, arba užtikrinti šeimoms finansinę paramą.

4.4.3 Naudinga energijos taupymą skatinanti schema yra elektroniniai skaitikliai, kurie leidžia sukurti nuotolinio energijos paskirstymo sistemą ir optimaliai valdyti tinklo apkrovimą. Pasak bendrovės ENEL (didžiausia elektros energijos tiekėja Italijoje), kuri savo 30 mln. vartotojų aprūpino nemokamais elektroniniais skaitikliais, nuoseklus energijos vartojimo organizavimas vykdamas tikslingą kainų politiką leidžia taikyti efektyvesnę gamybą, ypač ne piko metu. Elektroniniai skaitikliai suteikia galutiniams vartotojams daugiau žinių apie energijos vartojimą ir skatina protingiau naudoti išteklius. Direktyvose dėl energijos tiekimo paslaugų ir energijos tiekimo saugumo šie elektroniniai skaitikliai buvo pripažinti priemone, padedančia užtikrinti energijos efektyvumą.

4.4.4 Paskirstytos gamybos modelis (t. y. kai yra daug įvairių gamintojų, tarp jų ir labai mažų) sukelia daug problemų dėl vidutinės ir žemos įtampos tinklų, kurie sukurti vien tik vienos krypties srovei, naudojimo procedūrų. Norint pritaikyti tinklus naujiems gamybos metodams reikalingos labai didelės investicijos. Žinoma, vietinė elektros gamyba leistų patirti daug mažesnius nuostolių perdavimo metu, tačiau tam būtinos labai didelės investicijos, be to, jaučiamas didelis priešiškas net ir nedidelėms vietinėms jėgainėms.

4.5 Transporto sektoriuje buvo dedama daug pastangų, siekiant sumažinti energijos suvartojimą ir teršalų išmetimą, tačiau čia reikia imtis naujų priemonių, kadangi šiame sektoriuje

sparčiausiai didėja energijos vartojimas ir šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimas (CO₂ išmetalai iš kelių transporto nuo 1990 m. iki 2004 m. padidėjo 26 proc.). Tai, kad Europos pramonė priklauso nuo trečiųjų šalių gaminamo transporto kuro (kurio 98 proc. sudaro iškastinis kuras), dar labiau verčia imtis esminių veiksmų gerinant efektyvų energijos vartojimą ir mažinant išmetalų kiekius bei dujų ir naftos produktų importą.

4.5.1 Rimtas ženklas rinkai yra visai neseniai priimtas Komisijos sprendimas dėl 120 g. CO₂/km tikslo, padangų ženklavimo ir specialių didžiausių trinties pasipriešinimo ribų, taip pat dėl reikalavimų dėl kuro, benzino mišinių, kuriame yra didelis etanolio, biodegalų lygis, mažai anglies turinčio kuro ir labai mažai sieros turinčio dyzelino tikslų įgyvendinimo parengiant teisės aktus. Nuo 2011 m. iki 2020 m. ES kuro tiekėjai privalės pasiekti, kad jų gaminamas kuras perdirbimo, transportavimo ir naudojimo metu į aplinką išskirtų 10 proc. mažiau šiltnamio poveikį sukeliančių dujų. Toks sumažinimas lems, kad iki 2020 m. į aplinką bus išmesta 500 mln. tonų mažiau anglies dvideginio. Tokio sprendimo priežastis buvo faktas, kad nuo 1995 m. iki 2004 m. išmetalų kiekis sumažėjo nuo 186 g CO₂/km iki 163 g CO₂/km, t. y. tik 12,4 proc., o bendras suvartojamas energijos kiekis smarkiai padidėjo, todėl sumažinti žalingus išmetalus yra dar sudėtingiau. Šis neatitikimas rodo, kad būtų naudinga padidinti energetikos požiūriu neveiksmingiems prabangiems automobiliams taikomą mokesčių. Tokia praktika jau yra įgyvendinama kai kuriose valstybėse narėse. Komisija mano, kad iki 2020 m. CO₂ išmetalų bus sumažintas dar 400 mln. tonų.

Europos automobilių gamintojų asociacija (angl. ACEA) paragino šio proceso pradžią iš 2012 m. nukelti bent į 2015 m., ir, kaip rekomenduoja aukšto lygio grupė Automobiliai 21, į procesą įtraukti visus veikėjus. Europos gamintojai jaučia, kad jei jie neįtrauks į ilgalaikį planavimą pakeisti modelius, aptariamą priemonės lems nedarnias išlaidas Europos verslui.

4.5.2 EESRK pabrėžia, kad didelio masto iškastinio kuro keitimas biokuru gali lemti tai, kad degalų gamyba ims konkuruoti su maisto gamyba dirbamos žemės atžvilgiu. Tokiu atveju maisto kainos pakiltų iki energijos gamybos kainos lygio, kuri susilygintų su iškastinio kuro kaina, ir šiaurėje gyvenantys motorinėmis transporto priemonėmis važinėjantys asmenys imtų „konkuruoti“ su badaujančiais vargšais iš pietų. Kyla tikra etikos problema — žemės išteklių šiaurės pusrutulyje naudojami kuro gamybai, tačiau tie žemės ūkio išteklių galėtų išgelbėti milijonus žmonių pietuose nuo bado. Ajovos visas kukurūzų derlius galėtų būti naudojamas etanolio gamybai. Jei manysime, kad 25 galonų sportinio automobilio (SUV) kuro bake telpa 94,5 litrai kuro, o tai atitinka vieno žmogaus maisto metų racioną, problema tampa apčiuopiama ir spręstina. EESRK ketina išleisti nuomonę dėl šio klausimo ⁽¹⁰⁾.

⁽⁹⁾ L. Brown, www.earthpolicy.org ir 2005 m. Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) ataskaita.

⁽¹⁰⁾ TEN 286 — Biokuro pažangos ataskaita (pranešėjas Edgardo Maria Iozia).

4.5.3 EESRK pažymi, kad Komisija skatina savanoriškus susitarimus ir praneša apie privalomas priemones. Komisija pati pripažįsta, kad esant savireguliacijai tikslai gali būti pasiekti daug greičiau ir ekonomiškiau nei taikant teisinius reikalavimus. Savanoriški susitarimai gali turėti privalumų reguliavimo atžvilgiu. Tokius susitarimus galima greitai ir mažesnėmis sąnaudomis įgyvendinti ir taip pasiekti sparčią pažangą. Jie yra lankstūs ir juos galima suderinti su technologinėmis galimybėmis ir rinkos tendencijomis. EESRK prašo Komisijos atidžiai išnagrinėti mažos pažangos dėl CO₂ išmetalų Europos automobilių pramonėje priežastis, nors ši pramonė pirmąją investicijų moksliniams tyrimams ir vystymuisi srityje. EESRK pritaria Komisijos pareiškimui, kad įpareigojantys standartai ne visuomet leidžia pasiekti didžiausias mokslinių tyrimų galimybes ir gali trukdyti sprendimų, kuriuos reikia patvirtinti, pažangai.

4.5.4 Statybos pramonė gali atlikti labai svarbų vaidmenį siekiant energijos efektyvumo, vykdant naujų namų statybą ir pritaikant jau esamus pastatus. Tačiau daugelyje šalių ši pramonės šaka vėlavo diegti pažangiausias metodus ir stabdė aukštesnių standartų taikymą. Reikėtų dėti daugiau pastangų formuojant šiame sektoriuje veikiantiems operatoriams naują poreikį siekti aukštesnių standartų taikymo ir įgyvendinimo bei juos įtikinti, kad visuomet būtų pirmieji bandant diegti vis griežtesnius energijos standartus. Projektuotojams, vadovams ir visiems statybos sektoriuje dirbantiems specialistams turi būti užtikrintas tinkamas mokymas apie galimas priemones, kurios padėtų siekti energijos efektyvumo, ir numatytos naujos paskatos šiems tikslams įgyvendinti.

4.6 EESRK visiškai remia Komisijos siūlomas iniciatyvas, finansavimą ir mokesčių strategiją, ypač tas, kurios apima EIB ir ERPB. Komitetas taip pat remia veiksmus, skirtus padidinti Europos banko sektoriaus suinteresuotumą teikti finansinę paramą nacionalinių energetikos planų įgyvendinimui. Šiam tikslui yra labai svarbu panaikinti likusias teines kliūtis energijos vartojimo efektyvumo sprendimus siūlančioms bendrovėms.

4.6.1 EESRK ragina surengti specialią konferenciją dėl efektyvaus energijos vartojimo finansavimo, siekiant padidinti suinteresuotųjų šalių suvokimą ir paskatinti Europos bankininkystės sektorių dalyvauti svarbiame Europos ekonomikos modernizavimo projekte. Bankai galėtų dalyvauti tam tikrame tūkstantmečio iššūkyje, nustačius apdovanojimus tiems bankams, kurie patvirtins geriausias efektyvaus energijos vartojimo sprendimus.

4.7 EESRK nuomone, pats svarbiausias aspektas yra plačios visuomenės suvokimo didinimo kampanijos, kurias galėtų vykdyti nacionalinės ir vietinės valdžios institucijos, gamintojai ir energijos tiekėjai. Būtina pabrėžti regioninės valdžios institucijų, kaip „nešališkų“ informacijos perdavimo visuomenei kanalų,

vaidmenį. Reikėtų kuo plačiau informuoti apie sėkmingus energijos taupymo paskatų rezultatus. Nurodant tikrąsias produktų savybes, turėtų būti reklamuojamas efektyvus energijos vartojimas ir aplinkos išsaugojimas, todėl reikėtų skatinti tinkamesnį požiūrį į tai, kas lemia aplinkos būklę, nes šiuo metu tai pernelyg dažnai siejama su produktais, kuriuos iš tiesų naudojant energija vartojama neefektyviai. EESRK pritaria, kad būtų sukurta „Merų konferencija“, bet mano, kad sukviesti 20 Europos svarbiausių miestų merų tėra menkas tikslas. Turėtų būti siekiama daug daugiau, o vietos patirtis turėtų būti išnaudojama daug veiksmingiau. Vienas iš būdų sujungti administratorių, atsakingų už miesto transporto politiką, ir administratorių, atsakingų už gretimas veiklos sritis, darančias tiesioginį poveikį visuomenei, patirtį — sukurti portalą, skirtą keistis patirtimi tarp ES didmiesčių ir miestų, kuriuose gyvena daugiau nei 80 proc. gyventojų. „Efektyviai energiją vartojančių municipalitetų sertifikatus“ (pirmas sertifikatas buvo suteiktas nedideliame Italijos municipalitetui Varese Ligure) teikimas, be jokios abejonės, yra svarbi paskata vietinės valdžios institucijoms tvirtinti efektyvaus energijos vartojimo politikos kryptis. Komisija taip pat galėtų surengti „Europos efektyvaus energijos vartojimo varžybas“ tarp Europos mokyklų ir įsteigti prizus už geriausias efektyvaus taupymo ir kokybės sujungimo sprendimus.

4.7.1 EESRK apgailestauja, kad Veiksmų plane nepakankamai dėmesio skiriama socialinių partnerių ir socialinio dialogo vaidmeniui visais energijos taupymo politikos įvertinimo, skatinimo ir vystymo lygmenimis. EESRK ragina Komisiją imtis veiksmų, skirtų skatinti ekologinio tvarumo klausimų įtraukimą į įvairias veikiančias socialinių dialogų struktūras, ypač į sektorinį dialogą ir Europos darbo tarybas. Gerinant darbuotojų informavimą, konsultavimą ir didinant jų dalyvavimą, puikių rezultatų efektyvaus energijos vartojimo prasme duotų su darbu susietas metodas, nes taip būtų apsaugoti pramonės procesai ir naujos technologijos, darbuotojų judėjimo klausimai, atliekų perdirbimas ir darbas namuose. Todėl pats svarbiausias dalykas yra tai, kad darbuotojų atstovai privalo dalyvauti efektyvaus energijos vartojimo strategijose. Viena iš galimų socialinių partnerių diskusijų sričių yra kolektyvinės sutartys, kuriomis, remiantis tikrąja partneryste, darbuotojams būtų paskiriama tam tikra verslo taupymo dalis. Padėdamos skleisti geriausias patirties pavyzdžius, profesinių sąjungų organizacijos vaidina svarbų vaidmenį didinant žinias ir suvokimą Europos ir nacionaliniu lygmeniu.

4.7.2 Labai svarbu, kad energijos taupymo klausimas būtų sprendžiamas pasitelkiant gerą bendros socialinės atsakomybės patirtį, ypač daugiatautėse visuomenėse. Jį svarstant, būtinas aktyvesnis socialinis dialogas, kad būtų galima spręsti su efektyviu energijos vartojimu susijusias problemas ir siekiant padėti

apibrėžti saikingo anglies naudojimo Europos strategiją atsižvelgiant jos neigiamą poveikį sveikatai, pavyzdžiui, kietųjų dalelių, keliančių pavojų daugelyje Europos miestų, problema. Geros praktikos skleidimas, pavyzdžiui, nenaudojant anglies spausdintuvuose arba kitos iniciatyvos, padeda didinti sąmoningumą ir skatinti teigiamą požiūrį į tvarų vystymąsi skatinančias politikos kryptis.

4.8 Komisija tvirtai pabrėžia tarptautinių energijos intensyvumo didinimo problemos aspektą. EESRK pritaria partnerystės pasiūlymams ir tam, kad būtų parengtas Tarptautinis pagrindų susitarimas. Planuojamos tarptautinės konferencijos dėl efektyvaus energijos vartojimo klausimu EESRK išpėja apie nepakankamai įvertintą poreikį įtraukti AKR ir Euromed valstybes bei

EKP programas. Norint pasiekti tvaraus vystymosi tikslus, būtinas tarptautinis bendradarbiavimas, todėl reikia daugiau diplomatinio pastangų, kad, pasibaigus Kioto protokolo galiojimui, iki 2009 m. būtų pasirašytas naujas tarptautinis susitarimas. Šis klausimas bus aptartas šiais metais įvyksiančioje konferencijoje, kuri bus surengta Bali.

4.9 Europos pramonė, plėtojanti svarbias energijos taupymo technologijas, vystydama bendradarbiavimą pramonės srityje, gali suteikti svarią pagalbą kitoms valstybėms gerinant jų elektros gamybą, energijos vartojimo kokybę ir mažinant šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą ir taip prisidėti prie bendro energijos vartojimo mažinimo.

2007 m. rugsėjo 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl oro uostų rinkliavų

COM(2006) 820 galutinis — 2007/0013 (COD)

(2008/C 10/09)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 80 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. kovo 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl oro uostų rinkliavų*.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Thomas McDonogh.

438-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 143 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 2 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1 Komisija turėtų nustatyti įvairių oro uostų tipų projektavimo kriterijus siekdama užtikrinti, kad oro uostai būtų praktiški, funkcionalūs ir pasiteisintų komerciškai sąnaudas padengiant oro uostų rinkliavomis.

1.2 Valstybė turėtų padengti oro uostų saugumo išlaidas. Tai yra nacionalinio saugumo problema.

1.3 Reikėtų skatinti regioninių oro uostų statybą ir veiklą. Jie atlieka gyvybiškai svarbų vaidmenį regionų ekonomikoje. Be to, jie mažina spūstis didžiuosiuose oro uostuose ir dažnai būna labai naudingi paieškos ir gelbėjimo operacijoms.

1.4 Oro uostus reikia laikyti pagrindines viešąsias paslaugas teikiančią struktūrą, kuri nebūtinai turi būti pelninga, ir tam

tikromis aplinkybėmis jai gali prireikti finansinės pagalbos. Gana įprasta skirti pagalbą viešajam transportui.

1.5 Komisija turėtų nustatyti oro uostų procesų (pvz., registravimo, keleivių paieškos) planavimo kriterijus, tuomet įvertinti pakeisto reguliavimo poveikį svarbiausių procesų dinamikai ir atitinkamą poveikį išteklių kiekiui bei išlaidas, kurias patirs operatoriai toliau laikydami susitarimų dėl paslaugų lygio, o svarbiausia — orlaivio parengimo eiliniam reisui laiko kriterijaus.

1.6 Komisija turėtų pripažinti kokio dydžio mokesčių reikia siekiant užtikrinti, kad mažiausiuose oro uostuose, kur keleivių srautas gali būti nepakankamas verslo ekonomikai paremti, būtų laikomasi reikalavimų.

1.7 Oro uostai turi laikytis konkrečių norminių reikalavimų, kurie sudaro privalomą minimumą. Dėl išlaidų, susijusių su šių reikalavimų laikymusi, ne visada įmanoma patenkinti primygtinius pigių skrydžių oro linijų prašymus dėl žemesnio paslaugų lygio ir atitinkamai mažesnių oro uosto rinkliavų. Todėl oro uostai turėtų turėti teisę savo apmokestinimo struktūroje atspindėti oro uosto išlaidas ir jas susigrąžinti nepriklausomai nuo oro linijų reikalaujamo paslaugų lygio.

1.8 Didelės valstybinės kapitalo subvencijos oro uostams gali iškreipti konkurenciją.

1.9 Reikėtų užtikrinti tinkamą infrastruktūrą kroviniams.

1.10 Reikėtų įvesti biometrinių saugumą, kad dažnai skraidantys keleiviai būtų aptarnaujami greitai. Jeigu būtina, už tai gali būti imamas mokestis.

1.11 Laikantis galiojančių šios srities europinių teisės aktų, oro uostai privalo pasirūpinti, kad įranga ir paslaugos atitiktų specialius neigalių ir ligotų asmenų poreikius.

2. Įžanga

2.1 Pagrindinė oro uostų užduotis ir komercinė veikla — užtikrinti orlaivių aptarnavimą jiems nutūpus iki pakylant, taip pat keleivių ir krovinių aptarnavimą, kad oro vežėjai galėtų teikti oro susisiekimo paslaugas. Šiuo tikslu oro uostai leidžia naudotis infrastruktūros objektais ir teikia paslaugas, susijusias su orlaivių skrydžiais ir keleivių bei krovinių aptarnavimu, kurių sąnaudas jie paprastai susigrąžina nustatę oro uostų rinkliavas.

2.2 Būtina sukurti bendrą sistemą, reguliuojančią esminius oro uostų mokesčių ypatumus ir jų nustatymo metodus, nes, nesant tokios sistemos, oro uostus valdančių institucijų ir oro uostų paslaugų teikėjų (pvz., oro linijų, krovinių ekspeditorių ir kiti paslaugų teikėjų) tarpusavio santykiuose gali būti nesilaikoma pagrindinių reikalavimų.

2.3 Ši direktyva turėtų būti taikoma Bendrijos teritorijoje esantiems oro uostams, aptarnaujantiems daugiau kaip vieną milijoną keleivių per metus.

2.4 Oro uostų mokesčiai neturėtų būti diskriminacinio pobūdžio. Tokia nuostata taikoma paslaugoms ir paslaugų teikėjams.

2.5 Kiekvienoje valstybėje narėje turėtų būti įsteigta nepriklausoma reguliavimo institucija siekiant užtikrinti tos valstybės sprendimų nešališkumą ir tinkamą bei veiksmingą šios direktyvos taikymą. Gyvybiškai svarbu, kad oro uostų naudotojai iš oro uostų valdančios institucijos reguliariai gautų informaciją

apie tai, kaip ir koku pagrindu apskaičiuojamos oro uosto rinkliavos.

2.6 Oro uostai turėtų informuoti oro uostų paslaugų teikėjus apie stambius infrastruktūros projektus, kadangi nuo jų priklauso oro uostų rinkliavų dydis.

2.7 Atsiradus pigias skrydžių paslaugas teikiantiems oro vežėjams, juos aptarnaujantiems oro uostams turėtų būtų leista taikyti rinkliavas, atitinkančias jų infrastruktūrą ir (arba) paslaugų lygį, kadangi oro vežėjai yra teisėtai suinteresuoti iš oro uosto reikalauti kainą atitinkančios kokybės paslaugų. Tačiau galimybė naudotis žemesnio lygio infrastruktūra ir paslaugomis turėtų būti suteikiama be išimties visiems to pageidaujantiems oro vežėjams.

2.8 Kadangi Bendrijoje taikomi skirtingi sumų su saugumu susijusioms sąnaudoms padengti nustatymo ir apmokestinimo metodai, būtina suderinti pagrindą, kuriuo remiantis nustatomos su saugumu susijusios sąnaudos tuose Bendrijos oro uostuose, kuriuose jos būna įtrauktos į oro uosto rinkliavas.

2.9 Už sumokamas rinkliavas oro uosto paslaugų teikėjams turėtų būti suteiktos nustatyto būtino lygio paslaugos. Tą turėtų užtikrinti oro uostą valdančioji institucija ir oro uosto paslaugų teikėjams oro uoste atstovaujanti asociacijos(-ų) reguliariai sudaromu susitarimu dėl paslaugų lygio.

2.10 Numatyto veiksmo tikslų valstybės narės negali deramai pasiekti, todėl Bendrijos lygiu šie tikslai dėl jų masto ir poveikio būtų įgyvendinti geriau.

2.11 Valstybės narės užtikrina, kad prieš galutinai patvirtinama naujos infrastruktūros projektus, oro uostą valdanti institucija konsultuosis su oro uosto paslaugų teikėjais.

2.12 Kad oro uosto veikla būtų sklandi ir efektyvi, valstybės narės užtikrina, kad oro uostą valdanti institucija ir oro uosto paslaugų teikėjams atstovaujanti asociacija (asociacijos) derybų keliu sieks sudaryti susitarimą dėl oro uosto terminalo (terminaluose) teikiamų paslaugų kokybės lygio. Toks susitarimas sudaromas bent kartą per dvejus metus ir apie jį pranešama kiekvienos valstybės narės nepriklausomai reguliavimo institucijai.

2.13 Valstybės narės imasi būtinų priemonių, kad oro uostą valdanti institucija, siekdama teikti tikslias paslaugas ar leisti naudotis konkrečiais terminalais ar terminalo dalimis, galėtų keisti konkrečių oro uosto paslaugų, terminalų ar terminalo dalių kokybę bei apimtį. Oro uosto rinkliavų dydį galima keisti pagal tokių paslaugų kokybę ir apimtį.

2.14 Valstybės narės paskiria arba įsteigia nepriklausomą nacionalinę reguliavimo instituciją, kuri užtikrintų teisingą priemonių, būtinų šiai direktyvai vykdyti, taikymą.

2.15 Valstybės narės garantuoja nepriklausomos reguliavimo institucijos nepriklausomumą užtikrindamos, kad ji bus teisiškai atskirta ir funkcionaliai nepriklausoma nuo bet kurios oro uostą valdančiosios institucijos ir oro vežėjo.

3. Bendrosios pastabos

3.1 Sveikintina tai, kad Komisija ketina nustatyti pagrindines taisykles ir kriterijus Bendrijos oro uostams valdyti ir tvarkyti.

3.2 Svarbu, kad oro uostų nustatyti mokesčiai būtų aiškūs ir skaidrus, kadangi daugeliu atvejų oro uostuose veikia monopolijos.

3.3 Norint, kad visos oro linijos turėtų vienodas sąlygas, reikia racionaliai ir nediskriminuojant spręsti orlaivių stovėjimo aikštelių skirstymo klausimą. Jeigu ilgą laiką nesinaudojama brangiomis terminalo stovėjimo aikštelėmis, tos teisės turėtų būti atimtos.

3.4 Nuolatiniai prasti oro linijų bendrovių veiklos rezultatai, susiję su jų orlaivių stovėjimo laiku, ir nuolatiniai vėlavimai, kurie ilgai lemia rimtus oro uosto eisimo sutrikimus, turėtų būti sprendžiami baudomis ir nuobaudomis.

3.5 Pagrindiniuose oro uostuose reikėtų panaikinti įgytas teises ir tuos laiko tarpusius kas kažkiek metų reikėtų parduoti aukcione.

3.6 Visi ES oro uostai, kai įmanoma, turėtų taikyti tokią pačią formulę nusileidimo ir parkavimo bei kt. mokesčiams apskaičiuoti. Nusileidimo mokesčiai visada turėtų atspindėti geriausio laiko tarpusius labiausiai pageidaujama metu, kad būtų skatinamas tolygesnis oro uosto infrastruktūros naudojimas.

3.7 Siekiant paspartinti eismą ir padidinti pajėgumą, oro uostus reikėtų skatinti įrengti moderniausią navigacijos įrangą. Reikėtų stengtis, kad pakilimo takų pajėgumai būtų pakankami vienam nusileidimui arba pakilimui kas 35 sekundes. Padidėjus tokiam veiksmingumui, sutrumpės laukimo laikas piko metu ir tai turės teigiamos įtakos išmetamų teršalų kiekiui.

3.8 Komisija turėtų prižiūrėti nacionalinių aviacijos reguliavimo institucijų veiklą ir atlikti jos auditą, siekdama įsitikinti, kad tos institucijos užtikrintai ir tolygiai atlieka savo pareigas.

3.9 Pakeitimus dėl saugumo ir kitas atitinkamas sąnaudas turėtų padengti valstybė, kaip yra kitų transporto rūšių, pavyzdžiui, geležinkelių, atveju. Tas sąnaudas reikėtų atidžiai tikrinti, kadangi sudėtingos įrangos instaliavimas mažiems ir vidutinio

dydžio oro uostas gali būti brangus. Tai gali būti ekonomiškai nenaudinga.

3.10 Reguliavimo institucija turėtų užtikrinti, kad oro uostų mažmeninės prekybos skyriuose kainos nebūtų didesnės už kainas šalia esančiuose miestuose.

3.11 Gali būti sudėtinga sukurti bendrą pagrindą svarbiausiems oro uosto mokesčių ypatumams reguliuoti, tų mokesčių nustatymo tvarką ir pasirinkti bendrą pagrindą, kai įvairiose valstybėse narėse sąnaudos darbuotojams, statyboms ir infrastruktūrai skiriasi. Be to, valstybės narės taiko skirtingą planavimo politiką ir taisykles.

3.12 Tais atvejais, kai siūloma direktyvą taikyti Bendrijos teritorijoje esantiems vietos oro uostams, kurie yra didesni už mažiausius, reikėtų patikslinti „minimalaus dydžio“ sąvoką.

3.13 Oro uostams turėtų būti leista nustatyti mokesčius, kad gautų pakankamai pelno ir galėtų vėl investuoti į infrastruktūrą ir kitą įrangą.

3.14 Jeigu pigus vežėjas nenori nieko mokėti oro uostui, tokiu atveju sunku padengti oro uosto išlaidas, susijusias su reikalavimų laikymusi, saugumu ir pan.!

3.15 Kad oro uostų veikla būtų sklandi ir efektyvi, oro linijų turėtų būti reikalaujama su oro uostu pasirašyti susitarimą dėl paslaugų lygio siekiant užtikrinti oro uosto teikiamų paslaugų kokybę.

3.16 Nemažai oro linijų yra potencialios oro uosto klientės ir ne visos jų yra pigios oro linijos. Kai kuriais atvejais ypač svarbu yra derinimas siekiant išlaikyti pajamų srautus, kurie gali skirtis priklausomai nuo keleivio profilio. Šiems pajamų srautams iškyla pavojus todėl, kad mažesniuose oro uostuose dominuoja pigūs vežėjai.

3.17 Reikėtų aiškiai apibrėžti ir standartizuoti patikrinimams naudojamą saugumo įrangą. Visuomenė greitai praras pasitikėjimą apsaugos sistema, jeigu sistemos nebus standartizuotos. Saugumo patikrinimo metu vienuose oro uostuose tas pats objektas gali būti pastebėtas, o kituose — ne. Įmonė valdo keleivių registravimo programą vis didesniame skaičiuje Amerikos oro uostų. Už metinį 99.95 JAV dolerių mokestį ši įmonė atitinkamą administracinį patikrinimą praėjusiems asmenims išduoda biometrines tapatybės kortelę, kuri jos turėtojams suteikia teisę į paprastesnę patikrinimo procedūrą. Šis pavyzdys rodo, kaip technologijų pažanga gali palengvinti keleivių kasdienybę ir sumažinti eiles.

3.18 Dėl komercinės vertės turėtų būti nustatyta žemės aplink ir netoli oro uostų paskirtis siekiant užkirsti kelią spekuliacijai žeme ir jo neskatinti.

3.19 Nors saugumo priemonės oro uostuose atrodo griežtos, vis dar pasitaiko daug keleivių bagažo vagysčių. Šią problemą reikėtų skubiai spręsti.

3.20 Oro uostų parduotuvėse turėtų būti aiškiai apibrėžta „neapmokestinamų ir neapmuitinamų prekių“ reikšmė ir nurodyta matomose vietose, kad keleiviai žinotų, kokios yra su tuo susijusios išlaidos.

3.21 Keleiviams apsaugoti Komisija turėtų sukurti interneto tinklavietę, kurioje jie aiškiai galėtų matyti, kokie atitinkami mokesčiai taikomi įvairiuose oro uostuose, pvz., leidimosi mokesčiai, kt., kurie nurodyti bilietuose ir kuriuos turi sumokėti keleiviai.

4. Oro uostų projektavimas

4.1 Oro uostai turėtų būti patogūs klientams (oro linijoms ir keleiviams) ir turėtų būti projektuojami su jais konsultuojantis.

4.2 Komisija turėtų nustatyti tam tikrus kriterijus, susijusius su būtiniausia erdve, numatyta bagažo atsiėmimui, saugumo priemonėmis ir pasų kontrole.

4.3 Projektavimas turėtų užtikrinti sklandų keleivių srautą į oro uostą ir iš jo bei oro uosto patogumą klientams.

4.4 Būtų gerai teikti sudėtingesnę įrangą toms oro linijoms, kurios nori ją turėti ir už ją sumokėti.

4.5 Oro uostuose naudojami ženklai yra ypač svarbūs ir daugelyje Europos oro uostų jie yra neaiškūs. Tokius ženklus, kai įmanoma, reikėtų standartizuoti.

4.6 Keleiviams turėtų būti numatytos tinkamos vietos atsistoti ar palaukti. Reikėtų kuo labiau palengvinti prieigą prie terminalų, pirmiausia neigaliams ir specialių poreikių keleiviams, pvz., ir keleiviams su mažais vaikais.

4.7 Oro uosto terminalo projektavimo principai yra paremti keleivių srautais piko valandomis. Todėl šiuos piko valandų kriterijus reikėtų išnagrinėti atsižvelgiant į keleiviams ypač svarbius procesus (registravimą ir saugumo patikrinimą) ir skelbti kaip atskaitos tašką šio sektoriaus įmonėms.

4.8 Būtiniausi veiklos kriterijai turėtų būti taikomi pagal atitinkamus projektavimo standartus. Reikėtų vengti situacijų, kai oro linijos oro uostui nustato būtiniausius kriterijus, kurie viršija projektavimo standartą.

4.9 Oro uostai turi užtikrinti, kad jų įranga ir teikiamos paslaugos, už kurias atsako tik jie arba bendradarbiaudami su oro vežėjais, atitiktų specialiuosius neigalių arba sergančių keleivių poreikius. Remiantis ankstesniais svarstymais (TEN/21 Nuomonė dėl riboto judrumo asmenų teisių keliant oru) EESRK mano, kad oro uostai laikosi šių įpareigojimų ir atitinka reikalavimus, keliamus Europos Parlamento ir Tarybos reglamente (EB) Nr. 1107/2006 dėl neigalių asmenų ir ribotos judėsenos asmenų teisių keliant oru. Žr. šio reglamento 9 str. ir 1 priedą.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Tausi elektros energijos gamyba deginant iškastinį kurą: siekis užtikrinti beveik teršalų neišskiriančią gamybą deginant anglį po 2020 m.“

COM(2006) 843 galutinis

(2008/C 10/10)

Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2007 m. sausio 10 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Komisijos komunikato Tarybai ir Europos Parlamentui „Tausi elektros energijos gamyba deginant iškastinį kurą: siekis užtikrinti beveik teršalų neišskiriančią gamybą deginant anglį po 2020 m.“*

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Josef Zbořil.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 135 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą ir pritaria Komisijos dokumente pateikiamai analizei ir aprašymui. Veiksmingai atremti pasaulines klimato kaitos grėsmes ir toliau tenkinti aukštus energijos poreikius — svarbus tarptautinis uždavinys.

1.2 Akmens anglimi kūrenamos elektrinės į atmosferą išmeta 24 proc. viso (ES) išmetamų CO₂ dujų kiekio. Todėl tokios elektrinės yra tinkamiausios CCS įrangai montuoti, t. y. CO₂ surinkimo ir nuolatinio saugojimo sistemoms įdiegti.

1.3 Ateinančiais dešimtmečiais akmens anglis turėtų išlikti Europos energijos šaltinių derinyje. Dėl savo savybių (prieinamumas, įperkamumas ir vaidmuo stabilizuojant energetikos rinkas) akmens anglis išlieka svarbiausiu ekonomiškos elektros gamybos kuru. Akmens anglies atsargos ES ir pasaulyje pasiskirsčiusios nevienodai. Akmens anglies technologijomis galima žymiai sumažinti išmetamą CO₂ kiekį (*). Šiuo tikslu trumpalaikėje ir vidutinės trukmės perspektyvoje būtina sukurti rinkos ir reguliavimo pagrindus, skatinančius investicijas į naujausias technologijas, kurios gerintų akmens anglimi kūrenamų elektrinių elektros gamybos efektyvumą ir mažintų išmetamą CO₂ kiekį.

1.4 Šiuo metu nėra patvirtintų ekonomiškai efektyvių komercinių priemonių, kurios užtikrintų beveik viso akmens anglimi kūrenamų elektrinių išmetamo CO₂ kiekio pašalinimą ir izoliavimą. Tokios technologijos dar tik kuriamos. Tačiau teršalų beveik neišmetančių akmens anglies technologijų kūrimo ir pardavimo perspektyvos per ateinančius dvidešimt metų yra daug žadančios.

1.5 EESRK patvirtina savo nuomonę, kad išmetamų teršalų apribojimo iššūkio mastas yra toks, jog būtina vystyti visus potencialiai gyvybingus energijos šaltinius ir technologijas taip, kad juos būtų galima kuo geriau taikyti praktikoje ir prekyboje. Pereinant prie tausios energetikos, svarbus vaidmuo tenka

akmens angliai, kitam iškastiniam kurui, branduolinei energijai, taip pat atsinaujinančių energijos šaltinių technologijoms ir energijos taupymui. Kiekvienas iš šių elementų turi prisidėti tuomet ir tiek, kiek leidžia techninis pagrįstumas ir prieinama kaina.

1.6 EESRK teigiamai vertina tai, kad ilgalaikėje perspektyvoje, po 2020 m., CO₂ surinkimo ir saugojimo technologija turėtų leisti pasiekti CO₂ beveik neišskiriančią elektros gamybą akmens anglimi kūrenamose elektrinėse. Iki 2020 m. susidarys naujas apie 350 GW elektros gamybos pajėgumų poreikis, o iki 2030 m. toks poreikis pasieks apie 500 GW, tam reikės apie 600-800 mlrd. eurų investicijų. Siekiant įgyvendinti šį metodą, jau dabar būtini suderinti moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir demonstracinė veikla (MTTPD).

1.7 Nuolat gerinant elektrinių efektyvumą ir vystant teršalų beveik neišskiriančias technologijas, akmens anglis padės įgyvendinti klimato apsaugos reikalavimą. Vis dėlto būtina, kad CCS technologijų teikiami lūkesčiai nepadarytų tokio poveikio, kad jau dabar plačiu CCS technologijų taikymu grindžiamos energetikos strategijos ir nustatomi tikslai būtų tvirtinami kaip „privaloma priemonė“.

1.8 Siekiant kuo labiau sutrumpinti ilgai trunkančias statybas, bet nesumažinti aukščiausių saugumo standartų, būtina supaprastinti leidimų išdavimo procedūras ir bendradarbiaujant nacionalinėms reguliavimo institucijoms tokias procedūras palaipsniui suderinti.

1.9 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad akmens anglis — kaip pagrindinis elektros gamybos kuras ir gyvybiškai svarbi plieno gamybos ir kitų gamybinių procesų dalis — atliks labai svarbų vaidmenį tenkinant būsimą energijos poreikį pereinant prie vandenilio ekonomikos. Suskystintą akmens anglį galima naudoti kaip žalos naftos pakaitalą. Iš akmens anglies taip pat galima gaminti sintetines dujas.

(*) Tarptautinė klimato kaitos komisija (TKKK), 2005 m., TKKK specialusis pranešimas dėl anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo. Pranešimą parengė TKKK III-oji darbo grupė [B. Metz, O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos ir L. A. Meyer (red.)]. Cambridge University Press, Keimbridžas, Jungtinė Karalystė ir Niujorkas, Niujorko valstija, JAV, 442 p.

1.10 Išlieka poreikis patvirtinti tinkamus politinius ir ekonominius rusvosios ir juodosios akmens anglies kasybos iš vietinių klotų pagrindus. Akmens anglies kasyba ir energijos transformavimas gali labai prisidėti prie vietinės gerovės ir užimtumo didinimo. Išlaikyti dabartinį iškastinių kuru (daugiausia — akmens anglimi) kūrenamų elektrinių lygį labai svarbu ir dėl socialinės padėties naujose valstybėse narėse: iš 286 500 anglies kasybos pramonėje dirbančių darbuotojų naujose valstybėse narėse šioje pramonėje dirba 212 100 asmenų. Kasyklų operatoriai visame ES anglies pramonės sektoriuje privalo siekti žymiai pagerinti labai sunkias kalnakasių darbo sąlygas, kelti jų kvalifikaciją, didinti darbo saugą ir gerinti darbo aplinką.

1.11 EESRK taip pat mano, kad Komisijos dokumentas ir jos nustatyti CCS įdiegimo bei šios technologijos taikymo pradžios terminai yra optimistiniai. Komisija turėtų sutelkti dėmesį į priemones, kurios leistų iki 2015 m. pradėti eksploatuoti 10-12 demonstracinės veiklos elektrinių ir sukurti CCS technologijų pagrindus, kuriuose būtų atsižvelgiama į didžiausias grėsmes, tačiau tokie pagrindai turi būti patikimi ir ne per daug ribojantys. Labai svarbu pasiekti tarpinį didesnio efektyvumo etapą, todėl per didelis skubėjimas ir pernelyg griežtos taisyklės gali labai pakenkti šiai visame pasaulyje svarbiai idėjai.

1.12 Be to, EESRK ragina vykdyti aktyvią mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veiklą atsinaujinančių ir alternatyvių energijos šaltinių srityje, kuri turėtų prisidėti prie saugaus ES energijos šaltinių derinio. Tuo pačiu metu, pernelyg nedelsiant, turėtų būti suformuota integruota ES energetikos rinka.

2. Įžanga

2.1 Komitetas jau keletą kartų nagrinėjo su iškastiniu kuru susijusius klausimus ankstesnėse savo nuomonėse. Paskutinė buvo tiriama nuomonė dėl *Energijos tiekimo Europos Sąjungoje: optimalaus energijos rūšių derinimo strategija* ⁽²⁾, kurioje teigiama, kad ES privalo dėti dideles pastangas, siekdama sukurti švarias akmens anglies technologijas: gerinti elektrinių efektyvumą ir anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo komercinį pritaikymą. Dėl atitinkamų politinių sprendimų padidėjo ir vis dar didėja dujų naudojimas. Jau akivaizdu, kad tolesnis tokios tendencijos išlikimas yra problemiškas. Vis sunkiau akmens anglį pakeisti dujomis; taip pat dujos negali pakeisti branduolinės energijos dėl išmetamųjų teršalų kiekio, nes dujos, kaip ir nafta, yra vertinga žaliava didelę pridėtinę vertę sukuriantiems gamybiniais procesams.

2.2 Šį pasiūlymą dėl tausios elektros energijos gamybos deginant iškastinį kurą, kuris priklauso energijos ir klimato paketui „Europos energetikos politika — poreikis imtis veiksmų“, Komisija paskelbė 2007 m. sausio 10 d.

(2) OL C 318, 2006 12 23, p. 185-194.

2.3 Minėtam paketui taip pat priklauso, visų pirma, pasiūlymas nustatyti tikslus dėl klimato kaitos, t. y. 30 proc. sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą išsivysčiusiose šalyse arba bet koku atveju 20 proc. — vien tik ES. Pakete toliau nagrinėjami šie klausimai: dujų ir elektros energijos vidaus rinka, elektros ir dujų tinklų tarpusavio sąveika, būsimas branduolinės energijos vaidmuo siūlomoje Branduolinėje informacinėje programoje. Taip pat pateikiamos atsinaujinančių energijos šaltinių, ypač biodegalų transportui, skatinimo gairės bei apibūdinama Europos energetikos strateginio technologijų plano ateitis. 2007 m. kovo 9 d. Europos Vadovų Taryba patvirtino šiame pakete numatytus tikslus ir pagrindines politikos kryptis.

2.4 Komunikate apžvelgiami veiksmai, būtini tam, kad iškastinio kuro, visų pirma akmens anglies, naudojimas ir toliau padėtų užtikrinti saugų energijos tiekimą ir jos įvairovę Europoje ir pasaulyje, atsižvelgiant į darnaus vystymosi strategiją ir klimato kaitos politikos tikslus. Šiame komunikate atsižvelgiama į atliktą darbą ir 2006 m. gautas nuomones iš antrosios Europos klimato kaitos programos (ECCPII) vykdytojų, aukšto lygio pareigūnų grupės konkurencingumo, energetikos ir aplinkos apsaugos klausimais (ALG), Septintosios bendrosios mokslinių tyrimų programos (BP7) rengėjų ir elektrinių, kuriose naudojamos teršalų neišskiriančio iškastinio kuro technologijos, platformos dalyvių.

3. Komisijos dokumentas

3.1 Komisijos dokumente nagrinėjamas iškastinio kuro vaidmuo elektros energijos gamyboje ir teigiama, kad Europos Sąjungoje ir daugelyje kitų šalių iškastinis kuras užima svarbią vietą energijos šaltinių derinyje. Šis kuras ypač svarbus gaminant elektros energiją: virš 50 proc. ES elektros energijos šiuo metu pagaminama naudojant iškastinį kurą (daugiausia akmens anglį ir gamtines dalis), o kelete šalių (Lenkijoje, Graikijoje) ši dalis sudaro net 80 proc. Akmens anglis — pagrindinis šaltinis, užtikrinantis energijos tiekimo saugumą ES, jis toks išliks ir ateityje. Akmens anglis — tai iškastinis kuras, kurio atsargų yra daugiausia ir kuris yra plačiausiai paplitęs pasaulyje. Skaičiuojama, kad rusvosios anglies išteklių užteks 130 metų, o juodosios akmens anglies — 200 metų.

3.2 Tačiau akmens anglis gali būti toliau naudojama ES ir pasaulio ekonomikos bei energijos tiekimo saugumui užtikrinti tik tuo atveju, jei bus taikomos technologijos, leidžiančios labai sumažinti ją deginant išsiskiriančio CO₂ pėdsakus. Jei bus sukurtos tokios pakankamo masto technologijos, jas taikant bus galima rasti sprendimų, kaip naudoti ir kitas iškastinio kuro rūšis, įskaitant elektros energijos gamybą deginant dujas. Todėl Europos Sąjungai reikia rasti tausaus akmens anglies naudojimo technologinius sprendimus ne tik tam, kad akmens anglis išliktų Europos energijos šaltinių derinyje, bet ir siekiant užtikrinti galią didinti akmens anglies naudojimą pasaulyje nedarant nepataisomos žalos pasaulio klimatui.

3.3 Švarios akmens anglies technologijos yra sukurtos ir šandien jos plačiai taikomos elektros energijos gamybos sektoriuje, ir taip labai sumažinami iš akmens anglimi kūrenamų elektrinių išmetamų SO_2 , NO_x , sveikatai žalingų dalelių ir dulkių kiekiai. Švarios akmens anglies technologijos taip pat leido nuosekliai didinti akmens anglies konversijos į elektros energiją našumą. Tokie pasiekimai — svarbūs pažangos laipteliai ieškant naujų technologinių sprendimų, vadinamųjų „tausių akmens anglies technologijų“, kai anglimi kūrenamose elektrinėse pritaikoma CO_2 surinkimo ir saugojimo koncepcija (CCS).

3.4 Komisija mano, kad per ateinančius 10-15 metų tikrai pavyks pasiekti, kad tausios akmens anglies technologijos taptų ekonomiškai naudingos. Tačiau tai pareikalaus drąsių pramoninių investicijų į keletą bandomųjų elektrinių Europos Sąjungoje ir už jos ribų ir atitinkamų politinių iniciatyvų gana ilgą laiką, pradedant nuo dabar ir galbūt iki 2020 m. ar dar ilgiau.

3.5 Siekdama palengvinti tokį vystymą, 2007-2013 m. Komisija gerokai padidins energetikos srities mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros finansavimą, o tausių iškastinio kuro technologijų demonstravimą įtrauks tarp prioritetų. Bendram tokių mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros pastangų koordinavimui bei sinergijos didinimui ES ir nacionaliniu lygmeniu tinkama priemonė bus Europos strateginis energetikos technologijų planas. Remdamasi sėkmingais MTTP projektų rezultatais, Komisija nustatys, koks būtų tinkamiausias paramos būdas, kad iki 2015 m. būtų suprojektuota, pastatyta ir pradėta eksploatuoti iki 12 didelių komercinių elektrinių, kuriose būtų demonstruojamos tausios iškastinio kuro technologijos.

3.6 Komisija įvertins neseniai padarytas ir planuojamas investicijas, ar naujai pastatytos ir statomos iškastinį kurą naudojančios elektrinės Europos Sąjungoje taiko geriausias ir našiausias prieinamas technologijas ir ar nauji akmens anglį ir dujas naudojančios įrenginiai yra parengti taip, kad CCS įrangą būtų galima įrengti vėliau („parengta surinkimui“). Jei pasirodys, kad ne, Komisija nedelsdama ketina pasiūlyti privalomas teises priemones po to, kai bus atliktas išsamus poveikio vertinimas.

3.7 2007 m. Komisija įvertins potencialią CCS keliamą riziką ir nustatys CCS veiklos licencijavimo ir tinkamo su CO_2 surinkimu ir saugojimu susijusios aplinkos rizikos valdymo reikalavimus. Sukūrus tinkamo valdymo sistemą, ji gali būti derinama su dabartinės aplinkos reguliavimo sistemos pakeitimais ES lygmeniu, kad būtų pašalintos visos nereikalingos kliūtys CCS technologijoms. Komisija taip pat įvertins, ar reikia iš dalies keisti veikiančius dokumentus (pvz., Poveikio aplinkai vertinimo direktyvą ar Integruotos taršos prevencijos ir kontrolės direktyvą), arba pasiūlys laisvai pritaikomą reguliavimo sistemą. Komisija įvertins, kuriuos reguliavimo aspektus geriau spręsti ES lygmeniu, o kuriuos palikti nacionaliniam lygmeniui.

3.8 Komisija mano, kad reikalinga aiški ir iš anksto sukurta ilgalaikė sistema, kuri palengvintų sklandų ir greitą perėjimą prie elektros gamybos naudojant anglį su CCS įrenginiais. Ji reikalinga, kad elektros gamybos įmonės galėtų išsipareigoti skirti reikalingas investicijas ir vykdyti mokslinius tyrimus, tvirtai žinodamos, kad jų konkurentės laikysis tokios pat krypties. Remdamasi šiuo metu turima informacija, Komisija mano, kad nuo 2020 m. visos naujos akmens anglimi kūrenamos elektrinės bus statomos su CCS įrenginiais. Dabartinės elektrinės laipsniškai turėtų laikytis tokio paties principo. Komisija įvertins, koks bus optimalus iškastinį kurą naudojančių elektrinių modifikavimo tvarkaraštis po to, kai bus įrodytas tausių akmens anglies technologijų ekonominis perspektyvumas.

3.9 Elektros energijos gamyboje susidarancio CO_2 surinkimo ir jo tolesnio saugojimo sąnaudos esant dabartinio lygmens technologijoms gali siekti iki 70 eurų už toną CO_2 , todėl naudoti šias technologijas dideliu mastu kol kas pernelyg brangu. Turimi vidutinės trukmės ir ilgalaikės perspektyvos modeliai bei tyrimai leidžia manyti, kad iki 2020 m. CCS sąnaudos sumažės iki 20-30 eurų už toną CO_2 . Vadinasi, iki 2020 m. arba netrukus po to akmens anglimi kūrenamose elektrinėse su CCS įranga elektros energijos gamybos sąnaudos bus tik 10 proc. didesnės už dabartinės, o gal net ir tokios pačios.

3.10 Neigiamas tausių iškastinio kuro technologijų ir CCS poveikis aplinkai gali atsirasti daugiausia dėl galimo CO_2 nutekėjimo iš saugyklų. Nutekėjimo poveikis gali būti vietinio (vietinei biosferai) ir pasaulinio masto (klimatui). Tačiau Tarptautinės klimato kaitos komisijos ataskaitoje šiais klausimais daroma išvada, kad, remiantis patirtimi, CO_2 dalis, laikoma gerai parinktoje ir valdomose saugyklose, per 100 metų greičiausiai viršys 99 proc. Taigi vietos parinkimas ir valdymas — pagrindiniai veiksniai, skirti mažinti riziką. Komisijos poveikio vertinime, skirtame teisinei sistemai, bus nustatyta visa galima rizika ir nurodytos atitinkamos saugos priemonės.

3.11 Tikimasi, kad tausių iškastinio kuro technologijų poveikis bus akivaizdžiai teigiamas. Pirmiausia, žinoma, CCS technologija apie 90 proc. veiksmingai sumažins iškastiniu kuru kūrenamų elektrinių išskiriamą anglies dvideginio kiekį. Taip bendras Europos Sąjungoje (ES-27) išskiriamo CO_2 kiekis iki 2030 m. sumažės 25-30 proc., palyginti su 2000 m. Įgyvendinant scenarijų, numatantį dar daugiau naudoti akmens anglies išteklių, darniam pasaulio ekonomikos vystymuisi ir klimato kaitos sprendimui nepaprastai svarbią reikšmę turi kuo anksčiau trečiųjų šalių įsitraukimas plėtojant ir diegiant tausias akmens anglies technologijas, ypač jų CCS komponentą. Tausių akmens anglies technologijų sėkmė, visų pirma plataus masto CCS komercializacija, taip pat pagerins vargingiausių pasaulio dalių, kurios dar neturi galimybių naudoti energiją, prieigą prie energijos šaltinių.

4. Bendrosios pastabos

4.1 EESRK palankiai vertina Komisijos komunikatą ir pritaria Komisijos dokumente pateikiamai analizei ir aprašymui. Veiksmingai atremti pasaulines klimato kaitos grėsmes ir toliau tenkinti aukštus išsivysčiusių šalių ir sparčiai didėjančius besivystančių šalių ekonomikos energijos poreikius — svarbus tarptautinis uždavinys.

4.2 Akmens anglimi kūrenamos elektrinės į atmosferą išmeta 24 proc. viso (ES) išmetamų CO₂ dujų kiekio. Iškastiniu kuru kūrenamų elektrinių išskiriami teršalai yra labai koncentruoti, nes dideliuose deginimo įrenginiuose sunaudojama daug kuro, todėl tokios elektrinės yra tinkamiausios CCS įrangai montuoti, t. y. CO₂ surinkimo ir nuolatinio saugojimo sistemoms įdiegti. Tokias sistemas sudaro trys santykinai nepriklausomi etapai:

- a. CO₂ atskyrimas ir surinkimas jų išskyrimo vietose (dažniausiai už katilo),
- b. CO₂ transportavimas į nuolatinio saugojimo vietą (dažniausiai dujotakiais),
- c. galutinis ir nuolatinis CO₂ saugojimas (tinkamuose geologiniuose kloduose arba jūrose, taikant pačius griežčiausius saugaus saugojimo reikalavimus).

4.3 Ateinančiais dešimtmečiais akmens anglis turėtų išlikti Europos energijos šaltinių derinyje. Dėl savo savybių (prieinamumas, įperkamumas ir vaidmuo stabilizuojant energetikos rinkas) akmens anglis išlieka svarbiausiu ekonomiškos elektros gamybos kuru. Akmens anglies atsargos ES ir pasaulyje pasiskirsčiusios nevienodai. Apskritai vilčių teikia tai, kad didžiausi akmens anglies ištekliai yra politiškai stabiliose išsivysčiusios ekonomikos šalyse. Atsargos išsivysčiusiose ES šalyse labai išeikvotos dėl ilgalaikio jų naudojimo ir kai kurios ES valstybės nusprendė palapsniui mažinti ar net visai nutraukti akmens anglies kasybą.

4.4 Trečdalis ES valstybių gali pasikliauti vietinėmis akmens anglies atsargomis, o kiti du trečdaliai valstybių daugiausiai priklauso nuo importuojamos akmens anglies. 2006 m. ES buvo iškasta 161,6 mln. tonų akmens anglies ir 235,3 mln. tonų buvo importuota. Tais pačiais metais rusvosios akmens anglies sunaudojimas pasiekė 373,8 mln. tonų, tačiau šis poreikis buvo visiškai patenkintas iš vietinių atsargų. Todėl būtina vystyti ir dideliu mastu įdiegti priemones, kurios smarkiai sumažintų akmens anglimi kūrenamų elektrinių išmetamą CO₂ kiekį.

4.5 Akmens anglies technologijomis galima labai sumažinti išmetamą CO₂ kiekį⁽³⁾. Šiuo tikslu trumpalaikėje ir vidutinės trukmės perspektyvoje būtina sukurti rinkos ir reguliavimo pagrindus, skatinančius investicijas į naujausias technologijas, kurios gerintų akmens anglimi kūrenamų elektrinių elektros gamybos efektyvumą ir mažintų išmetamą CO₂ kiekį. Taip pat būtina, kad Komisija, valstybės narės ir pramonės atstovai bendradarbiaudami skatintų pasauliniu lygiu derinamus mokslinius tyrimus, technologinę plėtrą ir demonstracinę veiklą švarių akmens anglies technologijų srityje, pvz., anglies surinkimo ir saugojimo, kuris ilgalaikėje perspektyvoje leis pasiekti CO₂ beveik neišskiriančią elektros energijos gamybą naudojant akmens anglį.

4.6 Šiuo metu nėra patvirtintų ekonomiškai efektyvių priemonių, kurios užtikrintų beveik viso akmens anglimi kūrenamų elektrinių išmetamo CO₂ kiekio pašalinimą ir izoliavimą. Tokios technologijos dar tik kuriamos. Tačiau teršalų beveik neišmetančių akmens anglies technologijų kūrimo ir pardavimo perspektyvos per ateinančius dvidešimt metų yra daug žadančios. Manoma, kad elektrinėse įdiegta CCS įranga dėl savo energijos sunaudojimo sumažina elektros gamybos efektyvumą. Bendras efektyvumo sumažėjimas priklauso nuo naudojamos technologijos, pvz., technologijai OXYFUEL, kuriai teikiama pirmenybė, reikia 8-10 proc. pagaminamos elektros energijos, o kitoms technologijoms jos reikia dar daugiau. Taigi reikės daugiau kuro norint pagaminti 1 MWh į tinklą pateikiamos elektros energijos, o juk svarbiausia — didesnis gamybos efektyvumas. Būsimosios CCS įrenginių modifikacijos gali sunaudoti dar daugiau energijos savo funkcijoms atlikti.

4.7 Pereinamuoju laikotarpiu ekonomiškai efektyvus būdas apriboti išmetamo CO₂ kiekio augimą yra veikiančių ir naujų akmens anglimi kūrenamų elektrinių efektyvumo didinimas. Planuotojai turėtų sutelkti dėmesį į geriausios rinkoje esančios technologijos įdiegimą į naujas akmens anglimi kūrenamas elektrines, kurios turi būti pastatytos artimiausiu metu. Iš tiesų labai svarbu, kad tokios elektrinės būtų suprojektuotos taip, kad, esant praktinėms sąlygoms, į jas būtų galima įdiegti ekonomiškai efektyvias CCS modifikacijas, kai šia technologija bus pradėta prekiauti.

4.8 EESRK patvirtina savo nuomonę, kad išmetamų teršalų apribojimo iššūkio mastas yra toks, jog būtina vystyti visus potencialiai gyvybingus energijos šaltinius ir technologijas taip, kad juos būtų galima kuo geriau taikyti praktikoje ir prekyboje. Pereinant prie tausios energetikos svarbus vaidmuo tenka akmens angliai, kitam iškastiniam kurui, branduolinei energijai, taip pat atsinaujinančių energijos šaltinių technologijoms ir energijos taupymui. Kiekvienas iš šių elementų turi prisidėti tuomet ir tiek, kiek leidžia techninis pagrįstumas ir prieinama kaina.

4.9 Kad ir kokie daug žadantys būtų pagrįsti lūkesčiai, susiję su CCS technologijomis, neturi atsitikti taip, kad, tarsi remiantis plačiu CCS technologijų taikymu, energetikos strategijos ir nustatomi tikslai būtų tvirtinami kaip „privaloma priemonė“.

⁽³⁾ Tarptautinė klimato kaitos komisija (TKKK), 2005 m., TKKK specialusis pranešimas dėl anglies dvideginio surinkimo ir saugojimo. Pranešimą parengė TKKK III-oji darbo grupė [B. Metz, O. Davidson, H. C. de Coninck, M. Loos ir L. A. Meyer (red.)]. Cambridge University Press, Keimbridžas, Jungtinė Karalystė ir Niujorkas, Niujorko valstija, JAV, 442 p.

5. Specialios pastabos

5.1 Europos elektros gamyboje akmens anglis užima labai svarbią vietą, tačiau 70 proc. akmens anglimi kūrenamų elektrinių yra senesnės nei 20 metų. Šiek tiek padidėjus elektros energijos suvartojimui ir daugeliui veikiančių elektrinių pasiekus techninės ir ekonominės naudojimo trukmės pabaigą, iki 2020 m. susidarys naujas apie 350 GW elektros gamybos pajėgumų poreikis, o iki 2030 m. toks poreikis pasieks apie 500 GW. Skaičiuojant akmens anglimi kūrenamų elektrinių, kuriose įdiegta CCS technologija, sąnaudas ES, taikomas optimistinis sąnaudų modelis: naujos 300 MW pajėgumo elektrinės sąnaudos siekia 500 mln. eurų (apie 1,7 mln. eurų vienam MW). Šiuolaikiškoms nuo dabar iki 2020 m. pastatytoms elektrinėms modifikuoti reikėtų apie 0,5-0,7 mln. eurų 1 MW, o dabar veikiančioms elektrinėms — netgi daugiau nei 1 mln. eurų 1 MW. Taigi, jeigu iki 2030 m. norėsime 500 GW pajėgumo elektros gamybos objektus modernizuoti įdiegdami pažangiausias CCS technologijas, tam reikės apie 600-800 mlrd. eurų investicijų.

5.2 EESRK teigiamai vertina tai, kad ilgalaikėje perspektyvoje, po 2020 m., CO₂ surinkimo ir saugojimo technologija turėtų leisti pasiekti CO₂ beveik neišskiriančią elektros gamybą akmens anglimi kūrenamose elektrinėse. Siekiant įgyvendinti šį metodą, jau dabar būtini suderinti moksliniai tyrimai, technologinė plėtra ir demonstracinė veikla (MTTPD).

5.2.1 Ateinantį dešimtmetį išmetamo CO₂ kiekį ekonomiškai efektyviai gali sumažinti didesnis akmens anglies sudeginimo efektyvumas, kurį lems labiau paplitęs moderniausių technologijų naudojimas akmens anglimi kūrenamose elektrinėse.

5.2.2 Šios strategijos papildo viena kitą, remiantis techniniais sprendimais, kurie turi pasitvirtinti: modernių ir efektyvių elektros gamybos deginant akmens anglį technologijų naudojimas trumpuoju laikotarpiu gali sudaryti sąlygas mažiau sąnaudų reikalaujančiam anglies dvideginio surinkimui ilgalaikėje perspektyvoje, su sąlyga, kad tokios elektrinės bus suprojektuotos taip, kad būtų galima įdiegti ekonomiškai efektyvias anglies dvideginio surinkimo technologijas, kai jomis bus pradėta prekiauti.

5.2.3 Septintojoje bendrojoje mokslinių tyrimų programoje nurodyta, kad norint iš pagrindų pakeisti energetikos sistemą mažiau anglies dioksido (CO₂) išmetančia ar visai jo neišmetančia, patikima, konkurencinga ir tvaria sistema, reikia naujų technologijų, su kuriomis susijusi rizika yra pernelyg didelė, o pelnas — pernelyg neaiškus, kad privačios įmonės imtųsi finansuoti visas moksliniams tyrimams, kūrimui, demonstravimui ir įdiegimui būtinas investicijas. CCS ir švarios anglies technologijos yra įtrauktos į Septintosios bendrosios programos energetikos biudžetą, kuris 2007-2013 m. laikotarpiu sudaro 2 350 milijonų eurų.

5.2.4 Būtina tinkamai apibrėžti sąvoką „parengta surinkimui“. Norint užtikrinti sėkmingą įgyvendinimą, būtinas bendras reguliavimo institucijų ir šios pramonės darbas. Be atitinkamų ir stabilių politikos pagrindų prekybos rinkos naudos nebus.

5.2.5 EESRK mano, kad būtina skubiai didinti elektrinių pajėgumą ir jas modernizuoti. Atsižvelgiant į numatomą priklausomybę nuo importuojamos energijos (iki 2030 m. ji pakils iki 69 proc.), siekiant garantuoti energijos tiekimo saugumą, būtina užtikrinti įvairių energijos šaltinių derinį. Stabilizavus akmens anglies indėlį į elektros gamybą, galima labai prisidėti prie energijos tiekimo saugumo užtikrinimo Europos Sąjungoje.

5.2.6 Nuolat gerinant elektrinių efektyvumą ir vystant teršalų beveik neišskiriančias technologijas, akmens anglis padės vykdyti klimato apsaugos reikalavimą. Nustatant prekybos taršos leidimais kiekvienoje ES valstybėje narėje taisyklės, dėmesys turėtų būti skiriamas efektyvumui gerinti, siekiant sumažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų išmetimą.

5.2.7 Siekiant kuo labiau sutrumpinti ilgai trunkančias statybas, bet nesumažinti aukščiausių saugumo standartų, būtina supaprastinti leidimų išdavimo procedūras ir bendradarbiaujant nacionalinėms reguliavimo institucijoms tokias procedūras palaiapsniui suderinti.

5.3 EESRK taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad akmens anglis — kaip pagrindinis elektros gamybos kuras ir gyvybiškai svarbi plieno gamybos ir kitų gamybinių procesų dalis — atliks labai svarbų vaidmenį tenkinant būsimą energijos poreikį pereinant prie vandenilio ekonomikos. Suskystintą akmens anglį galima naudoti kaip žalios naftos pakaitalą. Iš akmens anglies taip pat galima gaminti sintetines dujas. Tokios technologijos ir toks akmens anglies naudojimas palaiapsniui bus vis svarbesni taisyti energijos šaltinių derinyje. Komisijos projekte neaptariamoms šios svarbios akmens anglies dabartinio ir būsimio naudojimo sritys.

5.4 Dėl šiuo metu vykstančių aktyvių diskusijų dėl akmens anglies naudojimo potencialo ateinančiais dešimtmečiais akmens anglies kasybos klausimai buvo nustumti į antrą planą. Tačiau išlieka poreikis patvirtinti tinkamus politinius ir ekonominius rusvosios ir juodosios akmens anglies kasybos iš vietinių klotų pagrindus. Kasyba ir energijos transformavimas gali žymiai prisidėti prie vietos lygio gerovės ir užimtumo didinimo. Deginant vietinę anglį, kasybos, transformavimo ir paskirstymo pridėtinė vertė išlieka Europos Sąjungoje. Naudojant naftą arba dujas, apie 75 proc. visos kainos sudaro importavimo išlaidos.

5.5 Išlaikyti dabartinį iškastinių kuru (daugiausia — akmens anglimi) kūrenamų elektrinių lygį labai svarbu ir dėl socialinės padėties naujose valstybėse narėse: iš 286 500 ES anglies kasybos pramonėje dirbančių darbuotojų naujose valstybėse narėse šioje pramonėje dirba 212 100 asmenų. Reikia labai atsakingai vertinti visoje Europos Sąjungoje angliakasių patiriamas labai sunkias darbo sąlygas.

5.6 Akmens anglies kasybos zonų mažinimas dėl regioninio planavimo ir aplinkos apsaugos taisyklių sudaromų per didelių kliūčių anksčiau dažnai tapdavo delsimo ir papildomos naštos kasykloms priežastimi. Palyginti su kitais pramonės sektoriais, išteklių vieta ir kasyklų technologinio proceso mobilumas kasant žaliavas kelia specifinių problemų. Todėl kuriant teisinius aplinkosaugos klausimų pagrindus (pvz., teisės aktus dėl atliekų, dirvožemio apsaugos ir vandens apsaugos) būtina atsižvelgti į tokią specifinę padėtį.

5.7 EESRK taip pat mano, kad Komisijos dokumentas ir jos nustatyti CCS įdiegimo bei šios technologijos taikymo pradžios terminai yra optimistiniai. Nors principai žinomi, technologiniams sprendimams reikės daug daugiau laiko. Kol kas negalima tikėtis perversmo šioje srityje, todėl reikia nuosekliai ir intensy-

viai dirbti įgyvendinant šias idėjas. Komisija turėtų sutelkti dėmesį į priemones, kurios leistų iki 2015 m. pradėti eksploatuoti 1 012 demonstracinės veiklos elektrinių ir sukurti CCS technologijų pagrindus, kuriuose būtų atsižvelgiama į didžiausias grėsmes, tačiau tokie pagrindai turi būti patikimi ir ne per daug ribojantys. Labai svarbu pasiekti tarpinį didesnio efektyvumo etapą, todėl per didelis skubėjimas ir pernelyg griežtos taisyklės gali labai pakenkti šiai svarbiai idėjai.

5.8 Be to, EESRK ragina vykdyti aktyvią mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veiklą atsinaujinančių ir alternatyvių energijos šaltinių srityje, kuri turėtų prisidėti prie saugaus ES energijos šaltinių derinio. Tuo pačiu metu, pernelyg nedelsiant, turėtų būti suformuota integruota ES energetikos rinka.

2007 m. rugsėjo 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių (nauja redakcija)

COM(2007) 264 galutinis — 2007/0097 (COD)

(2008/C 10/11)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 175 straipsnio 1 dalimi, 2007 m. liepos 16 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl bendrųjų patekimo į keleivių vežimo tolimojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką taisyklių (nauja redakcija)*.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 5 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Frank Allen**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas džiaugiasi siūlomu nauju reglamentu. Priėmus pasiūlymą bus panaikinti Reglamentas Nr. 684/92 ir Reglamentas Nr. 12/98.

1.2 Miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų paslaugų srityje keleivių saugumas taip pat turėtų būti svarbiausias prioritetas. Visi kiti klausimai turi būti laikomi ne tokiais svarbiais.

1.3 Naujuoju reglamentu turėtų būti prisidedama prie kelių eismo saugumo, nes tarptautinės ir tolimojo susisiekimo autobusų paslaugos, kurios teikiamos kelete valstybių narių, būtų griežčiau kontroliuojamos.

1.4 Komitetas vertina šį pasiūlymą, nes jis yra geresnio reglamentavimo programos dalis ir atitinka tikslą supaprastinti ir atnaujinti *acquis*.

1.5 EESRK rekomenduoja:

1.5.1 Išsamiau paaiškinti frazę „sunkūs arba pakartotiniai smulkūs Bendrijos kelių transporto teisės aktų pažeidimai“. Kas yra smulkus pažeidimas? Už kiek smulkių pažeidimų skiriama administracinė nuobauda?

1.5.2 Taip pat reikia pateikti pažeidimų, kurie būtų laikomi sunkiais, sąrašą.

1.5.3 Subsidiarumo principas negali būti naudojamas vežėjams nerezidentams diskriminuoti ir į šį pasiūlymą reikėtų įtraukti daugiau jų apsaugos priemonių.

1.5.4 Pirmenybė taip pat turėtų būti teikiama visos ES duomenų bazei kurti, kad būtų galima patikrinti licencijų duomenis ir kitą reikiamą informaciją bei supaprastinti informacijos mainus.

1.5.5 Pagal 23 straipsnio 3 dalį vežėjui turėtų būti suteikta galimybė pasinaudoti specialia apeliacijų sistema, jei priimančioji valstybė narė taiko administracines sankcijas kabotažinio transporto operacijos atveju. Tai neturi apriboti baudžiamojo persekiojimo galimybes.

2. Įžanga

2.1 Direktyva 96/26/EB dėl leidimo verstis vežėjo kelių transportu verslu ir Reglamentais (EEB) Nr. 684/92 bei (EB) Nr. 12/98 dėl patekimo į keleivių vežimo tolmojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką iš pradžių buvo labai svarbus keleivių vežimo kelių transportu vidaus rinkos komponentas.

2.2 Direktyva įvedė būtiniausias kokybės standartus, taikomus norintiems užsiimti vežėjo kelių transportu verslu, tuo tarpu kiti du reglamentai liberalizavo tarptautines nemaršrutinio keleivių vežimo paslaugas, sukūrė specialią leidimų teikti tarptautines maršrutinio keleivių vežimo paslaugas išdavimo tvarką ir taip pat leido teikti kabotažo paslaugas vykdančioms tarptautiniams vežimams.

2.3 Šios taisyklės turėtų būti suderintos su nauja teisine struktūra, numatyta reglamente dėl keleivių vežimo geležinkeliais ir keliais viešųjų paslaugų, kuris bus netrukus priimtas Parlamente ir Taryboje. Taisyklės taip pat reikia suformuluoti aiškiau ir tam tikrais atvejais supaprastinti, nes atsižvelgiant į įgytą patirtį galima daryti išvadą, kad dalis teisinių nuostatų yra susijusios su nereikalinga administracine našta.

2.4 Vežėjai, kurie verčiasi tarptautiniu keleivių vežimu tolmojo susisiekimo ir miesto autobusais, privalo turėti Tarptautinę keleivių vežimo kelių transportu licenciją, išduotą valstybės narės, kur vežėjas yra įsisteigęs, kompetentingos institucijos, jei nenurodyta kitaip.

2.5 Reglamente Nr. 684/92 buvo numatyta galimybė patekti į tarptautinio keleivių vežimo tolmojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką, o Reglamente (EB) Nr. 12/98 buvo nustatytos sąlygos, kurių laikydamiesi vežėjai nerezidentai galėjo teikti paslaugas valstybėje narėje.

3. Pasiūlymo santrauka

3.1 Pasiūlymo tikslas — persvarstyti ir konsoliduoti Reglamentą Nr. 684/92 ir Reglamentą Nr. 12/98 dėl patekimo į

keleivių vežimo tolmojo susisiekimo ir miesto autobusais rinką. Jame paaiškinamos galiojančios teisinės nuostatos ir pakeičiami tam tikri nuostatų aspektai siekiant padidinti jų bendrą nuoseklumą ir sumažinti administracinę našta.

3.2 Šiame reglamente taikomos šios apibrėžtys:

3.2.1 Reguliarios paslaugos — tai paslaugos, kai keleiviai vežami nustatytais laiko tarpais nustatytais maršrutais, įlaipinant ir išlaipinant keleivius iš anksto numatytose sustojimo vietose. Šioms paslaugoms teikti reikalingas leidimas, išduotas valstybėje narėje, kurioje yra įsisteigęs vežėjas ir įregistruota (-os) transporto priemonė (-ės). Leidimai jų turėtojui (-ams) suteikia teisę teikti reguliarias paslaugas visų valstybių narių teritorijose, kurias kerta teikiamų paslaugų maršrutai.

3.2.2 Specialiosios reguliarios paslaugos — tai reguliarios paslaugos, kai vežami konkrečių kategorijų keleiviai, atsisakant kitų keleivių. Jos apima:

- a) darbuotojų vežimą iš namų į darbietę ir atgal;
- b) moksleivių ir studentų vežimą į mokymo įstaigą ir atgal.

Teikiant specialiąsias reguliarias paslaugas, dėl kurių organizatorius ir vežėjas sudaro sutartį, leidimo (licencijos keleiviams vežti nustatytais maršrutais) nereikia.

3.2.3 Vienkartinės paslaugos — tai paslaugos, kurioms netaikoma reguliarių paslaugų, įskaitant specialiąsias reguliarias paslaugas, apibrėžtis ir kurių pagrindinė savybė yra ta, kad jas teikiant yra vežamos užsakovų arba paties vežėjo iniciatyva sudarytos keleivių grupės. Šioms paslaugoms teikti leidimo (licencijos keleiviams vežti nustatytais maršrutais) nereikia.

3.2.4 Vežimo savo sąskaita veikla — tai vežimo paslaugos, kurias įmonė teikia savo darbuotojams arba ne pelno organizacija savo nariams, vykdydama socialinę veiklą, jei:

- a) vežimas yra tik papildoma įmonės ar organizacijos veikla;
- b) naudojamos transporto priemonės priklauso įmonei ar organizacijai arba yra nuomojamos pagal ilgalaikės išperkamosios nuomos sutartį arba nuomos sutartį ir jas vairuoja minėtos įmonės arba organizacijos darbuotojas.

Šiai veiklai netaikoma jokia leidimų sistema, bet reikalingi valstybės narės, kurioje įregistruota transporto priemonė, kompetentingų institucijų išduoti sertifikatai.

3.2.5 Kabotažas — tai vidaus kelių transporto paslaugų teikimas, kai jas laikinai teikia vežėjai nerezidentai.

3.2.6 Kabotažinio transporto operacijos yra leidžiamos šioms paslaugoms:

- a) specialioms reguliarioms paslaugoms su sąlyga, kad jos teikiamos pagal organizatoriaus ir vežėjo sudarytą sutartį;

- b) vienkartinėms paslaugoms;
- c) reguliarioms paslaugoms, kurias priimančiojoje valstybėje narėje teikia vežėjas nerezidentas, teikiantis reguliarią tarptautinę paslaugą pagal šį reglamentą, išskyrus susisiekimą miesto ir priemiesčio maršrutais. Kabotažinio transporto operacijos negali būti atliekamos atskirai nuo tokios tarptautinės paslaugos.

Valstybės narės nacionalinius įstatymus ir kitus teisės aktus vežėjams nerezidentams taiko tokiomis pat sąlygomis kaip ir savo piliečiams.

4. Bendros pastabos

4.1 8 straipsniu supaprastinama leidimo (licencijos keleiviams vežti nustatytais maršrutais) gavimo sistema. Kalbant apie galimybę patekti į rinką, paraiška išduoti leidimą gali būti atmesta tik tuo atveju, jeigu paslauga, dėl kurios buvo pateikta paraiška, turėtų didelio neigiamo poveikio tam tikruose ruožuose pagal įsipareigojimą teikti viešąsias paslaugas teikiamoms panašioms paslaugoms. Tai suprantamas dalykas.

4.2 Su šalimis, per kurias vykstama tranzitu ir kuriose keleiviai nei įlaipinami, nei išlaipinami, nebus konsultuojamasi, tačiau jos bus informuojamos apie tai, kad buvo išduotas leidimas teikti paslaugą. Tai padidins sistemos veiksmingumą.

4.3 Subsidiarumo principas yra taikomas, nes pasiūlymas nepriklauso išimtinai Bendrijos kompetencijai. Tačiau siekiant užtikrinti, kad vežėjai nerezidentai nebūtų diskriminuojami, būtinos apsaugos priemonės.

4.4 18 straipsnio 2 dalies klasifikacija, susijusi su važiavimo bilietais, turėtų būti išsamesnė.

4.5 Vežėjas privalo išduoti individualius arba kolektyvinius važiavimo bilietus. Jei įgaliotam tikrinančiam pareigūnui patikrinus (po to, kai vežėjas bilietus išdavė), keleivis (-iai) neturi

galiojančio (-ų) važiavimo bilieto (-ų), vežėjas negali būti laikomas už tai atsakingu. Po to, kai išduodami važiavimo bilietai, už jų pateikimą įgaliotam tikrinančiam pareigūnui yra atsakingi keleiviai.

5. Specialios pastabos

5.1 Bendrai šiuo pasiūlymu pasiekiami Komisijos nustatyti tikslai.

5.2 Klausimus, susijusius su sunkiais ir smulkiais pažeidimais bei administracinėmis sankcijomis, kurios gali būti taikomos, reikėtų aptarti išsamiau. Reikėtų apibrėžti skirtingų kategorijų pažeidimų pobūdį ir rūšis, kad visoje Bendrijoje šios apibrėžtys būtų nuoseklios.

5.3 Sunkių pažeidimų arba pakartotinių smulkių pažeidimų atveju, priimančioji valstybė narė gali paprašyti tarptautinę transporto licenciją išdavusios valstybės narės licencijos turėtojui taikyti administracines sankcijas (pvz., laikinai arba visam laikui panaikinti keletą arba visus patvirtintus licencijos egzempliorius arba laikinai arba visam laikui panaikinti licenciją). Tai neturi apriboti baudžiamojo persekiojimo galimybės priimančioje valstybėje narėje.

5.4 Kadangi, kai taikomoms sankcijoms arba atsisakoma išduoti leidimą, yra numatoma apeliacijų sistema, tokios apeliacijos visų suinteresuotųjų šalių turi būti laikomos sąžiningomis ir nediskriminuojančiomis.

5.5 Reikia sukurti visos ES duomenų bazę, kad valstybės narės galėtų greitai ir veiksmingai keisti informaciją, susijusia su miesto ir tolimojo susisiekimo autobusų veikla. Be to, jei transporto priemonę tikrina įgaliotas tikrinantis pareigūnas, turėtų būti įmanoma nurodžius tarptautinės transporto licencijos (Bendrijos licencijos) numerį nedelsiant gauti visus reikiamus duomenis licencijos galiojimui patikrinti.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę

COM(2007) 51 galutinis — 2007/0022 (COD)

(2008/C 10/12)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 174 straipsniu, 2007 m. vasario 28 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Daniel Retureau.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 149 nariams balsavus už, 3 — prieš ir 10 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Komitetas dar kartą reiškia savo pritarimą, kad už rimtus nusižengimus aplinkai galėtų būti taikomos baudžiamosios sankcijos. EESRK nuomone, Komisijai turi būti suteikti įgaliojimai priversti valstybes nares prireikus taikyti proporcingas ir atgrasančias baudžiamąsias sankcijas bei užtikrinti Bendrijos politikos vykdymą, visų pirma sunkiais gamtos apsaugos pažeidimo atvejais. Šios sankcijos turi būti taikomos atsižvelgiant į kiekvienos valstybės narės baudžiamosios teisės sistemą. Komisijai turi būti suteikta galia kontroliuoti baudžiamosios teisės nuostatų veiksmingumą minėtoje srityje ir ši galia turi būti aktyviai realizuojama.

1.2 Pasiūlymas priimti direktyvą yra ypač susijęs su nusikaltamų struktūrų daromais pažeidimais (o tai pasiūlymo projekte vertinama kaip sunkinančioji aplinkybė). Komitetas yra įsitikinęs, kad už tokią veiklą turėtų būti taikomos sankcijos, be to, reikėtų suderinti valstybių narių baudžiamosios teisės normas. Tačiau sutarties ir teisminės praktikos nuostatos kovos su nusikaltamų struktūrų vykdoma veikla srityje yra aiškios: valstybių narių baudžiamosios teisės normos iš esmės gali būti derinamos tik remiantis ES sutarties VI dalyje numatytomis policijos ir teismų bendradarbiavimo nuostatomis, o ne EB steigimo sutartimi, kaip siūlo Komisija.

1.3 Komitetas taip pat abejoja, ar bandymas nustatyti laisvės atėmimo bausmes už tam tikrus pažeidimus neviršija pirmuoju ramsčiu suteiktos kompetencijos, kadangi taip kišamasi į tinkamiausių sankcijų parinkimą, o tai *a priori* turėtų išlikti valstybių narių kompetencijos sritis.

1.4 Komitetas mano, kad Bendrijai turėtų būti suteikta kompetencija tik nustatyti vykdytinus išpareigojimus ir numatyti baudžiamąsias sankcijas. Norint imtis kitų veiksmų ir numatyti sankcijų tvarką, reikėtų remtis pamatiniu sprendimu, kuris pagrįstas ES sutarties VI dalimi.

1.5 Komitetas taip pat abejoja, ar Bendrijos teisėje gali būti nurodytas maksimalus sankcijos dydis.

1.6 Komitetas norėtų, kad dėl kompetencijų pasidalijimo iškilę akivaizdūs politiniai aspektai ir Parlamento vaidmuo leidžiant baudžiamosios teisės klausimus apimančius teisės aktus būtų tiksliau apibrėžti Teisingumo Teismo jurisprudencijoje ar tarpinstituciniame susitarime, arba reformoje, kurią dabar vykstanti Tarpyvyriausybė konferencija (TVK) galėtų įtraukti į Sutarčių reformos procesą. Pastaroji galimybė būtų tinkamesnė, kadangi būtina kuo skubiau nustatyti veiksmingas sankcijas ir apsaugoti aplinką.

2. Įžanga

2.1 1998 m. Europos Taryba pateikė pasirašyti Konvenciją dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę. Tai buvo svarbus žingsnis į priekį, kadangi ši Konvencija tapo pirmąja tarptautine konvencija, kurioje veiksmai, darantys arba galintys padaryti žalą aplinkai, laikomi nusikaltimu. Tačiau Vokietija, o vėliau Prancūzija ir Jungtinė Karalystė atsisakė ratifikuoti Konvenciją. Todėl Danija ir Komisija pasiūlė papildomas iniciatyvas, kurių tikslas — saugoti aplinką taikant baudžiamąją teisę.

2.2 Danijos pasiūlymu, nepaisant Komisijos nuomonės ir pasiūlymų, priimtame Tarybos pamatiniame sprendime buvo apibrėžti nusikaltimai aplinkai, už kuriuos valstybės narės buvo raginamos numatyti baudžiamąjį pobūdžio sankcijas. Sprendimo nuostatų pagrindu tapo 1998 m. lapkričio 4 d. Europos Tarybos konvencija dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę, kurią šiuo metu yra pasirašiusios dešimt valstybių narių.

2.3 Komisija savo nepritarimą pasirinktam teisiniam pagrindui yra pareiškusi įvairioms Tarybos tarnyboms. Komisija teigė, kad tinkamas teisinis pagrindas šiuo atveju būtų EB steigimo sutarties 175 straipsnio 1 punktas, ir 2001 m. kovo 15 d. pateikė Europos Parlamento ir Tarybos pasiūlymą priimti direktyvą dėl aplinkos apsaugos pagal baudžiamąją teisę, kurios pagrindą sudarė šis straipsnis⁽¹⁾, nors EB steigimo sutarties 174 straipsnyje nėra numatyta, kad Bendrijai būtų suteikta kokia nors kompetencija baudžiamosios teisės srityje.

⁽¹⁾ OL C 180, p. 238.

2.4 2002 m. balandžio 9 d. Europos Parlamentas pareiškė savo nuomonę dėl pasiūlymo priimti direktyvą ir dėl pamatinio sprendimo projekto. Jis pritarė tuo metu Komisijos išsakytai nuomonei dėl Bendrijos įgaliojimų išplėtimo (direktyva ir pamatinis sprendimas).

2.5 Tačiau Taryba priėmė ne Komisijos pasiūlytą direktyvą ir pamatinį sprendimą, o iš dalies pakeistą jos pamatinio sprendimo projektą, besiremiantį ES sutarties 34 straipsniu. Tarybos nuomone šis dokumentas yra tinkama priemonė siekiant valstybes nares įpareigoti numatyti baudžiamąsias sankcijas, kadangi dauguma valstybių narių nepritarė, kad būtų pripažinta Bendrijos kompetencija baudžiamosios teisės srityje ir buvo įsitikinusios, kad šie klausimai yra susiję su ES sutarties VI antraštinės dalies nuostatomis, apibrėžiančiomis policijos ir teismų bendradarbiavimą baudžiamosiose bylose.

2.6 Šiuo klausimu kreiptasi į Teisingumo Teismą, kuris 2005 m. rugsėjo 13 d. priėmė sprendimą ⁽²⁾.

2.7 Parlamentas pritaria Teismui ir generaliniam advokatui ir mano, kad Bendrija neturi bendros kompetencijos suderinti baudžiamosios teisės normų, tačiau Bendrija galėtų pareikalauti, kad atskirose ir aiškiai apibrėžtose srityse, šiuo atveju, aplinkosaugos, valstybės narės nustatytų baudžiamąsias sankcijas.

Komisija labai plačiai išaiškino sprendimą, suteikdama sau labai plačius įgaliojimus daugelyje Bendrijos politikos sričių, išskyrus aplinkos politiką.

2.8 ETT priėmus sprendimą, Komisija pateikė naują pasiūlymą priimti direktyvą, kadangi Teismas pamatinį sprendimą paskelbė negaliojančiu. Teismas nusprendė, kad nors iš esmės nei baudžiamoji teisė, nei baudžiamosio proceso teisė nepriklauso Bendrijos kompetencijos sričiai, tai nėra kliūtis Bendrijos įstatymų leidžiamajai valdžiai tais atvejais, kai valstybės narės kovodamos su rimta žala aplinkai privalo taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias baudžiamąsias sankcijas, nustatyti „su valstybių narių baudžiamąja teise susijusias priemones“, kurios yra būtinos visiškai Bendrijos aplinkos apsaugos srities teisės aktų veiksmingumui užtikrinti ⁽³⁾. Komitetas primena, kad Teismas pabrėžė, jog baudžiamosios bylos iš esmės nepriklauso Bendrijos kompetencijai ir pagal Europos Sąjungos sutartį išskirtinai laikoma valstybių narių suverenumo sritimi. Pirmiau minėta „su baudžiamąja teise susijusių priemonių“ sąvoka yra gana nekonkreči, todėl jos aiškinimai gali būti labai įvairūs ir dažnai prieštarauti vienas kitam.

2.9 Remdamasi šiuo sprendimu, Komisija pateikė iš dalies pakeistą pasiūlymą priimti direktyvą ⁽⁴⁾, kuriame numatyti kaltinimai ir baudžiamosios sankcijos, kadangi ji laikosi nuomonės, kad vien administracinės sankcijos arba tam tikros atskirose

šalyse numatytos baudžiamosios sankcijos yra pernelyg skirtingos arba pernelyg švelnios, kad turėtų tinkamą atgrasantį poveikį (ypač organizuoto nusikalstamumo atžvilgiu), todėl reikėtų suderinti bent būtinausias baudžiamosios teisės normas, taikomas rimto nusižengimo aplinkai atveju, nepriklausomai nuo to, ar nusižengimas būtų padarytas iš nusikalstamų arba kriminalinių paskatų, ar dėl didelio aplaidumo.

2.10 Ankstesnėje savo nuomonėje ⁽⁵⁾ Komitetas pritarė pirmajam Komisijos pasiūlymui priimti direktyvą ir jos pamatinio sprendimo projektui, kuriuose buvo numatyta, kad valstybės narės siekdamos kovoti su nusižengimais aplinkai turės taikyti veiksmingas, proporcingas ir atgrasančias baudžiamąsias sankcijas. Nors išankstiniu procedūriniu teismo sprendimu Komitetui buvo užkirsta galimybė dalyvauti procese, jis parėmė Komisijos sprendimą, kuriam pritarė Parlamentas, pateikti ieškinį dėl pamatinio sprendimo panaikinimo.

2.11 Todėl šioje nuomonėje bus bandoma įvertinti:

- ar nauji pasiūlymai visiškai atitinka Teismo nustatytas ribas,
- ar siūlomos sankcijos atitinka tikslą — užtikrinti aplinkosaugos teisės veiksmingumą ir geriau suderinti valstybių narių įstatymus (pareiga numatyti pakankamai atgrasančias baudžiamąsias sankcijas, kurios garantuotų veiksmingą taikomų teisės aktų įgyvendinimą).

2.12 Priėmus minėtą sprendimą, politiniu lygiu ir teisineje doktrinoje kilo plataus masto diskusijos dėl Bendrijos kompetencijos išplėtimo įgyvendinant Bendrijos politiką baudžiamosios teisės srityje ir dėl Europos ekonominės bendrijos steigimo sutarties (EEBSS) viršenybės Europos Sąjungos sutarties (ESS) atžvilgiu šiose srityse konstitucingumo ar nekonstitucingumo. Komitetas ⁽⁶⁾ turės į tai atsižvelgti, kadangi yra pateikta daug pasiūlymų dėl teisės aktų, kuriuos Komisija ketina persvarstyti, kaip, pavyzdžiui, ji neseniai persvarstė intelektinės nuosavybės teisės aktus ⁽⁷⁾.

2.13 Daugelis valstybių narių nesutinka, kad Komisija per daug plačiai interpretuotų Teismo sprendimą tiek nustatydamą naujų pasiūlymų dėl aplinkosaugos turinį, tiek imdamasi EB steigimo sutartyje nenumatytų veiksmų, t. y. apibrėžti „minimalias“ baudžiamąsias priemones, kurios leistų veiksmingai įgyvendinti Bendrijos politiką (o ne vien tik akivaizdžiai horizontalią aplinkos apsaugos politiką). Šios valstybės narės teigia, kad Teismo praktikos taikymas turėtų apsiriboti aplinkos apsaugos politika, atsižvelgiant į šios politikos horizontalų ir tarptautinį pobūdį ir į priimto sprendimo formulavimą, o ne suteikti Komisijai įgaliojimą taikyti šią teismo praktiką bet kurioje Bendrijos politikos srityje.

2.14 Nagrinėdamas nuomonėje aptariamą klausimą Komitetas reikš savo nuomonę tik dėl pasiūlymų, susijusių su aplinka, kadangi tai vienintelė sritis, kuriai yra konkrečiai taikomas Teismo sprendimas.

⁽²⁾ 2005 m. rugsėjo 13 d. Teisingumo Teismo sprendimas C 176/03.

⁽³⁾ Sprendimo 48 punktas.

⁽⁴⁾ Direktyva (projektas) COM(2007) 51 galutinis, 2007 m. vasario 9 d.

⁽⁵⁾ Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą dėl teisės kreiptis į teismus aplinkosaugos klausimais (COM(2003) 624 galutinis) (OL C 117, 2004 4 30, p. 55) siekiant įgyvendinti Orhuso konvenciją.

⁽⁶⁾ CESE 981/2007 (dar nepaskelbta OL).

⁽⁷⁾ Reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kad įgaliojimuose reformuoti sutartis numatyta persvarstyti EEBSS ir ESS suteikti vienodą galią.

2.15 Taigi, Komisija nusprendė pasiūlyti kaltinimus ir baudžiamąsias sankcijas, nustatydama minimalias bausmes už „aplinkosaugos nusikaltimus“, ir juos taikyti visiems fiziniams ir juridiniams asmenims, kurie padarė, bendrininkavo darant ar kurstė daryti rimtus nusižengimus aplinkai arba padarė tokius nusižengimus dėl didelio aplaidumo. Pasiūlyme numatytos laisvės atėmimo bausmės ir (arba) piniginės baudos, bei papildomos sankcijos (5 straipsnis) gali būti išplėstos arba papildytos kaltinimais ir sankcijomis pagal nacionalinę teisę.

3. Komiteto pastabos

3.1 Komitetas apgailestauja, kad jau keletą metų aplinkos srityje vėluojama nustatyti baudžiamąsias sankcijas, kurių principui ir dydžiui pritarimą Komitetas pareiškė jau 2005 m., kuomet Komisija pateikė pasiūlymus priimti direktyvą ir pamatinį sprendimą. Ši padėtis gali dar ilgai tęstis, kadangi institucijos nesutaria dėl EB steigimo ir ES sutartyse apibrėžtų kompetencijų padalijimo. Komitetas tikisi, kad institucijos netrukus ras politinį sprendimą, įskaitant ir sprendimą dėl Parlamento dalyvavimo, ir kad neseniai prasidėjusi TVK padės išaiškinti sutartis, o jei tai nepavyks, tą bus galima padaryti pasitelkiant būsimą Teismo praktiką.

3.2 Nusizengimai aplinkai, už kuriuos gali būti skirtos baudžiamosios sankcijos, apibūdinami kaip „didelė žala“. Ši apibrėžimą reikės aiškinti jį perkeliant į nacionalinę teisę ir į skirtingų valstybių narių teismo praktiką baudžiamosiose bylose.

3.3 Komitetas pabrėžia, kad šia direktyva visų pirma siekiama kovoti su „rimtais nusižengimais“, ypač padarytais nusikalstamų organizacijų, arba fizinių asmenų padarytais stambaus masto nusižengimais. Direktyvos tikslas — Bendrijos lygiu suartinti tokiais atvejais taikomas sankcijas, kad nusikaltėliai negalėtų pasinaudoti teisės aktų spragomis. Tačiau organizuoto nusikalstamumo klausimai yra sprendžiami vadovaujantis Europos Sąjungos sutarties VI antraštinės dalies nuostatomis dėl policijos ir teismų bendradarbiavimo baudžiamosiose bylose, todėl jiems turi būti sukurta atitinkama teisinė priemonė, pavyzdžiui, priimtas pamatinis sprendimas.

3.4 Kaltinimo pobūdis toks platus, kad vienas Didžiosios Britanijos dienraštis suabejojo, ar privatus asmuo prisiskynęs laukinių gėlių patektų į kalėjimą, jei puokštėje būtų saugomų augalų rūšių. Reikia pabrėžti, kad baudžiamosios sankcijos yra numatytos tik už „rimtus“ nusižengimus ir turi būti veiksmingos, proporcingos ir atgrasančios. Siekiant teismų nepriklausomumo, baudžiamąsias bylas nagrinėjančiam teisėjui, kuris atsako už sankcijų skyrimą, turi būti palikta teisė kiekvienu atveju įvertinti nusikaltimą ir skirti jam proporcingą bausmę.

3.5 Komitetas teigiamai vertina, kad pasiūlymo priimti direktyvą trečiame straipsnyje išsamiai išvardijami neteisėti veiksmai, kuriems ji taikoma. Tai atitinka bendrą teisės principą *nulla poena sine lege* ⁽⁸⁾, užtikrinantį baudžiamosios teisės aktų aiškumą ir tikslumą, kad suinteresuoti asmenys aiškiai žinotų atitinkamas

teisės ir pareigas, kitaip tariant, sankcijos nebūtų taikomos be konkretaus teisinio pagrindo.

3.6 Akivaizdu, kad Komisijos pasiūlyta baudžiamųjų sankcijų sistema yra taikoma visų — nacionalinių, Europos Sąjungos ir tarptautinių — aplinkos apsaugos įstatymų pažeidimams. Tokia plati taikymo sritis galėtų kelti teisinių sunkumų bendrosios teisės nacionalinio pagrindimo bei nepriklausomų kontrolės priemonių, taikomų tarptautinėje teisėje, požiūriu. Baudžiama už „rimtus nusižengimus“ ar jie būtų padaryti šalies viduje, ar už jos ribų. Tačiau Komitetas pritaria dalykiniam ir teritoriniam taikymui, kurį lemia pats aplinkos apsaugos pobūdis, kadangi nusižengiant šioje srityje, žala dažniausiai padaroma aplinkai apskritai, nepriklausomai nuo šalių sienų.

3.7 Juridiniams asmenims yra numatytos baudžiamosios ir nebaudžiamosios sankcijos, tačiau nėra pakankamai aišku, ar fiziniams asmenims taikomos baudžiamosios sankcijos gali būti skirtos, pavyzdžiui, susijusių įmonių arba bendrovių vadovams. Sankcijos yra taikomos tik tiems asmenims, kurie yra tiesioginiai juridiniai asmenys, patys padarę arba kurstę veiksmus, už kuriuos gali būti keliami bylos. Komitetas mano, kad direktyva turėtų numatyti sankcijas vadovams, kurie paprasčiausiai nesugebėjo prižiūrėti savo pavaldinių veiklos, ir taikyti jas, net jei tai būtų tik papildomos sankcijos.

3.7.1 Komitetas pažymi, kad septintame pasiūlymo straipsnyje nustatyta minimali didžiausios baudos suma, tačiau valstybės narės perkeldamos teisės aktus tam tikrais atvejais gali numatyti griežtesnes bausmes. Tai užtikrina bendrai taikomą minimalią baudą, tačiau šalių baudžiamosios teisės principai gali prieštarauti vieni kitiems. Komitetas norėtų, kad būtų griežčiau suderintos baudžiamosios teisės nuostatos siekiant išvengti bet kokių bandymų ieškoti palankesnės teisinės padėties, net jei dėl to reikėtų padidinti minimalią didžiausios pinigines baudos sumą.

3.8 Kaip teigiama Komisijos poveikio aplinkai vertinime, valstybėms narėms suteikta daug laisvės taikant bausmes. Komiteto manymu, kadangi perkeliant gali atsirasti neatitikimų, kurie trukdys veiksmingai suderinti baudžiamąją aplinkos apsaugos teisę, reikia užtikrinti nuolatinę nacionalinės praktikos kontrolę. Apskritai, vertindamos valstybės narės turėtų vengti „mažiau kainuojančių“ užterštų zonų susidarymo. Todėl, Komitetas reiškia pritarimą siūlomam teismiam pagrindui (EB sutarties 175 straipsnis).

3.9 Komitetas atkreipia dėmesį, kad kalbant apie laisvės atėmimo bausmes siūlomas derinimas remiantis trijų lygių schema atitinka 2002 m. balandžio 25-26 d. Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos priimtas išvadas. Be to, be padarytos žalos atlyginimo yra numatytos alternatyvios sankcijos, pavyzdžiui, draudimas vykdyti tam tikrą ekonominę veiklą. Tuo tarpu dauguma rimtų nusikaltimų aplinkai jau patenka į Pamatinio sprendimo 2005/212/TVR dėl neteisėtu ir nusikalstamumu būdu įgytų lėšų, priemonių ir turto konfiskavimo taikymo sritį.

⁽⁸⁾ 2007 m. vasario 8 d. Teismo sprendimas C 3/06 P Danone grupė.

3.10 Beje, sprendimas nustatyti didžiausią bausmę, kuri svyruotų nuo dvejų iki penkerių metų, būtų gana keistas: būtų geriau pasirinkti vieną minimalų didžiausios bausmės laikotarpį, kadangi taip būtų lengviau suderinti normas, jei tai neapribotų teisėjų laisvės priimti sprendimą.

3.11 Tačiau Komisija mano, kad valstybių narių vertinimo ribų nustatymas atliekant perkėlimą prieštarautų direktyvos tikslams. Tokiu būdu Komitetui priimtini principai baudžiamosios teisės srityje prieštarauja Komisijos siūlomiems principams. Todėl reikėtų atsižvelgti į realias taikymo aplinkybes ir pasirinkti, kuriais principais remtis, kad būtų galima įgyvendinti pasiūlymu nustatytus tikslus.

3.12 EESRK suvokia, kad dabartiniame Bendrijos integracijos proceso etape neįmanoma priimti reglamento šiuo klausimu. Tačiau Komitetui susirūpinimą kelia du klausimai: būtinybė nustatyti aiškias administracines sankcijas ir nusikaltimo ribas ir būtinybė užtikrinti, kad perkėlimas netaps valstybių narių įstatymų esminių skirtumų priežastimi. Būtų nelogiška, jei už tam tikrą elgesį vienoje valstybėje narėje būtų baudžiama, o kitoje ne.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

3.13 Direktyvos įgyvendinimo vertinimo ataskaita, remiantis 8 straipsniu, turi būti pateikta ir EESRK.

3.14 Turi būti atsižvelgta į EESRK jau pareikštą nuomonę ⁽⁹⁾ šiais klausimais:

- *Ius standi* (teisė imtis veiksmų dėl patraukimo baudžiamojon atsakomybėn): suteikti asociacijoms ir NVO galimybę kreiptis į teismą remiantis direktyva; Orhuso konvencijos sistema galėtų būti pavyzdys (geresnis nei kuri nors kita grupinio ieškinio pateikimo sistema), kuriuo remdamosi akredituotos NVO įgyvendintų šią teisę;
- teisminių institucijų bendradarbiavimo ir tyrimo priemonių stiprinimas siekiant baudžiamąja tvarka persekioti už nusikaltimus aplinkai. Šiuo tikslu reikia skatinti kurti specializuotas prokuratūras nusikaltimams aplinkai tirti;
- Europos teismų tinklų pasitelkimas siekiant vystyti bendradarbiavimą, būtiną kovoje su tarptautiniais nusikaltimais.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁹⁾ Žr. 2001 m. liepos 31 d. CES 463/2001 (NAT/114).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos farmakologiškai aktyvių medžiagų leistinių likučių kiekių nustatymo gyvulinės kilmės maisto produktuose tvarką ir panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 2377/90

COM(2007) 194 galutinis — 2007/0064 (COD)

(2008/C 10/13)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu ir 152 straipsnio 4 dalies b punktu, 2007 m. gegužės 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, nustatantį Bendrijos farmakologiškai aktyvių medžiagų leistinių likučių kiekių nustatymo gyvulinės kilmės maisto produktuose tvarką ir panaikinantį Reglamentą (EEB) Nr. 2377/90.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Hervé Coupeau.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas susipažino su Europos Komisijos priimtomis nuostatomis.

1.2 Komitetas pageidautų, kad visos maistui skirtiems gyvūnams naudojamos farmakologinės medžiagos būtų pateikiamos Europos vaistų vertinimo agentūrai (EVVA), o didžiausią likučių kiekį (DLK) įvertintų Veterinarinių vaistų komitetas (VVK).

1.3 Farmakologinius produktus gyvūnams gaminančios įmonės turėtų gauti EVVA leidimą ir turėti VVK atliktą DLK vertinimą.

1.4 Kad produktai būtų nevaržomai platinami Europos bendrijoje, šie leidimai turi galioti visose ES valstybėse narėse.

1.5 Reikėtų supaprastinti pateikimo į rinką tvarką, tačiau išlaikyti aukštą vartotojų apsaugos lygį.

1.6 Piliečiams svarbu, kad Europos dokumentai būtų aiškūs ir suprantami. Galėdami juos suprasti, piliečiai geriau supras ir įvertins Europos vaidmenį kasdieniame gyvenime.

2. Pasiūlymo tikslas

2.1 Siekiama toliau riboti farmakologiškai aktyvių medžiagų poveikį vartotojams.

2.2 Pasiūlymu turėtų būti siekiama ne tik užtikrinti aukštą vartotojų apsaugos lygį, bet ir supaprastinti teisės aktus.

2.3 Siekiant pagrindinio tikslo, reikia atsižvelgti į konkrečius uždavinius:

a) Gerinti maistui skirtų gyvūnų aprūpinimą veterinariniais vaistais, kad būtų užtikrinta gyvūnų sveikata bei gerovė ir išvengta neteisėto cheminių medžiagų naudojimo;

b) supaprastinti galiojančius teisės aktus, kad nuostatos, reglamentuojančios didžiausią likučių kiekį, būtų suprantamesnės galutiniams vartotojams;

c) nustatyti aiškius nurodymus, kaip tikrinti farmakologiškai aktyvių medžiagų likučius maisto produktuose, kad pagerėtų vartotojų sveikatos apsauga ir geriau veiktų vidaus rinka;

d) patikslinti Bendrijos procedūras, nustatančias didžiausią likučių kiekį, ir užtikrinti, kad jos atitiktų tarptautinius standartus.

3. Dabartinė padėtis

3.1 Dabartinė DLK reglamentuojanti teisinė bazė lėmė tam tikras problemas:

a) aprūpinimas veterinariniais vaistais taip pablogėjo, kad gali būti padaryta žala visuomenės sveikatai ir gyvūnų sveikatai bei gerovei;

b) negalima ES pripažįstamų tarptautinių standartų įtraukti į Bendrijos teisės aktus, kol Europos vaistų agentūra neatliks naujo mokslinio vertinimo;

c) nesukurta sistema, pagal kurią valstybių narių priežiūros tarnybos galėtų tikrinti medžiagas, aptiktas maisto produktuose iš trečiųjų šalių;

d) dabartiniai teisės aktai sunkiai suprantami.

4. Siūlomos nuostatos

4.1 Siūlomi šie pagrindiniai pakeitimai:

a) atliekant bendrą mokslinį vertinimą, kelti reikalavimą įvertinti ekstrapoliacijos galimybes ir sukurti teisinį pagrindą, kuris padėtų Komisijai nustatyti ekstrapoliacijos taikymo principus;

- b) numatyti įpareigojimą iš dalies pakeisti Bendrijos teisės aktus įtraukiant kodekse apibrėžtas DLK, kurioms pritaria ES;
- c) sukurti specialią teisinę bazę didžiausiam farmakologiškai aktyvių medžiagų, kurios nebus registruojamos kaip veterinariniai vaistai, kiekiui nustatyti, visų pirma kontrolės ir maisto produktų importo tikslais.
- 4.2 Komisija konsultavosi su suinteresuotomis šalimis, kad galėtų įvertinti, kokių pakeitimų gali reikėti.

5. Rekomendacijos

- 5.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas susipažino su Europos Komisijos priimtomis nuostatomis.
- 5.2 Komitetas pageidauja, kad visos maistui skirtiems gyvūnams skirtos farmakologinės medžiagos būtų pateikiamos Europos vaistų agentūrai, o didžiausią likučių kiekį įvertintų Veterinarinių vaistų komitetas.
- 5.3 Farmakologinius produktus gyvūnams gaminančios įmonės turi gauti EVVA leidimą ir turėti VVK atliktus DLK įvertinimus.
- 5.4 Kad produktai būtų nevaržomai platinami Europos bendrijoje, šie leidimai galios visoje Europoje.
- 5.5 Reikėtų supaprastinti pateikimo į rinką tvarką, tačiau išlaikyti aukštą vartotojų apsaugos lygį.
- 5.6 Naujos mokslinės žinios padės nustatyti, ar produktai nėra kenksmingi ir kiek laiko turi praeiti nuo to momento, kai gyvūnui buvo skirta vaistų, iki jo paskerdimo ir suvartojimo.

5.7 Naujos mokslinės žinios turėtų padėti Tarybai nustatyti didžiausią likučių kiekį.

5.8 Prašymas dėl procedūrų: šiuo metu galiojanti tvarka pasiūlymams, reikėtų išsaugoti esamą prašymų suteikti leidimą sistemą.

5.9 Klasifikuojant farmakologiškai aktyvias medžiagas reikėtų atsižvelgti į:

- didžiausią likučių kiekį;
- kad nebūtų viršijamas didžiausias likučių kiekis;
- draudimą skirti medžiagas.

5.10 EVVA turėtų konsultuotis su etaloninėmis laboratorijomis, kad galėtų nustatyti likučių analizės tvarką.

5.11 Gyvūninės kilmės maisto produktai turi netrukdomai judėti Europos Sąjungoje.

5.12 Piliečiams svarbu, kad Europos dokumentai būtų aiškūs ir suprantami. Galėdami juos suprasti, piliečiai geriau supras ir įvertins Europos vaidmenį kasdieniame gyvenime.

5.13 Mėsos produktai iš kitų šalių nei Bendrija, kuriems pagaminti buvo naudojami Europos Sąjungoje neapbruoti vaistai, turėtų būti pateikti EVVA ir mokslininkų ištirti, ar nėra kenksmingi, o vėliau Veterinarinių vaistų komitetas turi įvertinti DLK; visi šie veiksmai reikalingi visapusiškai vartotojų apsaugai užtikrinti.

5.14 Komisija turėtų pagalvoti, kaip tam tikras gyvūnų rūšis (ožkos, triušiai ir pan.) aprūpinti vaistinėmis medžiagomis, kurių laboratorijos negamina, kadangi tai nepelninga.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl Bendrijos sistemos, skirtos duomenų rinkimui, tvarkymui ir naudojimui žuvininkystės sektoriuje bei paramos bendrosios žuvininkystės politikos mokslinėms rekomendacijoms rengti, kūrimo

COM(2007) 196 galutinis — 2007/0070 (CNS)

(2008/C 10/14)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 37 straipsniu, 2007 m. birželio 1 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Pasiūlymo priimti Tarybos reglamentą dėl Bendrijos sistemos, skirtos duomenų rinkimui, tvarkymui ir naudojimui žuvininkystės sektoriuje bei paramos bendrosios žuvininkystės politikos mokslinėms rekomendacijoms rengti, kūrimo.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Sarró Iparraguirre**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 150 narių balsavus už, 1 - prieš ir 4 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Apskritai Komitetas palankiai vertina pasiūlymą priimti reglamentą.

1.2 EESRK turi tam tikrų abejonių, ar siūlomu reglamentu tikrai supaprastinamas šiuo metu galiojantis reglamentas ir ar tai padės sumažinti administracinę naštą tiek valstybėms narėms, tiek suinteresuotoms šalims.

1.3 Komitetas mano, kad Europos Komisijos pasiūlyta galutinių vartotojų apibrėžtis yra netiksli, kadangi ji gali būti taikoma bet kuriam individui. Todėl EESRK siūlo Komisijai šią sąvoką apibrėžti daug tiksliau.

1.4 EESRK mano, kad duomenys apie aplinką turėtų būti renkami visų pirma valstybėms narėms atliekant jūroje tyrimus, kurie yra mokslinių žuvininkystės sektoriaus programų dalis.

1.5 Komiteto nuomone, Komisija turėtų labiau patikslinti reikalavimų nesilaikymo, už kurį valstybėms narėms taikomos nuobaudos, priežastis ir padaryti atitinkamas finansines pataisas.

1.6 EESRK prašo Komisijos išbraukti nuostatą, kad ekonominių duomenų rinkėjams turi būti užtikrinta galimybė patekti į verslo veiklai skirtas patalpas, kadangi dėl to gali kilti teisinių problemų.

1.7 EESRK mano, kad Komisija turėtų aiškiai numatyti valstybių narių finansavimą laivuose dirbančių stebėtojų programoms ir iki būtiniausio minimumo sumažinti igulų vykdomas savarankiškos duomenų atrankos programas, kadangi jos gali per daug apsunkinti darbą.

1.8 Kalbant apie žvejybos poveikio aplinkai įvertinimą, Komiteto nuomone, būtina, kad Europos Komisija aiškiai nurodytų, kokie duomenys bus reikalingi ir kas juos gaus.

1.9 Komitetas mano, kad bus sudėtinga pritaikyti duomenis, pagal kuriuos galima įvertinti rūšių sąveikos mastą, todėl siūlo šį punktą išbraukti.

1.10 Kalbant apie surinktų pirminių duomenų valdymą ir naudojimą, Komitetas norėtų pabrėžti šių duomenų konfidencialumo svarbą visiems tiems, kurie pagal pasiūlymą dėl reglamento turi galimybę jais naudotis.

1.11 Komitetas mano, kad 2008 m. pradėti įgyvendinti Bendrijos ir nacionalines programas bus praktiškai neįmanoma, todėl rekomenduoja Komisijai jų įgyvendinimą pradėti 2009 m.

2. Pagrindimas

2.1 Sistemingas patikimų pagrindinių duomenų apie žuvininkystę rinkimas yra žuvų išteklių vertinimo ir mokslinių rekomendacijų pagrindas, taigi labai svarbus ir įgyvendinant bendrąją žuvininkystės politiką (BŽP).

2.2 Europos Komisija patikrino dabartinę duomenų rinkimo sistemą⁽¹⁾ praėjus keleriems metams po to, kai ji buvo įgyvendinta, ir mano, kad reikėtų ją persvarstyti siekiant tinkamai atsižvelgti į žuvininkystės valdymą pagal su laivynu susijusius aspektus, būtinybę sukurti į ekosistemą orientuotą metodą, siekį, kad duomenys apie žuvininkystę būtų aukštesnės kokybės, išsamesni ir būtų geresnės sąlygos jais naudotis, veiksmingesnę paramą mokslinių rekomendacijų teikimui ir valstybių narių bendradarbiavimo skatinimui.

⁽¹⁾ Tarybos reglamentas (EB) 1543/2000, nustatantis duomenų, būtinų Bendrijos bendrosios žuvininkystės politikos vykdymui, rinkimo ir tvarkymo sistemą (OL L 176, 2000 7 15), ir kiti reglamentai, susiję su žuvininkystės duomenų rinkimu bei tvarkymu.

2.3 Todėl ji pateikė pasiūlymą priimti Tarybos reglamentą dėl Bendrijos sistemos, skirtos duomenų rinkimui, tvarkymui ir naudojimui žuvininkystės sektoriuje bei paramos bendrosios žuvininkystės politikos mokslinėms rekomendacijoms rengti, kūrimo ⁽²⁾, kuris yra nagrinėjamas šioje nuomonėje ir kurio tikslas — sukurti ilgalaikes ir tinkamai integruotas regionines duomenų atrankos programas, pagal kurias būtų renkami biologiniai, ekonominiai ir socialiniai duomenys bei duomenys apie aplinką ir kurios patenkintų naujus poreikius, kylančius dėl būtinybės pereiti prie žuvininkystės vadybos ir prie į ekosistemą orientuotos žuvininkystės vadybos.

2.4 Pasiūlymu siekiama, kad naujoji duomenų rinkimo sistema apimtų visus etapus nuo duomenų rinkimo jūroje iki juos panaudojimo galutiniai vartotojai. Be to, pasiūlyme numatytos šios naujovės: duomenų apie aplinką įtraukimas siekiant stebėti žvejybos poveikį jūrų ekosistemai, pinigines nuobaudas taisyklių nesilaikančioms valstybėms narėms, prieigos prie duomenų ir jų naudojimo gerinimas bei visų susijusių šalių administracinės naštos mažinimas (supaprastinamas).

3. Bendrosios pastabos

3.1 Siekiant pagerinti mokslines rekomendacijas, pasiūlyme dėl reglamento nustatomos žuvininkystės sektoriaus biologinių, ekonominių, aplinkos ir socialinių duomenų rinkimo ir tvarkymo įgyvendinant daugiametes programas bei jų naudojimo BŽP tikslams taisyklės.

3.2 Šie pagrindiniai žuvininkystės duomenys turėtų padėti įvertinti įvairių žvejybos laivų veiklą, parengti santraukas pagal surinktus duomenis remiantis kitomis Bendrijos BŽP taisyklėmis, apskaičiuoti bendrą sugautų žuvų ir išmetamą žuvų kiekį pagal konkrečius išteklius ir laivų grupes, klasifikuoti pagal geografines sritis ir laikotarpius, nustatyti žuvų išteklių gausą ir pasiskirstymą, įvertinti žvejybos poveikį aplinkai, įvertinti žuvininkystės sektoriaus socialinę ir ekonominę būklę, palengvinti Bendrijos laivų iškrovimo ir importo kainų stebėseną ir įvertinti pramonės ekonominę ir socialinę padėtį.

3.3 Šios veiklos finansavimas numatytas 2006 m. gegužės 22 d. Tarybos reglamente (EB) Nr. 861/2006, nustatančiame Bendrijos finansines priemones, skirtas bendrai žuvininkystės politikai ir jūrų teisei įgyvendinti ⁽³⁾, dėl kurio Komitetas jau pateikė savo nuomonę ⁽⁴⁾.

3.4 Pasiūlyme dėl reglamento ypatinga reikšmė teikiama kokybės kontrolei ir surinktų duomenų tinkamumui skiriant Bendrijos finansinę paramą, jei vykdoma kokybės kontrolė ir duomenys atitinka nustatytus kokybės standartus.

3.5 Yra ir kita grupė Bendrijos reglamentų, nustatančių žuvininkystės duomenų rinkimo ir tvarkymo taisykles, kurie apima nuostatas dėl duomenų apie žvejybos laivus, jų veiklą ir sugaunamą žuvies kiekį, taip pat apie kainų stebėseną, atsitiktinai

sugaunamus banginių šeimos gyvūnus ir apie gelminės žvejybos sąlygas, į kurias turėtų būti atsižvelgta pasiūlyme dėl reglamento, jei norima sukurti visapusišką ir nuoseklią duomenų rinkimo sistemą.

3.6 Apskritai Komitetas palankiai vertina pasiūlymą priimti reglamentą. Tačiau su nerimu pastebi, kad vis augantis Bendrijos reglamentų skaičius lemia didesnę administracinę naštą. Šiuo atveju EESRK turi tam tikrų abejonių, ar pasiūlymas dėl reglamento tikrai reikštų dabar galiojančių reglamentų supaprastinimą, padėsiantį sumažinti administracinę naštą tiek valstybėms narėms, tiek suinteresuotoms šalims.

3.7 Be to, EESRK džiaugiasi, kad pasiūlyme didelis dėmesys skiriamas žvejybos veiklos poveikio aplinkai aspektams ir kad pasiūlymas gali suteikti reikiamų duomenų norint žuvininkystės vadybą orientuoti į ekosistemą.

4. Konkrečios pastabos

4.1 Pasiūlyme dėl reglamento visų pirma apibrėžiamos kai kurios pagrindinės sąvokos: žuvininkystės sektorius, poilsinė žvejyba, jūrų regionai, pirminiai duomenys, išsamūs duomenys, suvestiniai duomenys, su laivynu susijusių duomenų atranka, Bendrijos žvejybos laivas ir galutiniai vartotojai. EESRK mano, kad pastarojo termino apibrėžtis yra netiksli, kadangi kalbama apie „fizinis arba juridinius asmenis arba organizacijas, suinteresuotus mokslinė žuvininkystės sektoriaus duomenų analize“. Pagal tokią apibrėžtį, Komiteto nuomone, bet kas gali būti vadinamas galutiniu vartotoju. Todėl EESRK siūlo Europos Komisijai pakeisti apibrėžtį ir labiau patikslinti, kas yra tikrieji galutiniai vartotojai.

4.2 Duomenų rinkimo atžvilgiu Komisija apibrėš daugiametę Bendrijos duomenų rinkimo programą, kuri apims:

- Bendrijos žvejybos laivų vykdomą komercinę žvejybą Bendrijai priklausančiuose ir nepriklausančiuose vandenyse;
- Bendrijos vandenyse vykdomą poilsinę žvejybą;
- akvakultūros veiklą, vykdomą valstybių narių teritorijose ir Bendrijos vandenyse;
- žuvininkystės produktų perdirbimo įmones.

4.3 Pagal Bendrijos programą valstybės narės parengs nacionalines duomenų rinkimo programas, kurios apims duomenų rinkimo ir analizės bei jų teisingumo ir tikslumo vertinimo procedūras ir metodus. Nacionalines programas visų pirma sudarys:

- nacionalinės duomenų atrankos programas;
- prireikus, laivuose dirbančių stebėtojų sistema;
- jūroje atliekamų tyrimų sistema.

⁽²⁾ COM(2007) 196 galutinis, 2007 4 18.

⁽³⁾ OL L 160, 2006 6 14.

⁽⁴⁾ NAT/280 — CESE 1490/2005 — OL C 65, 2006 3 17.

4.4 Savo pasiūlyme Komisija numato, kad Bendrijos ir nacionalinės programos bus rengiamos trejiems metams. Pirmosios programos turėtų būti sudaromos 2008-2010 metams imtinai. Komitetas mano, kad 2008 m. pradėti įgyvendinti programos bus praktiškai neįmanoma, todėl rekomenduoja Komisijai jų įgyvendinimą nukelti į 2009 m.

4.5 Valstybės narės koordinuoja nacionalines programas su kitomis to paties jūrų regiono valstybėmis narėmis ir deda pastangas koordinuoti veiklą su trečiosiomis šalimis, turinčiomis suverenių arba jų jurisdikcijai priklausančių vandenų tame pačiame jūrų regione, kaip daroma ir regioninėse žuvininkystės organizacijose.

4.6 Žuvininkystės mokslo, technikos ir ekonomikos komitetas (ŽMTEK) vertins nacionalines programas, galimus jų pakeitimus ir numatomą rinkti duomenų svarbą mokslui. Komisija tvirtins nacionalines programas remdamasi ŽMTEK įvertinimu.

4.7 Komitetas pritaria duomenų rinkimo ir tvarkymo planui pagal daugiametes programas. Tačiau norėtų atkreipti Komisijos dėmesį, kad iš pasiūlymo priimti reglamentą teksto negalima suprasti, kokią poveikį kasdieniniam laivo įgulos darbui turės žuvininkystės duomenų, ypač susijusių su žuvininkystės sektoriaus veiklos poveikiu aplinkai, rinkimas. Šiuo klausimu EESRK mano, kad duomenys apie aplinką turėtų būti renkami visų pirma valstybėms narėms atliekant tyrimus jūroje, kurie yra mokslinių žuvininkystės sektoriaus programų dalis.

4.8 Komisija numato įtraukti naują aspektą, kad valstybės narės, nesilaikančios pasiūlyme dėl reglamento nustatytų taisyklių, galės būti baudžiamos sumažinant ar netgi nutraukiant finansinę paramą jų nacionalinėms programoms. Komitetas pritaria šiam pasiūlymui ir tiki, kad valstybės narės įvykdys savo įsipareigojimus ir išvengs nuobaudų. Vis dėlto, Komiteto nuomone, Komisija turėtų aiškiau patikslinti reikalavimų nesilaikymo, už kurį skiriamos nuobaudos, priežastis ir padaryti finansines pataisas.

4.9 Kaip nurodyta 4.3 punkte, daugiametes nacionalines duomenų atrankos programas sudarys:

- biologinių duomenų atrankos planas, kuriame numatoma rinkti su laivynu susijusius duomenis, ir, prireikus, duomenis apie poilsinę žvejybą;
- ekosistemos duomenų atrankos planas, pagal kurį būtų galima įvertinti rūšių sąveikos laipsnį ir žuvininkystės sektoriaus poveikį aplinkai;
- ekonominių ir socialinių duomenų atrankos planas, pagal kurį būtų galima įvertinti žuvininkystės sektoriaus ekonominę būklę.

4.10 Komitetas pakartoja pastabas, išsakytas nuomonėje dėl Reglamento (EB) Nr. 861/2006, kurioje teigė, kad, norint pagerinti mokslines rekomendacijas, reikia turėti galimybę per valstybes nares padengti išlaidas, kurias patiria Bendrijos žuvinin-

kystės sektorius atlikdamas tyrimus ir siekdamas įvertinti žvejybos poveikį aplinkai bei socialinę ir ekonominę sektoriaus padėtį.

4.11 Komisija nustato, kad valstybės narės turės sudaryti sąlygas duomenų rinkėjams atlikti savo darbą užtikrinamos jiems galimybę patekti į:

- visas vandens gyvūnų iškrovimo, įskaitant jų perkrovimą ir perkėlimą į akvakultūrą, vietas;
- verslo veiklai skirtas patalpas, kad galėtų rinkti ekonominius duomenis.

4.12 EESRK norėtų atkreipti Komisijos dėmesį į teisinius sunkumus, kurie gali kilti, jei ekonominių duomenų rinkėjams bus suteikta galimybė patekti į verslo veiklai skirtas patalpas. Todėl prašo Komisijos šią nuostatą išbraukti.

4.13 Galiausiai, renkant žuvininkystės duomenis pagal nacionalines programas, viena, stebėtojai dirba laivuose, jei tai būtina renkant duomenis, antra, jūroje atliekami moksliniai tyrimai siekiant, nepriklausomai nuo komercinės žvejybos subjektų teikiamos informacijos, įvertinti žuvų išteklių gausą bei pasiskirstymą ir žvejybos poveikį aplinkai.

4.14 EESRK nuomone, reikalingos abi sistemos norint papildyti žuvininkystės duomenų rinkimo sistemą, ir Komisija turėtų aiškiai numatyti laivuose dirbančių stebėtojų programų finansavimą per valstybes nares. Komitetas atkreipia Komisijos dėmesį, kad tais atvejais, kai dėl akivaizdaus vietos laive trūkumo ar dėl saugumo sumetimų nėra galimybių įlaivinti paskirto stebėtojo, savarankiškos duomenų atrankos programos, kurias turėtų vykdyti įgulos, gali per daug apsunkinti jų darbą.

4.15 Kalbant apie žvejybos poveikio aplinkai įvertinimą, Komiteto nuomone būtina, kad Europos Komisija aiškiai nurodytų, kokie duomenys bus reikalingi ir kas juos gaus.

4.16 Pasiūlyme dėl reglamento nustatyta, kad atsakomybė už surinktų pirminių duomenų slaptumą ir saugų laikymą kompiuterinėse duomenų bazėse tenka valstybėms narėms. Be to, valstybės narės yra atsakingos už surinktų pirminių duomenų ir iš jų gautų išsamių bei suvestinių duomenų kokybę ir tikslumą.

4.17 Komiteto nuomone, teisinga šią atsakomybę priskirti valstybėms narėms, kadangi slaptumas žvejybos įmonėms yra pats svarbiausias.

4.18 Duomenų slaptumas yra ypač svarbus, kadangi nacionalinėse kompiuterinėse duomenų bazėse bus laikomi visi pirminiai duomenys, surinkti pagal:

- Reglamentą (EEB) Nr. 2847/1993, nustatantį žvejybos laivų kontrolę;
- Reglamentą (EB) Nr. 779/1997, nustatantį žvejybinės pastangos Baltijos jūroje valdymo tvarką;

- Reglamentą (EB) Nr. 104/2000 dėl bendro žuvininkystės ir akvakultūros produktų rinkų organizavimo;
- Reglamentą (EB) Nr. 2347/2002, nustatantį konkrečius priemonių reikalavimus ir susijusias sąlygas, taikomas giliavandinių žuvų išteklių žvejybai;
- Reglamentą (EB) Nr. 812/2004, nustatantį priemones dėl atsitiktinio banginių šeimos gyvūnų sugavimo žūklės rajonuose.

Taip pat pasiūlyme dėl reglamento nurodyti duomenys:

- duomenys apie laivo veiklą, gauti stebint palydovinėmis arba kitomis stebėjimo sistemomis;
- duomenys apie bendrą konkretaus komercinio laivo sugautą konkrečių išteklių žuvų kiekį, įskaitant išmetamą žuvų kiekį, ir, prireikus, duomenys apie poilsinės žvejybos metu sugautą žuvų kiekį;
- biologiniai duomenys, kurie būtini stebint išteklių būklę;
- duomenys apie ekosistemą, kurių reikia norint įvertinti žvejybos ir akvakultūros poveikį aplinkai;
- duomenys, pagal kuriuos galima įvertinti rūšių sąveikos mastą;
- ekonominiai ir socialiniai duomenys, gauti iš laivyno sektoriaus ir perdirbamosios pramonės.

4.19 Kalbant apie duomenis, pagal kuriuos galima įvertinti rūšių sąveikos mastą, Komitetas mano, kad dėl jų dviprasmiškumo ir netikslumo tokio pobūdžio įvertinimas yra neįmanomas. Todėl siūlo šią nuostatą išbraukti.

4.20 Valstybės narės apdoroja pirminius duomenis ir sudaro išsamių arba suvestinių duomenų grupes vadovaudamosi taikomais tarptautiniais standartais ir protokolais, dėl kurių susitarta regionų lygiu. Valstybės narės, sudarydamos susitarimus su Komisija, užtikrina jai ir atitinkamoms mokslinėms organizacijoms prieigą prie šių duomenų.

4.21 Valstybės narės išsamius ir suvestinius duomenis perduoda saugia elektronine forma.

4.22 Valstybės narės gali atsisakyti perduoti atitinkamus išsamius ir suvestinius duomenis tik tuo atveju, jei iš jų gali būti nustatyta fizinio ir (arba) juridinio asmens tapatybė, arba tada, kai galutiniai vartotojai nevykdo pasiūlyme dėl reglamento nustatytų įsipareigojimų.

4.23 Dėl surinktų duomenų valdymo ir naudojimo Komitetas norėtų pabrėžti surinktų pirminių duomenų slaptumo svarbą, ypač tų, kurie susiję su laivo veikla ir yra gauti stebint palydovinėmis stebėjimo sistemomis, todėl prašo Komisijos šį klausimą spręsti kitaip.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos direktyvą, iš dalies keičiančią Tarybos direktyvą 96/22/EB dėl draudimo vartoti gyvulininkystėje tam tikras medžiagas, turinčias hormoninį ar tirostatinį poveikį, bei beta agonistus

COM(2007) 292 galutinis — 2007/0102 (COD)

(2008/C 10/15)

Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 152 straipsnio 4 dalies b punktu, 2007 m. liepos 2 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos, iš dalies keičiančios Tarybos direktyvą 96/22/EB dėl draudimo vartoti gyvulininkystėje tam tikras medžiagas, turinčias hormoninį ar tirostatinį poveikį, bei beta agonistus.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 6 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Ludvík Jírovec.

438-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 152 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados

1.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas susipažino su Europos Komisijos pasiūlytomis priemonėmis.

1.2 EESRK pritaria, kad reikėtų supaprastinti ir patikslinti teisės aktus, taikomus tiek plačiajai visuomenei, tiek įmonėms, tiekiančioms gyvūnams skirtus farmacijos preparatus.

1.3 Šiame pasiūlyme dėl direktyvos laikomasi proporcingumo principo, kadangi numatomi tik nedideli pakeitimai, pagrįsti naujausiais moksliniais duomenimis ir ekspertų nuomonėmis.

1.4 Siūlomos direktyvos taikymo sritis apima ir maistinių gyvūnų importą iš trečiųjų šalių.

1.5 Pasiūlymas dėl direktyvos neprieštarauja įsipareigojimams PPO.

1.6 Ateityje nesant galimybės naudoti oestradiolį 17β ir esteriams būdingų savybių turinčius jo darinius, poveikis ūkininkavimui ir gyvūnų gerovei bus nedidelis.

1.7 Nebūtina nustatyti didžiausius likučių kiekius.

1.8 Poveikis mažosioms ir vidutinėms įmonėms taip pat bus nedidelis.

2. Pasiūlymo tikslas

2.1 Šio pasiūlymo tikslas — iš dalies pakeisti 1996 m. balandžio 29 d. Direktyvą 96/22/EB, iš dalies pakeistą Direktyva 2003/74/EB. Siūloma direktyva draudžiama pateikti į rinką tam tikras gyvūnams, kurių mėsa bei jos produktai skirti vartoti žmonėms, skiriamas medžiagas 4 straipsnio 2 punkte nenumatytais tikslais.

Uždraustų medžiagų sąrašas:

A sąrašas:

— tirostatinės medžiagos,

— stilbenai, stilbenų dariniai, jų druskos ir esteriai,

— oestradiolis 17β ir esteriams būdingų savybių turintys jo dariniai.

B sąrašas:

— beta agonistai.

2.2 Siūlomi šie pakeitimai:

a) neįtraukti naminių gyvūnėlių į teisės aktų taikymo sritį,

b) visiškai uždrausti naudoti oestradiolį 17β maistiniams gyvūnams.

2.3 Komisija siūlo labai mažai pakeitimų, kurie yra būtini siekiant užkirsti kelią tolesnėms naminių gyvūnėlių kancėms, kai nėra galimybių juos tinkamai gydyti, ir atsižvelgia į mokslininkų bei ekspertų rekomendacijas dėl oestradiolio 17β⁽¹⁾.

3. Bendrosios aplinkybės

3.1 Pagal Tarybos direktyvos 96/22/EB 2 straipsnio a punktą draudžiama pateikti į rinką II priede išvardytas medžiagas, skiriamas visų rūšių gyvūnams.

3.2 Produktų, kuriuose yra tirostatinį poveikį turinčių medžiagų, kainų palyginimas rodo, kad ekonominiu požiūriu nelabai naudinga juos skirti maistiniams gyvūnams.

3.3 Neteisėtas naudojimas labiau susijęs su neteisėta šių medžiagų gamyba ar importu. Per pastaruosius penkerius metus neužfiksuotas nė vienas neteisėtas stilbenų, stilbenų darinių, jų druskų ar esterių naudojimo atvejis.

3.4 Šioje direktyvoje neleidžiama išduoti leidimų prekiauti produktais, kuriuose yra naminių gyvūnėlių hipertireozei gydyti skirtų medžiagų.

3.5 1981 m. Europos Sąjunga uždraudė (Direktyva 81/602/EEB) naudoti augimą skatinantį hormoninį poveikį turinčias medžiagas (t. y. oestradiolį 17β) ūkiuose laikomiems gyvūnams.

⁽¹⁾ *Prevention and Control of Animal Diseases* (Gyvūnų ligų prevencija ir kontrolė), (http://ec.europa.eu/food/animal/resources/publications_en.htm).

3.6 Nors iš pradžių Direktyva 96/22/EB buvo siekiama uždrausti naudoti oestradiolį 17β ir esteriams būdingų savybių turinčius jo darinius bet kuriems tikslams, galiausiai ja tebuvo sumažintas atvejų, kuriais oestradiolis 17β gali būti skiriamas, skaičius. Šis produktas yra kancerogeninis, kadangi turi navikų susidarymą ir augimą skatinantį poveikį.

3.7 2005 m. spalio 11 d. Tarybai ir Parlamentui pateiktoje ataskaitoje daroma išvada, kad, atsižvelgiant į tai, jog jau yra įprasta naudoti alternatyvias medžiagas, pvz., prostaglandinus, galima būtų atsisakyti naudoti oestradiolį 17β maistiniams gyvūnams.

3.8 Ne visada yra galimybė tinkamai gydyti hipertireoze sergančius naminius gyvūnėlius.

4. Pastabos

4.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas susipažino su Europos Komisijos pasiūlytomis priemonėmis.

4.2 Su oestradioliu 17β susiję siūlomi pakeitimai yra tiesioginis Direktyvos 2003/74/EB 11a straipsnyje reikalaujamų veiksnių rezultatas.

4.3 Siūloma labai mažai pakeitimų, kurie yra būtini siekiant užkirsti kelią tolesnėms naminių gyvūnėlių kančioms, kai nėra galimybių juos gydyti.

4.4 Šis pasiūlymas svarbus gyvūnų savininkams, veterinarijos praktika besiverčiantiems veterinarijos gydytojams, veterinarijos farmacijos pramonei ir leidimus išduodančioms valstybių narių institucijoms.

4.5 Šis pasiūlymas padės užtikrinti aukštą žmonių sveikatos apsaugos lygį.

4.6 Išduodant naujus leidimus, reikės atsižvelgti į galimą piktnaudžiavimą. Jeigu yra didelė tikimybė, kad tam tikromis vaistų formomis bus piktnaudžiaujama, paraiškos gali būti atmestos.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1924/2006 dėl teiginių apie maisto produktų maistingumą ir sveikatingumą

COM(2007) 368 galutinis — 2007/0128 (COD)

(2008/C 10/16)

Europos Sąjungos Taryba, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 95 straipsniu, 2007 m. liepos 26 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. 1924/2006 dėl teiginių apie maisto produktų maistingumą ir sveikatingumą*.

Komitetas, remdamasis tuo, kad jis neturi pastabų dėl šio pasiūlymo ir šis klausimas jau nagrinėtas Komiteto nuomonėse (*) CESE 308/2004 ir CESE 1571/2006, priimtose 2004 m. vasario 25 d. ir 2006 m. gruodžio 13 d. plenarinėse sesijose ir savo 438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. 163 nariams balsavus už, 1 — prieš ir 7 susilaikius, nusprendė pritarti šiam pasiūlymui ir laikytis pozicijos, kurią jis rėmė pirmiau minėtuose dokumentuose.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

(*) EESRK nuomonės dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl teiginių apie maisto produktų maistingumą ir sveikatingumą — COM(2003) 424 galutinis — 2003/0165 COD (OL C 110, 2004 4 30) ir dėl Pasiūlymo priimti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą, iš dalies keičiantį Reglamentą (EB) Nr. ... dėl teiginių apie maisto produktų maistingumą ir sveikatingumą — COM(2006) 607 galutinis — 2006/0195 COD (OL C 325, 2006 30 12).

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasaulinės prekybos integracijos ir užsakomųjų paslaugų: kaip įveikti naujus iššūkius

(2008/C 10/17)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. vasario 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl *Pasaulinės prekybos integracijos ir užsakomųjų paslaugų: kaip įveikti naujus iššūkius*.

Pramonės permainų konsultacinė komisija, kuri buvo atsakinga už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 12 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Gustav Zöhrer**, bendrapranešėjis **Göran Lagerholm**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 151 nariui balsavus už, 1 — prieš ir 8 susilaikius.

1. Santrauka

1.1 Prekybos pokyčiai ir vis didesnė ekonomikos integracija į pasaulinės prekybos sistemą priklauso nuo daugelio įvairių veiksnių. Vienas svarbiausių jų yra tarptautinis gamybos pasidalijimas, kuris įvairiais gamybos proceso etapais sudarė sąlygas vis dažniau prekiauti tarpiniais produktais (prekėmis ir paslaugomis). Prekyba tarpiniais produktais yra viena svarbiausių pramonės permainų varomųjų jėgų ir ypatinga tarptautinio darbo pasidalijimo forma.

1.2 Esant tokioms sąlygoms, užsakomųjų paslaugų matu tampa tarpinių produktų išorės prekybos srutai. Ši sąvoka skiriasi nuo įprastos apibrėžties ir iš dalies sutampa su tuo, kas yra vadinama „įmonių perkėlimu“. Kad šias sąvokas būtų galima geriau atskirti, galima vartoti „užsienyje užsakomųjų paslaugų“ apibrėžtį.

1.3 Paslaugų užsakymą užsienyje lemia daugelis veiksnių. Diskusijose šiuo klausimu dažniausiai minimos nedidelės darbo sąnaudos (mažesnis darbo užmokestis ir (arba) socialinė apsauga). Tačiau svarbus vaidmuo tenka taip pat ir žaliavų kainoms ir nedideliu atstumu iki naujų, sparčiai augančių rinkų. Paslaugų užsakymą užsienyje taip pat gali lemti mažesnė jų savikaina dėl ne tokių griežtų aplinkos apsaugos įstatymų arba mokesčių lengvatų.

1.3.1 Paslaugų užsakymas užsienyje nėra naujas reiškinys. Tai yra gamybos organizavimas, pagrįstas darbo pasidalijimu, kuriuo remdamosi įmonės gamina tai, ką jos gali pagaminti geriausiai ir pačiomis mažiausiomis sąnaudomis. Informacinės technologijos ir pigus ryšys leidžia dar labiau paspartinti šią plėtrą ir sudaro sąlygas tarptautinei prekybai daugelyje naujų sričių, ypač paslaugų sektoriuje.

1.3.2 Pigi ir veiksminga transporto sistema yra pagrindinė paslaugų užsakymo užsienyje sąlyga.

1.4 Šiuo metu pasaulyje prekiaujama prekėmis, kurių kiekis yra penkiolika kartų didesnis negu 1950 m., o jų dalis pasaulio BVP padidėjo tris kartus. Pasaulinė paslaugų prekyba dabar auga beveik vienodai kaip ir prekyba prekėmis, ir sparčiau nei BVP.

Paslaugos sudaro šiek tiek mažiau negu 20 proc. pasaulio prekybos.

1.5 1992-2003 m. tarpinių produktų dalis, palyginti su bendrąja importo apimtimi, padidėjo nuo 52,9 proc. iki 54,1 proc., o gamybos priemonių — nuo 14,9 proc. iki 16,6 proc. Plataus vartojimo prekių dalis šiek tiek sumažėjo. Tarp įvairių tarpinių produktų gerokai didesnė dalis tenka dalims ir sudedamosioms dalims.

1.6 Tendencijos regionų lygiu taip pat labai skiriasi. Mažėjant 15 Europos Sąjungos valstybių narių, Japonijoje ir JAV importuojamų tarpinių produktų daliai, Kinijoje, Pietryčių Azijoje ir naujosiose ES valstybėse narėse (10 Europos Sąjungos valstybių narių) ji didėjo.

1.7 Prekyba paslaugomis sparčiai augo pirmiausiai „kitų paslaugų“ kategorijoje, apimančioje su verslu susijusias paslaugas. Iš jų labiausiai augo finansinių, kompiuterių ir informacinių technologijų paslaugų prekyba. Paslaugų užsakymai naudingiausi buvo JAV, 15 Europos Sąjungos valstybių narių ir ypač Indijai.

1.8 ES sėkmingai išsaugojo lyderės poziciją pasaulinės prekybos srityje, tiek prekių, tiek ir paslaugų sektoriuje. Europos ekonomika pirmąją daugelyje vidutinių technologijų pramonės sričių ir kapitalui imlių prekių srityje. Susirūpinimą kelia didėjantis prekybos su Azija deficitas ir menki informacijos ir ryšių technologijų (IRT) sektoriaus rodikliai.

1.9 Užsienyje užsakomos paslaugos skatina prekybą, o tai didina bendrąją gerovę. Tačiau Komitetas taip pat supranta, kad šioje srityje, kaip įprasta, vieni turi naudoti, o kiti patiria nuostolių. Pastaruosius paprastai nustatyti yra lengviau, kadangi poveikis juntamas iš karto (pvz., darbo vietas praradę darbuotojai).

1.10 Atsižvelgiant į tai, kad tokia prekybos tarpiniais produktais raida naudinga ES, būtina, kad Europos Sąjunga teigiamai vertintų ir aktyviai remtų laisvą ir sąžiningą pasaulinę prekybą ir imtųsi aktyvios globalizacijos strategijos. Tačiau daugiausia dėmesio turėtų būti skirta tam, kad jos pranašumais būtų pasinaudota visoje ES.

1.11 ES veiksmams turėtų būti siekiama sudaryti vienodas sąlygas ir užtikrinti tvarų (ekonominiu, socialiniu ir aplinkos apsaugos požiūriu) pasaulinės prekybos vystymąsi.

1.12 ES turėtų tinkamai įvertinti savo pranašumus ir juos stiprinti. Pirmiau minėtuose vidutinių technologijų sektoriuose įdiegiama daugelis inovacijų. Tačiau, be viso to, reikalingos tiek materialios, tiek ir nematerialios investicijos į naujas sritis.

1.13 Atsižvelgiant į užsienyje užsakomųjų paslaugų vystymą, reikia skubiai atlikti daugiau ir įvairesnių tyrimų. Komitetas rekomenduoja Komisijai atlikti tyrimą, kuris apimtų galimus trumpalaikius ir vidutinės trukmės scenarijus dalyvaujant atitinkamiems suinteresuotiems subjektams. Toks tyrimas galėtų būti sektoriaus tyrimų, įgyvendinant naująją pramonės politiką, dalis ir tapti sektorinio socialinio dialogo diskusijų pagrindu.

1.14 Svarbiausi atsakymai į iššūkius, kuriuos Europai kelia pasaulinės prekybos integracija ir vis dažniau perkeliama Europos pramonės įmonės, pateikiami Lisabonos strategijoje. Esant tokioms sąlygoms, Komitetas pabrėžia, kad, siekdama prisitaikyti ir išlaikyti konkurencingumą vykstant globalizacijai, Europos Sąjunga turėtų spręsti šiuos svarbius klausimus:

- vidaus rinkos sukūrimas ir stiprinimas;
- inovacijų skatinimas;
- užimtumo didinimas.

2. Bendrosios aplinkybės ir nuomonės rengimo priežastys

2.1 Prekybos srities pokyčius ir didėjančią ekonomikos integraciją į pasaulio prekybos sistemą lemia daug įvairių veiksnių (prekybos liberalizavimas, mažėjančios transporto ir ryšių sąnaudos, augančios pajamos, didėjantis tarptautinis darbo pasidalijimas ir kt.). Vienas svarbiausių veiksnių — didėjantis tarptautinis gamybos pasidalijimas, lėmęs, kad įvairiuose gamybos proceso etapuose vis dažniau prekiaujama tarpiniais produktais (prekėmis ir paslaugomis). Dėl šio tarpinių produktų prekybos, apibūdinamos kaip užsakomosios paslaugos, didėjimo pasaulio ir regionų lygiu restruktūrizuojama daugelis gamybos procesų ir tai vyksta daugelyje paslaugų sektoriaus sričių.

2.2 Tradiciniams lyginamiesiems išsivysčiusių pramonės šalių pranašumams iš visų pusių daromas vis didesnis spaudimas jų kvalifikuotos darbo jėgos ir techninių žinių apie produktus ir (arba) gamybos procesus požiūriu. Šioje greitai kintančioje aplinkoje įvairiuose ekonomikos sektoriuose, o ypač didelės pridėtinės vertės paslaugų sektoriuje, ES susiduria su naujais konkurentais. Todėl ES verslas patiria vis daugiau sunkumų.

2.3 Prekyba tarpiniais produktais yra vienas svarbiausių veiksnių, lemiančių pramonės permainas, ir yra ypatinga tarptautinio darbo pasidalijimo forma, kuri sparčiai išstumia tradicines internacionalizacijos formas. Visiškai akivaizdu, kad rinkų globalizacija ir techninė pažanga leidžia suskaidyti tam tikro produkto gamybą į įvairius veiklos etapus, kurie paprastai vyksta kelete šalių.

2.4 Viena vertus, šioje nuomonėje svarstoma, koku būdu, visų pirma Azijos valstybių (ypač Kinijos ir Indijos) vystymasis ir naujųjų Europos Sąjungos valstybių integracija, spartina užsakomųjų paslaugų ir prekių srities raidą. Kita vertus, svarbu nustatyti, kokią įtaką naujųjų pasaulio prekybos gigantų atsiradimas ir su tuo susijusios pasaulinės permainos daro ES ekonomikai ir jos lyginamajam pranašumui, ypač tose rinkose, kuriose ES šiuo metu pirmauja. Pirmiausia tai yra vidutinių technologijų ir kapitalui imlios pramonės šakos, pvz., automobilių ir farmacijos pramonė bei specialios įrangos gamyba.

2.5 Šioje nuomonėje nėra svarstomi gamybos perkėlimo klausimai, kurie buvo aptarti kitose Komiteto nuomonėse.

2.6 Apibendrinant galima pasakyti, kad šiame dokumente nagrinėjamas įdomus pramonės reiškinys, versiantis ES įmones stiprinti lyginamąjį pranašumą, kuris buvo naudingas praityje, tačiau jau nėra užtikrintas net ir tokiuose visiškai naujuose ekonomikos sektoriuose kaip, pvz., paslaugos. Išanalizavus vystymosi tendencijas būtų galima nustatyti sektorius, kurių konkurencingumas šiuo metu yra žemas arba kurie gali tapti nekonkurencingi ateityje, ir patarti, kokių veiksmų turėtų imtis pramonė.

3. Pasaulinės prekybos vystymasis

3.1 Toliau pateikiama analizė yra pagrįsta tyrimu, kurį 2006 m. spalio mėn. Ekonomikos dokumentų serijoje 259 numeriu paskelbė Europos Komisijos Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas ⁽¹⁾.

3.1.1 Tyrimas apėmė 1990-2003 m. laikotarpį. Šis laikotarpis įdomus tuo, kad 10-ojo dešimtmečio pradžioje įvyko visai Europai svarbių pasaulinės prekybos pokyčių. Tarptautinėje prekyboje didesnę vaidmenį ėmė atlikti Kinijos Liaudies Respublika, kuri vėliau įstojo į Pasaulio prekybos organizaciją. Tolesnis bendrosios rinkos vystymasis sudarė sąlygas sustiprinti ES integraciją. Politinis ir ekonominis Vidurio ir Rytų Europos valstybių atsivėrimas ir jų integracija į ES leido išplėsti vidaus rinką. ES išaugo nuo 12 valstybių narių 10-ajame dešimtmetyje iki 27 valstybių narių šiandien.

3.1.2 Kartu svarbūs pokyčiai, sustiprinę šių šalių padėtį pasaulio prekyboje, vyko Indijoje, Rusijoje ir Lotynų Amerikoje (ypač Brazilijoje).

⁽¹⁾ Ekonomikos dokumentai, Nr. 259 „Pasaulinė prekybos integracija ir užsakomosios paslaugos. Kaip ES sprendžia naujus iššūkius“ (angl. *Global trade integration and outsourcing: How well is the EU coping with the new challenges?*), Karel Havik ir Kieran McMorro.

3.1.3 Kadangi baigiant šį tyrimą patikimų duomenų apie tolesnį vystymąsi po 2003 m. dar nebuvo, todėl negalima pateikti jokių pagrįstų išvadų. Tačiau galima teigti, kad ir Bulgarijos bei Rumunijos tendencijos yra panašios į tyrime nagrinėjamų 10 naujų Europos Sąjungos valstybių narių tendencijas. Tekstilės pramonės pavyzdys rodo, kad stebimi pokyčiai įgyja vis didesnę pagreitį.

3.2 Šiuo metu pasaulyje prekiaujama prekėmis, kurių kiekis yra penkiolika kartų didesnis nei 1950 m., o jų dalis pasaulio BVP padidėjo tris kartus. Pasaulinė prekyba paslaugomis didėja beveik taip pat sparčiai, kaip ir prekyba prekėmis (nuo 10-ojo dešimtmečio vidutiniškai apie 6 proc. per metus), ir viršija BVP augimą. Paslaugoms tenka šiek tiek mažiau negu 20 proc. visos tarptautinės prekybos.

3.2.1 Nors bendrosios tendencijos daugiausia išlieka tos pačios, augimas skirtingose prekių ir paslaugų kategorijose labai skiriasi.

3.2.2 Kaip teigiama įžangoje, tarptautinis darbo pasidalijimas yra vienas svarbiausių pasaulinės prekybos vystymąsi lemiančių veiksnių. Darbo pasidalijimas lemia nuolat didėjančią tarpinės prekybos (prekių ir paslaugų) apimtį. Šį tarpinių produktų (pvz., pusgaminių, dalių ir sudedamųjų dalių) arba užsakomųjų paslaugų didėjimą lemia daugelio gamybos procesų reorganizavimas pasaulio arba regionų (ne nacionaliniu) lygiu ir yra atspindys itin didelių TUI (tiesioginių užsienio investicijų) srautų, kurie padidėjo nuo mažiau negu 5 proc. pasaulio BVP 1980 m. iki daugiau kaip 15 proc. 10-ojo dešimtmečio pabaigoje. Tačiau ne visos tiesioginės užsienio investicijos yra susijusios su užsakomosiomis paslaugomis.

3.2.3 Daugeliui paslaugų sektoriaus sričių didelės įtakos turi globalizuotos gamybos sistemos, kurios kartu su veiksmingomis informacijos ir ryšių technologijomis (IRT) sudaro sąlygas užsakomosioms paslaugoms arba, kitais žodžiais tariant, „vertikaliai specializacijai“ vystyti.

3.2.4 Gamybos procesų internacionalizavimas regionų arba pasaulio lygiu lemia didėjančią pramonės sektorių ir pramonės įmonių tarpusavio prekybą. Šalies eksportas bet kurioje pramonės srityje vis dažniau priklauso nuo tarpinių produktų, kuriuos gamina tos pačios pramonės įmonės arba tarptautinės bendrovės pavaldžioji įmonė, importo.

3.3 Įvairių produktų gamybos etapų apžvalga

3.3.1 Pagal JT makroekonomikos kategorijų klasifikatorių produktus galima skirstyti pagal jų galutinę vartojimo paskirtį (pvz., tarpiniai produktai, plataus vartojimo produktai arba gamybos priemonės).

3.3.2 1992-2003 m. tarpinių produktų importo dalis išaugo nuo 52,9 proc. iki 54,1 proc. ir gamybos priemonių — nuo 14,9 proc. iki 16,6 proc. Plataus vartojimo prekių dalis šiek tiek sumažėjo. Tarpinių prekių srityje įvyko reikšmingas postūmis

dalių ir sudedamųjų dalių kategorijos link, ypač IRT ir automobilių pramonėje.

3.3.3 Regionų lygiu tendencijos taip pat labai skyrėsi. Tuo metu, kai tarpinių prekių importo dalis 15 Europos Sąjungos valstybių narių, Japonijoje ir JAV mažėjo, ji padidėjo Kinijoje, Pietryčių Azijoje ir naujosiose ES valstybėse narėse (10 Europos Sąjungos valstybių narių).

3.4 Tai nėra taikoma 15 Europos Sąjungos valstybių narių prekybai ir prekybos tendencijoms. Tačiau būtina pažymėti, kad būtent jos sudaro didžiąją dalį — nuo dviejų trečdalių iki 80 proc. — atskirų ES valstybių narių prekybos. Esant tokioms sąlygoms, užsakomųjų paslaugų matas yra išimtinai tarpinių prekių išorės prekybos srautai, o tai neatitinka įprasto užsakomųjų paslaugų apibrėžimo ir tam tikru požiūriu iš dalies sutampa su vadinamuoju „įmonių perkėlimu“. Norint šias dvi veiklos sritis atskirti, būtų galima vartoti „užsienyje užsakomųjų paslaugų“ apibrėžtį.

4. Paslaugų užsakymo užsienyje didėjimo priežastys

4.1 Esama daug įvairių priežasčių, kodėl įmonės nusprendžia perkelti gamybą arba jos dalį į užsienį. Šiuo metu pagrindinė priežastis yra mažesnės darbo sąnaudos. Tačiau svarbų vaidmenį atlieka ir tokie veiksniai kaip mažesnė žaliavų kaina arba nedidelis atstumas iki augančių rinkų. Neigiamą poveikį tokiam sprendimui gali turėti nedidelis produktyvumas, nestabilios teisinės sistemos, infrastruktūros trūkumai, prekybai nepalankios sąlygos (pvz., muitai, normos) ir nepakankama kontrolė arba nepakankami veiksmai susidariusiai padėčiai ištaisyti.

4.2 Gamybos pajėgumų perkėlimas arba produktų, kuriuos įmonė anksčiau gamino pati, užsakymas nėra naujas reiškinys. Vietinės darbo jėgos pakeitimas darbo jėga užsienyje daugelį metų buvo įprastas reiškinys visose išsivysčiusiose pramonės šalyse. Užsakomosios paslaugos iš esmės atitinka darbo pasidalijimo ir įmonių konkurencingumo išsaugojimo mažinant sąnaudas principą, specializuojantis toje srityje, kurioje įmonės našumas yra didžiausias. Nauja yra tai, kad informacijos ir ryšių technologijų (IRT) plėtra pastaraisiais metais suteikė galimybę užsakyti naujų kategorijų paslaugas ir prekių gamybą. IT ir pigus ryšys sudarė sąlygas įmonėms užsakyti daugelį paslaugų, kurios gali būti perduodamos (atgaminamos) skaitmenine forma, pvz., IT pagalba, netiesioginio aptarnavimo operacijos (angl. *back office*), skambučių centrų, programavimo paslaugos ir kai kurios mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros funkcijos.

4.2.1 Panašiai IRT paskatino ir tolesnį užsakomųjų paslaugų vystymąsi produktų gamybos srityje, kadangi tarpinius produktus dabar nesunku užsakyti iš įvairių tiekėjų. Reikiamu laiku tiekiamos produkcijos gamybos metodai labai priklauso nuo IRT, kad vienu metu mažesniais ar didesniais atstumais būtų galima koordinuoti įvairių gamintojų atskirų dalių ir sudedamųjų dalių gamybą ir tiekimą.

4.3 Veikla, kuri gali būti laikoma užsakomosiomis paslaugomis, paprastai gali būti perkelta į užsienį. Gamybos perkėlimas gali tapti tam tikra užduočių organizacijoje perdavimo į užsienį arba nepriklausomam tiekėjui forma.

Kaip pirmiau minėta, tai nėra visiškai naujas reiškinys, tačiau sparti IRT plėtra ir sumažėjusi ryšių kaina sudarė sąlygas prekiauti daugeliu naujų paslaugų abipus sienos. Tokios užduotys, pvz., techniniai brėžiniai architektūroje, rentgeno nuotraukų aprašymas arba tam tikros teisinės paslaugos, gali būti atliekamos užsienyje. Taigi IRT vystymasis leido išplėsti tarptautinę prekybą, mažinti operacijų savikainą ir prekiauti visiškai naujomis paslaugomis. Tai primena tarptautinės konteinerių sistemos, kuri buvo pradėta naudoti 6-ajame dešimtmetyje, įtaką, kuri taip pat lėmė staigų tarptautinės prekybos pakilimą^(?).

4.4 Šioje nuomonėje daugiausia dėmesio skiriama užsienyje užsakomoms paslaugoms. Tačiau bendrojoje politinėje diskusijoje šis klausimas dažnai painiojamas su TUI. Pavyzdžiui, pasitaiko atvejų, kai užsakomosiomis paslaugomis/įmonių perkėlimu yra laikomi tam tikri veiksmai, kurie iš tikrųjų yra tik įmonių plėtros, persikeliant dirbti į vietos rinkas, dalis. Siekiant nustatyti, ar tam tikras gamybos pajėgumų perkėlimas laikytinas įmonių perkėlimu, reikėtų apibrėžti, kokiai rinkai bus dirbama. Verslo plėtra į užsienį siekiant vienintelio tikslo — dirbti užsienio rinkoms (vertikalios TUI) nebūtinai — net ir trumpalaikėje perspektyvoje — turi neigiamos įtakos užimtumui šalyje, kurioje įmonė įsteigta. Priešingai, ji gali turėti teigiamos įtakos pagrindinės įmonės pelningumui ir užimtumui.

4.5 Tačiau, žinoma, ne tik mažesnės darbo sąnaudos (nedidelis darbo užmokestis ir (arba) mažesnis socialinis saugumas) ir poreikis būti arčiau rinkų verčia įmones perkelti gamybą. Tai gali lemti mažesnės sąnaudos dėl, pvz., ne tokio griežto aplinkos apsaugos srities reglamentavimo arba mokesčių lengvatos. Įdomus pastarojo meto įmonių perkėlimo pavyzdys yra Europos cemento pramonė. Dėl labai išaugusių energijos kainų Europoje — iš dalies dėl ES prekybos išmetamųjų teršalų leidimais sistemos ir tiesioginio įmonių išmetamo anglies dvideginio dujų ribojimo — kai kurie Europos cemento gamintojai klinkerio gamybą perkėlė į Kiniją.

4.6 Pagaliau kita būtina paslaugų užsakymo užsienyje sąlyga yra išlaidų požiūriu veiksminga ir efektyvi transporto sistema.

5. Prekių gamybos užsakomosios paslaugos

5.1 Užsakomąsias paslaugas, studijoje apibrėžiamas kaip gamybos užsakymai išorės tiekėjams arba specialiai ne ES šalyse įsteigtiems padaliniais, lemia šie veiksniai:

(?) Vežimas konteineriais yra intermodalinė generalinių krovinių ir į atskiras dalis išskirstomų produktų vežimo ISO standartus atitinkančiais konteineriais sistema. Prekės juose įvairiomis transporto priemonėmis (konteineriniais laivais, sunkvežimiais, geležinkelio ir lėktuvais) gali būti lengvai pervežamos iš vienos vietos į kitą. Vežimas konteineriais laikomas svarbiausia logistikos naujove, XX a. sukėlusia perversmą krovinių vežimo valdymo srityje ir drastiškai sumažinusią vežimo sąnaudas.

— Pasaulio prekybos srautus vis dažniau lemia gamybos struktūrų internacionalizavimas ir didėjantys pasauliniai TUI srautai.

— Didėja tarpiniams produktams (ypač dalims ir sudedamosioms dalims) ir gamybos priemonėms tenkanti pasaulinio importo dalis. Tai lemia prekybos tarp pramonės sektorių ir įmonių didėjimą.

— Labai išaugo vienas kitą papildantys dviejų kryptų prekybos srautai tarp išsivysčiusių pramonės šalių ir besivystančių arba sparčiai augančios ekonomikos šalių. Mažėjant tarpinių produktų importo daliai 15 Europos Sąjungos valstybių narių, JAV ir Japonijoje, mažiau išsivysčiusių regioninių partnerių — didėjo.

— Tam tikrų gamybos etapų užsakomosios paslaugos yra s IRT ir automobilių pramonės, turinčios visame pasaulyje veikiančių įmonių, ypatumas.

6. Užsakomųjų paslaugų rinka

6.1 Pasaulinė prekyba paslaugomis nuo 10-ojo dešimtmečio vidurio sparčiai augo neatsilikdama nuo prekybos prekėmis ir gerokai viršijo BVP augimą. Prekyba paslaugomis nuo 3,8 proc. BVP 1992 m. padidėjo iki 5,7 proc. 2003 m.

6.2 Tuo metu, kai augimas transporto ir turizmo kategorijose pasiekė BVP augimo lygį, augimas „kitų paslaugų“ kategorijoje, apimančioje su verslu susijusias paslaugas, buvo gerokai didesnis. Tarp šių paslaugų ypač sparčiai augo finansų, kompiuterių ir informacinių paslaugų srityse.

6.3 Grynosios vertės požiūriu (eksportas atėmus importą), užsakomosios paslaugos buvo naudingos JAV, 15 Europos Sąjungos valstybių narių ir Indijai; Indijos gaunama nauda buvo palyginti didžiausia.

7. ES ekonomikos pranašumai ir trūkumai

7.1 ES nuo 1990 m. sėkmingai išsaugojo lyderės poziciją pasaulinės prekybos srityje, tiek prekių, tiek ir paslaugų sektoriuje. Iš dalies tokią padėtį lėmė tai, kad vijimosi proceso investicijoms imlaus tarpsnio metu dešimtojo dešimtmečio pradžioje pirmenybė buvo teikiama kapitalui imliams prekes gaminančioms pramonės šakoms, kuriose ES pozicija yra palyginti tvirta. ES pirmąja daugelyje vidutinių technologijų ir kapitalui imlių prekių gamybos sričių, o ypač pasaulinėje automobilių gamyboje, farmacijos pramonėje, specialios įrangos gamybos bei finansų ir verslo paslaugų srityse.

7.1.1 1992-2003 m. ES išorės prekybos pelnas išaugo nuo 0,5 proc. iki 1,5 proc. BVP ir labai prisidėjo prie bendro BVP augimo.

7.1.2 Svarbiausias ES ekonomikos pranašumas neabejotinai yra jos vidaus rinka. Tai ne tik stabili teisinė sistema, bet ir atitinkamai didelė vidaus rinka. Įvykus plėtrai dalis paslaugų buvo užsakyta naujosiose valstybėse narėse.

7.1.3 Tyrimas rodo, kad užsienyje užsakomoms paslaugoms kai kuriose gamybos srityse, pavyzdžiui, automobilių pramonėje, būdingas orientavimasis į tam tikrus regionus (ES 15 orientuojasi į naujasias valstybes nares, JAV — į Meksiką ir Braziliją, Japonija — į Pietryčių Aziją ir Kiniją). Tai pirmiausia lemia su atstumu susijusios sąnaudos (pvz., transporto). Žinoma, naujųjų technologijų ir paslaugų srityje šios sąnaudos ne tokios svarbios.

7.2 Tačiau tyrime kartu pabrėžiama keletas rūpestį keliančių klausimų, geografiniu požiūriu, didėjantis bendras ES prekybos su Azija deficitas, o technologiniu — ir ES IRT sektoriaus atsikimimas. Ypač reikia atkreipti dėmesį į tai, kad tam tikros besivystančios šalys siekia kuo skubiau tapti vertės grandinės lyderėmis, todėl daug lėšų skiria investicijoms į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą bei švietimą.

7.2.1 Pasaulinėje prekyboje Aziją iki šiol lydėjo sėkmė dažniausia tose produktų srityse, pvz., IRT, kurios, Europos požiūriu, buvo palyginti mažiau svarbios už automobilių, vaistų arba chemijos sritis. Per pastaruosius 15 metų daugelis Azijos šalių specializavosi IRT produktų eksporto srityje⁽³⁾. Tikimasi, kad ateityje besivystydamos šios šalys atsigręš ir į tas pramonės šakas, kuriose iki šiol dominavo ES (kaip rodo tekstilės pramonės pavyzdys).

7.2.2 Prekybos struktūrų požiūriu ES ir Kinija viena kitą labai papildoma: ES specializuojasi vidutinių technologijų ir gamybos priemonių srityje, o Kinija — žemųjų technologijų, darbui imlių ir su IRT susijusių produktų srityje. Šis papildomumo modelis tiesiogiai sukuria palankias sąlygas ES prekybos tendencijoms vystytis; daugelis ES valstybių narių šiuo metu gerokai sustiprina savo kainodaros galią augančių rinkų, pvz. Kinijos, atžvilgiu. Šie rezultatai rodo, kad didelėse augančios ekonomikos šalyje vykstantys vėjimosi procesai gali būti abipusiai naudingi, pajamos vienam gyventojui stipriai išaugs tiek išsivysčiusiose, tiek ir besivystančiose šalyse.

⁽³⁾ Pigos gamybos vietas, kuriose dažnai apdorojami ir brangūs aukštųjų technologijų produktai bei naudojama JAV arba Europos gamybinė, prekybinė ir mokslinė patirtis, lėmė, kad produktai, pvz., kompiuteriai arba mobilieji telefonai pateikiami į rinką prienamomis kainomis, taigi, juos įsigyti gali platus vartotojų sluoksniai.

7.2.3 Užsakomosios paslaugos, kurias teikia Indija, šiuo metu makroekonominio požiūriu (dar) nėra labai svarbios.

7.3 ES susiduria su šiais vidutinės ir ilgalaikės trukmės išorės prekybos sunkumais:

7.3.1 Sėkmingas ES vystymasis 10-ajame dešimtmetyje buvo daugiausia pradinio, investicijoms imlaus pasaulinės prekybos liberalizavimo etapo, kuris negali tęstis ilgą laiką, rezultatas.

7.3.2 ES atsilieka daugelyje aukštųjų technologijų sričių, pirmiausia IRT.

7.3.3 Azija tampa potencialia konkurente kai kuriose svarbiausiose ES ekonomikos šakose. Kinijos gamintojai, gaminantys nedidelę savikaina, greičiausiai dominuos daugelyje technologijoms mažiau imlių pramonės sričių. Ši įtaka ES pramonei bus jaučiama labiau negu JAV arba Japonijai.

8. Užsienyje užsakomų paslaugų pranašumai ir trūkumai

8.1 Dėl užsienyje užsakomų paslaugų auga prekyba naujų rūšių paslaugomis ir naujuose sektoriuose. Teoriškai ir iš empirinių tyrimų žinoma, kad prekyba kuria gerovę. Todėl galima daryti prielaidą, kad užsienyje užsakomos paslaugos didina gerovę pasaulyje. Tai, kad tam tikrų įmonių perkėlimo sąnaudų pranašumas lemia ne toks griežtas visuotinio poveikio aplinkai reglamentavimas, yra, žinoma, trūkumas. Tačiau jei aplinka nėra teršiama, galima teigti, kad įmonių perkėlimas didina ekonominę gerovę. Tačiau akivaizdu ir tai, kad prekybos teikiama nauda dažnai ne visiems vienoda, todėl kyla klausimas, kam Europoje vis dažnesnis įmonių perkėlimas yra naudingas, o kam ne.

8.1.1 Žinoma, įmonės sprendimas užsakyti atlikti tam tikrą užduotį gali pasirodyti netinkamas. Tai gali lemti daugybę priežasčių. Vartotojai gali būti nepatenkinti, jei juos aptarnauja skambučių valdymo centrai, įsikūrę užsienyje, įmonės gali negauti nustatytu laiku ir reikiamos kokybės tarpinių produktų, gali kilti kultūrinio pobūdžio nesusipratimų tarp įmonių ir klientų arba abipus valstybių sienos arba konfidenciali informacija gali nutekėti konkurentams.

8.1.2 Tačiau pirmiausia būtina daryti prielaidą, kad įmonės (arba vyriausybės) sprendimas vystyti gamybą arba atlikti tam tikrą užduotį užsienyje buvo sėkmingas. Kas šiuo atveju gauna naudą ir kas patiria nuostolius?

8.2 Naudos gavėjai

8.2.1 Europos įmonės, užsakančios paslaugas ir perkeliančios gamybą į užsienį

Tai leidžia joms dėl mažesnių darbo sąnaudų potencialiai sutaupti daug lėšų. Laikui bėgant šios įmonės galės pasinaudoti nauju kvalifikuotų darbuotojų potencialu tiek tiesiogiai per savo užsienio padalinius, tiek ir netiesiogiai pirkdamos paslaugas užsienyje iš vietos tiekėjų. Be to, įmonėms, įsikūrusioms Europos valstybėse, kuriose darbo rinka yra tinkamai reguliuojama, geografinės padėties pakeitimas dažnai leidžia lanksčiau reguliuoti darbo jėgos lygį. Gamybos padalinio įkūrimas užsienyje taip pat gali būti naudingas pradėdant veiklą naujose rinkose. Tokie vietiniai gamybos padaliniai leidžia Europos įmonėms teikti prekes ir paslaugas kainomis, kurias jos gali parduoti ir mažo darbo užmokesčio šalyse.

8.2.2 Europos valstybės, tiekiančios užsienyje pagamintus produktus ir teikiančios užsienyje sukurtas paslaugas arba užsienyje užsakytus produktus ir paslaugas

2004 m. ir 2007 m. į ES įstojus 12 naujų valstybių narių, šiuo metu ES yra keletas didelių tiekėjų, kurie gamina ir užsako produktus ir paslaugas užsienyje. Tačiau į užsienį perkeliama gamyba taip pat buvo labai naudinga ir kai kurioms senosioms ES valstybėms narėms, pirmiausia Airijai, kaip valstybei, į kurią perkeliama gamyba. Valstybės šiuo atveju gauna tiesioginę naudą. Trumpalaikė nauda — naujos darbo vietos ir pritrauktos investicijos, o ilgalaikiu laikotarpiu — gaunama nauda iš technologijų ir kvalifikacijos perdavimo vietos darbuotojams, kuris yra susijęs su įmonių sprendimais gaminti užsienyje arba užsakyti produktus ir paslaugas užsienyje.

8.2.3 Užsienyje pagamintų arba užsakytų prekių ir paslaugų vartotojai

Galutiniams užsienyje pagamintų produktų ir paslaugų vartotojams naudingos žemesnės prekių ir paslaugų kainos. Pavyzdžiui, nuo 10 iki 30 proc. sumažėjusių puslaidininkių ir atminties lustų gamybos kainą 10-ajame dešimtmetyje lėmė IT techninės įrangos pramonės gamybos globalizacija. Vartotojams yra labai naudingos ilgesnės darbo valandos daugelyje paslaugų sektorių, pvz., galimybė paskambinti į įmonės skambučių valdymo centrą, įsikūrusį Bangalore po 17 val. Grinvičo (Vidurio Europos) laiku. Kainų mažėjimas, atsižvelgiant į įmonių perkėlimo ir užsakovų paslaugų apimtį, mažina infliaciją ir didina perkamąją galią.

8.3 Patiriantys nuostolius

8.3.1 Dėl įmonių perkėlimo ir užsienyje užsakomų paslaugų darbo vietas prarandantys Europos darbuotojai

Darbuotojų, kurie dėl įmonių perkėlimo praranda darbo vietas, patiriamas nuostolis yra akivaizdus ir tiesioginis. Didelius nuostolius patiria nedidelė sutelkta žmonių grupė, palyginti su dauguma, kuriai įmonių perkėlimas ir užsienyje užsakomos paslaugos apskritai, o ne pavieniui (išskyrus pačią įmonę) yra naudingos. Ši asimetrija tarp naudos gavėjų ir pralaimėtojų leidžia politinę įmonių perkėlimo ekonomiką prilyginti daugeliui kitų diskusijų apie laisvąją prekybą ir importo konkurenciją. Komisijai primygtinai paraginus, Taryba įsteigė Europos prisitaikymo prie globalizacijos padarinių fondą, kurio ištekliais — nors ir ribotais — ES gali šiai grupei padėti.

8.3.2 Europos įmonės, nesugebančios pasinaudoti gamybos perkėlimo arba užsienyje užsakomų paslaugų srities geriausia patirtimi

Pagrindinė problema, su kuria šiuo metu susiduria Europa, yra lėtas našumo augimas. Spartėjant globalizacijai, vis daugiau pramonės įmonių gamybos perkėlimo ir užsienyje užsakomų paslaugų strategijos tampa konkurencine būtinybe. Įmonės, nesugebančios restruktūrizuoti savo veiklos perkeliant gamybos dalį ar perkant tarpinius produktus arba paslaugas užsienyje, praranda konkurencinį pranašumą sėkmingai šią patirtį ES ir už jos ribų panaudojančių konkurentų atžvilgiu. Tai reiškia lėtesnį augimą, kuris gali lemti rinkos praradimą arba visišką gamybos perkėlimą už savo kilmės šalies ribų — abiem atvejais prarandant daugiau darbo vietų negu būtų prarasta, jei gamyba būtų perkelta ir užsienyje būtų užsakomos paslaugos ankstesniuoju etapu.

9. Būtinai veiksmai ir rekomendacijos

9.1 Komitetas priėmė ne vieną nuomonę dėl pasaulio prekybos ir globalizacijos (*), o pastaruoju metu nuomonę dėl *Globalizacijos iššūkių ES ir jos teikiamų galimybių* (REX/228 — pranešėjas H. Malosse). Šioje nuomonėje Komitetas *inter alia* pritaria bendrai globalizacijos strategijai, teisinės valstybės principams pasauliniu mastu, suderintam ir atsakingam prekybos atvėrimui, spartesnei integracijai ir globalizacijai „žmogaus veidu“.

9.1.1 Atsižvelgiant į tai, kad tokia prekybos tarpiniais produktais raida naudinga ES, būtina, kad ji teigiamai vertintų ir aktyviai remtų pasaulinę prekybą ir imtųsi aktyvios globalizacijos strategijos. Tačiau daugiausia dėmesio turėtų būti skirta tam, kad jos pranašumai būtų naudingi visiems ir politinėms diskusijoms. ES turėtų veikti siekdama užtikrinti sąžiningas sąlygas ir (ekonominiu, socialiniu ir aplinkos apsaugos požiūriu) darnų pasaulio prekybos vystymąsi.

(*) — REX/182 — *Socialinis globalizacijos aspektas*, 2005 m. kovo mėn.
 — REX/198 — *EESRK požiūris į rengiamą 6-ąją PPO ministrų konferenciją*, 2005 m. spalio mėn.
 — SOC/232 — *Darbinės veiklos kokybė, našumas ir užimtumas globalizacijos ir demografinių problemų fone*, 2006 m. rugsėjo mėn.
 — REX/228 — *Globalizacijos iššūkiai ES ir jos teikiamos galimybės*, 2007 m. gegužės mėn.

9.1.2 ES prekybos politika turėtų būti labiau siekiama gerinti socialinius ir aplinkos apsaugos standartus visame pasaulyje ir siekti politinio požiūrio, kuris leistų tinkamai derinti solidarumą ir savo interesus ir būtų naudingas visiems. Būtina ir toliau mažinti prekybos netarifines kliūtis, ypač kai diskriminuojamos Europos įmonės. Komitetas pabrėžia būtinybę geriau apsaugoti intelektines užsienyje užsakomų paslaugų nuosavybės teises.

9.1.3 Dėl šiuo metu vykstančių diskusijų dėl klimato kaitos, šiltnamio efektą sukeliančių dujų ir darnaus vystymosi vis dažniau teks iš naujo įvertinti daugelį globalizacijos aspektų, taip pat ir prekybą. Besivystančioms šalims jau dabar reikia didesnės pagalbos arba „gebėjimų ugdymo“ naudojant švaresnes technologijas. Daugiau dėmesio bus skirta švaresnių, energijos požiūriu tausesnių transporto priemonių naudojimui, visų pirma, jei tikslinga, jūros transportui. Aplinkos srities svarstymai bus svarbesni priimančioms sprendimus dėl būsimų gamyklų vietų ir vėlesnio prekių platinimo. Todėl Komitetas prašo Komisijos — jei ji to dar nedarė — atskirai ištirti su prekyba susijusius platesnės diskusijos dėl klimato kaitos aspektus.

9.2 ES pirmiausiai turėtų tinkamai įvertinti savo pranašumus ir juos stiprinti. Pirmiau minėtuose vidutinių technologijų sektoriuose įgyvendinama daugelis inovacijų. Be to, būtinos tiek materialios, tiek ir nematerialios investicijos į naujas sritis. Kai kurios šių galimybių apibūdinamos Septintojoje bendrojoje programoje (2007-2012 m.). Būtina ir toliau aktyviai veikti šia kryptimi (3).

9.3 Atsižvelgiant į spartų užsienyje užsakomų paslaugų srities vystymąsi, būtina atlikti daugiau ir įvairesnių tyrimų (pagal sektorius, regionus), pirmiausia todėl, kad šioje nuomoneje minimi tyrimai pateikia tik labai bendro pobūdžio informaciją, neatsižvelgiant į naujausius pokyčius.

9.3.1 Pastarieji ES plėtros etapai atvėrė naujas galimybes užsakyti paslaugas naujose valstybėse narėse, o tai reikalauja labai kruopščios analizės, kadangi ir naudos gavėjai, ir patiriantys nuostolius priklauso ES. Jei manome, kad naujose ir būsimose valstybėse narėse užsakomos paslaugos yra teigiamas indėlis į sanglaudos strategiją, logiška būtų išnagrinėti būsimą ES finansinių priemonių kryptį.

9.3.2 Taip pat nėra atlikta jokių išsamių tyrimų užsakomųjų paslaugų įtakos užimtumo ir įgūdžių formavimo srityje.

9.3.3 Komitetas rekomenduoja Komisijai atlikti tyrimus, kuriuose būtų nagrinėjami galimi scenarijai atsižvelgiant į trumpalaikę ir vidutinę trukmės perspektyvą, ir įtraukti į šį procesą atitinkamus suinteresuotuosius subjektus. Įvertinus verslo sprendimus priimančių asmenų apklausas susidaro iš dalies kitoks, negu prekybos statistikos pateikiamas vaizdas.

9.3.4 Tokie tyrimai galėtų būti sektoriaus tyrimų, įgyvendinant naująją pramonės politiką, dalis. Jie taip pat galėtų būti diskusijų vykdančią socialinį dialogą pagrindas ir leistų užtikrinti papildomas priemones pokyčiams numatyti ir į juos

reaguoti. (Šiuo klausimu žr. įvairias Pramonės permaitinimo konsultacinės komisijos arba EESRK nuomones).

9.4 Svarbiausi atsakymai į iššūkius, kuriuos Europai kelia pasaulinės prekybos integracija ir vis dažniau perkeliama Europos pramonės įmonės, pateikiami Lisabonos strategijoje. Esant tokioms sąlygoms, CCMI pabrėžia, kad, siekdama prisitaikyti ir išlaikyti konkurencingumą vykstant globalizacijai, Europos Sąjunga turėtų spręsti šiuos labai svarbius klausimus:

- vidaus rinkos sukūrimas ir stiprinimas,
- inovacijų skatinimas,
- užimtumo didinimas.

9.4.1 Tolesnis vidaus rinkos vystymas ir plėtra gerinant laisvą prekių, paslaugų, asmenų ir kapitalo judėjimą labai prisidėtų stiprinant konkurenciją, skatinančią spartesnę verslo, inovacijų diegimą ir ekonomikos augimą.

9.4.2 Vidaus rinka bus visiškai sukurta tik tada, kai į nacionalinę teisę bus tinkamai ir iki galo perkelti ir pradės galioti visi teisės aktai. Komisija ir Taryba turėtų užtikrinti, kad valstybės narės nedelsdamos vykdytų šį procesą.

9.4.3 Kad Europos Sąjunga galėtų konkuruoti pasaulio rinkoje, itin svarbu plėtoti technologijas ir sudaryti palankias sąlygas inovacijoms diegti. Tai padėtų kurti daugiau aukštos kvalifikacijos darbo vietų ir didintų ES patrauklumą verslui ir investicijoms.

9.4.4 Skatinant inovacijas turėtų būti supaprastinta ir išlaidų efektyvumo požiūriu persvarstyta patentavimo tvarka. Šiuo metu patentavimas, užtikrinantis išradimų apsaugą ES lygiu, yra daug brangesnis ir sudėtingesnis negu JAV. Turi būti pradėtas naudoti išlaidų požiūriu efektyvus Bendrijos patentas.

9.4.5 Būtina sutelkti pastangas ir koordinuoti veiksmus, kad kuo greičiau būtų pasiektas Lisabonos strategijoje numatytas tikslas 3 proc. BVP skirti nacionaliniams moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai. 2007 m. birželio 11 d. Komisijos paskelbti svarbiausi mokslo, technologijų ir inovacijų diegimo duomenys rodo, kad 85 proc. atvejų šio tikslo nepavyksta pasiekti dėl įmonių nedidelių investicijų. Tačiau galima pasiekti aukšto lygio MTTP, jei dideli privatus sektorius įsipareigojimai bus remiami nemažomis viešosiomis investicijomis. Taigi, ES viešasis sektorius (valstybės narės) turi ir toliau investuoti į MTTP, kad privataus ūkio veikla MTTP srityje galėtų vystytis toliau. Be to, vyriausybės turėtų pradėti taikyti novatorišką finansavimo politiką, skatinančią investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

9.4.6 Informacijos ir ryšių technologijų srities investicijos didintų valdymo veiksmingumą ir pagreitintų ryšį tarp Europos vartotojų ir rinkų. Prioritetu turėtų tapti visaapimančio plačiajuosčio interneto tinklo vystymas.

(3) Žr. šiuo klausimu EESRK nuomonę INT/269 — 7-oji MTTP pagrindų programa, 2005 m. gruodžio mėn.

9.5 Šiame procese itin svarbus vaidmuo tenka užimtumo politikai. Vieną vertus, reikia sudaryti naujas užimtumo galimybes tiems, kurie neteko darbo dėl paslaugų užsakymo užsienyje, o, antra vertus, tai padėtų išlaikyti darbuotojų įgūdžių ir prisitaikomumo standartus. Darbuotojams, praradusiems darbo vietas dėl įmonių perkėlimo, vis sunkiau rasti naują darbą. Vos prieš keletą metų darbuotojų buvo įmanoma rasti per tris ar keturis mėnesius. Dabar tai gali trukti keletą metų, kadangi darbui imli gamyba vis dažniau perkeliama kitur ir tam nėra jokios tinkamos alternatyvos. Lankstūs, išsilavinę ir motyvuoti darbuotojai yra Europos ekonominio konkurencingumo pagrindas.

9.5.1 Atsižvelgdamas į tai, Komitetas norėtų pabrėžti Wim Kok pranešimo išvada⁽⁶⁾ dėl:

- darbuotojų ir įmonių prisitaikomumo didinimo, sustiprinančio jų galimybes numatyti pokyčius;
- dalyvavimo darbo rinkoje didinimo;
- didesnių ir veiksmingesnių investicijų į žmogiškąjį kapitalą.

9.5.2 Pasaulyje, kuriame vyksta spartūs pokyčiai, technologijos atsiranda ir greitai pasensta. Europos vyriausybės turėtų užtikrinti, kad jų piliečiams būtų sudarytos sąlygos prisitaikyti prie šios aplinkos, užtikrinamos visiems vienodas galimybes. Reikalingos šiuolaikiškos socialinės ir darbo rinkos politikos

priemonės, skatinant galimybes apskritai ir įsidarbinimo galimybes, bei veiksmai, gerinantys prisitaikymo ir persiorientavimo gebėjimus bei geografinį judumą. Sprendžiant šį uždavinį būtina, kad valstybės narės kurtų ir įgyvendintų nacionalines švietimo ir profesinio mokymo politikos priemones, leidžiančias prisitaikyti prie konkurencinės kovos lemiamų pokyčių, ir investuoti į savo piliečių švietimą ir mokymąsi visą gyvenimą. Kaip pabrėžiama Lisabonos darbotvarkėje, tai turėtų apimti ir tokius naujus pagrindinius įgūdžius kaip IT, užsienio kalbų ir technologijų kultūros žinios bei verslumo ir socialiniai įgūdžiai.

9.6 Kartu su darbuotojų įgūdžiais svarbu, kad dėl paslaugų užsakymo užsienyje nebūtų dar daugiau prarandama gamybinės, prekybinės ar mokslinės patirties. Turi būti išsaugota aplinka, kuri lemia Europos patrauklumą moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai. Kad tai įvyktų, būtina persvarstyti universitetų (ypač techninių ir gamtos mokslų) vaidmenį ir jų europinio tinklo kūrimą bei bendradarbiavimą su pramonės įmonėmis.

9.7 Europos konkurencingumą visų pirma lems žiniomis grindžiama novatoriška ekonomika ir solidarumu pagrįstas socialinis modelis, užtikrinantis stiprią sanglaudą. Europa negali laimėti konkurencinės kovos esant žemiems socialiniams arba aplinkos standartams.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ 2003 m. lapkričio mėn. Užimtumo darbo grupės, vadovaujamos Wim Kok, pranešimas
Darbo grupė pradėjo veiklą 2003 m. balandžio mėn., o 2003 m. lapkričio 26 d. pateikė Komisijai pranešimą. Komisija ir Taryba pranešimo išvada įtraukė į Bendrą užimtumo ataskaitą, skirtą 2004 m. pavasario Europos Vadovų Tarybos susitikimui, kurioje patvirtino būtinybę valstybėms narėms, kaip siūloma darbo grupės gairėse, imtis ryžtingų veiksmų.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pacientų teisių

(2008/C 10/18)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2005 m. liepos 14 d. nusprendė parengti nuomonę dėl: *Pacientų teisių*.

Skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Lucien Bouis.

438-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 108 nariams balsavus už ir 2 susilaikius.

1. Pagrindimas ir rekomendacijos

1.1 Jau daugelį metų ES ir valstybės narės domisi asmenų, kurie naudojami sveikatos priežiūros paslaugomis, teisių klausimu. Jos priėmė atitinkamas chartijas ar didelį kiekį teisės aktų, leidžiančių įtvirtinti šias teises⁽¹⁾. Be abejonės, šios teisės priklauso nuo sveikatos sistemos kokybės ir sveikatos priežiūros organizavimo būdo. Tačiau šių teisių pripažinimas priklauso nuo medicinos specialistų ir pačių pacientų elgsenos; bei, todėl padėtį šioje srityje galima greitai pagerinti.

1.1.1 2002 m. *Active Citizenship Network* pasiūlė priimti Europos pacientų teisių chartiją. Šios teisės, paremtos Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija (35 straipsnis), yra labai svarbios ES piliečių santykiams su jų šalių sveikatos priežiūros sistemomis. Vis dėlto tyrimas, kurį atliko 14 ES valstybių narių piliečių organizacijos, parodė, kad šių teisių apsaugos lygis įvairiose šalyse labai skiriasi. Todėl kelia abejonių Europos Komisijos išpareigojimas remiantis solidarumo principu užtikrinti visiems ES piliečiams veiksmingą galimybę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis.

1.1.2 Šiuo metu stebima viešosios politikos raida, kai skatinama vis labai įtraukti piliečius įvairiose Europos šalyse plėtojant dalyvaujamosios demokratijos metodus, pvz. konsensuso konferencijos Danijoje, gyventojų žiuri, įsteigtos kelete Europos valstybių, generalinės asamblėjos ir pan. Taryba ir Europos Parlamentas remia tokias dalyvaujamasias iniciatyvas.

1.1.3 Atsižvelgiant į Europos pagrindinių teisių chartiją, Komisijos komunikatą dėl *Konsultacijos dėl Bendrijos veiksmų sveikatos paslaugų srityje*, 2006 m. birželio 1 d. ES sveikatos ministrų tarybos *Pareiškimą dėl ES sveikatos sistemų bendrų vertybių ir principų*, ETT sprendimus dėl laisvo pacientų judėjimo, Europos Parlamento pranešimą *dėl pacientų judėjimo ir sveikatos priežiūros plėtros ES*, taip pat į 2007 m. kovo 15 d. Europos Parlamento rezoliuciją, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) ragina Europos Komisiją imtis iniciatyvos, užtikrinan-

čios tokią sveikatos politiką, kuri gerbtų pacientų teises. Tam būtina:

- rinkti ir analizuoti palyginamuosius duomenis apie kiekvienoje ES valstybėje narėje galiojančius teisinius ir deontologinius išpareigojimus,
- suformuluoti tinkamiausia forma šiai sričiai taikytiną Bendrijos veikimo būdą,
- įvertinti, kaip numatyta, priimtų dokumentų ir patvirtintų priemonių taikymą,
- skleisti šio darbo rezultatus tarp atsakingų nacionalinių valdžios institucijų, įvairių socialinių ir profesinių bei suinteresuotųjų naudotojų grupių atstovų,
- įteisinti Europos pacientų teisių dieną.

1.1.4 EESRK ėmėsi nagrinėti pacientų teisių klausimą, norėdamas atkreipti Europos institucijų dėmesį į būtinybę gerbti šias teises, visų pirma atsižvelgiant į ES piliečių teisę laisvai judėti tarp 27 valstybių narių ir jų lygias galimybes naudotis aukšto lygio paslaugomis savo kilmės šalyje bei priimančioje šalyje, taip pat siekiant paskatinti įgyvendinti šias teises visose ES valstybėse narėse. Be to, šių teisių pakartotinis patvirtinimas reiškia, jog būtina keisti kasdienius medicinos specialistų, sveikatos priežiūros įstaigų ir pacientų tarpusavio santykius.

1.1.5 Sprendžiant šiuos klausimus dažnai susiduriama su etika, kai atsakant į juos, reikia atsižvelgti į atitinkamos šalies politinę ir socialinę sistemą. Tačiau nepaisant skirtingų sveikatos priežiūros sistemų ir įvairių diskusijų, visose Europos šalyse stebima panaši sveikatos priežiūros problematikos raida ir bendra bei neišvengiama tendencija įtvirtinti pacientų, besinaudojančių sveikatos priežiūros sistemos paslaugomis, teises.

1.2 Iš esmės, stebimi sveikatos poreikių ir gyventojų lūkesčių pokyčiai, be to kinta ir su sveikatos priežiūros sistema nesusijusi politika kuria siekiama vis labiau paisyti pavienių žmonių nuomones.

⁽¹⁾ Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija, Europos Taryba, L 2002 m. kovo 4 d.

1.3 Medicinos pažanga ir socialinės apsaugos sistemų sukūrimas lėmė epidemiologinės padėties pagerėjimą, kurį atspindi sumažėjęs trumpalaikio gydymo atvejų skaičius, tačiau lėtinųjų ligų skaičius auga. Šią tendenciją dar labiau stiprina visuomenės senėjimas. Kadangi lėtinėmis ligomis sergančių ligonių gydymas trunka ilgai, šie asmenys naudodamiesi sveikatos priežiūros sistemos paslaugomis įgyja žinių ir patirties, susijusių su jų liga.

1.4 Naujosios informacinės technologijos, visų pirma interneto plėtojimas, išplėtė pacientų žinias ir padidino jų galimybes keistis nuomonėmis su medicinos specialistais ir užduvinti jiems klausimus. Tam tikrų patologijų atvejais pacientai turi labai daug žinių apie savo ligą, į kurias reikia atsižvelgti. Jų žinios kartais net būna gilesnės nei kai kurių medicinos specialistų.

1.5 Apskritai, pacientai tikisi iš medicinos personalo ne tik grynai techninių medicininės paslaugos aspektų, bet jų lūkesčiai sietini ir su žmogiškaisiais bei bendražmogiškais aspektais.

1.6 Be to, pacientai, kurie ilgą laiką serga ir (arba) yra neįgalūs, turi naujų poreikių ir lūkesčių. Gydymo tikslas taip pat pakito: jau nebesiekama išgyti bet kokia kaina, priešingai, mokomasi gyventi su savo liga ar negalia, nuolat dedant pastangas įveikti skausmą.

Dėl minėtų aplinkybių patys pacientai tampa aktyvūs gydymo proceso dalyviai, jie turi naujų vilčių ir poreikių.

1.7 Tokie pacientų poreikių ir lūkesčių pokyčiai susiję su jų gydymu ir atitinka gilią visuomenės permainas, pagrįstas laisvo asmens apsisprendimo modelio skatinimu ir jo teisių įtvirtinimu.

1.8 Remiantis visais šiais veiksniais, galima padaryti išvadą, kad paternalistinis gydytojo ir paciento tarpusavio santykių modelis atgyveno, todėl būtina iš naujo apmąstyti, kokie turėtų būti paciento ir sistemos santykiai, įtvirtinti bei taikyti naujas paciento teises bei pareigas.

1.9 Šioje nuomonėje daugiausia nagrinėjamos pacientų, t. y. pagal Pasaulio sveikatos organizacijos apibrėžtį sveikų arba sergančių asmenų, kurie naudojami sveikatos priežiūros sistemos paslaugomis, teisės.

2. Prielaidos

2.1 Medicinos raida, žmonių sveikatos poreikiai ir lūkesčiai reikalauja į asmenį žiūrėti neatsietai nuo jo gyvenimo aplinkybių, t. y. domėtis ne tik pačiu individu, bet ir jo šeima, draugais ir bendradarbiais. *Gyventi su savo liga ar negalia* reiškia, kad būtina atsižvelgti į gyvenimo kokybės aspektą, o tam reikia ne tik medikų, bet įvairių specialistų pagalbos.

2.2 Nors gydytojui ir toliau tenka svarbiausias vaidmuo rūpinantis žmonėmis, tačiau ryšio tarp gydytojo ir paciento sąvoka turi būti integruota į sistemą, apimančią visus sveikatos priežiūros, medicinos ir socialinės rūpybos specialistus, veikimą.

2.2.1 Pacientas pasitiki medicinos specialistais, todėl gydytojas ir slaugos personalas turi jį atidžiai stebėti, kad galėtų atitinkamai derinti su juo pokalbį, gydymą ir paaiškinimus. Ši interaktyvus procesą sudaro paciento išklausa, pasikalbėjimas ir priežiūra. Tai sudaro sąlygas užmegzti reikiamus tvirtus savi-tarpio santykius, būtinus kovoti su liga.

2.2.2 Todėl medicina, sprendama šiuos klausimus, privalo iš pat pradžių parengti tikrą socialinę praktiką ir imtis ne tik būtinų, griežtų techninio pobūdžio veiksmų, bet ir tenkinti bendrus žmonių visapusiškos priežiūros reikalavimus, atsižvelgiant į kiekvieno individo poreikius.

2.2.2.1 Medicinos personalas ir socialiniai darbuotojai privalo būti savo pacientų konsultantai, tačiau kartu turi prisiimti ir atsakomybę. Kadangi jų pareiga yra pacientą gydyti, informuoti ir palaikyti, reikia parengti gydymo strategiją, paremtą paciento simptomų analize ir santykiu su juo. Medicinos specialistams keliamas teisėtas reikalavimas individualiai bendrauti su pacientu ir tokiu būdu sudaryti sąlygas pasiūlyti jam tiek techniniu, tiek psichologiniu požiūriu tinkamiausią gydymą.

2.2.3 Kaip pavyks rasti geriausią gydymą ir kaip bus įveikta liga, didžiąja dalimi priklausys nuo paciento ir medicinos specialistų santykio, tai didžiulis iššūkis tiek gydančiam personalui, tiek ir pacientui. Kartais reikia ir tarpinių sričių, norint atkreipti dėmesį į socialinius suvaržymus (profesija, finansiniai sunkumai, teisių pripažinimas ir pan.), taip pat emociniai ir šeimos klausimai. Esant šioms aplinkybėms, svarbiausias vaidmuo tenka šeimos nariams ir pacientų draugijoms.

2.3 Taigi galima apsvaistyti, kokią naudą galėtų duoti pacientų draugijų ir medikų draugijų susitikimai.

2.3.1 Kartais skundžiamasi, kad nutrūkus tradiciškai suvokiamam gydytojo ir paciento ryšiui, prarandamas pasitikėjimas. Tačiau ši permaina veikia rodo, kad pereinama nuo aklo pasitikėjimo prie pasitikėjimo, kuris atsiranda interaktyvaus asmens, jo aplinkos ir medicinos specialistų bendravimo metu.

3. Neatimamos teisės

3.1 Pacientų teisių įtvirtinimas yra žmogaus teisė ir juo siekiama ilgainiui užtikrinti jų autonomiją. Todėl tos teisės dažnai būna tarpusavyje susijusios. Europos pacientų teisių chartijoje įtvirtinta 14 teisių, kurioms EESRK pritaria.

3.2 Teisė į informaciją

3.2.1 Pacientų teisių įtvirtinimas yra žmogaus teisė ir juo siekiama ilgainiui užtikrinti jų autonomiją. Todėl tos teisės dažnai būna tarpusavyje susijusios. Europos pacientų teisių chartijoje, kurią 2002 m. parengė Active Citizenship Network, įtvirtinta 14 teisių, kurioms EESRK pritaria ir kurias pripažįsta.

3.2.1.1 Siekiant pagerinti gyventojų sveikatą didžiausia svarba tenka prevencijai. Todėl kuriant struktūras, turinčias atitinkamus tyrimų pajėgumus ir teikiančias tinkamas gydymo paslaugas, reikia tuo pat metu vystyti informavimo ir sąmoninumo ugdymo kampanijas.

3.2.2 Informavimas nėra savitiksliis, tai veikiau priemonė siekti tikslo, kad ligonis iš anksto turėdamas informaciją galėtų laisvai apsispręsti. Todėl informacijos perteikimo būdai yra taip pat svarbūs kaip ir pati informacija. Jie paremti įvairiais informacijos šaltiniais, tarp jų ir internetu bei draugijų pagalbos telefonais, kur pacientai bendrauja su daugeliu specialistų, ir kiekvienas jų turi atlikti savo konkretų vaidmenį. Žodinis informacijos perdavimas turi didžiausią reikšmę. Gydytojas privalo reguliariai tikrinti, ar pacientas gauna informaciją ir ar jis patenkintas.

3.2.3 Be to ir nepriklausomai nuo paties paciento, informavimo procese reikia taip pat atsižvelgti ir į jį supančius žmones, ypač jei pacientas yra vaikas arba vyresnio amžiaus, nuo kitų priklausantis žmogus. Akivaizdu, kad paciento aplinkos informavimo lygis priklauso nuo paciento būklės ir jo gebėjimo savarankiškai priimti sprendimus.

3.2.3.1 Kiekvieną pacientą reikia informuoti jo gimtąja kalba ir atsižvelgti į jo specifinius sutrikimus.

3.2.4 Gauti sutikimą galima tik iš anksto pateikus informaciją, o sutikimas prisiimti riziką turi būti pagrįstas. Paciento informavimas yra ir bus individualaus gydytojo-paciento ryšio rezultatas, kuriame svarbiausia yra paciento interesai ir gera savijauta.

3.2.5 Tokia galimybė gauti individualią informaciją yra neatšiejamas etapas, siekiant laipsniškai sumažinti pasitaikančią nelygybę, susijusią su sveikatos nusiskundimais, liga, gydymu, kartu pagerinti visų piliečių galimybes gauti sveikatos priežiūros sistemos paslaugas.

Duomenys apie paciento sveikatos būklę ir diagnostikos bei gydymo priemones, kartu apie jų rezultatus turėtų būti įrašyti į ligos istoriją. Galimybė susipažinti su ligos istorija — arba pačiam pacientui tiesiogiai arba tarpininkaujant jo pasirinktam gydytojui, priklausomai nuo jo pageidavimo — taip pat yra informavimo ir autonomijos dalis. Tačiau svarbu, kad suteikiant daugiau informacijos ir užtikrinant didesnę skaidrumą atitinkamomis teisinėmis taisyklėmis būtų užtikrinta, kad surinkti

duomenys apie paciento sveikatą nebūtų naudojami kitam nei numatyta tikslui. Reikia dėti visas pastangas kad ypač budriai būtų saugomi elektroninėje laikmenoje laikomi ir kartais į kitas šalis siunčiami duomenys.

3.2.6 Informaciją apie sveikatos apsaugą reikia būtinai tobulinti, kad ji būtų suprantamesnė ir skaidresnė. Pacientai, susidūrę su daugybe veikėjų, gali pasijusti labiau nepriklausomi arba priešingai — tapti visiškai priklausomi nuo juos gydančio gydytojo, nelygu, kiek jie turi žinių ir ką jie išmano apie sveikatos apsaugos sistemą. Atsiranda pavojus, kad naudotojai gali kelti nepagrįstus reikalavimus.

3.3 Teisė laisvai apsispręsti dėl sutikimo ligoniui iš anksto gavus informaciją

3.3.1 Šiuo atveju svarbu įtvirtinti paciento teisę dalyvauti priimant su juo susijusius sprendimus. Tai nereiškia, kad gydytojo atsakomybė perkeliama ligoniui, bet norima atkreipti dėmesį į jų tarpusavio bendravimą ir siekti jų bendradarbiavimo, turint bendrą tikslą — gydymą, kiekvienam iš jų paliekant jo užduotis kartu su visomis teisėmis ir atsakomybe.

3.3.1.1 Paciento, iš anksto gavusio informaciją, sutikimas automatiškai netaikytinas visoms būsimums medicininėms procedūroms. Todėl prieš atliekant rimtesnes medicininės intervencijas arba operacijas reikia gauti paciento sutikimą.

Paciento, kuris iš anksto supažindintas su informacija, sutikimas turi būti aiškus, t. y. jis turi būti objektyviai išsakytas. Gavęs atitinkamą informaciją, pacientas gali sutikti su jam siūlomu gydymo būdu arba jį atmesti.

Jei persodinami gyvo donoro organai, reikia ypač atkreipti dėmesį į galimus pavojus.

3.3.1.2 Kalbant apie naujų gydymo metodų išbandymą, turi būti taikomi tie patys principai kaip ir norint gauti ligonio sutikimą tiek gydymui, tiek ir tyrimams atlikti: svarbu, kad būtų gerbiama paciento laisvė ir principai būtų nukreipti į vieną tikslą — abipusę atsakomybę ir tarpusavio pasitikėjimą.

3.3.1.3 Atliekant klinikinius tyrimus tiek sveikiems, tiek ir kitiems asmenims, būtina speciali pedagogika. Ji turi tiksliai atitikti nustatytus kriterijus ir gali būti įgyvendinama tik, jei yra patvirtintas paciento noras bendradarbiauti, prie kurio pridedamas visiško suinteresuoto asmens sutikimo liudijimas.

3.3.1.4 Esant skubiems atvejams, galimos tam tikros išimtys, t. y. daroma prielaida, kad pacientas sutiktų ir tai patvirtins tik vėliau atgavęs sąmonę.

3.3.1.5 Pacientui turi būti suteikta galimybė paskirti asmenį, kuris jam galėtų atstovauti, jei jis vėliau nesugebėtų išsakyti savo norų.

3.3.1.6 Galima atsiklausti sergančių vaikų arba sąmonę atgavusių ar galinčių priimti sprendimus nepilnamečių pacientų dėl jų nereikšmingo gydymo, kadangi tokie veiksmai padeda nuo vaikystės mokyti sveikatingumo, be to, vėliau nedramatizuojamos tam tikros situacijos ir galima geriau bendrauti su jaunaisiais pacientais.

3.4 Teisė į orumą

3.4.1 Ši apibrėžtis apima teisę į privatumą, skausmo gydymą, teisę į orumo nežeminančią mirtį, kūno neliečiamumą ir nediskriminavimą.

3.4.1.1 Kiekvienas pilietis turi teisę į informacijos, susijusios su jo sveikatos būkle, diagnoze ir gydymu, slaptumą, taip pat turi būti gerbiamas jo privatumas atliekant tyrimus, vykstant konsultacijoms, gydymui bei atliekant chirurgines operacijas. Ši pagrindinė teisė numato, kad su pacientu reikia elgtis pagarbiai, jis neturi kęsti žeminančių medicinos darbuotojų pastabų ir poelgių.

3.4.1.2 Liga, negalia ir priklausomybė nuo kitų silpnina žmogų, ir kuo labiau jis jaučiasi bejėgis, tuo mažiau jis įstengia reikalauti, kad jam būtų rodoma bent minimali pagarba. Todėl medicinos specialistų uždavinys — būti dėmesingesniems, nes ligoniai dėl savo ligos ir (arba) negalios yra ypač pažeidžiami.

3.4.1.3 Gerbti žmogų reiškia skirti laiko konsultuoti pacientą, jį išklausti, kartu išaiškinti jam diagnozę ir gydymą — tai pasakytina tiek apie ambulatorinį, tiek apie stacionarinį gydymą. Šios laiko „investicijos“ padeda sustiprinti gydymo sąjungą ir laimėti laiko kitur. Neskubėti šiuo atveju reiškia būti rūpestingam.

3.4.1.4 Tai pirmiausia taikytina žmonėms, kuriems ir taip trūksta socialinio pripažinimo: vyresnio amžiaus, nepalankioje socialinėje padėtyje esantys, fizinę, psichologinę ar protinę negalią turintys žmonės ir pan.

3.4.1.5 Dar apdairiau reikia elgtis nepagydomų ligų atvejais arba esant labai sunkiam gydymui. Kad pagarba žmogui ir jo teisė numirti oriai būtų įgyvendinta, būtina visiems sudaryti galimybę pasinaudoti paliatyvine slauga, kuri skausmą daro pakečiamą ir garantuoja kiek geresnę gyvenimo kokybę, paciento teisė gerbti jo sprendimus turi būti garantuota iki jo gyvenimo pabaigos. Tam reikia numatyti, be kitų dalykų, patikėtinio paskyrimą, norint užtikrinti pacientui galimybę išsakyti savo valią.

3.4.1.6 Skausmo palengvinimas taikant veiksmingas priemones, galimybė pasinaudoti specializuotomis struktūromis, medicinos specialistų informavimas ir mokymas, kartu pacientų ir jų aplinkos informavimas, turi būti toliau gerinamas, nes tai reiškia pagarbą asmens teisei į medicinos pagalbą, skirtą skausmui malšinti.

3.4.1.7 Pagarba žmogui nesibaigia su jo mirtimi. Tai reiškia, kad kiekvieną kartą, kai pacientas miršta ligoninėje, tiek jo artimieji, tiek medicinos personalas, kuris rūpinosi juo iki jo gyve-

nimo pabaigos, gaus psichologinę pagalbą ir mirusiojo valia bus itin gerbiama.

3.5 Siekiant įgyvendinti visuomenės sveikatos iniciatyvas, būtina įteisinti kai kurias kitas atskiras teises; tam būtinas dabartinės sistemos, atsakas.

3.5.1 *Teisė visiems gauti medicinos priežiūros paslaugas* reiškia ne tik galimybę turėti teises ir socialinę apsaugą, bet ir tiesiogiai gauti visas paslaugas ir naudotis medicinos personalo paslaugomis nepatiriant diskriminacijos dėl asmens socialinės ir ekonominės padėties; kalbama ne apie sveikatos priežiūros paslaugų rinkos atvėrimą, bet apie kryptingą visuomenės sveikatos politiką, nors šios teisės konkretus įgyvendinimas įvairiose šalyse gerokai skiriasi priklausomai nuo atsakomybės pasidalijimo ir finansavimo būdų.

3.5.2 *Teisė į sveikatos priežiūros paslaugų kokybę*: kiekvienas žmogus, priklausomai nuo sveikatos būklės, turi teisę į optimalų gydymą, geriausias gydymo galimybes ir vaistus, atsižvelgiant į išlaidų ir naudos santykį (parama generinių vaistų gamybai). Teisė į sveikatos priežiūros paslaugų kokybę apima teisę į profilaktinius patikrinimus ir medicininių švietimą, o tai reikalauja išteklių (finansinių ir kitų) investicijų; būtina prielaida yra tinkamai parengtas medicinos personalas ir pakankamas jo skaičius.

3.5.3 *Teisė į prevenciją ir saugią sveikatos priežiūrą*: piliečiai nori tokios sveikatos priežiūros sistemos, kuri būtų kuriama atsižvelgiant į žmogaus poreikius ir jam naudinga. Jie nori geriau suprasti siūlomas gydymo strategijas, dalyvauti imantis individualių ir kolektyvinių prevencijos priemonių ir stebėti, kad visuomenės padarytas pasirinkimas, elgsena ir vartojimas nedarytų žalos sveikatai.

4. Pacientų teisių įgyvendinimo rekomendacijos

4.1 Šių teisių įtvirtinimas ir įgyvendinimas yra daugelio medicinos specialistų, pacientų, sveikatos politikos sprendimus priimančių politikų ir vartotojų asociacijų uždavinys. Todėl reikia kuo skubiau įveikti priešišumą, kylantį tarp vienu grupių teisių, o kitų — pareigų. Pagarba pacientų teisėms lemia, kad medicinos personalas pasidalija pareigas ir atsakomybę po lygiai.

4.1.1 Kadangi gydytojai neprivalo patys vieni priimti žmogaus ateitį lemiančių sprendimų, tai jiems nereikia vieniems prisiimti neribotos atsakomybės.

4.2 Bendram labui, prisiimant kolektyvinę atsakomybę reikia padėti medicinos specialistams rasti atsakymus įgyvendinant šiuos lūkesčius:

— įtraukiant į jų mokymą etikos ir pagarbos žmogui bei jo teisėms aspektus, kad jie suprastų su tuo susijusią dinamiką ir pasekmes ir nelaikytų paciento teisių gerbimo papildoma našta,

- sukuriant vietas, skirtas medicinos darbuotojų diskusijoms ir susitikimams rengti, taip pat medicinos personalo ir sveikatos paslaugų naudotojų diskusijoms ir susitikimams,
- kuriant naujas galimybes teikti informaciją pacientams, įtraukiant visus sveikatos priežiūros sistemos dalyvius,
- parengiant naujus, galinčius daryti įtaką paciento sutikimui pedagoginius metodus, kurie padėtų sudaryti gydymo sąjungą,
- kuriant ir skleidžiant naujus organizacinius ir pedagoginius metodus, kurie padėtų kiek įmanoma sumažinti gydymo metu patiriamą vaikų stresą, ypač kai jie gydomi ligoninėje,
- sukuriant bioetikos komitetus sveikatos priežiūros įstaigose, leidžiančius teikti paramą sveikatos priežiūros personalui ir gerbti paciento teises,
- įtraukiant pacientų teisių apsaugą ir rėmimą į etikos ir medicininį profesijų kodeksus,
- darant sistemą suprantamesnę vartotojui, didinant visos sveikatos priežiūros sistemos personalo svarbą ir vaidmenį,
- sukuriant naujas kolektyvines praktikos formas, kuriose dalyvauja gydytojai ir kiti medicininį profesijų atstovai:
 - bendri gydytojų kabinetai, visuomenės sveikatos centrai,
 - medicinos, medicinos ir socialinio bei socialinio sveikatos priežiūros personalo bendradarbiavimas,
- iš naujo apgalvojant ligonių, naudotojų, vartotojų, šeimų ir piliečių asociacijų vietas:
 - įtraukiant naudotojų atstovus į atstovavimo organus,
 - pripažįstant tam tikrų asociacijų vaidmenį atliekant terapinį švietimą, vykdant prevenciją, informuojant ligonius ir pan.,
 - plėtojant bendradarbiavimo ryšius tarp asociacijų struktūrų ir medicinos personalo struktūrų ir pan.,
 - skiriant lėšų asociacijoms, kad jos galėtų įgyvendinti savo veiksmus ir būtų išklaudyta jų nuomonė (mokymas, atostogos, skirtos dalyvauti asociacijos veikloje ir pan.),

- sukuriant neutralias, bendravimui tinkamas erdves ligoninėse, sudarančiose pacientams sąlygas pakalbėti apie savo reikalus ir padedant vartotojų asociacijoms pasirengti pokalbiams su medicinos specialistais.
- įtraukiant tiek medicinos specialistų, tiek asociacijų atstovus į skundų tikrinimą ir nustatyti priemones, gerinančias pacientų medicininio aptarnavimo kokybę.

5. Išvada: kolektyvinių teisių įtvirtinimo link

5.1 Atskirų teisių įgyvendinimo efektyvumas labai priklausys nuo to, kokie bus kolektyviniai atsakymai, siekiant paremti šią iniciatyvą. Todėl būtina siekti įgyvendinti sveikatos demokratiją, o tai susiję su kolektyviniu naudotojų įtraukimui jų interesų atstovavimu įvairiais sistemos lygiais.

5.2 Pacientų teisės yra tik viena žmogaus teisių išraiškos formų, tačiau jokia būdu tai nėra atskira teisių kategorija. Jose kalbama apie tai, kad nė vienas pacientas nenori, kad su juo būtų elgiamasi kitaip nei su kitais visuomenės nariais, juo labiau nenori atsiderinti visuomenės pakraštyje.

5.2.1 Reikia pripažinti, kad sveikatos priežiūros sistemos naudotojai savo pojūčius, susijusius su gydymu, vis dažniau išreiškia remdamiesi savo patirtimi; tai galima paaiškinti tuo, kad jie gauna vis daugiau informacijos.

5.3 Todėl vertėtų iš naujo apgalvoti paciento vietą su juo susijusių sprendimų sistemoje, kuri jam yra svarbi siekiant metodų skaidrumo ir gerbiant asmens privatumą.

5.4 Nesiekiami teisiškai apibrėžtos vartotojiškos elgsenos, tačiau norima pripažinti, jog pacientas yra pakankamai brandus, kad galėtų dalyvauti priimant su juo susijusius sprendimus laikantis reikalavimo gerbti jo teises.

5.5 Suteikti naudotojams ir jų atstovams galimybę būti išklaudytiems yra juo labiau būtina, kadangi su sveikata susiję klausimai apima ir kitas sritis, pvz. gamybos metodai, gyvenimo būdas, darbo sąlygos, aplinkos apsauga ir kt. Tai apima socialinius, ekonominius ir etinius sprendimus, kurie nėra vien medicinos specialistų atsakomybės sritis.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkė
Dimitris DIMITRIADIS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Tvaraus našumo skatinimo europinėje darbo vietoje

(2008/C 10/19)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis savo Darbo tvarkos taisyklių 29 taisyklės 2 dalimi, 2007 m. vasario 16 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Tvaraus našumo skatinimo europinėje darbo vietoje*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja **Leila Kurki**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 155 nariams balsavus už ir 9 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Įprastus ekonominio augimo veiksnius (darbo jėgos didėjimą, investicijas į gamybos priemones ir išsilavinimo lygio kilimą) reikia papildyti naujais tvarų augimą paskatinti galinčiais elementais. Pirma, našumo augimas privalo būti didesnis nei dabar. Antra, reikia rasti būdų bent jau sustabdyti darbo jėgos pasiūlos mažėjimą. Trečia, reikia pasistengti, kad daugybė darbo vietų taptų patrauklesnės.

1.2 Komitetas mano, kad Europos Sąjungos (ES) užduotis yra padėti visoms valstybėms narėms ir bendrovėms didinti tvarų našumą, kuris yra esminė Lisabonos strategijos sudėtinė dalis. Reikia aktyviai populiarinti idėją, kad kokybiškų socialinių naujovių diegimas darbo vietoje turi labai svarbų poveikį geriems įmonių veiklos rezultatams. Komitetas siūlo atsižvelgti į šį aspektą įvertinant ir keičiant Ekonomikos ir užimtumo gaires.

1.3 Komitetas norėtų pakartoti savo pasiūlymą parengti Europos darbinio gyvenimo kokybės indeksą. Šis indeksas būtų sudaromas pagal „gero darbo“ kriterijus, nustatytus vadovaujantis moksliniais tyrimais, ir būtų rengiamas ir skelbiamas reguliariai. Tokį indeksą būtų galima naudoti norint nustatyti, kaip keičiasi ir gerėja europinio darbinio gyvenimo kokybė, ir koks poveikis daromas našumui. Kartu šis indeksas galėtų tapti naujų iniciatyvų, susijusių su darbinio gyvenimo kokybės gerėjimu, pagrindu.

1.4 Norint parengti Europos darbo kokybės indeksą reikalingas plataus atstovavimo forumas. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto sukaupta turtinga ir didelė patirtis, susijusi su sunkumais dėl besikeičiančių sąlygų darbo vietoje ir reagavimu į tokius sunkumus, tikrai praverstų steigiant minėtą forumą. Darbo rinkos observatorija taip pat galėtų šį klausimą išnagrinėti, jeigu tai numatyta jos darbo programoje.

1.5 EESRK ragina Komisiją užsakyti naujų darbinio gyvenimo kokybės ir našumo santykio tyrimų. Reikėtų išsamiau išnagrinėti veiksnius, kurie prisideda prie tvaraus našumo. Šiame darbe ES

institucijos ir valstybės narės galėtų geriau panaudoti Dubline įsikūrusio Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo ir Bilbao veikiančios Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros atliktus mokslinius tyrimus ir analitinių darbų.

1.6 Komiteto nuomone, Europos naujovių ir mokymo iniciatyvose (pvz. Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programoje, struktūrinių fondų programose, Integruoto mokymosi visą gyvenimą programoje) vertėtų akcentuoti naujoves darbo vietose ir naujus profesinius įgūdžius bei administracinę praktiką. Socialiniams partneriams šiuo požiūriu tenka labai svarbus vaidmuo rengiant, įgyvendinant ir vertinant projektus.

1.7 Komitetas siūlo, kad valstybės narės, įgyvendindamos savo užimtumo programas ir naujovių politiką, pasitelktų darbo kokybę ir našumą skatinančias programas. Yra daug šalių, kurios turi nacionalinius našumo centrus ir darbo mokslinių tyrimų centrus, kurie galėtų dalyvauti tokiose iniciatyvose. Socialiniams partneriams tenka svarbus vaidmuo planuojant projektus ir įgyvendinant juos praktiškai.

1.8 Labai svarbu, kad diskusiją ir praktines iniciatyvas dėl tvaraus našumo tęstų ir įvairūs kiti Europos forumai, valstybės narės ir bendrovės. Komitetas gali nemažai prisidėti prie šio proceso pateikdamas pilietinės visuomenės požiūrį šiuo klausimu, ypač savo nuomonėse dėl ekonomikos, užimtumo ir naujovių politikos.

2. Įžanga

2.1 Europos gerovei būtinas tvarus ekonomikos augimas ir aukštas užimtumo lygis. ES tikslas yra siekti „Europos, kurioje vystymasis būtų tvarus, pagrįstas subalansuotu ekonomikos augimu ir stabiliomis kainomis, didelio konkurencingumo socialinės rinkos ekonomikos, kuria siekiama visiško užimtumo ir socialinės pažangos, bei aukšto lygio aplinkos apsaugos ir aplinkos kokybės gerinimo“⁽¹⁾. Tai įmanoma visuose ūkio

⁽¹⁾ ES Sutartis dėl Konstitucijos Europai, I-3(3) straipsnis.

sektoriuose pasiekus didesnę nei dabartinis našumo augimą⁽²⁾. Kai našumas auga gerėjant darbinio gyvenimo kokybei ir didėjant darbo vietų skaičiui, didėja piliečių gerovė. Tvarus našumo augimas yra būdas užtikrinti patikimus viešuosius finansus ir tvariai teikiamas socialinės apsaugos ir sveikatos priežiūros paslaugas senstantiems gyventojams. Tuo pat metu galima sukurti naujas, kokybiškas darbo vietas. Todėl tvarus našumo augimas prisideda prie Lisabonos strategijos ekonominių, socialinių ir ekologinių tikslų.

2.2 Pokario laikotarpiu Europoje darbo našumas nuolat didėjo. Net ir septintojo dešimtmečio pabaigoje darbo našumo metinis augimas sudarė maždaug 5 proc. vienai darbo valandai. Nuo devintojo dešimtmečio ir vėliau darbo našumo augimas sulėtėjo, o metinis augimo lygis paskutinio praėjusio amžiaus dešimtmečio pradžioje sudarė vos 1-2 proc. ES valstybių narių našumo duomenų pasikeitimus pastaraisiais metais galima paaiškinti daugelio veiksnių raida skirtingomis kryptimis. Darbo našumo augimo vidurkis Europoje padidėjo į ES priėmus naujų valstybių narių, kurių pradinis našumo lygis yra žemesnis nei senų valstybių narių. Tačiau nuo 1995 m. visoje Europoje išaugo mažo našumo darbo vietų skaičius. Tai — mažai apmokamos, žemos kvalifikacijos darbo vietos paslaugų sektoriuje ir daug darbo vietų, kuriose žmonės dirba pagal netipines sutartis. Ši tendencija prisidėjo prie lėtesnio našumo augimo⁽³⁾.

2.3 Apdirbamosios gamybos pramonėje labiausiai augo tų pramonės šakų, kuriose svarbus vaidmuo tenka technologijoms, našumas. Minėtos pramonės šakos bendroje apdirbamosios gamybos pramonėje sudaro nedidelę dalį, o tai, Komisijos nuomone, rodo galimas problemas. Kuo didesnę papildomą naudą tos pramonės šakos sukuria, tuo daugiau jos prisideda prie našumo ir realių pajamų augimo šalies ūkyje. Tos pramonės šakos neabejotinai pirmuoja naujovių ir modernizacijos bei naujų technologijų sklaidos, taip pat ir užsienyje, srityse⁽⁴⁾.

2.4 Neabejotinai didelė problema yra menkas našumo augimas privačiame ir viešajame sektoriuje pastaraisiais metais. Tačiau nereikėtų pamiršti, jog daug sunkiau — netgi neįmanoma — įvertinti našumo augimą šiame sektoriuje taikant tuos pačius rodiklius kaip apdirbamosios gamybos pramonės atveju. Nors paslaugų sektoriuje vis dažniau atsiranda įvairių naujovių, pavyzdžiui, diegiamos IKT taikomios programos, našumo statistiniai duomenys nerodo, kad tai būtų paskatinę našumo augimą. Įprasta, kad naujovės paslaugų sektoriuje įdiegiamos pasitelkiant išigyjamas technologijas (IKT, organizaciniai pokyčiai ir žmogiškasis kapitalas), o ne pačioms paslaugų įmonėms tiesiogiai

(2) Našumą galima įvertinti skirtingais lygiais, pvz. visos ekonomikos (makroekonominis lygmuo), pagal ūkio sektorius (gamyba, IKT), bendrovės, darbo organizacijos, darbo padalinio, darbuotojų, profesinės grupės, asmens lygmenimis. Suvestinis našumas yra ta našumo augimo dalis, kurios negalima paaiškinti „tradicinių“ veiksnių (darbo jėgos, kapitalo, žaliavų ir energijos) poveikio didėjimu. Našumo augimą skatina technologijų plėtra, darbuotojų mokymas, organizaciniai pasikeitimai arba valdymo ir gamybos būdų tobulinimas.

(3) Užimtumo komiteto darbo grupės ataskaita dėl didesnio našumo skatinimo ir daugiau ir geresnių darbo vietų, taip pat skirtų žmonėms, esantiems darbo rinkos nuošalėje, EMCO/18/171006/EN-galutinis, 2006.
URL: http://ec.europa.eu/employment_social/employment_strategy/pdf/emco_workgroupprod06_lt.pdf.

(4) Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui „Našumas — Europos šalių ekonomikos ir įmonių konkurencingumo pagrindas“, COM (2002) 626 galutinis.

investuojant į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą⁽⁵⁾. Taigi galima padaryti klaidingas išvadas, jei lyginant našumo rodiklius skaičiuojama bus mechanškai, nebent būtų atsižvelgta į realų skirtingų sektorių turinį. Tai taip pat taikoma viešosioms paslaugoms, kur nustatant našumo augimo tikslus reikia atsižvelgti į socialinės ir viešosios politikos tikslus bei reikalavimą užtikrinti naujovėms ir našumo augimui palankias sąlygas.

2.5 Užimtumo gerinimas ir našumo didinimas nėra tarpusavyje nesusiję reiškiniai. Priešingai, drauge jie sustiprina Lisabonos strategijos tikslus, susijusius su geresnės kokybės darbo vietų skaičiaus didinimu. Pasak Tarptautinės darbo organizacijos (TDO), našus užimtumas yra padoraus darbo pagrindas⁽⁶⁾. Tvarus našumo augimas ir didėjantis užimtumo lygis yra patikimas būdas neoficialiam darbo lygiui ekonomikoje mažinti.

2.6 ES šalių ūkio struktūra keičiasi, o veiksnių sąnaudų požiūriu vis dažniau akcentuojama, kad žmogiškasis kapitalas tampa svarbesniu už fizinį kapitalą. Pasak Komisijos, ES darbo jėgos rinkoje už tradicinės kvalifikacijos darbo jėgą jau paklausė tapo aukštos kvalifikacijos darbo jėga. Tai rodo pačių darbo vietų turinio pokyčius, o ne užimtumo pasiskirstymo tarp ūkio šakų pasikeitimus. Nuo 1995 iki 2000 m. sparčiai augančiose žinioms imliose ūkio šakose buvo sukurta daugiau kaip du trečdaliai visų naujų aukštos ir vidutinės kvalifikacijos darbo vietų ir labai didelė dalis naujų žemos kvalifikacijos darbo vietų⁽⁷⁾. Visų pirma verslo paslaugos padidino savo darbo jėgos kiekį ir suvaidins svarbų vaidmenį kuriant naujas darbo vietas ateityje bei sudarant atsvarą darbo vietų mažėjimui apdirbamosios gamybos pramonės šakose⁽⁸⁾.

2.7 Individui našumo augimas reiškia, kad darbo vietos yra saugesnės, darbuotojai turi daugiau galimybių tobulėti darbe ir siekti geresnio darbo užmokesčio. Tai gerina darbuotojų kvalifikaciją ir jų galimybes įsidarbinti kitur besikeičiančios aplinkos sąlygomis.

2.8 Bendrovėms tiesiog būtina didinti savo našumą, tai svarbu jų konkurencingumui. Kadangi kainas dažniausiai lemia pasaulinės rinkos, o našumo negalima didinti neribotai, kaip buvo įprasta investuojant į mašinas ir įrenginius, būtina pasirinkti kitas priemones. Bendrovėms našumo augimas reiškia, kad sąnaudos didėja lėčiau, didėja kainų konkurencingumas ir

(5) Žr. pirmiau.

(6) TDO, *World Employment Report 2004-2005*, URL: <http://www.ilo.org/public/english/employment/strat/wer2004.htm>.

(7) Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui *Našumas — Europos šalių ekonomikos ir įmonių konkurencingumo pagrindas*, COM (2002) 626 galutinis.

(8) 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK nuomonė dėl *Paslaugų ir Europos gamybos pramonės: sąveikos ir poveikis užimtumui, konkurencingumui ir našumui*, pranešėjas Edwin Calleja (OL C 318, 2006 12 23, p. 26). URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0026:0037:LT:PDF>.

darbo užmokesčio galimybės, darbo vietos tampa saugesnės (todėl ir labiau pageidaujamos), keičiasi darbo užduotys ir organizavimas, sukuriama daugiau papildomos naudos mažiau išteklių turintiems klientams, didėja pelningumas, galimas augimas ir išlikimas rinkoje, padedami pagrindai investicijoms ir veiklos plėtrai.

2.9 Ekonominis augimas Europoje paprastai priklausė nuo darbo jėgos augimo, investicijų į gamybos priemones apimties ir gerėjančio išsilavinimo. Dabar šis modelis neveikia taip gerai, kaip turėtų. Darbo jėgos pasiūla nebedidėja, o netgi mažėja. Bendrovės mažiau nei anksčiau linkusios investuoti į fizinį kapitalą. Darbas pasikeitė: nuo imlaus darbo jėgai tapo imliu kapitalui, o žmogiškasis kapitalas tampa vis svarbesnis. Vis dažniau atsisakoma fizinio darbo, kuriam reikia mažai išsilavinimo, ir pereinama prie specialistų (žiniomis pagrįsto) darbo, kuriam reikia specialaus parengimo. Investicijos į pagrindinį mokymą jau nebeužtikrina tokio našumo didėjimo kaip anksčiau.

2.10 Kai kurių valstybių narių ekonominį augimą taip pat didina mokesčių priemonės (pvz. verslo ir darbo užmokesčio mokesčių sumažinimas) ir padidėjęs privatus vartojimas (pvz. palūkanų politika, apmokestinimas). Tačiau pasinaudoti šiais augimo veiksniais yra mažai galimybių, juos reikia įvertinti atsižvelgiant tiek į mokesčių konkurenciją, tiek į viešosios infrastruktūros priežiūrą.

2.11 Be pirmiau minėtų augimo veiksnių, reikia rasti naujų augimą skatinančių priemonių. Neapčiuopiami veiksniai papildė apčiuopiamus gerus veiklos rezultatus lemiančius veiksnius, visų pirma tai — administracijos gebėjimas motyvuoti darbuotojus ir tinkamai panaudoti jų įgūdžius.

2.11.1 Pirma, bendrovių našumo augimas privalo būti didesnis nei dabar. Todėl reikia politikos, kuri sudarytų sąlygas tvariam verslo augimui ir naujovėms bei užtikrintų sveiką konkurenciją. Tai yra vienintelis būdas padidinti visą ekonomikos „pyragą“.

2.11.2 Antra, reikia rasti būdų bent jau sustabdyti darbo jėgos pasiūlos mažėjimą. Per ateinančius dešimt metų keletas valstybių narių praras apie 15 proc. savo darbo jėgos. Būtina išlaikyti aukštą užimtumo lygį naudojant veiksmingesnę darbo jėgos politiką, su darbu susijusią imigraciją ir integraciją, profesinių ir šeiminių gyvenimą derinančias priemones, lyčių lygybės priemones ir pensijų sistemos reformas. Geras būdas įtikinti žmones atidėti savo išėjimą į pensiją yra padėti darbuotojams įgyvendinti darbo vietos reikalavimus ir išsaugoti jų motyvaciją darbe.

2.11.3 Trečia, reikia, kad daugybė darbo vietų taptų patrauklesnės. Nemažai dirbančių asmenų priklauso 40-54 m. amžiaus grupei, o tai kelia nemažų ekonominių problemų. Tuo pat metu, nepaprastai svarbu siekti, kad jaunimas nemestų mokslo ir būtų skatinami dalyvauti darbiname gyvenime. Būtina gerinti kokybę darbe ir galimybes gauti kvalifikuotos darbo jėgos, kad būtų galima operatyviai pasinaudoti naujų technologijų, naujovių ir mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros teikiama nauda.

2.12 Europos Vadovų Taryba nuolat pabrėždavo, kad būtina investuoti, siekiant pagerinti darbo kokybę, *inter alia*, naudojantis kokybės rodikliais ⁽⁹⁾. Suomijos pirmininkavimo ES metu buvo pradėta diskusija dėl našumo svarbos Lisabonos strategijai. Suomija paprašė Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto parengti nuomonę dėl darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone ⁽¹⁰⁾. Komitetas šią nuomonę priėmė 2006 m. rugsėjo mėn.

2.13 ES pirmininkaujanti Vokietija tęsė diskusiją dėl darbinės veiklos kokybės. „Gero darbo“ tema yra praktinė Lisabonos strategijos tikslo sukurti daugiau ir geresnių darbo vietų išraiška ⁽¹¹⁾. 2007 m. sausio mėn. neoficialiame užimtumo ir socialinių reikalų ministrų susitikime Berlyne Vokietija, Portugalija ir Slovėnija savo išvadose drauge pabrėžė „gero darbo“ svarbą ⁽¹²⁾. Kovo 8-9 d. Europos Vadovų Tarybos išvadose buvo pabrėžta „gero darbo“ svarba didinant užimtumą valstybėse narėse ir stiprinant Europos socialinį modelį. Pasak Tarybos, pagrindiniai „gero darbo“ principai yra darbuotojų teisės ir dalyvavimas, lygios galimybės, darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga bei šeimos gyvenimui palankus darbo organizavimas ⁽¹³⁾.

2.14 Europos programose vienaip ar kitaip atsižvelgiama į darbinės veiklos raidą ir darboviečių galimybes prisitaikyti prie permainų sunkumų. Deja, paprastai tose programose pateikiami tik atskiri pasiūlymai užuot veikus vadovaujantis centriniu

⁽⁹⁾ 2000 m. kovo 23-24 d. Lisabonos Europos Vadovų Taryba nustatė bendrą tikslą siekti visiško užimtumo ne tik sukuriant daugiau, bet ir geresnių darbo vietų.

Nicos Europos Vadovų Taryba (2000 m.) savo išvadose pareiškė, jog būtina skatinti kokybę visose socialinės politikos srityse.

Stokholmo Europos Vadovų Taryba (2001 m.) pažymėjo, kad norint užsitikrinti visišką užimtumą reikia siekti ne tik daugiau darbo vietų, bet ir geresnių darbo vietų, ir pareiškė, kad darbo kokybė turi tapti bendru 2002 m. užimtumo gairių tikslu bei pasiūlė tuo tikslu naudoti tikslus kiekybinius rodiklius.

Lakeno Europos Vadovų Taryba (2001 m.) nurodė, kad kokybė darbe yra daugiaprasmė sąvoka, o Užimtumo komiteto rekomenduoti rodikliai remiasi dešimčia Komisijos komunikate apžvelgtų sričių ir paragino nuo 2002 m. rodiklius įtraukti į Europos užimtumo strategiją. Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Gerinti darbo kokybę: pažangos apžvalga“, COM(2003) 728 galutinis.

⁽¹⁰⁾ 2006 m. rugsėjo 13 d. EESRK nuomonė dėl darbinės veiklos kokybės, našumo ir užimtumo globalizacijos ir demografinių problemų fone, pranešėja Ursula Engelen-Kefer (OL C 318, 2006 12 23, p. 157).

URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0157:0162:LT:PDF>.

⁽¹¹⁾ Federalinės darbo ir socialinių reikalų ministerijos politiniai prioritetai per Vokietijos pirmininkavimo ES Tarybai laikotarpį, pirmoje 2007 m. pusėje.

URL: http://www.london.diplo.de/Vertretung/london/en/03/News_and_features/EU_Presidency/Political_priorities_FULL_-_DownloadDatei.property=Daten.pdf.

⁽¹²⁾ ES pirmininkaujančios šalies išvados, parengtos drauge su būsimomis ES pirmininkaujančiomis Portugalija ir Slovėnija.

URL: http://www.eu2007.de/en/News/Press_Releases/January/0119BMA51.html.

⁽¹³⁾ Briuselio Europos Vadovų Taryba, 2007 m. kovo 8-9 d. Pirmininkavimo išvados. Europos Sąjungos Taryba 7224/07.

URL: http://www.consilium.europa.eu/cms3_applications/applications/newsroom/LoadDocument.asp?directory=en/ec/&filename=93140.pdf.

atskaitos tašku. Be to, programos blogai koordinuojamos tarpusavyje, todėl tvaraus našumo srityje nepastebima pažangos ar, tiksliau, nepastebima, kad tos pažangos trūksta.

3.15 Svarbiausias klausimas yra, kaip bendrovių našumo augimą galima būtų padidinti paremiant darbuotojų asmeninius ir kolektyvinius išteklius kartu padedant jiems išsaugoti savo darbingumą ir motyvaciją dirbti besikeičiančiomis sąlygomis.

3. Tvarus našumo augimas — gerų veiklos rezultatų veiksnys

3.1 Analizuojant našumą ir užimtumą svarbu atskirai vertinti poveikį artimiausiu metu ir ilgalaikį poveikį. Artimiausiu metu našumo augimo ir užimtumo sąveikos rezultatas gali būti neigiamas. Atrodo, kad pramonės struktūrinės permainos didina vidutinį darbo jėgos našumo augimą, tačiau taip pat mažina užimtumo lygį⁽¹⁴⁾. Atsižvelgiant į tokias aplinkybes reikėtų didelės darbo rinkos politikos paramos, nes kai kurių darbuotojų profesinė kvalifikacija yra pasenusi, todėl jie netenka darbo. Reikia ir naujų apsaugos nuo atleidimo dėl darbo vietų mažinimo ir nuo nedarbo priemonių, kad būtų galima lanksčiai panaudoti kiek įmanoma didesnio darbuotojų kiekio kvalifikaciją ir žinias. Savo nuomonėje dėl užimtumo politikos gairių EESRK pateikia keletą rekomendacijų dėl politinių priemonių veiksmingumo didinimo⁽¹⁵⁾.

3.2 Laikui bėgant galima tikėtis, kad augant darbo našumui didės ir užimtumo lygis. Visų pirma bendras technologijų ir tam tikrų darbo kokybės sudėtinių dalių poveikis skatina augimą, dėl kurio daugėja darbo vietų ir didėja užimtumo lygis. Tačiau savaime taip neįvyksta. Tai labiau priklauso nuo pramonės gebėjimo didinti augimui reikalingos darbo jėgos intensyvumą ir padidinti ilgalaikį našumo augimą, o tai susiję tiek su kokybe darbe, tiek su darbuotojų pasitenkinimu darbu⁽¹⁶⁾.

3.3 Yra daug būdų bendrovėms siekti našumo augimo. Kai kurios bendrovės, kurių vertybiniai popieriai yra įtraukti į biržos oficialiųjį prekybos sąrašą, konkurencingumą artimiausiu metu vertina remdamosi ketvirčio pajamomis ir sąnaudomis. Darbo vietoje akivaizdus „greito pelno“ principas, nes nėra investuo-

jama į gamybą, nekreipiamas dėmesys į darbuotojų kvalifikaciją arba gebėjimą dirbti. Kai kuriais atvejais bendrovės neturi finansinių galimybių imtis tokių veiksmų. Be to, užmokesčio ir darbo sąlygos dažnai nustatomos laikantis minimalių reikalavimų, o tai turi rimtų, ilgalaikių socialinių pasekmių. Toks požiūris pavojingas globaliam Europos konkurencingumui. Europa neišvengs savo konkurentų derindama mažo našumo darbą, blogas darbo sąlygas ir mažą darbo užmokestį.

3.4 Paprastai gamybos pajėgumai padidėja modernizavus gamybos sąlygas ir geriau pritaikius gamybos struktūras prie paklausos. Investuojama į mašinas ir įrenginius. Todėl išauga bendras našumo lygis. Našumą galima pamažu didinti racionalizuojant ir tobulinant technologijas ir produktams ir paslaugoms kurti naudojant pažangesnius gamybos būdus. Tačiau to nepakanka, jeigu bendradarbiavimas darbo vietoje nėra veiksmingas, darbuotojai neįsijaučia motyvacijos dirbti, o darbo aplinka pasižymi trūkumais, kurie trukdo pasiekti gerus darbo rezultatus.

3.5 Ekonominiam augimui išlaikyti reikia gilesnių, struktūrinių reformų. Našumą galima greitai padidinti staigiomis strateginėmis permainomis, kai bendrovė visiškai reorganizuoja savo valdymą, o tai atlikusi pasirenka naują augimo kryptį. Tokiu atveju neišvengiamai dingsta darbo vietos, kuriose reikalingi seni įgūdžiai, tačiau kartu sukuriama naujos darbo vietos, kurios yra kokybiškai geresnės. Įmonės, kurios šitaip atsinaujina, sukuria naujus produktus ir naujas vertės grandines. Svarbiausi šio proceso veiksniai yra greitis, novatoriškumas, gebėjimas keistis ir darbuotojų dalyvavimas procese. Komitetas ir jo Pramonės permainų konsultacinė komisija (CCMI) aktyviai analizuoja struktūrines permainas, naujovių procesus ir technologijų panaudojimą⁽¹⁷⁾. Komitetas pabrėžė vidinio funkcinio lankstumo svarbą skatinant naujovių procesus⁽¹⁸⁾.

3.6 Įdomu nagrinėti našumą kaip bendrovės veiklos rezultatų aspektą. Veiklos rezultatus galima skirstyti į vidinius ir išorinius. Išoriniai veiklos rezultatai parodo bendrovės gebėjimą sėkmingai dirbti savo aplinkoje. Tačiau našumas geriausiai suvokiamas kaip bendrovės vidaus ypatumas ir netgi toks, kuris siejamas su atskiru asmeniu, mašina ar gamybos vienetu⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁷⁾ 2003 m. rugsėjo 25 d. EESRK nuomonė dėl pramonės permainų: dabartinės padėties ir perspektyvų. Bendras požiūris, pranešėjas Joost Van Iersel, bendrapranešėjis Rafael Varea Nieto (OL C 10, 2004 1 14, p. 105).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2004:010:0105:0113:LT:PDF>.

2005 m. rugsėjo 29 d. EESRK nuomonė dėl socialinio dialogo ir darbuotojų dalyvavimo: svarbiausių pramonės permainų numatymo ir kontrolės veiksmų, pranešėjas Gustav Zöhrer (OL C 24, 2006 1 31, p. 90).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:024:0090:0094:LT:PDF>.

2005 m. gruodžio 14 d. EESRK nuomonė dėl Komisijos komunikato Restruktūrizavimas ir užimtumas. Skatinti užimtumą numatant restruktūrizavimo pasekmes ir reaguojant į jas: Europos Sąjungos vaidmuo, pranešėjas Gustav Zöhrer, bendrapranešėjis Daniel Soury-Lavergne (OL C 65, 2006 3 17, p. 58).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:065:0058:0062:LT:PDF>.

2006 m. rugsėjo 14 d. EESRK nuomonė dėl darnaus vystymosi: pramonės permainų varomosios jėgos, pranešėjas Martin Siecker, bendrapranešėjis: Pavel Činčera (OL C 318, 2006 12 23, p. 1).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2006:318:0001:0011:LT:PDF>.

⁽¹⁸⁾ EESRK 2007 m. liepos 11 d. nuomonė dėl Lankstumo ir užimtumo saugumo (vidinis lankstumas: kolektyvinės derybos ir socialinio dialogo vaidmuo reguliuojant ir reformuojant darbo rinkas), pranešėjas Thomas Janson.

http://eescopinions.eesc.europa.eu/viewdoc.aspx?doc=//esp/1/esp_public/ces/soc/soc272/en/ces999-2007_ac_en.doc.

⁽¹⁹⁾ Rantanen, Hannu. Tuottavuus suorituskyvyn analysoinnin kentässä. Lappeenranta University of Technology, Lahti Unit 2005 m.

⁽¹⁴⁾ Užimtumo komiteto darbo grupės ataskaita dėl didesnio našumo skatinimo ir daugiau ir geresnių darbo vietų, taip pat skirtų žmonėms, esantiems darbo rinkos nuošalėje, EMCO/18/171006/EN-galutinis, 2006.

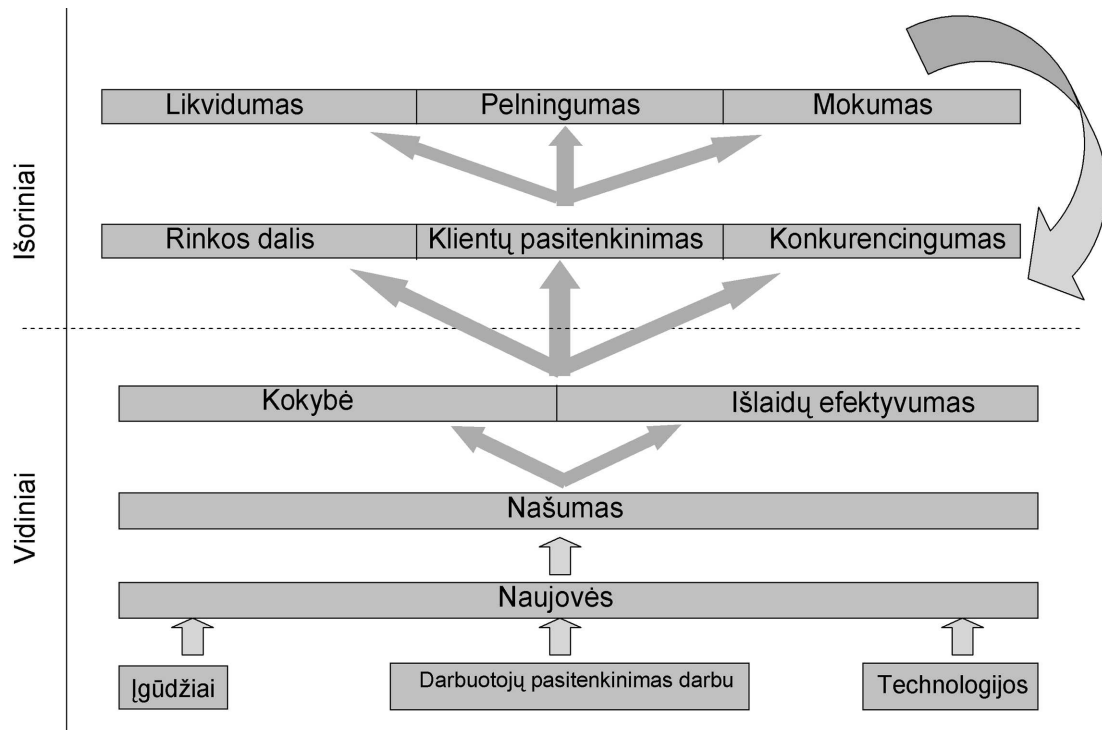
⁽¹⁵⁾ 2007 m. balandžio 25 d. EESRK nuomonė dėl pasiūlymo priimti Tarybos sprendimą dėl valstybių narių užimtumo politikos gairių, pranešėja Maureen O'Neill (OL C 168, 2007 7 20, p. 477).

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2007:168:0047:0049:LT:PDF>.

⁽¹⁶⁾ Žr. pirmiau.

3.7 Vidiniai bendrovės veiklos rezultatų aspektai yra naujovės ir našumas, kurie neįmanomi be kvalifikacijos ir praktinės patirties, darbuotojų pasitenkinimo darbu, teigiamo požiūrio į permainas ir technologijų. Jie lemia kokybę ir išlaidų efektyvumą. Išoriniai aspektai yra konkurencingumas, klientų pasitenkinimas ir užimama rinkos dalis, lemiantys likvidumą, pelningumą ir mokumą (žr. 1 grafiką).

1 grafikas. Bendrovės veiklos rezultatų aspektai ir jų tarpusavio ryšiai

3.8 Įvairūs veiklos rezultatų aspektai veikia vienas kitą pagal spiralės principą. Pavyzdžiui, augant našumui mažėja vieneto sąnaudos, todėl didėja bendrovės konkurencingumas. Savo ruožtu tai reiškia, kad bendrovė sėkmingai veikia rinkoje, o jos pelningumas didėja. Todėl bendrovės sukaupia turtą, kurį galima skirti mokymui, gamybos priemonėms ir pagalbinėms valdymo priemonėms, t. y. būtinoms našumo sąlygoms gerinti. Visa ši procesą galima pavadinti didėjančio našumo spirale. Panašiai galima aprašyti procesą, kurio metu susidaro mažėjančio našumo spiralė.

3.9 Taigi, tvarus našumas yra platesnė sąvoka nei paprastas našumo įvertinimas ar vien darbo jėgos našumo analizė. Bendrovės našumas parodo, kaip bendrovei sekasi derinti įvairius gamybos veiksmus veiklos rezultatams pagerinti ir tapti konkurencinga rinkoje. Tvarus našumas apima ne tik fizinę darbo aplinką, bet ir psichologinę ir socialinę darbo aplinką, kuri skatina efektyvumą, kūrybingumą ir novatoriškumą⁽²⁰⁾.

⁽²⁰⁾ Profesoriaus Mika Hannula iš Tampėrės technologijos universiteto paskaita, 2004 m. sausio 29 d.

3.10 Bendrovės ir jos darbuotojų novatoriškumas atspindi gebėjimuose kurti ir atnaujinti produkto arba paslaugos koncepciją, kad jie teiktų papildomą naudą klientams. Novatoriškumas taip pat yra gebėjimas nuolat gerinti veiklos, gamybos ir platinimo procesus drauge su darbuotojais ir partneriais. Taigi, naujovė gali būti įrankis, įrenginys, mašina arba jų derinys, paslaugos modelis, naujas senos užduoties atlikimo būdas arba kitoks problemų sprendimas. Gebėjimas keistis yra labai svarbus našumo elementas.

3.11 Pagal novatoriškumą organizacijos galima skirstyti į skirtingas kategorijas priklausomai nuo išsivystymo lygio. Organizacijos gali sąmoningai ugdyti savo novatoriškumo gebėjimus ir besimokydamos kilti nuo vieno išsivystymo lygio prie kito. Kuo šiuolaikiškesnę praktiką organizacija taiko savo novatoriškoje veikloje, tuo geriau ji gali įgyvendinti naujoves⁽²¹⁾.

⁽²¹⁾ John Bessant (2003 m.), *High-Involvement Innovation* (į suomių išvertė Tuomo Alasoini). Novatoriškumo gebėjimai turi aštuonis aspektus:

- organizacijoje suprantama strateginė novatoriškos veiklos, kuri skatina žmones dalyvauti ir remiasi mažesniais žingsneliais, svarba (*supratimas*);
- organizacija taiko tvarką, kuri leidžia žmonėms dalyvauti jos novatoriškoje veikloje (*įpročio formavimas*);
- organizacijos novatoriška veikla pritaikyta organizacijos strateginiams uždaviniams (*kryptingumas*);
- organizacijos administracija tinkamai vadovauja ir palaiko organizacijos novatorišką veiklą (*vadovavimas*);
- organizacijos struktūros, praktika ir procesai sukurti taip, kad susiformuoja geriausias įmanomas abipusiai palaikantis santykis tarp minėtų dalykų ir novatoriškos veiklos bei vertybių, kurios ją skatina (*suderinimas*);
- sprendžiant problemas prisideda įvairūs organizacijos padaliniai ir subjektai už organizacijos ribų (*bendras problemų sprendimas*);
- efektyvumas, kurį organizacijai suteikia naujovės, nuolat stebimas, vertinamas ir vystomas (*nuolatinis sistemos tobulinimas*);
- organizacija gali nuolat ir kruopščiai mokytis iš savo patirties (*organizacija, kuri mokosi*).

3.12 Tvaraus našumo didinimas reiškia, kad bendrovės ir organizacijos rengiasi ateities pavojams, numatydamos permainas ir greitai bei lanksčiai prie jų prisitaikydamos. Šiose bendrovėse visi siekia nuolatos ugdyti savo igūdžius ir įgyti praktinės patirties, rūpinamasi darbuotojų gerove, darbuotojai aktyviai dalyvauja sprendimų priėmimo procese, ypač sprendimų, kurie susiję su jų atliekamu darbu. Darbuotojai yra pasiruošę ir nori asmeniškai prisidėti bei taiko savo igūdžius siekdami gerų bendrovės veiklos rezultatų. Valdymas remiasi savitarpio supratimu ir bendradarbiavimu, o ne darbuotojų atžvilgiu dominuojančia pozicija. Vadovai gali dirbti palaikydami partnerystės santykius su klientais, verslo tinklu bendrovės veiklos sektoriuje ir mokslinių tyrimų centrais.

3.13 Labai svarbus dalykas, susijęs su našumo augimu ir jo didinimu, ateityje bus darbo vietų gebėjimas kurti ir panaudoti technologijų naujoves ir jas papildančias darbinio gyvenimo verslo, organizacines ir kitas socialines naujoves. Taip pasiektas našumo augimas būtų tvarus. Jis darytų įtaką ekonominiams augimui dviem būdais: gerina ilgalaikį darbo vietų arba bendrovių našumą ir didina darbo jėgos pasiūlą, nes didėtų darbuotojų galimybės ir noras kuo ilgiau likti darbe.

4. Tvarus našumas darbo vietoje

4.1 Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros atliktame tyrime⁽²²⁾ išsamiau nagrinėjamas darbinės aplinkos kokybės ir našumo ryšys. Svarbi tyrimo išvada buvo tokia, kad esant dabartinėms padidintos konkurencijos sąlygoms bendrovės veiklos rezultatų nebegalima vertinti vien tik pagal verslo rodiklius.

4.2 Tyrime teigiama, kad vis svarbesni tampa klientų pasitenkinimo, santykių bendrovės viduje gerinimo, novatoriškų gebėjimų ir lanksčios organizacinės struktūros veiksniai. Tyrimo išvados rodo, kad tarp gerų darbo sąlygų ir bendrovės verslo rezultatų yra glaudus ryšys. Darbinės aplinkos kokybė turi didelę įtaką našumui ir pelningumui.

4.3 Našumo augimo Europoje pastaraisiais metais negalima pavadinti akivaizdžiai tvarią kokybine prasme. Bendrovės vis dar turi pernelyg mažai žinių ir per mažai praktinių priemonių gerinti darbo sąlygų kokybę ir suvokti, koks gali būti tokių pasikeitimų teigiamas poveikis. Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo tyrimas parodė, kad darbo kokybė apskritai nesikeitė nei viena kryptimi⁽²³⁾. Sąlygų įvairiose valstybėse narėse analizė ir palyginimas rodo, kad pasitenkinimas darbu

yra susijęs su darbo saugumu, teigiama darbo atmosfera ir geromis galimybėmis mokytis ir tobulėti darbe. Pats darbas keičiasi daug greičiau nei tikėtasi, jis daugiau priklauso nuo žinių ir technologijų ir vis labiau orientuojamas į klientus.

4.4 Tyrimas parodė, kad labai mažai nuveikta darbinę veiklą derinant su šeiminiu gyvenimu. Lanksti darbo laiko tvarka, pritaikyta žmogaus poreikiams, taip ir nepaplito. Nors gerėja profesinė Europos darbuotojų sveikata, 35 proc. visų darbuotojų vis dar suvokia, kad dėl atliekamo darbo jų sveikatai ir saugumui kyla pavojus. Darbo intensyvumas didėja, vis daugiau žmonių dirba labai dideliu tempu ir esant labai skubiems terminams. Nors darbui atlikti reikia savarankiškumo, jo darbe nedaugėja. Daugeliui darbuotojų jų darbas atrodo įdomus, jie darbe atranda vis naujų iššūkių. Neatsirado daugiau galimybių mokytis darbo vietoje, tai ypač sudėtinga vyresnio amžiaus ir žemesnės kvalifikacijos darbuotojams. Viena iš svarbiausių permainų darbo vietoje yra vis platesnis informacijos technologijų naudojimas⁽²⁴⁾.

4.5 Ateityje dėl kvalifikuotos darbo jėgos trūkumo gali sumažėti našumo augimo apimtys. Tačiau verta prisiminti, kad būsamos darbo vietos ir joms reikalingi igūdžiai bus kitokie nei šiandieniniai. Be to, nauji darbo organizavimo būdai ir veiksmingesnis technologijų naudojimas sumažins reikalingos darbo jėgos kiekį. Daug bendrovių bendradarbiauja europiniame tinkle, darbuotojų judėjimas tarp valstybių narių didėja. Dėl šios priežasties Komitetas pasiūlė, kad nepaisant švietimo sistemų skirtumų valstybės narės privalo suprasti, kad jos drauge sudaro Europos „mokymo teritoriją“ ir pripažinti, kad darbiniam gyvenimui vystyti būtinas ir Europos aspektas⁽²⁵⁾.

4.6 Taigi reikia geriau išsiaiškinti, kokių igūdžių ir žinių prireiks ateityje darbiniam gyvenimui tiek privatus, tiek viešojo sektoriaus darbo vietose ir kaip darbinio gyvenimo kokybės ir našumo aspektai galėtų būti įtraukti į švietimą ir mokymą. Mokslinių laipsnių ir kvalifikacijos struktūros, mokymo programų turinys ir mokymo metodika, visą gyvenimą trunkančio mokymosi tikslai turėtų būti planuojami ir įgyvendinami remiantis šiuo pagrindu. Svarbu užtikrinti finansines švietimo ir mokymo galimybes. Šiuo atveju socialiniai partneriai gali atlikti lemiamą vaidmenį, aptardami šiuos klausimus ir įgyvendinimo priemones. Europos socialiniai partneriai gerai padirbėjo įvertindami svarbiausius visą gyvenimą trunkančio mokymosi elementus ir nacionalinę praktiką⁽²⁶⁾.

⁽²²⁾ Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūra, Darbinės aplinkos kokybė ir našumas, darbo dokumentas (2004 m.).

URL: http://osha.eu.int/publications/reports/211/quality_productivity_en.pdf.

⁽²³⁾ Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondas, Keturtyris Europos darbo sąlygų tyrimas (2005 m.).
URL: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef0698.htm>.

⁽²⁴⁾ Žr. pirmiau.

⁽²⁵⁾ 2004 m. spalio 28 d. EESRK nuomonė dėl mokymosi ir produktyvumo, pranešėjas Christoforos Koryfidis (OL C 120, 2005 5 20, p. 64).
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2005:120:0064:0075:LT:PDF>.

⁽²⁶⁾ Visą gyvenimą trunkančio kompetencijos ir kvalifikacijos ugdymo veiksmų programa. Įvertinimo ataskaita, 2006, ETUC, UNICE, CEEP.

4.7 Dažnai kvalifikacijos spragos išryškėja ne tose srityse, kuriose galima įvertinti kvalifikaciją. Be pagrindinių gebėjimų, rytdienos darbo vietoje prireiks kitų svarbių įgūdžių, pvz. bendravimo įgūdžių, gebėjimo organizuoti savo darbą, mokytis ir įgyti naujų žinių, iš sudėtingo informacijos srauto atrinkti esminę informaciją, reikės įgūdžių dirbti daugiakultūrinio pobūdžio darbo vietose ir tinkluose. Tokioje aplinkoje vidurinės mokyklos nebaigusiu arba nepakankamų žinių turinčių jaunuolių padėtis bus ypatinga problema.

4.8 Verslo valdymo atveju ypač daug kvalifikacijos spragų randama strateginių verslo įgūdžių ir naujovių valdymo srityse. Žmogiškųjų išteklių valdymas turėtų būti laikomas strateginiu valdymo aspektu. Tokie įgūdžiai turėtų tapti nauja ekonominio augimo varomąja jėga.

5. Tvaraus našumo skatinimas

5.1 Politika ir praktinės priemonės

5.1.1 Mažos ir vidutinės įmonės (MVI) ir didelės bendrovės, turinčios subrangovų tinklą, yra pajėgios tinkamai pasinaudoti sėkmingos veiklos galimybėmis, kurias siūlo tvarus našumo augimas. Tos galimybės taip pat naudingos viešojo ir tretinio sektorių paslaugų organizacijoms, kurioms reikia ir kurios nori tvariai ir kokybiškai didinti savo našumą ir žinoti, kad ir toliau galės pasitelkti kokybišką ir profesionalią darbo jėgą.

5.1.2 Tvarų našumo augimą galima skatinti politikos priemonėmis, skirtomis visai visuomenei, bendrovėms ir visuomeninėms organizacijoms, darbo vietoms ir asmenims. Dėl savo plačios apimties ilgalaikėje perspektyvoje svarbios socialinės permainos, susijusios su, pvz., mokymu, darbo santykiais, darbinio ir šeiminių gyvenimo derinimo priemonėmis, darbuotojų sveikatos apsauga ir sauga, profesinės sveikatos priežiūra, profesiniu mokymu, profesine rehabilitacija, pensijomis arba išėjimo į pensiją galimybėmis. Įstatymais galima skatinti gerus projektus. Priešingai, gerovės didinimas darbe individo lygmeniu gali turėti staigų poveikį, tačiau tokių priemonių savaime nepakanka ir bendras jų poveikis darbo vietoje gali būti palyginti nedidelis.

5.1.3 Tvarų našumo augimą geriausia didinti skatinant bendrovės ir darbo vietos praktiką ir tvarką taip, kad jomis būtų geriau palaikomi ir stiprinami darbuotojų individualūs ištekliai, darbo vietos ištekliai ir naujoviški įgūdžiai. Šiuo požiūriu ypatingas vaidmuo tenka socialiniams partneriams.

5.1.3.1 Europos lygiu socialiniai partneriai savo naujojoje 2006-2008 m. darbo programoje susitarė atlikti bendrą didžiausių Europos darbo rinkos problemų analizę (įskaitant tokius klausimus kaip visą gyvenimą trunkančio mokymosi skatinimas, konkurencingumas ir naujovės) ⁽²⁷⁾. Jeigu ieškotume pavyzdžių nacionaliniu lygiu, 2007 m. pradžioje Suomijos socialiniai partneriai, norėdami paskatinti našumą, darbinio gyvenimo kokybę ir bendradarbiavimą našumo srityje įsteigė

⁽²⁷⁾ 2006-2008 m. Europos socialinių partnerių darbo programa. URL: http://www.etuc.org/IMG/pdf/Depliant_EN_HD2006-2008.pdf.

„apskritąjį stalą našumo klausimais“. Prie šio stalo diskutuoja visų pagrindinių darbdavių ir darbuotojų organizacijų administracinių valdybų atstovai. Kai kuriose valstybėse narėse socialiniai partneriai taip pat gali aktyviai dalyvauti nacionalinėse įmonių vystymo programose. Gerų pavyzdžių galima rasti visose valstybėse narėse ⁽²⁸⁾.

5.1.4 Kai kuriais atvejais naujovių prisireikė dėl įstatymų, pakeistų siekiant apsaugoti aplinką. Pavyzdžiui, uždraudus naudoti asbestą teko ieškoti pakaitinių technologijų, griežtesnės triukšmo taisyklės paskatino mažai triukšmo skleidžiančios techninės įrangos vystymą, dėl technologijoms reikalingos energijos atsirado nauja įranga, o dėl būtinybės izoliuoti pastatus imta kurti naujas medžiagas. Todėl įstatymai parėmė pačios pramonės pastangas ir skatino naujoves.

5.1.5 Valstybės narės patvirtino įvairias ekonomines priemones, skirtas pagerinti darbo sąlygų kokybę arba padėti bendrovėms investuoti į naujoviškus darbo organizavimo modelius. Valstybės pagalba ir subsidijos bei finansavimas (pigios bankų paskolos) yra vienos iš naudojamų priemonių. Būtų galima paminėti Airijos nacionalinės darbo vietų strategijos, Vokietijos naujosios darbo kokybės iniciatyvos (INQA) ir Suomijos darbo vietų vystymo programos pavyzdžius — visais šiais atvejais vyriausybės iniciatyvos ir viešasis finansavimas atlieka pagrindinį vaidmenį ⁽²⁹⁾. Nepaprastai didelis tokių programų privolumas yra tai, kad naujovių paieška vyksta darbo vietose. Programoms nepaprastai svarbi aiški politinė parama ir darbuotojų skatinimas dalyvauti vystymo projektuose.

5.2 Europos darbo kokybės indeksas

5.2.1 Kad Europa būtų pajėgi reaguoti į globalizacijos sunkumus ir sėkmingai siekti Lisabonos strategijos uždavinių, svarbu stebėti, kaip gerėja darbo kokybė valstybėse narėse ir Europos lygiu, ir tokio gerėjimo ryšį su našumo didėjimu. Atitinkamai, EESRK anksčiau siūlė šiam tikslui naudoti Europos indeksą darbo kokybei įvertinti. Indeksas būtų rengiamas taikant įvairius „gero darbo“ kriterijus, remiantis aktualiais tyrimais, jis būtų reguliariai lyginamas ir skelbiamas ⁽³⁰⁾. Toks indeksas galėtų atkreipti dėmesį į permainas ir pažangą ir į jų poveikį našumui, ir kartu juo remiantis būtų galima rengti naujas darbinio gyvenimo kokybės gerinimo iniciatyvas. Šiuo metu darbo kokybė ir našumas analizuojami įvairiais skirtingais būdais, šį darbą atlieka skirtingos organizacijos, savarankiškai rengiančios savo pačių rodiklius. Naujasis Europos indeksas galėtų apimti visų šių rodiklių elementus.

⁽²⁸⁾ Pavyzdžiui, 2007 m. gegužės 10 d. tyrimų grupės surengtame klausyme Maltos bendrovės „STMicroelectronics“ finansų direktorius Santo Porteris paaiškino, kaip bendrovė sėkmingai reagavo į globalizacijos sunkumus, didelę svarbą suteikdama savo veiklos etikos standartams, užtikrindama ir gerindama darbuotojų kvalifikaciją, gerovę darbe ir darbo organizavimą bei skatindama naujoves.

⁽²⁹⁾ Airija: www.workplacestrategy.ie, Cathal O'Reagan, 2007 m. gegužės 10 d. surengtame klausyme. <http://inqa.de>, Vokietijos vyriausybės ir ES pirmininkaujančios šalies atstovas Kai Schäfer, 2007 m. gegužės 10 d. surengtame klausyme. http://www.mol.fi/mol/en/01_ministry/05_tykes/index.jsp.

⁽³⁰⁾ Žr. 10 išnašą.

5.2.1.1 Remiantis Tarybos sprendimu, 2003 m. buvo įvertinta valstybių narių pažanga naudojant dešimties kokybės darbe aspektų rodiklius. Nors pažanga buvo pastebėta, paaiškėjo, jog dar daug ką galima gerinti. Ypač nusivilti teko našumo augimo tendencija. Buvo padaryta išvada, kad reikia ryžtingesnių politinių veiksmų, ypač skatinant bendrovių investicijas į mokymą ir senstančios darbo jėgos darbingumo palaikymą ⁽³¹⁾.

5.2.1.2 Anot Europos gyvenimo ir darbo sąlygų gerinimo fondo (Dublino fondo), naujoves taikančios bendrovės ir darbo vietos turi tokių ypatumų kaip mokymosi laisvė ir savarankiškumo pojūtis darbe, komandinis darbas ir galimybė keistis darbo užduotimis su kolegomis ir daugelio profesinių įgūdžių skatinimas. Taigi svarbus veiksnys yra darbuotojų kvalifikacijos kėlimas ir galimybė jiems aktyviai dalyvauti kuriant gamybos procesus. Be to, 2007 m. pavasarį fondas pradėjo išsamų naują trejus metus užtruksiantį tyrimą dėl naujovių, našumo ir užimtumo sąsajų. Pirmojo etapo metu bus apibendrinami turimi moksliniai tyrimai šia tema rengiantis našumo ir veiklos rezultatų aspektą įtraukti į šio fondo 2008 m. Europos bendrovių apklausą. Fondas taip pat aktyviai dalyvauja rengiant naują darbo kokybės indeksą ⁽³²⁾.

5.2.1.3 Europos darbuotojų saugos ir sveikatos agentūros atlikti tyrimai dėl darbo kokybės svarbos našumui aiškiai parodo, kad yra glaudus ryšys tarp darbo aplinkos kokybės,

našumo ir įmonės veiklos rezultatų. Agentūra padarė išvadą, kad tuo atveju, kai pavojai darbuotojų saugai ir sveikatai darbo vietose išsamiai nenagrinėjami ir nieko nedaroma, kad šios problemos būtų išspręstos, neįmanoma pasiekti našumo tikslų ⁽³³⁾. Šių metų Europos geresnio informavimo kampanija skirta raumenų ir skeleto ligų prevencijai. Tuo pačiu metu bus siekiama nustatyti geriausios praktikos pavyzdžius šiomis ligomis sergančių asmenų integravimo srityje. Taip pat jau pradėta rengtis 2008 m. Europos savaitei, kuri bus skirta įvertinti pavojus, susijusius su darbo vieta.

5.2.1.4 ES pirmininkaujančios Vokietijos pradėtoje darbo vietos vystymo programoje numatomas mokslinių tyrimų projektas, kuris sieks tiksliau nustatyti, kas yra „geras darbas“. Programoje taip pat yra Vokietijos profesinių sąjungų asociacijos (DGB) parengtas indeksas darbo vietų kokybei įvertinti. Indeksas paremtas pačių darbuotojų, kurie savo darbą vertino pagal 15 kriterijų, įvertinimais. Siekiama indeksą apskaičiuoti kasmet, o pirmieji rezultatai turėtų būti gauti 2007 m. rudenį ⁽³⁴⁾.

5.2.2 Europos darbo kokybės indekso kūrimui reikalingas plataus atstovavimo forumas. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto sukaupta turtinga ir didelė patirtis, susijusi su sunkumais dėl besikeičiančių sąlygų darbo vietoje ir reagavimu į tokius sunkumus, tikrai būtų naudinga steigiant tokį forumą. Darbo rinkos observatorija taip pat galėtų šį klausimą išnagrinėti, jeigu tai numatyta jos darbo programoje.

2007 m. spalio 1 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽³¹⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui „Gerinti darbo kokybę: pažangos apžvalga“, COM(2003) 728 galutinis.

⁽³²⁾ www.eurofound.europa.eu; Radosław Owczarzak, EMCC, 2007 m. gegužės 10 d. vykusiame klausyme.

⁽³³⁾ www.osha.europa.eu; Brenda O'Brien, 2007 m. gegužės mėn. įvykęs klausymas.

⁽³⁴⁾ <http://inqa.de> Vokietijos vyriausybės ir ES pirmininkaujančios šalies atstovas Kai Schäfer, 2007 m. gegužės 10 d. klausyme.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos politikos stebėsenai skirtų suderintų rodiklių negalios srityje

(2008/C 10/20)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas gavo Tarybai pirmininkausiančios Portugalijos 2007 m. vasario 13 d. raštą, kuriame prašoma pateikti nuomonę dėl *Europos politikos stebėsenai skirtų suderintų rodiklių negalios srityje*.

Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. liepos 17 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Meelis Joost**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 160 narių balsavus už ir 6 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 EESRK mano, kad priėmus planą, panašų į tą, kuris buvo priimtas lyčių lygybės srityje, ir parengus rodiklius ir kiekybinius tikslus, kurių turėtų siekti valstybės narės kelete suderintų prioritetinių sričių, būtų pasirinktas teisingusias kelias ateityje pasiekti, kad žmonės su negalia galėtų realiai naudotis lygiomis galimybėmis.

1.2 EESRK ragina Komisiją ir valstybes nares visą dėmesį skirti patikimų ir nuoseklių rodiklių sudarymui, taip pat kiekybiškiems tikslams kiekvienoje iš statistikos sričių ir nustatytiems politikos tikslams, kuriuos kiekviena valstybė narė turi pasiekti per nurodytą laiką. Pirmiau šiame dokumente minėti ankstesni statistiniai bandymai nesulaukė paramos Europos lygiu ir jie nėra nuolatiniai rodikliai, kuriuos būtų galima reguliariai nustatyti, pavyzdžiui, drauge su socialinės integracijos rodikliais. Šis pritarimas ir sistemingas įvertinimas yra būtini bet kokiai nuosekliai politikai.

1.3 EESRK ragina, kad negalios klausimus nagrinėjanti aukšto lygio grupė pritarėtų duomenų rinkimo prioritetų sąrašui, kuris grindžiamas svarbiausiais rodikliais, jau esančiais ISTAT⁽¹⁾ sąrašė, kurį reikia atnaujinti.

1.4 Valstybės narės turėtų toliau stengtis tyrimų metu rinkti duomenis apie negalią ir tuos duomenis reguliariai skelbti, pavyzdžiui, kas dvejus metus. Būtina tarptautiniu lygiu Vašingtono grupėje tęsti apibrėžties darbus.

1.5 ES darbo jėgos tyrimo metu pažanga turėtų būti vertinama reguliariau. Socialinės apsaugos ir užimtumo komitetai turėtų ateityje numatyti rodiklius, kurie būtų sistemingai tikrinami, skirtingai nuo nepriklausomų pavienių iniciatyvų.

1.6 Todėl EESRK ragina Europos Komisiją įtraukti į Eurostato tyrimus nuoseklių negaliai skirtą modulį, į kurį būtų įtraukti pirmiau minėti elementai, reguliariai skelbiant ataskaitas, kad būtų galima tinkamai įvertinti politiką bei nustatyti prioritetus.

1.7 Nustatant prioritetinius rodiklius kiekvienoje valstybėje narėje turėtų dalyvauti Nacionalinės neįgaliųjų organizacijos. Suderintų rodiklių priėmimas ir duomenų rinkimas suteiks galimybę valstybėms narėms keistis geriausios patirties sprendimais, nes taikomų iniciatyvų veiksmingumą galima išmatuoti.

2. Įžanga

2.1 Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) teigiamai vertina ES pirmininkausiančios Portugalijos prašymą parengti nuomonę dėl *suderintų rodiklių negalios srityje*. ES pirmininkaujanti Portugalija pasiryžusi siekti, kad Europos Sąjunga galėtų gauti patikimus ir palyginamus duomenis, leidžiančius įvertinti, kaip neįgalieji integruojami į visuomenę.

2.2 Žmonės su negalia sudaro daugiau kaip 15 proc. visų gyventojų; vykstant gyventojų senėjimo procesui, šis skaičius auga. Tai reiškia, kad išsiplėtusioje ES šiuo metu daugiau kaip 50 mln. žmonių turi negalią⁽²⁾. 2005 m. SILC tyrime nėra duomenų apie vaikus su negalia, vyresnio amžiaus žmones arba neįgaliuosius, gyvenančius priežiūros įstaigose.

2.3 Siekiant užtikrinti, kad žmonės su negalia galėtų naudotis socialinėmis teisėmis, įskaitant Sutartyse ir Europos pagrindinių teisių chartijoje pripažįstamą teisę į laisvą žmonių judėjimą, būtina visose valstybėse narėse pagal bendrą pagrindą įvertinti politiką ir įvairias situacijas bei jas palyginti. Tai pirmas žingsnis kuriant ir įgyvendinant politikos priemones, kurios suteiktų žmonėms su negalia galimybę naudotis tokiomis pačiomis teisėmis kaip ir negalios neturintiems asmenims.

⁽¹⁾ Italijos nacionalinis statistikos institutas (ISTAT), projektas „Negalią turinčių žmonių integravimo į visuomenės gyvenimą rodikliai“, galutinė ataskaita, 2001 m. birželio mėn., paskelbta Eurostato.

⁽²⁾ Remiantis 2005 m. Eurostato Pajamų ir gyvenimo sąlygų statistinių duomenų (SILC) tyrimu.

2.4 Valstybėse narėse naudojami įvairūs rodikliai pažangai integruojant neįgaliuosius į visuomenės gyvenimą įvertinti: pastatų prieiga, dalyvavimas darbo rinkoje, galimybė gauti išsilavinimą, puoselėti kultūrą, turėti elektroninę prieigą ir daugelis kitų. Galimybė įvertinti veiksmus, kurių valstybės narės imasi šioje srityje, ir tų veiksmų poveikį yra nepaprastai svarbi.

3. Nepakankamai nuoseklios teisinės ir politinės priemonės

3.1 Neseniai priimtoje JT konvencijoje dėl žmonių su negalia teisių nurodoma, jog yra daug priežasčių skubiai skatinti su negalia susijusių klausimų integravimą į visas politikos sritis. ES valstybės narės turėtų perimti Konvencijos principus nedelsiant ją ratifikuodamos. Siekdama laikytis Europos bendrijos pasirašytos JT konvencijos tikslų ir principų, ES privalo priimti tinkamas politikos priemones. Visos šalys ir ES turėtų būti raginamos pasirašyti neprivalomą JT konvencijos protokolą.

3.2 Europos veiksmų plane dėl negalios ⁽³⁾ nustatomi dideli tikslai, kad Direktyva, nustatanti vienodo požiūrio užimtumo ir profesinėje srityje bendruosius pagrindus (2000/78/EB), būtų visiškai įgyvendinta, kad su negalia susiję klausimai būtų aktyviau integruojami į atitinkamas Bendrijos politikos sritis ir kad būtų gerinamas prieinamumas visiems. Norint pasiekti šiuos tikslus, pasiektą pažangą būtina vertinti naudojant rodiklius, kurie pagal kiekvieną politinį prioritetą parodytų kiekvienos valstybės narės pažangą ir leistų nustatyti įvertinamus tikslus.

3.3 2000 m. lapkričio mėn. priimta Direktyva 2000/78/EB draudžia diskriminuoti žmones su negalia užimtumo ir profesinio mokymo srityse. Tačiau nekalbant apie patį direktyvos perkėlimo į nacionalinę teisę klausimą, sudėtinga įvertinti, kaip valstybės narės įgyvendina šį teisės aktą, nes nėra palyginamų duomenų, kurie leistų nustatyti taikant šį teisės aktą kiekvienoje valstybėje narėje padidėjusį žmonių su negalia užimtumo lygį.

3.4 Europos Tarybos veiksmų plane dėl visiško žmonių su negalia dalyvavimo visuomenės gyvenime nustatoma keletas konkrečių tikslų daugelyje visuomeninių ir politinių sričių. Šiuos tikslus turi įgyvendinti visos 46 Europos Tarybos valstybės narės ir jų įgyvendinimas turi būti stebimas. Pažangos įvertinimo rodikliams parengti buvo sudaryta darbo grupė.

3.5 Lisabonos strategijoje ES užsibrėžė didelius tikslus, įskaitant užimtumo lygio bei socialinės sanglaudos didinimą. Šių tikslų pasiekti negalima be konkrečių priemonių, pašalinančių žmonių su negalia išskylančias kliūtis gauti darbą ir paslaugas, kad jie galėtų visiškai įsilieti į visuomenę.

3.6 Visose politikos srityse, kurios aktualios neįgaliesiems ir gali pagerinti jų integravimąsi į visuomenę ir sudaryti jiems

geresnes galimybes naudotis savo teisėmis, reikalingi rodikliai pažangai įvertinti ir užtikrinti, kad įvairių Europos lygmens priemonių rezultatai būtų išsamiai įvertinti. Norint pakeisti arba pagerinti galiojančius teisės aktus, juos būtina įvertinti.

4. Reikia patikimų ir palyginamų statistinių duomenų rinkinio

4.1 Šiuo metu naudojamos duomenų įvertinimo sistemos

4.1.1 EESRK apgailestauja, kad trūksta rodiklių negalios srityje, visų pirma nėra politinės valios ES lygmeniu susitarti dėl bendrų rodiklių politikos priemonėms remti ir įvertinti.

4.1.2 EESRK pastebi, kad Eurostatas ėmėsi kelių įdomių projektų ir iniciatyvų, kuriomis siekiama koordinuotai visoje Europoje sukurti nuolatinio duomenų rinkimo apie negalios aspektus sistemą: 1994-1996 m. Europos bendrijos namų ūkių grupės (ECHP) tyrimo sveikatos modulyje buvo įtrauktas nedidelis negaliai skirtas modulis, kuris buvo paskelbtas statistinių duomenų knygelėje; 2002 m. siekiant koordinuoto ir suderinto indėlio į JTSD Vašingtono grupės posėdžio darbą, į darbo jėgos tyrimą buvo įtrauktas neįgaliųjų įdarbinimo modulis; Eurostatas parengė Europos negalios įvertinimo (EDM) projektą.

2002 m. Europos socialinės statistikos direktoriai susitarė dėl nuolatinio suderintų duomenų rinkimo sistemos, pavadintos Europos sveikatos tyrimų sistema (EHSS), pasitelkiant su sveikata susijusius tyrimus ir (arba) tyrimų modelius. Šiomis aplinkybėmis valstybės narės 2006 m. pabaigoje susitarė dėl galutinės Europos sveikatos tyrimo apklausos būdu (EHIS) klausimyno redakcijos, kurios pirmoji dalis bus įgyvendinta 2007-2009 m. Į EHIS yra įtraukta klausimų, susijusių su skirtingais negalios aspektais. Negalia kaip kintamasis taip pat yra įtraukta į Gyventojų pajamų ir gyvenimo sąlygų statistiką (SILC) ⁽⁴⁾.

Eurostato 2007 m. metinėje darbų programoje numatoma Europos statistikos sistemai (ESS) ⁽⁵⁾ skirta veikla, kurios tikslas — bendradarbiaujant su tarptautinėmis organizacijomis toliau plėsti Bendrijos statistinius duomenis apie negalią ir socialinę integraciją, kad būtų galima gauti aktualių ir palyginamųjų statistinių duomenų žmonių su negalia padėties stebėsenai. Iki 2008 m. vidurio bandomajam įgyvendinimui valstybėse narėse turėtų būti parengtas naujas negalios ir socialinės integracijos tyrimų modulis (finansiskai remiamas Eurostato).

Visos šitos veiklos pagrindas — Pasaulio sveikatos organizacijos parengta Tarptautinė funkcinių sutrikimų, negalios ir sveikatos klasifikacija (ICF).

⁽⁴⁾ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1913,47567825,1913_58814988&_dad=portal&_schema=PORTAL#B.

⁽⁵⁾ Apie Europos statistikos sistemą žr. http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1153,47169267,1153_47183518&_dad=portal&_schema=PORTAL.

⁽³⁾ Žr. http://europa.eu.int/comm/employment_social/disability/index_en.html.

4.1.3 Tarptautiniu lygiu veikdamas Vašingtono negalios statistinių duomenų grupėje ⁽⁶⁾ Eurostatas ėmėsi rengti bendrus negalios matavimo vienetus, remiantis Pasaulio sveikatos organizacijos Tarptautine funkcinių sutrikimų, negalios ir sveikatos klasifikacija (ICF). Europos Taryba paskelbė socialinės sanglaudos socialinių rodiklių rengimo metodines gaires ⁽⁷⁾.

4.1.4 Pasiūlymas priimti Reglamentą dėl Bendrijos visuomenės sveikatos ir sveikatos bei darbo saugos statistinių duomenų ateityje taptų pagrindu veiklai šioje srityje. Reglamentą galima naudoti renkant duomenis apie negalią, pakeičiant susiklosčiusią padėtį, kai valstybės narės renka duomenis neturėdamos tinkamo teisinio pagrindo.

4.2 Kodėl reikia papildomų Europos rodiklių?

4.2.1 JT konvencijos 31 straipsnyje teigiama, kad valstybės turi rinkti tinkamą informaciją, įskaitant statistinius ir mokslinių tyrimų duomenis, kad galėtų kurti ir taikyti Konvenciją įgyvendinančią politiką. EESRK ragina ES valstybes narės nuosekliai laikytis šio principo.

4.2.2 EESRK teigiamai vertina pirmiau minėtas iniciatyvas, tačiau apgailestauja, kad trūksta nuoseklumo ir suderintų politinių sprendimų toms iniciatyvoms sutelkti, kad būtų galima analizuoti neįgaliųjų padėtį, įvertinti politikos priemonių ir teisės aktų poveikį bei neįgaliųjų poreikius.

4.2.3 Būtina nustatyti rodiklius užimtumo lygiui įvertinti, siekiant geriau suprasti, kokias problemas reikia spręsti šioje srityje ir parengti atitinkamas politikos priemones. 2006 m. pavasario Europos Vadovų Taryba pakartojo, jog būtina imtis atitinkamų priemonių neįgaliųjų užimtumo lygiui didinti.

4.2.4 Norint geriau parengti politinius ir teisėkūros veiksmus ateityje, būtina atlikti diskriminaciją draudžiančios direktyvos ir skirtingų valstybių narių teisės aktų poveikio įvertinimą.

4.2.5 Būtina toliau rinkti duomenis apie diskriminaciją drauge su rodikliais kitose srityse, susijusiose su galimybe įsigyti prekių ir naudotis paslaugomis, užimtumu, socialine integracija ir pan., kad būtų užtikrintas nuoseklus požiūris į žmonių su negalia problemas ir jų sąveiką.

4.2.6 Socialinės integracijos srityje taip pat reikia tolesnio įvertinimo, kad būtų galima geriau suprasti sudėtingas priežastis, paskatinusias žmonių su negalia socialinę atskirtį. Reikia įvertinti įvairius dalykus, pavyzdžiui, pajamas, taip pat ir dalyvavimą visuomenės gyvenime (atstovavimą, galimybę vienytis į asociacijas, dirbti savanorišką darbą, dalyvauti politinėje veikloje ir pan.), galimybę gauti išsilavinimą ir naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis, puoselėti kultūrą, naudotis ryšių priemonėmis ir socialinėmis paslaugomis.

4.2.7 Esami geriausios patirties sprendimai, pavyzdžiui, Europos automobilių stovėjimo aikštelės kortelės, turėtų parodyti pavyzdį naujiems panašioms sprendimams, kurių negalima pasiekti be rodiklių rinkinio neįgaliųjų socialinei integracijai įvertinti atsižvelgiant į tinkamus ir palyginamuosius duomenis.

4.3 Europos rodiklių nustatymo sunkumai

4.3.1 Šiuo metu valstybės narės teikia duomenis įvertinti žmonių su negalia integracijos lygį neturėdamos jokio europinio susitarimo dėl bendrų rodiklių, išskyrus dėl duomenų rinkimo pagal OMC ⁽⁸⁾ ir ECHIM ⁽⁹⁾. Be to valstybėms narėms reikėtų geriau paaiškinti, kodėl duomenų rinkimas negalios srityje yra toks svarbus.

4.3.2 SILC tyrime pateikiamas apytikslis negalią turinčių ES gyventojų skaičius, tačiau į šiuos duomenis neįtraukti žmonės, gyvenantys priežiūros įstaigose, vaikai su negalia ir vyresnio amžiaus žmonės, todėl šis skaičius nėra realus.

4.3.3 Visose valstybėse taikomos skirtingos negalios apibrėžtys, kurias reikėtų išplėsti, aprėpiant žmones su psichikos sveikatos problemomis, kurie dažnai neįtraukiami į nacionalinius statistinius duomenis. Siekiant užtikrinti visuotinai pripažintą pagrindą, pagal kurį nustatoma, kurios žmonių grupės gali būti taikomas terminas „asmenys su negalia“, visos apibrėžtys turėtų būti formuluojamos pagal JT konvencijos 1 straipsnio antrą dalį.

4.3.4 Žmonės su negalia nėra vienalytė grupė, todėl sudėtinga nustatyti įvertinimo kriterijus. Rodikliais reikėtų atsižvelgti į negalios rūšių įvairovę, taip pat į politikos sritis, kurios turi poveikį žmonių su negalia gyvenimui, ir nustatyti, kokios kliūtys neleidžia žmonėms su negalia dalyvauti visuomenės gyvenime.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitis DIMITRIADIS

⁽⁶⁾ Apie Vašingtono grupę žr. <http://www.cdc.gov/nchs/citygroup.htm>.

⁽⁷⁾ „Suderintas socialinės sanglaudos rodiklių rengimas. Metodinės gairės“, Europos Tarybos leidykla.

⁽⁸⁾ Atviras koordinavimo metodas.

⁽⁹⁾ Europos bendrijos sveikatos rodiklių stebėseną.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui bei Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl veiksmingesnio MTTP mokesčių paskatų naudojimo

COM(2006) 728 galutinis

(2008/C 10/21)

Europos komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, 2006 m. lapkričio 22 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *Veiksmingesnio MTTP mokesčių paskatų naudojimo*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. birželio 21 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Peter Morgan**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 27 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 134 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komunikatas priklauso Komisijos programai, kuria remiamas Lisabonos strategijoje numatytas tikslas — iki 2010 m. ES išlaidas MTTP prilyginti 3 proc. BVP, iš kurių 2 proc. turėtų skirti privatus sektorius. Jame nagrinėjama, kokiomis mokesčių sistemos priemonėmis valstybės narės skatina įmones imtis MTTP veiklos. Komunikatu siekiama išaiškinti MTTP mokesčių paskatų teisėtumą pagal ES teisę ir suteikti valstybėms narėms konsultaciją geriausios praktikos klausimais. Komunikatas — sveikintinas atsakas į EESRK pageidavimą, jog „Bendrija turėtų imtis veiksmų, kad valstybių narių mokesčius bei atsakomybę reglamentuojantys teisės aktai būtų geriau orientuoti į tikslą skatinti pramonę daugiau investuoti į mokslinius tyrimus ir vystymą⁽¹⁾“.

1.2 Nuomonės 3 skirsnyje pateikta keletas geriausios praktikos pavyzdžių. Vis dėlto reikia pripažinti, kad mokesčių sistemos teiktinoms paskatoms taikomi apribojimai. Kuo didesni įmonės mokesčiai, tuo didesnės paskatos, o mokant mažesnius mokesčius, suteikiamos mažesnės paskatos. Kuo didesni socialiniai mokesčiai, tuo didesnės mokesčių lengvatos. Jei įmonė negauna pelno, paskatų apimtis yra mažesnė, nes bendra nuostata yra suteikti pelno mokesčių nuolaidas. Galiausiai akivaizdu, kad nuolaidos turi būti taikomos atsižvelgiant į jau padarytas investicijas į MTTP, o ne į ateities planus.

1.3 Rekomendacijose, kuriomis siūloma sukurti paskatų sistemą, pateikiamas reikalavimas įvertinti kiekvienos programos veiksmingumą. Akivaizdu, kad šį reikalavimą būtina taikyti didelėms pelningoms įmonėms, kurioms nebūtų sudėtinga grąžinamus mokesčius įrašyti į paskutinę eilutę, o ne į MTTP biudžetą. Norėdamos išvengti šio etinio pavojaus kai kurios šalys numato paskatas tik didėjančioms MTTP išlaidoms, tačiau tokia praktika gali žlugti, nes vienas iš svarbiausių šių paskatų tikslų yra išsaugoti MTTP veiklą Europos Sąjungoje ir neleisti jai persi-

kelti svetur. Todėl atrodytų, jog didelėms įmonėms skirta veiksminga įvertinimo sistema gali būti naudingesnė nei nuolaidų didėjančioms išlaidoms apribojimai.

1.4 Pats didžiausias šių programų privalumas yra jų suteikiamos galimybės remti į MTTP orientuotų MVĮ vystymąsi pirmuosius keletą jų veiklos metų. Rekomendacijose nurodoma ne viena veiksminga paskata, numatanti papildomą mokesčių nuolaidą, apskaičiuojamą pagal MTTP investicijų, grąžinamąsias išmokas, jei nėra pelno, ir socialinių mokesčių nuolaidas. MVĮ yra strategiškai svarbios ES ekonomikai, todėl EESRK rekomenduoja kiekvienai valstybei narei naudoti optimaliausių mokesčių paskatų kombinaciją, kad MVĮ būtų lengviau išlikti ir plėstis šios šalies ekonomikoje.

1.5 Šiuo požiūriu Komitetą stebina, kad komunikate nekalbama apie mokesčių lengvatas, skirtas padėti naujoms įmonėms formuoti kapitalą. Ši mintis toliau plėtojama 4.9-4.12 punktuose. EESRK rekomenduoja į komunikatą įtraukti kapitalo formavimo klausimą.

1.6 Dar vienas mažosioms ir vidutinėms įmonėms labai svarbus klausimas yra patentų ir licencijų išdavimo tvarka. Šį klausimą reglamentuojanti teisė yra neaiški ir valstybės narės mokesčių administravimo srityje konkuruoja tarpusavyje. EESRK rekomenduoja į komunikatą įtraukti patentų ir licencijavimo klausimą.

1.7 Komunikate nagrinėjama keletas susijusių problemų, dėl kurių būtų galima imtis veiksmų. EESRK rekomendacijos:

1.7.1 valstybės narės turėtų patobulinti pramonės sektoriaus dalyviams, dalyvaujantiems tarptautiniuose mokslinių tyrimų projektuose, taikomų MTTP mokesčių paskatų naudojimo sistemą;

(¹) Žr. EESRK nuomonę dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje, OL C 2006 325/05, 2006 12 30, 3.5 punktas.

1.7.2 valstybės narės turėtų ieškoti būdų, kaip, pasitelkus labai sėkmingą Prancūzijos Jaunų pažangių įmonių (JPI) programos pavyzdį, sumažinti privalomas valstybės išlaidas jaunoms MTTP įmonėms;

1.7.3 valstybės narės turėtų sukurti bendrą sistemą, skirtą visuomenei naudą teikiančioms mokslinių tyrimų organizacijoms, kuri užtikrintų laisvą dotacijų ir moksliniams tyrimams skirtų lėšų judėjimą ES;

1.7.4 valstybės narės turėtų sudaryti susitarimus, skatinančius tarpvalstybinį mokslo darbuotojų judumą ir užkertančius kelią dvigubam trumpalaikės veiklos apmokestinimui;

1.7.5 pritariama Komisijos ketinimui sukurti bendrą abipusio MTTP pažymėjimų pripažinimo struktūrą toms šalims, kurios šiuos pažymėjimus naudoja. Tačiau Komisija galėtų pasvarstyti, ar tokie pažymėjimai reikalingi bendrojoje rinkoje;

1.7.6 Komitetas pritaria Komisijos pasiūlymui supaprastinti ir modernizuoti taisykles, pagal kurias privatūs subjektai gali susigrąžinti PVM, taikomą viešojo ir privačiojo sektoriaus projektų MTTP išlaidoms;

1.7.7 Pagrindinė sąlyga, norint surengti diskusijas dėl mokesčių paskatų ir MTTP, yra nustatyti MTTP ir naujovių mokesčių apibrėžtį ES mastu. Tokia apibrėžtis padėtų priartėti prie bendrosios rinkos sukūrimo.

1.8 Lisabonos strategijoje 3 proc. tikslas nustatytas atsižvelgiant į konkuruojančių regionų investicijų į MTTP dydį. Europos Sąjunga makroekonominio lygiu skiria mažiau dėmesio MTTP imliems pramonės sektoriams nei su ja konkuruojančios šalys, pavyzdžiui, Japonija ir JAV. Todėl būtų prasminga ne tik skatinti MTTP privačiame sektoriuje, bet ir didinti viešojo sektoriaus investicijas į universitetus ir valstybės finansuojamus mokslinių tyrimų institutus. Geru stimulu imtis šių priemonių turėtų būti ir aplinkosaugos projektai (?).

2. Įžanga

2.1 Šis komunikatas remiasi Lisabonos strategija, kuria raginama iki 2010 m. investicijoms į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą (toliau — MTTP) skirti 3 proc. BVP, iš kurių 2 proc. skirtų privatusis sektorius. Komisija 2005 m. paskelbė ketinanti skatinti nuoseklesnę ir palankesnę mokesčių aplinką MTTP kartu pripažindama valstybių narių kompetenciją nacionalinės mokesčių politikos srityje (COM(2005) 488 ir COM(2005) 532).

2.2 Atsižvelgdama į Lisabonos strategiją Komisija yra parengusi ne vieną iniciatyvą, kad padidintų ES investicijas į MTTP iki siekiamų 3 proc. BVP ir išplėtotų Europos mokslinių tyrimų

erdvę. Užsibrėžta atverti Europos mokslinių tyrimų, technologijų vystymo ir naujovių potencialą, o ši tikslą vainikuoja 7-oji bendroji programa. Savo nuomonėse EESRK nuolat ragino Komisiją ir valstybes nares pašalinti kliūtis, trukdančias MTTP kiekybinei ir kokybinei raidai, ir imtis organizacinio, institucinio ir finansinio pobūdžio iniciatyvų, kad Europoje susidarytų pakankama kritinė MTTP veiklos masė.

2.3 Komunikate nustatoma, kaip būtų galima padėti valstybėms narėms tobulinti jų taikomų su MTTP susijusių mokesčių tvarką ir rasti visapusiškai suderintus bendrų problemų sprendimus. Taigi, kalbama ne apie ES programą, skirtą konkreitiems MTTP projektams ar tikslams, o apie valstybėms narėms skirtą programą MTTP privačiame sektoriuje skatinti, kurios sėkmė priklausys nuo to, ar privatusis sektorius ir kiekviena jo įmonė bus skatinama imtis MTTP veiklos. Komunikatu siekiama padėti valstybėms narėms trim būdais:

- aiškinant valstybių narių teises sąlygas MTTP mokesčių paskatoms taikyti pagal ES teisę;
- pabrėžiant bendruosius MTTP mokesčių reglamentavimo ir paskatų sistemos bruožus remiantis specialistų atlikta gerosios praktikos analize;
- pateikiant aptarti keletą galimų būsimų iniciatyvų, skirtų visiems rūpimoms problemoms nuosekliai spręsti.

2.4 Šiai politikos sričiai taikomas atvirojo koordinavimo metodas. Sprendimus priima valstybės narės. Komunikate pateiktos gairės yra parengtos remiantis valstybių narių geriausia praktika. Šia nuomone nesiekama kritikuoti valstybių narių politikos, tik norima apžvelgti gaires ir pateikti pastabas dėl galimų ateities iniciatyvų, nurodytų 2.3 punkte.

3. Svarbiausios Komisijos komunikato nuostatos

3.1 Visos valstybių narių naudojamos MTTP mokesčių paskatos turi būti suderintos su pagrindinėmis Sutartyje numatytais laisvėmis ir atitikti nediskriminavimo principą. Komisija laikosi nuomonės, kad ir aiškūs, ir numanomi teritoriniai apribojimai yra nesuderinami su Sutartyje numatytais laisvėmis. Atsižvelgiant į gausius ir nuoseklius įrodymus, galima teigti, kad ETT nėra linkęs pritarti teritoriniams apribojimams taikant MTTP mokesčių paskatas.

3.2 Iš esmės, valstybės pagalbos taisyklės taikomos neatsižvelgiant į pagalbos formą, taigi MTTP mokesčių paskatos galėtų reikšti valstybės pagalbą. Vis dėlto MTTP mokesčių paskata, taikoma nepasirinktinai, t. y. bet kuriame sektoriuje, nepaisant įmonės modelio ir dydžio, neturėtų būti laikoma diskriminuojančia, o turėtų būti vertinama kaip bendro įmonių apmokestinimo dalis.

(?) Žr. tą pačią EESRK nuomonę dėl Europos potencialo išlaisvinimo ir stiprinimo mokslinių tyrimų, vystymo ir naujovių diegimo srityje, OL C 2006 325/05, 2006 12 30, 1.14.2-1.14.4 punktai.

3.3 Sutarties 87 straipsnio 3 dalies c punkte skelbiama, kad su bendrąja rinka yra suderinama „pagalba, skirta tam tikros ekonominės veiklos rūšių arba tam tikrų ekonomikos sričių plėtrai skatinti, jei ji netrikdo prekybos sąlygų taip, kad prieštarautų bendram interesui“. Komisija priėmė Mokslinių tyrimų, technologijų ir naujovių plėtros pagrindų programą, apimančią diskriminuojančias mokesčių paskatas, kurioms galėtų būti taikomos šio straipsnio nuostatos. Programa buvo parengta viešojo intereso tikslais siekiant ištaisyti pastebėtas rinkos problemas MTTP srityje.

3.4 Komisija, įgyvendindama Pagrindų programą, ypač atidžiai nagrinės šiuos aspektus:

- MTTP kategorija (t. y. fundamentalieji moksliniai tyrimai, pramonės tyrimai ir bandomoji taikomoji veikla);
- mokesčių paskatos taikymas tik reikalavimus atitinkančioms išlaidoms;
- mokesčių paskatomis teikiamos pagalbos intensyvumą, kuris negali viršyti maksimalios nustatytos ribos.

Be to, Komisija daro prielaidą, jog, remiantis valstybių narių pateiktais faktais, MTTP mokesčių paskatomis siekiama spręsti rinkos problemas skatinant įmones skirti daugiau lėšų MTTP.

3.5 Europos Vadovų Taryba paragina formuojant mokslinių tyrimų politiką taikyti atvirąjį koordinavimo metodą; todėl Taryba paprašė Mokslinių ir techninių tyrimų komitetą (CREST) stebėti šio paramos metodo taikymą. Šiame komunikate Komisija iš esmės pasiklioė 2006 m. kovo mėn. pateikta CREST ataskaita dėl MTTP mokesčių paskatų vertinimo ir formavimo.

3.6 Dėl skirtingų ekonomikos ir pramonės struktūrų, MTTP pajėgumų, MTTP išlaidų ir bendros mokesčių sistemos MTTP ir naujovių diegimo politikos priemonių derinys įvairiose valstybėse narėse labai skiriasi. Dauguma esamų sistemų yra bendro pobūdžio ir maždaug pusė iš jų numato maksimalias ribas. Tokia padėtis yra palanki MVĮ, nes maksimali riba paprastai neturi įtakos jų išlaidoms. Maždaug trečdaliu mokesčių paskatų suteikiamos konkrečios privilegijos MVĮ ir vis daugiau sistemų yra ypač palankios jaunoms pažangioms MVĮ.

3.7 Trys pagrindiniai mokesčių lengvatų tipai yra mokesčių atidėjimas, neapmokestinamosios įplaukos ir mokesčių kreditas. Kiekvienos valstybės narės taikomų paskatų poveikis priklauso nuo visos mokesčių sistemos. Atsižvelgiant į paskatos tikslą, kai kurios sistemos taikomos bendroms MTTP išlaidoms, o kitos — tik papildomoms su sistema susijusioms išlaidoms. Kitais atvejais lengvatos teikiamos abiejų kategorijų išlaidoms, tačiau nevienodu laipsniu. Paskatų apimtis įvairiose valstybėse narėse žymiai skiriasi. Mokesčių lengvatai įtakos turi vyraujantis mokesčių dydis.

3.8 Mokesčių atidėjimas apskritai reiškia, kad MTTP išlaidoms taikoma 100 proc. nuolaida apskaičiuojant mokesstinį pelną. Pagal šią sistemą kiekvienas MTTP išlaidų euras gali būti susigrąžintas. Jeigu MTTP išlaidoms nėra taikoma 100 proc.

nuolaida, jos paprastai gali būti paverčiamos kapitalu ir vėliau nuvertinamos. Visų pirma taip atsitinka kapitalinių išlaidų atveju.

3.9 Nuostata dėl neapmokestinamųjų įplaukų taikoma siekiant sudaryti galimybes taikyti lengvatą daugiau nei 100 proc. MTTP išlaidų. Taikant tokias mokesčines lengvatas, paskata dažniausiai sudaro 125-300 proc. Pvz., jei bendroji įmonių pelno mokesčių norma yra 30 proc., kiekvienai 10 000 eurų MTTP įmonės išlaidų sumai galės būti taikoma 3 000 eurų mokesčių lengvata. Esant 50 proc. paskatai, kiekvienai 10 000 eurų MTTP įmonės išlaidų sumai galės būti taikoma 4 500 eurų lengvata.

3.10 Kai paskata suteikta kaip mokesčių kreditas, ji teikiama dalies išskaitytųjų mokesčių grąžinimo arba grynujų pinigų grąžinimo forma. Kreditas dažniausiai suteikiamas mokėtino mokesčio sumai; jei mokesčių mokėti nereikia, kreditas gali būti apskaičiuojamas kaip MTTP išlaidų procentinė dalis. Kreditas išmokamas grynaisiais, jei įmonė negauna pelno. Tai gali būti labai pageidautina lėšų suteikimo jaunoms įmonėms forma.

3.11 Nors dauguma sistemų, kaip minėta, yra susijusios su įmonių pelno mokesčiu, kitos sistemos susijusios su darbo užmokesčio mokesčiu ir socialinėmis įmokomis arba asmeninių pajamų mokesčiu. Tokios sąlygos tiesiogiai sumažina išlaidas mokslinių tyrimų personalui, t. y. sumažina svarbiausią MTTP išlaidų dalį. Šių sąlygų poveikis dėl aukštų socialinių darbdavio išlaidų yra didžiausias.

3.12 Siekiant, kad sistemos būtų taikomos nuostolingoms įmonėms, pvz., jaunoms pažangioms MVĮ, apibrėžtos sąlygos apima paskatų spektrą nuo darbo užmokesčio mokesčių nuolaidų ir įmonių pelno mokesčių susigrąžinimo iki MTTP mokesčių kreditų ir neriboto išlaidų, susijusių su įmonių mokesčių sistema, padengimo atidėjimo.

3.13 2004 m. Prancūzija buvo pirmoji ES šalis, įvedusi mokesčią paskatą specialiai jaunoms pažangioms įmonėms (JPĮ) remti. Tikslas — skatinti mokslinius tyrimus privačiame sektoriuje ir realų augimą sumažinant naujų įmonių pradines išlaidas, nukreiptas į mokslinius tyrimus ir naujoves. Paskatos apima atleidimą nuo įmonės pelno mokesčio pirmaisiais trejais pelningais metais, o vėlesniais dvejais metais — atleidimą nuo 50 proc. įmonės pelno mokesčio. Be to, aštuonerius metus atleidžiama nuo socialinio draudimo įmokų, susijusių su aukštos kvalifikacijos personalo įdarbinimu. JPĮ sistemai taikomi reikalavimų atitikimo kriterijai.

3.14 Remiantis MTTP mokesčių paskatų taikymo penkiolikoje valstybių narių patirtimi, Komunikate daroma išvada, kad valstybės narės turėtų:

- kuo daugiau naudoti bendrąsias priemones, nes taip įtraukiama daugiau įmonių, maksimaliai padidinant įdėjimus į MTTP ir sumažinant rinkos iškraipymus;

— sudaryti sąlygas visiškai išskaityti MTTP išlaidas (be šių išlaidų pavertimo kapitalu ir greito nuvertinimo), kartu numatant atitinkamas patirtų išlaidų perkėlimo ir atidėjimo nuostatas.

3.15 Valstybės narės turėtų aiškiai apibrėžti tokius su sistemų formavimu susijusius tikslus:

- siekti, kad MTTP būtų skiriama papildomų lėšų;
- siekti darbo tvarkos pasikeitimų įmonėse;
- platesniu mastu įvertinti šių pokyčių poveikį;
- nuo dizaino pakopos numatyti vertinimo kriterijus;
- nustatyti, ar konkrečios paskatos tinka jų tikslams įgyvendinti.

3.16 Be nuostatų dėl MTTP paskatų įmonėms, Komunikate iškelta keletas klausimų, susijusių su bendrų interesų ir abipusės naudos priemonių gairėmis: EESRK pozicija šiais klausimais pateikta toliau (5 skirsnyje).

4. Pastabos dėl gairių

4.1 Gairėse numatyta daug MTTP skirtų mokesčių paskatų. EESRK ragina visas valstybes nares pritaikyti šias gaires prie savo konkrečių sąlygų, kad būtų sukurta MTTP palanki aplinka. Atvirojo koordinavimo metodas, susijęs su CREST parama ir Lisabonos darbotvarkės įgyvendinimu, turėtų sudaryti galimybę visoms valstybėms narėms taikyti geriausią praktiką.

4.2 MTTP mokesčių paskatų veiksmingumas priklausys nuo įmonės dydžio (didelė, MVĮ arba neseniai pradėjusi veiklą).

4.3 Daugelyje valstybių narių mokesčių paskatos investicijoms į MTTP pradėtos diegti gana neseniai, todėl dar neįmanoma tiksliai įvertinti jų poveikio didelėms įmonėms. Gali būti, jog kai kuriais atvejais sutaupyti mokesčiai bus įtraukti į pelno ir nuostolių eilutę, o ne į MTTP išlaidų eilutę. Dėl to kai kurios valstybės narės suinteresuotos taikyti didesnes paskatas papildomoms investicijoms. Be to, valstybės narės taip pat suinteresuotos, kad MTTP vyktų jų teritorijoje, todėl tiesioginės paskatos turėtų skatinti įmones vystyti MTTP veiklą savo šalyje.

4.4 Didesnėse įmonėse dirba daugiau inžinierių ir mokslininkų, todėl jos turi daugiau galimybių komandiruoti darbuotojus į užsienį. Pvz., valstybėms narėms nusprendus taikyti MTTP paskatas programinės įrangos kūrimo darbams vietoje, didžiausia paskata galėtų tapti galimybė susigrąžinti 100 proc. atitinkamų išlaidų, kaip apibrėžta anksčiau (3.8 punktas).

4.5 MVĮ ištekliai neprilygsta didelių įmonių ištekliams, todėl jos gali patirti didesnę finansinio pobūdžio spaudimą. Kai kuriose valstybėse narėse nustatytos sąlygos, pagal kurias MVĮ numatytos didesnės nuolaidos ir nustatytos didžiausios leistinos ribos, viršijančios MVĮ apimtis, suteiks MVĮ pakankamai finansinio lankstumo MTTP investicijų srityje.

4.6 Didžiausią įtaką mokesčių paskatos daro neseniai pradėjusioms veikti įmonėms. Tai svarbu, nes šios įmonės — gyvybiškai svarbi iniciatyvų ir naujovių skatinimo sistemos dalis. Naujovės paslaugų sektoriuje, taip pat ir mokslo ir technologijų sektoriuose labai dažnai diegia neseniai pradėjusios veikti įmonės. Atrodo, kad seniau įsteigtų įmonių MTTP skyriai dažnai būna geriau pasirengę keisti ir tobulinti produktus, o ne kurti naujoves. Nujos įmonės, panaudojančios mokslo ir technologijų sektorių laimėjimus, yra ypač svarbios dėl to, kad, perėjusios pradinės veiklos pakopą (deja, daugelis mažų įmonių žlunga), jos galės tapti naudą teikiančiomis MVĮ arba vertingais didelių įmonių įsigytais padaliniais. Daugelio technologijas kuriančių įmonių susijungimui ir įsigijimui skirtas biudžetas gali būti ne mažiau svarbus nei jų MTTP biudžetas. Aišku, daugelis didelių technologijas kuriančių įmonių yra sukūrusios investicijų, paremtų rizikos kapitalu, programas.

4.7 Kadangi atvejai, kai didelės įmonės įsigyja mažas, yra būdingas rinkos ekonomikos bruožas, reikėtų, kad su mokesčiais susijusi šių sandorių dalis būtų kuo skaidresnė ir objektyvesnė. Tai reiškia, kad galutiniai mokesčiai steigėjams ir verslininkams būtų kuo mažesni, o įsigyjančioms įmonėms nebūtų taikomos baudžiamosios sankcijos.

4.8 MTTP mokesčių paskatos gali būti naudingos technologijų sektoriaus jaunoms pažangioms įmonėms. Be to, lygiai tiek pat svarbios bendrosios paskatos neseniai pradėjusioms veikti įmonėms, nes šios paskatos skatins naujų įmonių steigimą visuose pramonės sektoriuose ir taip prisidės prie bendro valstybių narių ekonomikos augimo.

4.9 Komunikate kalbama apie bendrąsias mokesčių paskatas, kurios skatins naujų įmonių steigimą, tačiau keista, kad nepaminėti kapitalo mokesčiai. Neseniai pradėjusių veikti įmonių problema yra pradinio jų finansavimo užtikrinimas. Nėra suinteresuotumo investuoti vadinamąjį rizikos kapitalą ankstyvosiose įmonės veiklos pakopose, todėl pradinės investicijos paprastai gaunamos iš privačiojo sektoriaus, verslo „angelų“ ir steigėjo (-ų) draugų bei šeimos. Šiems investuotojams taikoma kapitalo mokesčių sistema — ypatingos svarbos įmonių steigimo proceso dalis.

4.10 JK sukurta pakankamai gera šios srities mokesčių paskatų sistema, ją galima būtų laikyti pavyzdžiu. Investuoti galima tiesiogiai per Įmonių investicijų sistemą (*angl.* Enterprise Investment Scheme — EIS) arba per Rizikos kapitalo fondą (*angl.* Venture Capital Trust -VCT), kuris yra kolektyvinių investicijų priemonė, įregistruota Alternatyvių investicijų rinkoje (*angl.* Alternative Investment Market — AIM). Siekiančios pasinaudoti bet kuria iš šių sistemų įmonės turi atitikti tam tikrus kriterijus.

4.11 Pagal kiekvieną sistemą pajamų mokesčio nuolaida sudaro 20 proc. (EIS atveju) arba 30 proc. (VCT atveju) investuotos sumos. Kapitalo mokesčio už pelną, gautą po nustatyto laikotarpio, mokėti nereikia. Be to, nereikia mokėti pajamų mokesčio už VCT dividendus ir paveldėjimo mokesčio už VCT kontroliuojančioms bendrovėms priklausantį turtą. Nors mokesčių lengvatos jokia būdu neturėtų būti priežastis investuoti, šios sistemos žymiai sumažina investavimo į neseniai pradėjusias veikti įmones riziką. Pavyko įgyvendinti pagrindinį jų tikslą, t. y. padėti Britanijos verslininkams lengviau užsidirbti pinigų.

4.12 Komunikate labai neapdairiai nepateikiamos patentų išdavimo ir licencijavimo gairės. Šį klausimą reglamentuojanti teisė yra paini, o valstybės narės akivaizdžiai konkuruoja patentų mokesčių administravimo srityje. EESRK siūlo į komunikatą įtraukti patentų ir licencijavimo klausimus.

5. Bendrų interesų ir abipusės naudos priemonių gairės

5.1 Komitetas pritaria pasiūlymui, kad valstybės narės turėtų šalinti kliūtis tarptautiniams mokslinių tyrimų projektams vykdyti, *inter alia*, tobulinant pramonės sektoriaus dalyviams taikomų MTTP mokesčių paskatų naudojimą.

5.2 Komitetas ragina valstybes narses ištirti būdus, kuriais, remiantis Prancūzijos pavyzdžiu (JPĮ sistema), galima būtų sumažinti valstybės numatytą naujų MTTP įmonių apmokestinimą.

5.3 Komunikate pažymėta, kad ES tėra tik keletas privačių mokslinių tyrimų fondų, kurie, finansuodami su MTTP susijusią

veiklą visuomenei naudą teikiančiose organizacijose (paprastai universitetuose), siekia padidinti mokslines žinias. JAV jų yra žymiai daugiau. Viena vertus, aukojantys asmenys ir bendrovės (kurių atveju gali būti taikomos įmonių pajamų ir pelno mokesčio nuolaidos) susiduria su formaliomis ir neformaliomis kliūtimis, kita vertus, trukdoma mokslinių tyrimų finansavimo srautui. Komitetas pritaria pasiūlymui, kad valstybės narės turėtų parengti bendrą koncepciją, kuri užtikrintų laisvą paaukotų lėšų ir mokslinių tyrimų fondų lėšų judėjimą ES.

5.4 Valstybės narės turėtų sudaryti susitarimus, skatinančius tarpvalstybinį mokslo darbuotojų judumą ir užkertančius kelią dvigubam trumpalaikės veiklos apmokestinimui. Valstybės narės turėtų skatinti tokius susitarimus sudaryti ir su ES interesų zonoje esančiomis šalimis, pavyzdžiui, su Ukraina, Izraeliu ir Turkija, kurios intensyviai dalyvauja MTTP mainuose su ES.

5.5 Kai kuriose valstybėse narėse reikalaujama, kad įmonės gautų pažymėjimus, patvirtinančius, jog gali užsiimti MTTP veikla. Keleto valstybių narių MTTP veikla užsiimantys viešojo sektoriaus ūkio subjektai tokius pažymėjimus gauna automatiškai. Siekdama palengvinti tokių pažymėjimų abipusį pripažinimą Komisija pateiks galimą bendrą tokių pažymėjimų struktūrą. Tai turėtų padėti minėtus pažymėjimus naudojančioms valstybėms narėms.

5.6 Komisija išklė klausimą dėl viešojo sektoriaus ir privačių ūkio subjektų bendradarbiavimo kliūčių, susijusių su PVM, kuriuo apmokestinamos privačių įmonių MTTP išlaidos, grąžinimo apribojimų. Reikėtų pritari Komisijos pasiūlymui supaprastinti ir patobulinti atitinkamas taisykles ir jų taikymą.

5.7 Pagaliau Komunikate nurodyta, kad ilgainiui reikėtų siekti nustatyti MTTP ir naujovių mokesčių apibrėžtį ES mastu, o Bendroje konsoliduotoje įmonių pelno mokesčio bazėje užtikrinti tokioms išlaidoms palankų mokesčių reglamentavimą. Tokia apibrėžtis padėtų priartėti prie bendrosios rinkos sukūrimo.

2007 m. rugsėjo 27 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl ES ekonomikos: 2006 m. apžvalga.
Euro zonos stiprinimas: pagrindiniai politiniai prioritetai**

COM(2006) 714 galutinis — SEC(2006) 1490

(2008/C 10/22)

2007 m. sausio 11 d. Europos Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos steigimo sutarties 262 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl *ES ekonomikos: 2006 m. apžvalga. Euro zonos stiprinimas: pagrindiniai politiniai prioritetai*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Umberto Burani**, bendrapranešėjis **Olivier Derruine**.

438-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (2007 m. rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 133 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Komitetas iš esmės pritaria Komisijos dokumentui. Vis dėlto norėtų pateikti keletą savo pastabų; kai kurios iš jų jau buvo pateiktos anksčiau, dar prieš euro įvedimą. Komisija suformulavo keletą netiesioginių kritinių pastabų dėl tam tikrų valstybių narių politikos aspektų. EESRK pritaria jų turiniui, bet primena, kad vyriausybės dažnai susiduria su neišvengiamais vidaus politikos poreikis arba su išorės įvykiais (energijos krizės, konfliktai ir kt.).

1.2 Ilgalaikiam biudžeto politikos tvarumui iškyla pavojus, jei nauja į valdžią ateinanti vyriausybė neužtikrina politinės krypties tęstinumo. Tą patį galima pasakyti ir apie struktūrines reformas, kurias lemia ištis subjektiviūs veiksniai, susiję su dirbančios vyriausybės pasirinkta kryptimi. Atsižvelgdamas į tai, EESRK pritaria Komisijos nuomonei, kad norint įgyvendinti struktūrines reformas būtina užtikrinti tęstinumą.

1.3 Prekių ir paslaugų rinkų lankstumas yra tas ekonominės politikos aspektas, dėl kurio vyriausybės turi pelnyti socialinių partnerių palaikymą. Kadangi privatizacijos rezultatai įvairiose šalyse ir sektoriuose nevienodi, ją vykdyti reikia atsargiai ir atsižvelgti į kiekvienos šalies ir kiekvieno sektoriaus konkrečią padėtį.

1.4 Finansų rinkų integracija iš esmės jau baigta paslaugų įmonėms srityje, bet gerokai sunkiau vyksta mažmeninėse rinkose. Beje, dauguma iškilusių kliūčių yra objektyvios (skirtingos kalbos, paslaugų pobūdis ir kt.). Tokio pobūdžio problemų neįmanoma išspręsti priimant teisės aktus arba reglamentuojant, bet pagal galimybes jas turėtų spęsti pati rinka. Esamų taisyklių turėtų pakakti, kad integracija būtų tęsiama Tačiau

reikia standartų, kurie užtikrintų optimalią vartotojų interesų apsaugą ir prireikus — rinkos kontrolę.

1.5 Komisija pageidauja, kad vykstant deryboms dėl darbo užmokesčio būtų atsižvelgiama į narystės pinigų sąjungoje poveikį. EESRK savo ruožtu tikisi, kad ekonominės, pinigų ir užimtumo politikos suartėjimo bus siekiama rengiant bendrus euro grupės ir Užimtumo tarybos posėdžius. Net jei suartėjimas tebtų teorinis, būtų sudarytos sąlygos laikui bėgant praktiškai suderinti skirtingą politiką.

1.6 Komisijos rekomendacija daugiau dėmesio skirti tarptautiniam aspektui atspindi dar prieš euro įvedimą EESRK išsakytas kritines pastabas. Didėjanti Azijos šalių įtaka neturėtų būti laikoma grėsme, o veikiau iššūkiu, kurį reikia atremti konkurencingumo ir naujovių diegimo srityje.

1.7 Nacionalinės vyriausybės turėtų įtikinamai propaguoti euro zoną: joms nederėtų dėl nacionalinės ekonomikos sunkumų kaltinti eurą ir tuo pačiu nutylėti apie bendros valiutos įvedimo teikiamą naudą. Be to būtų pageidautina, kad valstybės narės, nepanorusios įvesti eurą, aiškiai išdėstytų savo ateities planus. Tai leistų ne tik informuoti euro zonos visuomenę, bet ir lengviau nustatyti būsimą euro politiką žinant kiek ir kokių šalių prisijungs prie šios zonos.

1.8 EESRK atkreipia dėmesį, kad euro, kaip tarptautinės valiutos, įgyta svarba turėtų tapti derama paskata dar kartą pasiūlyti savo kandidatūrą vietai Tarptautiniame valiutos fonde užimti. Tai reikštų ne kurio nors iš dabartinių narių pasitraukimą, o papildomos nario vietos įsteigimą. Teiginys, kad tokia galimybė nenumatyta TVF įstatuose, atrodo nenuoseklus arba yra tik pretekstas.

1.9 Bandant išsiaiškinti, ar yra galimybių, kad jis būtų priimtas, buvo pateiktas gana kontraversiškas pasiūlymas, t.y. įkurti Europos stabilizavimo fondą, kurio pagrindą sudarytų mokestinių pajamų perteklius, gautas „geraisiais laikais“. Šis fondas finansuotų Bendrijos svarbos projektus.

1.10 Iš esmės Komitetas Komisijos pranešimą laiko priimtinu, bet naudodamasis proga nori pabrėžti, kad ir šiame pranešime, ir gausioje informacijoje euro tema visiškai užmirštama deramai pabrėžti bendros valiutos politinį aspektą. Iš tiesų, euro reikšmė, jo poveikis ir perspektyvos peržengia įprastų ekonominių, finansinių arba socialinių sąsajų ribas. Tikrąją Europos Sąjungos tvirtybę įkūnija faktas, kad buvo pasiryžta siekti skirtingų šalių interesų suartėjimo juos suvienijant bendra valiuta.

2. Įžanga

2.1 Skelbdama komunikatą dėl ES ekonomikos raidos 2006 m. Komisija pagrindinį dėmesį skyrė euro zonos stiprinimo politiniams prioritetams. Šiame komunikate remiamasi kitu dokumentu — „Euro zonos prisitaikymo dinamika: patirtis ir uždaviniai“⁽¹⁾, kuris, kaip įprasta, yra vertingas informacijos šaltinis išsamesniems tyrimams atlikti.

2.2 Jau įprasta, kad EESRK savo pastabas dėl metinio Komisijos dokumento išdėsto pateikdamas nuomonę savo iniciatyva⁽²⁾. Šią nuomonę jis teikia norėdamas priminti ir patvirtinti savo ankstesnį požiūrį ir rekomendacijas. Prireikus jie bus paminėti ir šiame dokumente. Komitetas taip pat siekia prisidėti prie diskusijų dėl EPS veiklos siūlydamas naujus svarstytinus klausimus, pvz., euro zonai priklausančių šalių bendros ekonomikos ir užimtumo ministrų tarybos sukūrimas arba pasiūlymas išnagrinėti galimybės įsteigti Europos stabilizavimo fondą.

2.3 Beje, jei prisiminsime bendros valiutos įvedimo prieštorę, negalėsime paneigti, kad daugelis pastaruoju metu Komisijos pasirinktų arba siūlomų priemonių atitinka EESRK 1997 m. pateiktoje nuomonėje⁽³⁾ išdėstytas pastabas dėl **kai kurių** stabilumo ir augimo pakto pagrindinių **principų nelankstumo**. Komitetas tuomet pabrėžė, kad nustatant pamatinius rodiklius ir juos taikant buvo nepakankamai atsižvelgta į ekonominio klimato pobūdį ir atskirų šalių politiką. Tuo metu EESRK pasiūlymai buvo atmetsti. Vėlesni įvykiai parodė, kad pasiūlymai buvo teisingi⁽⁴⁾.

(1) Negalutinis dokumentas iš serijos „ES ekonomikos apžvalga“, kurią leidžia Ekonomikos ir finansų reikalų generalinis direktoratas.

(2) Žr. pridedamą bendrųjų ekonominės politikos gairių tema neseniai parengtą nuomonių sąrašą.

(3) Nuomonė dėl numatomų Ekonominės ir pinigų sąjungos trečio etapo nuostatų, OL C 287, 1997 9 22, p. 74.

(4) Visų pirma EESRK siūlė reguliariai, pvz., kas dešimt metų, persvarstyti konvergencijos rodiklius, ypač tuos, kurie susiję su deficitu ir valstybės skola. Šis pasiūlymas buvo atmettas, bet įvykiai parodė, kad būtina priimti „pataisytą“ stabilumo ir augimo paktą, nors nebuvo praėję dešimt metų, kaip siūlė EESRK.

2.4 Pradinio realizmo trūkumas šiandien atsispindi pagrįstoje euro grupės šalių **ekonominės politikos kritikoje**, kurią buvo galima numatyti iš anksto. Teigiama, kad planuojant nacionalinį biudžetą reikėtų remtis **bendromis makroekonomikos prielaidomis**. ES pirmininkavusios šalies pageidavimas, išreikštas 2006 m. lapkričio mėn. 6 d. euro grupės ministrų posėdyje, nebuvo įgyvendintas: planuojant nacionalinius biudžetus anaip tol nevyksta reikiamas **ekonominės politikos koordinavimas**.

2.5 Beje, reikia suvokti ir tai, kad koordinuoti ekonominę politiką yra nepaprastai sunku, nes skiriasi valstybių socialinė ir ekonominė padėtis, skiriasi nacionaliniai politiniai tikslai, kartais jie būna priešingi. Būtų padaryta didžiulė pažanga, jei pavyktų pasiekti minėtos politikos **suartėjimo**. Suartėjimas priklausys nuo daugelio veiksnių, bet ypač nuo **užimtumo**, kurio mastą ir pobūdį priklausys nuo kitų sričių politikos.

2.5.1 Bendrosios ekonominės politikos gairės ir Europos užimtumo strategijos gairės pateikia bent **dvi integruotas strategijas**. Euro grupės ir Užimtumo ir socialinių reikalų tarybos **jungtinis posėdis**, kuriame dalyvautų tik euro grupės ministrai, galėtų tapti **esminio suartėjimo**, kuris bent jau laikui bėgant leistų baigti derinimą, skatinimo priemone. Šiame posėdyje padarytos išvados galėtų būti gera Europos Vadovų Tarybos pavasario susitikimo medžiaga.

3. Komisijos dokumentas

3.1 Trijose pagirtinai lakoniškose Komunikato dalyse glaustai apžvelgiama praeitės patirtis, išdėstomi konkretūs samprotavimai ir pateikiamos Komisijos rekomendacijos. Komunikate nebeaptariamos visų pripažįstamos tiesos ir nebekartojami principai, kurie laikui bėgant tapo neatskirama ekonominės politikos gairių dalimi.

3.2 Pirmųjų euro zonos metų patirties apžvalga

3.2.1 Komisija primena prieš įvedant eurą 1999 m. vykusias diskusijas, kurių metu buvo keliamas pagrindinis klausimas: „kaip sąjungoje dalyvausiančios šalys **prisitaikys prie sukrėtimų ir konkurencingumo skirtumų** atsižvelgiant į tai, kad darbo jėgos judumas mažas, neužbaigta prekių ir paslaugų rinkų integracija ir į tai, kad nacionaliniai biudžetai išliko savarankiški“. Šie klausimai kyla ir šiandien, bet pesimistų, kurie tvirtino, jog pinigų sąjunga bus trumpalaikė, prognozės nepasitvirtino.

3.2.2 Euro **sėkmė** arba bent jau teigiami euro rezultatai yra neginčijami: tai **stipri ir stabili valiuta**, kuri puikiai ištvėrė bendrus išorės ir vidaus sukrėtimus ir įveikė infliaciją. Valstybės narės naudojosi kaip „niekada palankiomis“ finansinėmis sąlygomis. Be minėtų privalumų, EESRK nuomone, verta paminėti ir tai, kad keletas euro zonai priklausančių valstybių išvengė infliacijos, kurią dėl pablogėjusių ekonominių ir biudžeto sąlygų būtų neabejotinai patyrusi jų nacionalinė valiuta. Euras, antroji valiuta pasaulyje, apsaugojo valstybes nars nuo valiutinių ir finansinių sukrėtimų, kurie būtų sustabdę augimą, sumažinę darbo vietų skaičių ir pakirtę finansinių subjektų pasitikėjimą.

3.2.3 Tačiau šios sėkmės priešprieša yra tam tikri aspektai, kurie ir toliau kelia problemų. Daugeliu atvejų ekonomikai buvo sunku prisitaikyti prie vidinių šalies pokyčių ir jų rezultatai labai skiriasi. Šiuos skirtumus atspindėjo **infliacijos ir augimo rodikliai**. Sulėtėjus ekonominiam augimui, prisitaikymas turėjo sudaryti sąlygas paspartinti augimą vidutinės trukmės laikotarpiu, kol bus susigrąžintas iš pradžių prarastas konkurencingumas. Taip neįvyko arba įvyko ne visiškai taip. Komisija daro išvadą, kad „apskritai euro zona kol kas nesugebėjo pasiekti ilgalaikių gerų augimo ir užimtumo rodiklių“. EESRK šį teiginį išsamiai pakomentuoti ketina vėliau.

3.2.4 Beje, Komisija pripažįsta, kad prisitaikymo problemos nėra vien arba visų pirma susijusios su tuo, kad vėluojama įgyvendinti mokesčių ir struktūrines reformas: jas lėmė ir pinigų sąjungos taisyklėmis nustatyta tvarka.

3.2.5 Pirmaisiais EPS gyvavimo metais buvo susidurta su **realių efektyvių valiutų kursų** nesubalansuotumu ir svyravimais. Kai kuriose valstybėse narėse labai sumažėjo palūkanų normos ir „namų ūkiams buvo sušvelninti kredito apribojimai, nes labiau integruotose finansų rinkose pagerėjo galimybės gauti kreditus“. Tai turėjo tiesioginį poveikį ilgalaikio ir trumpalaikio vartojimo prekių vartojimui. Dėl kai kurių šalių didelio masto užsienio investicijų į ilgalaikio vartojimo prekes (nekilnojamas turtas) dar labiau padidėjo jų einamosios sąskaitos deficitai.

3.2.6 Remdamasi Nyderlandų pavyzdžiu, Komisija pateikia visiems tinkančią pastabą, kad „pavojinga nustatinėti **fiskalinę politiką geraisiais laikais**“. Labai palanki ekonominė padėtis dešimtmečio pradžioje Nyderlanduose turėjo ciklinių padarinių darbo ir finansų rinkoms ir, galiausiai, fiskalinei politikai. Išorinės ekonominės sąlygos sukėlė staigų nuosmukį, dėl kurio, savo ruožtu, teko imtis griežtų atsakomųjų priemonių, kad nuosmukis būtų sustabdytas.

3.2.7 Šiuo atveju svarbus veiksnys buvo **kainos bei darbo užmokestis**: nacionaliniu lygiu jie pernelyg lėtai prisitaikė prie

ciklinių pokyčių, nepaisant to, kad apskritai darbo užmokestis buvo didinamas ribotai ir tai padėjo sumažinti nedarbą. Dėl lėto produktyvumo didėjimo realaus nusidėvėjimo našta teko kainoms ir darbo užmokesčiui, bet didžioji jos dalis teko darbo užmokesčiui. Šie reiškiniai sąveikauja tarptautiniu mastu sukeldami paklausos pokyčius ir darydami įtaką konkurencingumui.

3.2.8 Pagaliau pasiekta skirtingų **nominalaus ir realaus suartėjimo** rezultatų, kurie galėtų būti pamokomi, jei būtų pasiryžta kritiškai ir objektyviai išnagrinėti faktus. Komisija teigia, kad šie įvairūs pokyčiai „iš dalies“ yra skirtingų nacionalinės politikos krypčių atspindys. EESRK nori atkreipti dėmesį į tai, kad pasaulio ir Europos ekonomikos padėties poveikis visoms šalims *paprastai* buvo panašus. Jei būta skirtumų, juos „dažniausiai“ lėmė nacionalinės politikos kryptys. Komisijos pateikti Ispanijos ir Italijos, Portugalijos ir Airijos pavyzdžiai neginčijamai įrodo, kad esant palankioms ekonominėms sąlygoms taupios ir išlaidžios biudžeto politikos rezultatai yra visiškai skirtingi.

3.3 Veiksmai, užtikrinsiantys sklandų euro zonos veikimą

3.3.1 Šiam dokumento skyriui dera skirti daugiau dėmesio, kadangi čia nurodytos **penkios „ypatingos politinės aplinkybės“** sudaro arba veikia „atitinka“ **artimiausiems metams Komisijos nustatytus prioritetus**.

3.3.2 **Pirma aplinkybė: Biudžeto politiką reikia vykdyti apdairiau.** Siūlomos priemonės iš esmės sutampa su pataisytam Stabilumo ir augimo paktui įgyvendinti patvirtintomis priemonėmis, kurias vyriausybės, ir ne tik euro zonos, šiuo metu turėtų būti įsisavinusios, todėl rekomenduojama atsižvelgti į **ilgalaikį biudžeto politikos tvarumą**. Ši rekomendacija atrodo savaime suprantama, bet jos, deja, ne visada laikomasi sudarant metinius veiklos planus.

3.3.3 **Antra aplinkybė: Prekių ir paslaugų rinkos turi būti lankstesnės.** Komisija teigia, kad „reikėtų lanksčiau mažinti kainas“, o to neįmanoma padaryti, jei kainos nelanksčios. Esant tokioms aplinkybėms, priešinamasi nominaliojo darbo užmokesčio koregavimui, dėl to labiau sumažėtų realus darbo užmokestis. Taip pat reikėtų skatinti **išteklų perskirstymą tarp įmonių ir sektorių**. Šių tikslų — lankščių kainų ir išteklų perskirstymo — įgyvendinimas yra tiesiogiai susijęs su atvirų ir konkurencingų rinkų užtikrinimu. Galbūt reikėtų taip pat persvarstyti ne tik ES, bet ir nacionaliniu bei vietos lygiu vykdomą mokesčių ir išlaidų politiką (arba atskirus jos aspektus).

3.3.4 **Trečia aplinkybė: Reikia paspartinti finansų rinkų integraciją.** Šioje srityje pasiekta didelės pažangos, tačiau, Komisijos nuomone, jos nepakanka norint išnaudoti visas euro zonos finansų rinkų galimybes. Didesnė integracija galėtų sušvelninti ekonominių sukrėtimų poveikį pajamoms ir nacionalinėms kredito rinkoms. Finansinių paslaugų veiksmų planas ir šiuo metu jau įgyvendinamos iniciatyvos turėtų duoti svairių rezultatų.

3.3.5 **Ketvirta aplinkybė: Nustatant darbo užmokestį, būtina atsižvelgti į narystės pinigų sąjungoje poveikį.** Derybose dėl darbo užmokesčio dalyvaujantys socialiniai partneriai turi disponuoti visa reikiama informacija, kad nustatytų, ar tinkamai didėja darbo užmokestis, ir galėtų įvertinti to didėjimo poveikį prisitaikymo procesams. Jei būtų vykdoma vystymo planus atitinkanti darbo užmokesčio politika, euro zonoje būtų išvengta pernelyg didelio realių efektyvių valiutų kursų „neatitikimo“.

3.3.6 **Penkta aplinkybė: Būtina atsižvelgti į pasaulinį aspektą.** Į šį aspektą reikia atsižvelgti „sistemiškiau“. Euro zonos ir nacionalinio lygmens ekonominėje politikoje šiam aspektui dažnai nebuvo skiriamas deramas dėmesys nepaisant jo svarbaus vaidmens pasirenkant ekonominę politiką. Reikia kruopščiai įvertinti euro arba veikiau jo kurso poveikį kitiems pasaulio ekonomikos dalyviams, kadangi nuo jo priklauso strategija, kurios laikomasi prekybos, finansų ir ekonominės politikos srityse.

3.4 *Kokių kelių pasirinkti siekiant sustiprinti euro zoną*

3.4.1 Šiame skyriuje Komisija nurodo, **kokių priemonių reikia plėtoti ir baigti formuoti pinigų sąjungą**, kuri, atsižvelgiant į dabartines tarptautines aplinkybes, tampa ypač svarbiu prioritetu. Reikia pacituoti ir įsiminti šį sakinį: „Pastarojo laikotarpio nukrypimai tam tikru mastu atspindėjo pradinis įvykius, kurie paveikė pinigų sąjungos narių ekonomiką euro zonos kūrimo laikotarpiu 1999 m.“. Būtent jis paaiškina, bet jau iš dalies, kodėl pastariesiems devyneriems metams buvo būdingi augimo ir politiniai skirtumai.

3.4.2 Toliau pateikiamos **Komisijos pasiūlytų „būdų“** antraštės. Jos ir daugybė šioms skirtingoms temoms skirtų dokumentų leidžia lengvai atspėti tų būdų turinį. Jie būtų tokie:

- struktūrinių reformų spartinimas ir integracijos skatinimas,
- tolesnis fiskalinės padėties stiprinimas ir nacionalinių biudžetų kokybės gerinimas,
- koordinavimo euro zonoje ir už jos ribų stiprinimas,

d. euro zonos plėtros skatinimas,

e. užmegzti glaudesnius ryšius su piliečiais.

Šias įvairias priemones EESRK pakomentuos vėliau.

4. EESRK pastabos

4.1 *Pirma aplinkybė: Biudžeto politiką reikia vykdyti apdairiau.*

4.1.1 Komitetas pritaria Komisijos kritinėms pastaboms dėl atskirų valstybių narių vykdomos politikos, kurios ne visada tiesioginės, bet vis dėlto suprantamos. Tos šalys dažnai visų pirma siekia pateikti suartėjimo taisykles atitinkančius metinius planus užuot įgyvendinusios biudžeto konsolidavimo strategiją. Beje, į šią kritiką reaguoti reikia atsižvelgiant į Komiteto dar prieš bendros valiutos įvedimą pareikštą nuomonę^(?): **nė viena vyriausybė negali visiškai laisvai pasirinkti tinkamos savo biudžeto politikos** nepatirdama *suvaržymų ir įtakos*.

4.1.2 Be suartėjimo taisyklėmis įvestų **suvaržymų**, į kuriuos, reikia manyti, jau būna atsižvelgta rengiant „tinkamą“ biudžeto politiką, yra kitų — **ir vidaus, ir išorės**. Kalbant apie vidaus suvaržymus, pakanka paminėti struktūrinius suvaržymus arba suvaržymus, kuriuos lemia dar neįgyvendintos struktūrinės reformos. Kalbant apie išorės suvaržymus, reikia paminėti bendrą pasaulio ekonomikos raidą ir ypač **energijos kainą** — veiksnį, kurio pobūdis įvairiose šalyse iš *esmės skiriasi* ir kuris niekada nelaikomas vienu iš ekonominės politikos skirtumų lemiančių veiksnių. Reikia taip pat pripažinti, kad padėtis tų šalių, kurios visiškai arba beveik visiškai priklauso nuo užsienio energijos tiekėjų, yra iš esmės kitokia negu šalių, kurių balansas ne toks neigiamas arba tų keleto šalių, kurios pačios eksportuoja energiją.

4.1.3 EESRK atkreipia dėmesį, kad praityje vykdant struktūrines reformas, nurodytas 4.1.6 punkte, ne visada pasiekta norimų rezultatų, todėl šias reformas būtina geriau koordinuoti ir atskirose šalyje, ir ES lygiu bei labiau jas derinti su šalių makroekonominė politika, kurios tikslas — skatinti konkurencingumą ir užimtumą. Praityje ne visada buvo taip: netenkanti augimo raida, kurios tendencijos visose šalyse buvo gana panašios, rodo, kad pats augimas atskirose šalyse buvo beveik nuo reformų „nepriklausantis rodiklis“.

(?) Trečioje išnašoje nurodytoje 1997 m. nuomonėje teigiama, kad vyriausybės ne visada gali savo šalies ekonomiką valdyti taip, kaip jos norėtų, ir (...) netgi pačios rimčiausios prognozės gali pasirodyti klaidingos.

4.1.4 Rekomendacija (žr. 3.3.2 punktą) **atsižvelgti į ilgalaikį biudžeto politikos tvarumą** verta atskiro komentaro. Ši politika visada yra ekonominių bei socialinių aplinkybių ir politinių tikslų derinys. Jei panagrinėtume pastarojo dešimtmečio euro zonos šalių istoriją, pastebėtume, kad tik nedaugelis jų gali pasigirti „politiniu stabilumu“. Kiekvienos šalies vairs buvo atsidūręs įvairių politinių krypčių vyriausybės rankose, o tai, beje, normalu ir pageidautina esant demokratinei sistemai. Bet dėl tokios kaitos yra sunku sudaryti ilgalaikio tvarumo planus⁽⁶⁾, kadangi jų patikimumas priklauso nuo vyriausybės stabilumo laikui bėgant ir, savaime aišku, nuo daugybės kitų išorės veiksnių.

4.1.5 Konkretų struktūrinių reformų aspektą kai kuriose šalyse sudaro valstybės skolos dydis, kuris šiek tiek viršija Mastroichto kriterijumi nustatytą rodiklį (60 proc. BVP) ir kurio didesnio teigiamo pokyčio metams bėgant nepastebėta. Komiteto nuomone, nepakanka šių skolų sumažinti panaudojant kelių gerų metų biudžeto perteklių arba atliekant vadinamas vienkartinės operacijas. Geriau būtų siekti didesnio valstybės išlaidų veiksmingumo, o jei šios priemonės nepakaktų, atlikti esminių jų struktūros vertinimą.

4.1.6 Taigi, 3.4.2 punkto a papunktyje Komisijos nurodytas „būdas“ (spartinti struktūrines reformas) yra kupinas kliūčių ir **labai priklauso** nuo politinių tendencijų. Struktūrinės reformos (pensijos, sveikata, viešasis administravimas, liberalizavimas, energija) daro stiprų socialinį poveikį ir jų metu pagrindinis vaidmuo tenka socialiniams partneriams, laikantis tvarkos, kuri įvairiose šalyse skiriasi. Nė viena vyriausybė negali nustatyti priemonių, racionalios jos būtų ar ne, jei joms nepritaris piliečiai. Pastarojo meto istorija rodo, kad struktūrinės reformos dažnai yra **įvairių**, kartais netgi skirtingų **poreikių kompromiso** vaisius: vykdamas reformas, kurios atrodo „racionalios“ popieriuje, tenka atsižvelgti į konkrečius ir neišvengiamus poreikius.

4.1.7 Komitetas pripažįsta, kad svarbu sėkmingai užbaigti gerai suplanuotas struktūrines reformas tinkamai koordinuojant valstybių narių veiksmus. Tačiau kai kurios iš šių reformų gali sukelti gyventojų nerimą, skatinti juos elgtis atsargiai ir didinti savo santaupas. Iki šiol santaupų raidos procentinė išraiška atrodė neįspūdinga, bet susidaro visai kitoks vaizdas, kai analizuojame jos absoliučiąją vertę. Taigi, nuo 2001 m. iki 2005 m. santaupos padidėjo mažiau nei vienu procentiniu punktu, tačiau tai vis dėlto sudaro beveik 50 milijardų eurų, kurie nebuvo panaudoti vartojimo išlaidoms⁽⁷⁾. Kai kurie mano, kad tai teigiamas ženklas, nes jei vartojimo apimtys didėja lėčiau negu santaupos, tai taip pat gali reikšti, kad piliečiai labiau pasitiki ekonomikos ateitimi. Tuo tarpu kiti siūlo atkreipti dėmesį į

⁽⁶⁾ Trečioje išnašoje nurodytoje nuomonėje teigiama, kad atsižvelgiant į nestabilias politines ir socialines bei ekonomines perspektyvas Europos, o ypač pasaulio mastu, derėtų kalbėti ne apie programas, o apie *programų deklaracijas*. Šios deklaracijos būtų privalomos tik tuo atveju, jei atitiktų realią ekonominę padėties raidą.

⁽⁷⁾ Šaltinis: AMECO, GD ECFIN duomenų bazė.

investicijas užsienyje ir apgailestauja, kad užsienyje investuojama daugiau negu Europoje. Šių skirtingų požiūrių šalininkų nuomonė turėtų sutapti dėl to, kad užsienio investicijų Europoje didėjimas negincijamai yra vienas iš teigiamų globalizacijos padarinių.

4.2 Antra aplinkybė: Prekių ir paslaugų rinkos turi būti lankstesnės

4.2.1 Komisija pabrėžia, kad biudžetai turėtų būti „palankesni aktyviam prisitaikymui“ prie **prekių ir paslaugų rinkų lankstumo**. Prisitaikymas suprantamas kaip **lankstesnis kainų mažinimas**, kad būtų išvengta pirmųjų euro zonos gyvavimo metų patirties. To būtų galima pasiekti lanksčiau nustatant kainas ir geriau perskirstant išteklius tarp įmonių ir sektorių: taip būtų sudarytos sąlygos **darbo užmokesčio politikai**, labiau atitinkančiai poreikį išsaugoti tinkamą užmokesčio lygį ir sumažinti ciklinio prisitaikymo procesų socialines sąnaudas.

4.2.2 Komisija tikriausiai samprotuoja teisingai, bet EESRK abejoja, ar tai realiai gali būti pritaikyti bet kokiomis sąlygomis ir visose šalyse. Nacionalinių rinkų integracijai (3.4.2 punkto a papunkčio antra dalis) palankias sąlygas iš dalies gali sudaryti vyriausybės skatinimo politika, bet **darbo užmokesčio politiką dažniausiai lemia konsultavimasis su socialiniais partneriais ir jų tarpusavio derybos**. Taigi, kai rinka liberalizuota, kainų lankstumas ne visada ir ne visur nepriklauso nuo vyriausybės priemonių. Iš tikrųjų jį lemia kelių šalių — vyriausybės, darbdavių ir darbuotojų — susitarimas. Tą patį tikriausiai būtų galima pasakyti ir apie išteklių persikirstymą tarp įmonių ir sektorių, kurių neabejotinai gali paskatinti mokesčių ir reglamentavimo priemonės, bet jį galų gale lemia rinkos galimybės ir socialinių partnerių susitarimas.

4.2.3 Atskirai reikia aptarti liberalizavimo klausimą, nes jis taip pat gali tapti išteklių persikirstymo tarp įmonių veiksmu. Nors oficialiai yra susitarta dėl liberalizavimo principo, iš tikrųjų liberalizavimas įvairiose šalyse suprantamas ir įgyvendinamas ne ta pačia tvarka ir skirtingu mastu, atsižvelgiant į skirtingas, o kartais priešingas nacionalinės politikos gaires. Diskutuojama dėl šios priemonės poveikio kainoms (kokybės klausimą derėtų aptarti atskirai) ir konkurencijai. Išaiškėjo, kad taikant šią priemonę ne visada ir ne visur pasiekta planuotų rezultatų. Taigi, lankšios kainos ir darbo užmokesčio politikos tendencijos taip pat priklauso nuo galimybės vykdyti liberalizavimą. Tačiau liberalizavimas turi vykti tada, kai rinka jam yra pasirengusi, ir konkurencija, kurią turėtų paskatinti liberalizavimas, gali duoti apčiuopiamą naudą vartotojams.

4.3 Trečia aplinkybė: Reikia paspartinti finansų rinkos integraciją

4.3.1 Prieš trejus metus pradėto vykdyti **finansinių paslaugų veiksmų plano** rezultatai geri (Komisija juos vadina „reikšminga pažanga“) tiek mokėjimo sistemų, tiek finansų, vertybinių popierių ir banko paslaugų įmonėms rinkų požiūriu. Galima teigti, kad šių sektorių finansinė integracija yra padariusi pažangą. Tačiau dar reikia siekti kontrolės priemonių, balsavimo teisių ir įmonių jungimosi pažangos. Nors tai ir reikalingos priemonės, bet jų trūkumas nesudaro didelių kliūčių šiuo metu jau vykstančiai integracijai.

4.3.2 Atskirai reikia aptarti Komisijos nagrinėjamą **mažmeninės kredito rinkos ir finansinių paslaugų** problemą apskritai. Komisija teigia, kad „glaudesnė finansinė integracija gali sušvelninti ekonominių sukrėtimų poveikį pajamoms ir nacionalinėms kreditų rinkoms“. Šis teiginys, be abejonės, teisingas, bet nėra akivaizdu, kad jį būtų įmanoma iki galo įgyvendinti. Tuo tarpu *finansinių produktų* integracija Bendrijos mastu yra baigta: bet kurios šalies piliečiui nėra jokių kliūčių pirkti arba parduoti vertybinius popierius bet kurioje kitoje šalyje. Padėtis yra sudėtingesnė *finansinių paslaugų ir ypač kredito* atveju: **integracija Europos mastu nėra toks tikslas, kurį būtų lengva įgyvendinti artimiausiu metu.**

4.3.3 Finansinės paslaugos kartu su draudimo paslaugomis sudaro atskirą atvejį, kadangi *jų pardavėjas rizikuoja*: kiekvieno sandorio įvykdymą lemia kliento patikimumas. Todėl būtina surinkti informaciją ne tik pardavėjo šalyje, vadinasi, ir sudaryti sutartį, kurioje būtų numatyta galimų ginčų arba nemokumo problemos sprendimo tvarka. Nacionalinėje rinkoje minėti dalykai nekelia problemų, bet dėl integracijos Bendrijos mastu reikia laikytis tų pačių taisyklių, t.y. vartoti įvairias kalbas bei laikytis pirkėjo šalyje galiojančių teisės aktų ir prirėikus pripažinti pirkėjo šalies teismų jurisdikciją. Laikantis šių sąlygų, patiriama išlaidų, susiduriama su sunkumais ir kliūtimis, kurias sunku įveikti pasitelkus teisinės arba reguliavimo priemones. Galima ir praktikuojama išėitis — pardavėjas sukuria filialus pirkėjo šalyje (šalyse). Beje, tokiu atveju omenyje turima ne rinkų integracija, o veikiau vidaus rinkos išplėtimas remiantis įsisteigimo laisvės principais. Tai duoda teigiamų rezultatų — sustiprėja konkurencija nacionalinėse rinkose ir vartotojas įgyja daugiau galimybių rinktis.

4.3.4 Taigi, artimiausiu metu neįmanoma dar labiau integruoti mažmeninių finansų rinkų imantis teisėkūros iniciatyvų ar

taikant paskatas. Komisija ir valstybės narės turėtų siekti realių tikslų, o ne sunkiai įgyvendinamų.

4.3.5 Taigi, EESRK pritaria Komisijos rekomendacijoms, kad būtina *paspartinti* finansų rinkų integraciją, kadangi tai leistų geriau paskirstyti finansinius išteklius juos nukreipiant ten, kur jie reikalingiausi. Beje, jis pabrėžia, kad galiojančių taisyklių (bei šiuo metu nagrinėjamų papildomų taisyklių) pakanka, kad būtų užtikrinta rinkos dėsniais pagrįsta integracija. Nebent reikėtų taisyklių, kurios leistų užtikrinti geresnę ir vienodesnę vartotojų interesų apsaugą.

4.4 Ketvirta aplinkybė: Nustatant darbo užmokestį, būtina atsižvelgti į narystės pinigų sąjungoje poveikį.

4.4.1 Komitetas stebisi Komisijos teiginiu, kad socialiniai partneriai neturi „visos reikiamos informacijos apie įvairių veiksmų sukeltas problemas ir pasekmes“ ir todėl laikosi netinkamos darbo užmokesčio politikos. Šis požiūris prieštarauja pačios Komisijos pozicijai, kurią ji išdėstė viename tyrime⁽⁸⁾ teigdama, kad „1999-2005 m. nominalaus darbo užmokesčio raida euro zonoje atitiko kainų stabilumo tikslą, taigi, realių vieneto darbo sąnaudų augimas buvo neigiamas ir sudarė — 0,4 proc. Be to, akivaizdu, kad ekonominių sąlygų gerėjimas dar nesukėlė greitesnio darbo užmokesčio didėjimo, t. y. vieneto darbo sąnaudų raida atitiko kainų stabilumo ir užimtumui palankaus augimo principus. Daugumai gamintojų pavyko išsaugoti savo pelno maržą nepaisant ne su darbu susijusių sąnaudų veiksmų spaudimo ir tarptautinės konkurencijos sustiprėjimo“.

4.4.2 Komitetas savo požiūrį į šią problemą jau išdėstė 2003 m. parengtoje nuomonėje⁽⁹⁾, kuri savo aktualumo neprarado ir šiandien. Buvo atkreiptas dėmesys, kad darbo užmokestis yra ne tik konkurencingumo veiksnys, jis taip pat skatina paklausą, kuri pasireiškia vidaus rinkoje. EESRK tuomet pabrėžė, kad vidutinės trukmės laikotarpiu reikėtų užtikrinti augimą, kuris atitiktų našumo didėjimą ir taip būtų išlaikyta pusiausvyra tarp pakankamos paklausos raidos ir kainų konkurencingumo išsaugojimo.

4.4.3 Šiuo atveju EESRK primena 2007 m. sausio mėnesio Užimtumo tarybos ir 2007 m. vasario mėnesio euro grupės išvadas dėl poreikio nustatyti tinkamas darbo užmokesčio sąlygas ir geriau paskirstyti ekonominio augimo vaisius.

⁽⁸⁾ Europos Komisijos „The contribution of labour cost developments to price stability and competitiveness adjustment in the Euro area“, Quarterly report on the Euro area, 6 tomas, 2007 m. 1 Nr. (Dokumentas pateikiamas tik anglų kalba).

⁽⁹⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Bendrųjų ekonominės politikos gairių 2003-2005 m., OL C 80, 2004 3 30, p. 120.

4.4.4 Komitetas nori priminti savo anksčiau pareiktą nuomonę dėl makroekonominio dialogo, kurį reikėtų stiprinti imantis priemonių geriau koordinuoti įvairias makroekonominės politikos sritis (valiutos, biudžeto, darbo užmokesčio) ir padidinti jų sinergiją. Kadangi koordinuojama silpnai, tai tik sustiprina EESRK nuostatą, kad bendrų euro grupės ir Užimtumo tarybos posėdžių sistema (žr. 2.5.1 punktą) ne tik būtų naudinga, bet yra būtina.

4.4.5 Komisija reiškia nepasitenkinimą ekonominio augimo ir užimtumo tendencijomis, bet keista, kad tai jos neskatina persvarstyti makroekonomikos politikos kryptį ir rekomenduojamą politikos kryptį, kuris buvo įgyvendinamas iki šiol. Nors biudžeto ir pinigų politikos koncepcija nesikeičia, socialinių partnerių tiesiog prašoma nustatant atlyginimus prisitaikyti prie pinigų sąjungos reikalavimų. Tai taip pat reiškia, jog socialiniams partneriams permetama atsakomybė už klaidų kitose politikos srityse ištaisymą. Komitetas mano, kad šis požiūris būtų netinkamas atviram dialogui, kurį turėtų skubiai surengti makroekonominės politikos subjektai.

4.5 Penkta aplinkybė: Būtina atsižvelgti į pasaulinį aspektą

4.5.1 EESRK visiškai pritaria savaime aiškiam Komisijos teiginiui dėl būtinybės atsižvelgti į **tarptautinį aspektą**. Būna pridurti, kad rengiant originalų Stabilumo ir augimo pakto tekstą Komisija ir Taryba neskyrė šiam aspektui deramo dėmesio nepaisydamos EESRK rekomendacijų, kuriose buvo pabrėžta, jog **rizikinga kurti ilgalaikius planus** turint omenyje, kad **politinės raidos** pasaulio mastu neįmanoma numatyti. Nereikia nė priminti, kad pastarųjų dešimties metų įvykiai tapo tvirtu šio teiginio įrodymu. Šiandien būsimą dešimtmetį numatyti būtų dar sunkiau. Taigi, sudarant vidutinės trukmės ir ilgalaikius planus „atsižvelgimo į pasaulinį aspektą“ nauda būtų labiau teorinė.

4.5.2 Kalbant apie metinius planus yra akivaizdu, kad visos valstybės narės, ar jos priklausytų euro zonai, ar ne, yra susijusios su pasaulinės prekybos raida visų pirma šiais dviem požiūriais: dėl su **nafta** susijusių netikėtumų ir dėl **didėjančios galingų Azijos šalių konkurencijos**. Šalys, kurių priklausomybė nuo naftos yra santykinai mažesnė, mažiau nukentčia nuo ciklinių kainų svyravimų. Kitos šalys patiria visus ekonominių sukrėtimų sunkumus ir tai savo ruožtu daro poveikį vidaus kainoms ir konkurencingumui.

4.5.3 Analogišku būdu didėjanti Azijos šalių galia atveria **naujas rinkas geriausiai pajėgiančioms konkuruoti Europos šalims** ir tuo pat metu apsunkina padėti tų šalių, kurios konkurencingumui ir naujovėms skyrė mažiau dėmesio. Komiteto nuomone, buvo per daug sureikšmintas teiginys, kad konkurencingumo trūkumas yra **euro kursų** Azijos valiutų ir dolerio atžvilgiu rezultatas. Ši problema apskritai yra struktūrinio pobūdžio ir turėtų būti sprendžiama vyriausybės ir socialiniams partneriams iš esmės persvarstant politikos kryptis.

5. Kiti galimi būdai

5.1 Aptariant įvairias „aplinkybes“ jau buvo pateiktos pastabos dėl keleto „galimų būdų“. Dabar Komitetas apžvelgė kitus Komisijos nagrinėtus aspektus.

5.2 Komitetas apgailestauja, kad Komisija apsiriboja tikrai ekonominiu EPS aspektu ir pamiršta jos politinį aspektą. Pinigų sąjunga nėra savaiminis tikslas: ji yra dalis platesnio masto pilietinės visuomenės projekto, įkūnijančio „norą gyventi kartu“. Istorijoje gausu pavyzdžių, liudijančių, kad glaudesnės integracijos nesiekusios šalių piniginės sąjungos buvo pasmerktos sužlugti iš vidaus⁽¹⁰⁾. „Euro įvedimas neturėtų būti vertinamas ar aiškinamas kaip paprastas techninis valiutos pakeitimas, nes tai yra svarbus ekonomikos, pinigų ir socialinei politikai įtakos turintis veiksnys“⁽¹¹⁾. Šį teiginį reikia priminti būtent dabar, kai 27 valstybės narės pradeda Sutarties dėl Konstitucijos persvarstymo procesą, kad būtų įveikta institucinė krizė, turinti daugybę priežasčių, viena iš jų — plačiai paplitę ekonominiai ir socialiniai sunkumai.

5.3 Norėtume plačiau pakomentuoti „**euro zonos (...)** **skatinimą**“ (žr. 3.4.2 punkto d papunktį). Komisija nurodė, kokią naudą ši priemonė duotų šalims, kurios jau priklauso euro grupei, ir būsimoms jos narėms. Tačiau kalbėdama apie pastarąsias ji, atrodo, turi omenyje tik „besirengiančias narystei euro zonoje“ šalis, o tai, savaime aišku, būtų naujosios ES valstybės narės. Apie šalių, kurios įvedant eurą jau buvo ES narės ir pasinaudojo atsisakymo dalyvauti nuostata, **nuolatinio nebūvimo** problemą, kurią derėtų spręsti, nė neužsimenama. EESRK nuoširdžiai tikisi, kad šios šalys pakeis savo sprendimą, ir mano, kad Komisijos nuomonė šiuo klausimu padėtų aiškiai suprasti, ar reikia **galutinai atmesti hipotezę, kad nedalyvaujančios šalys prisijungs**. Aiškesnė informacija šiuo klausimu yra vienas iš daugelio veiksnių, kurie svarbūs nustatant būsimas su euru susijusias strategijas. Savo ruožtu, sunku įsivaizduoti, kad euro grupei nepriklausančios šalys sudarydamos vidutinės trukmės ir ilgalaikius planus galėtų neatsižvelgti į galimybę arba ketinimą įvesti bendrą valiutą.

5.4 Komitetas nori paraginti EPS priklausančias šalis, kad jos ir toliau dėtų pastangas laikytis Mastroichto kriterijų ir siektų politikos kryptį suartėjimo, kuri ateityje peraugtų į visišką suartėjimą. Visiškai nepriimtina, kad atskiros šalys demonstratyviai pasirenka pigių pinigų politiką, nors to nepateisina jokios išskirtinės aplinkybės. Toks elgesys verčia kitas valstybes nars abejoti jų patikimumu, o kartu kenkia ir visos ES patikimumui.

⁽¹⁰⁾ Lotyniškoji pinigų sąjunga (1861-1920) iš dalies sužlugo todėl, kad jos nariams (Italijai, Prancūzijai, Šveicarijai, Belgijai ir Graikijai) trūko fiskalinės drausmės. 1873 m. įkurta pinigų sąjunga, apjungusi Švediją (tuo metu priklausiusią Norvegijai) ir Daniją, sužlugo pasikeitus politinėms aplinkybėms. Yra ir priešingas pavyzdys — XIX a. vokiečių muitų sąjungos, vėliau tapusios pinigų sąjunga, sėkmę lėmė 1871 m. įvykęs politinis šalies susivienijimas. Taigi, pinigų sėkmė ir politinė integracija yra glaudžiai susijusios, kadangi pinigų sąjungos pagrindą sudaro aukšto lygio ekonominės politikos koordinavimas, o kartu ir tam tikras centralizavimas.

⁽¹¹⁾ Europos Parlamento teisėkūros rezoliucija dėl euro zonos plėtros (2006/2103(INI)), 2006 m. birželio 1 d.

5.5 Kvietimas būti „arčiau piliečių“ buvo taip dažnai kartojamas, kad tapo leitmotyvu. O juk tai labai svarbus klausimas, kuris susijęs su **tiesiogine atskirų vyriausybių atsakomybe**. Šiandien euro duodama nauda yra akivaizdi, nebent nenorėtume jos pripažinti. Tiesa yra tai, kad nacionaliniu lygiu stabilias kainas, geresnes galimybes gauti kreditą ir kt. vyriausybės dažnai priskiria savo nuopelnams. O kai kalbama apie trūkumus, tikrus ar tariamus, ypač padidėjusias kainas, net jeigu jos augo ne dėl naujos valiutos įvedimo, atsakomybė suverčiama eurui. Politikoje niekas nesuinteresuotas kitiems uždirbti nuopelnus, bet visi ieško būdų, kaip dėl esamų problemų atkaltinti kitus.

6. Kitos EESRK pastabos

6.1 EESRK jau išdėstė pastabas dėl Komisijos dokumento, bet nori atkreipti dėmesį į du papildomus klausimus, kuriuos derėtų aptarti išsamiau.

6.2 Buvo paminėta, kad euro **kurso dinamika** lemia tai, jog Europos konkurencingumas yra mažesnis negu kitų, visų pirma Azijos, šalių. Net jei šį aspektą ir galėtume laikyti viena iš

minėtų padėties priežasčių (bet ne pagrindine, kaip teigiama 4.5.3 punkte), Komitetas mano, kad atėjo laikas dar kartą ir atkakliau paprašyti **euro zonai suteikti vietą Tarptautiniame valiutos fonde**. Anksčiau šios vietos buvo ketinama prašyti mainais už vienos iš TVF priklausančių ES valstybių narių vietą, bet neatrodo, kad kuri nors iš jų rimtai ketintų užleisti savo vietą eurui. Geriausia išeitis būtų reikalauti **eurui papildomos vietos** TVF, bet vidutinės trukmės laikotarpiu labiau realu būtų plėtoti ES valstybių narių atstovų veiklos koordinavimą. Nėra priežasties, kad tarptautinėje prekyboje pagrindinį vaidmenį atliekančiai valiutai nebūtų atstovaujama. Atsakymas, kad to neleidžia Fondo įstatai, nėra labai įtikimas. Įstatų pakeitimas atrodo visai nesudėtingas dalykas susidūrus su tokia akivaizdžia anomalija, kai viena iš galingiausių pasaulio valiutų negali dalyvauti nustatant tarptautinės pinigų politikos kryptis.

6.3 Komitetas labai skeptiškai vertina idėją, kad Europos stabilizavimo fondas sumažins augimo normos neatitikimus skirtingose valstybėse narėse ⁽¹²⁾. Jeigu norima rimtai šią idėją svarstyti, reikėtų ją išnagrinėti išsamiau.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽¹²⁾ Šį fondą finansuotų visos valstybės narės, panaudodamos dalį mokesčių pajamų pertekliaus, gauto „geraisiais laikais“. Fondo lėšos būtų naudojamos finansuoti projektus, kuriuos Taryba ir Europos Parlamentas pripažintų prioritetiniais ir Bendrijos svarbos. Pagrindinis prieštaravimas šiam siūlymui yra tas, kad dėl jo gali nukentėti fiskalinė drausmė, sukuriant neigiamą paskatą.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Finansų rinkų raidos socialinių ir ekonominių pasekmių

(2008/C 10/23)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. sausio 17 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Finansų rinkų raidos socialinių ir ekonominių pasekmių*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas Olivier Derruine.

438-oje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 115 narių balsavus už, 25 — prieš ir 13 susilaukė.

1. Rekomendacijos

Investuotojų ir vartotojų informavimas, apsauga ir skaidrumas

1.1 Svarbu parengti statistikos priemones, kurios leistų sudaryti išsamesnį vaizdą apie rizikos draudimo fondus (*hedge funds*) ir privataus kapitalo fondus (*private equities funds*) bei nustatyti įmonių valdymo (*corporate governance*) rodiklius ir bent jau Europos lygiu visa tai suderinti.

1.2 Siekiant išsklaidyti vis didėjančią įtarumą finansų sektoriaus tam tikros dalies atžvilgiu, sumažinti stipraus sisteminio poveikio, kurį lemia pernelyg didelės rizikos priėmimas (visų pirma išskolinimas), pavojų ir skatinti sąžiningą konkurenciją tarp įvairių investavimo rūšių, rizikos draudimo fondams (*hedge funds*) ir privataus kapitalo fondams (*private equities funds*) reikėtų taikyti riziką ribojančius standartus (Bazelis III).

1.3 „EESRK primygtinai ragina Komisiją kaip galima anksčiau pateikti teisės aktų nuostatų, skirtų skatinti institucinius investuotojus teikti informaciją apie jų investicijų ir balsavimo politiką, projektą. Toks teisės aktų projektas atitiktų Komisiją veiksmų planą, skirtą atnaujinti įmonių teisę ir valdymą“⁽¹⁾.

1.4 Siekiant gerinti investuotojų, kurie investuoja savo pinigus į privataus kapitalo fondus, apsaugą, reikėtų iš dalies pakeisti KIPVPS direktyvą⁽²⁾, kad ji apimtų ir šiuos dalyvius bei juos įpareigotų užtikrinti didesnę skaidrumą. Nors didelio pelno perspektyva yra investicijas pritraukiantis veiksnys, galutinis investuotojas gali neįvertinti potencialios rizikos.

⁽¹⁾ Bendrosios rinkos peržiūra, CESE — INT/332.

⁽²⁾ 1985 m. gruodžio 20 d. Tarybos direktyva 85/611/EEB dėl įstatymų ir kitų teisės aktų, susijusių su kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektais (KIPVPS), OL L 375, 1985 12 31, p. 3-18.

1.5 Europos Komisija kartu su suinteresuotais subjektais (bankais, vartotojų asociacijomis, valdžios institucijomis, paslaugų teikėjais ir pan.) turėtų skatinti ir tęsti iniciatyvas, kurių tikslas — geriau informuoti finansinių paslaugų vartotojus ir padėti jiems geriau orientuotis, kadangi jie paprastai neturi reikiamų finansinių žinių ir negali įvertinti rizikos⁽³⁾.

1.6 Biržos prekybos sąrašuose esančios bendrovės, kurios buvo įsigytos, tačiau kurių apyvarta arba darbuotojų skaičius viršija tam tikrą nustatytą ribą, visada turėtų teikti būtiniausias informacijas, kai jos išbraukiamos iš biržos prekybos sąrašų ir nebeprivalo laikytis atitinkamų pranešimo reikalavimų.

Rizikos valdymas ir diversifikavimas

1.7 Reikėtų apsvarstyti galimybę, remiantis esamais modeliais, nustatyti reikalavimą diversifikuoti investicijų portfelį, visų pirma uždirbtų lėšų taupymo atveju (taip pat žr. 1.2 punktą).

1.8 Amerikos rizikingų paskolų krizė pasireiškė ir kituose finansų rinkos sektoriuose bei Europos Sąjungoje. Jei įvyktų Europos bankų krizė, būtų patirta daug išlaidų, kadangi priežiūra yra išskaidyta, dėl to reikalinga reakcija būtų lėtesnė. Atsižvelgiant į subsidarumo principą, pagrindiniai bankai turėtų būti prižiūrimi Europos lygiu. Komitetas ragina bankus, Komisiją ir Europos bankininkystės priežiūros komitetą (EBPK) susitarti, pagal kokias nuostatas ir kriterijus reikėtų tokius bankus atrinkti.

1.9 Taikant deleguotą valdymą, leidžiantį diversifikuoti valdymo riziką, valdymo įgaliojimų trukmės pratęsimas paskatintų ilgalaikiškesnę požiūrį ir apribotų spekuliaciją, pranokstančią arbitražines operacijas. Tokiu būdu būtų mažinamas trumpalaikės naudos siekimas ir vadybos paslaugų teikėjų vaikymasis pelno laikantis spekuliatyvaus požiūrio.

⁽³⁾ Tokia išvada padaryta 2007 m. kovo mėn. Europos Komisijos surengtoje konferencijoje *Increasing financial capability*. Sandler ataskaitoje, pristatytoje Didžiosios Britanijos finansų ministrui Gordon Brown, yra įdomių teiginių.

1.10 Finansų vertinimo agentūrų veikla turėtų būti skaidresnė, kadangi jos vienu metu atlieka teisėjo ir suinteresuotosios šalies vaidmenį, padėdamos investicijų bankams kurti, įvertinti ir realizuoti išvestinius produktus.

Finansinės strategijos ir Europos socialinio modelio derinimas

1.11 Suteikiant mokesčių lengvatas būtų galima skatinti ilgalaikę strategiją įgyvendinančius pensijų fondus siekti kokybės ir į savo finansinių investicijų strategijas integruoti socialinę atsakomybę, kadangi socialiai atsakingos investicijos (*) šiuo metu sudaro tik mažą dalį (°).

1.12 Europos Komisija ir valstybės narės privalo užtikrinti, kad socialinė įmonių atsakomybė apimtų visus suinteresuotus subjektus, įskaitant investicinius fondus, kurie daro įtaką įmonėms, su kuriomis yra susiję ir kurias kartais valdo. Šiuo požiūriu EESRK kelia klausimą dėl Direktyvos dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos bendrijoje (°) taikymo holdingo bendrovėms ir prašo ją persvarstyti, jei ši direktyva neapima minėtų bendrovių.

1.13 Be to, reikėtų atnaujinti Direktyvą dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo (°) į ją įtraukiant ir įmonių perdavimą, vykdomą atliekant akcijų perdavimo operacijas. Tai leistų geriau užtikrinti darbuotojų teises ir informaciją ir konsultacijas.

1.14 Statistiniai duomenys apie darbo užmokesį (arba pajamas) turėtų būti nurodomi kvantiliu, kad būtų galima geriau įvertinti darbo užmokesčio politikos poveikį kainų stabilumui.

1.15 Visuotinės ekonominės svarbos paslaugos yra pagrindinis Europos socialinio modelio ramstis. Į jas taip pat taiko privataus kapitalo fondai, kurie vykdo svertinius išpirkimo sandorius, kadangi VSP generuoja didelius grynųjų pinigų srautus (*cash flow*), užima (beveik) monopolines pozicijas, jų skolos mažos, o veiklos sąnaudos didelės. Kad būtų išvengta žalos vartotojams, piliečiams ir kad nebūtų pakenkta sanglaudai, kurią VSP užtikrina, „EESRK kartoja savo prašymą nustatyti Bendrijos lygmeniu bendrus pagrindinius principus, kurie turėtų

būti vienodai taikomi visoms visuotinės svarbos paslaugoms, ir juos išdėstyti pagrindų direktyvoje bei, prireikus, atskiriems sektoriams skirtose direktyvose (°)“.

Teisinga mokesčių sistema

1.16 Kadangi kai kurios šalys tokią sistemą jau yra įvedusios arba kaip tik šiuo metu ją diegia (Danija, Vokietija, Jungtinė Karalystė), reikėtų apsvarstyti galimybę, laikantis subsidiarumo principo, nustatyti taisykles, kurios padėtų apriboti su skolos palūkanomis susijusių mokesčių išskaitymą įmonės įsigijimo atveju.

1.17 Tęsiant EBPO (Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos) pradėtą darbą ir siekiant kovoti su nesąžininga konkurencija, atsirandančia dėl „mokesčių rojų“, reikėtų apsvarstyti galimybę keisti apmokestinimo taisykles, kad vieta, kurioje valdytojas iš tikrųjų vykdo savo veiklą, taptų rizikos draudimo fondų apmokestinimo pagrindu. Dažniausiai tai didieji EBPO šalių miestai. Be to, taikomas mokesčių tarifas turėtų būti siejamas su įprastomis pajamomis, o ne su kapitalo prieaugiu.

1.18 Atsižvelgiant į tai, kad dauguma sprendimų dėl labai trumpalaikių investicijų priimami „mokesčių rojuose“ (ofšorinėse bendrovėse), Komitetas ragina Tarybą, Europos Komisiją ir ECB apsvarstyti galimybę imtis veiksmų remiantis Sutarties 59 straipsniu (°).

1.19 Komitetas pabrėžia, kad svarbu gerinti mokesčių politikos koordinavimą nustatant būtiniausius reikalavimus, visų pirma įvairioms kapitalo apmokestinimo formoms. Tokią politiką įgyvendinti tikslinga siekiant nešališkumo ir ekonominio veiksmingumo.

2. Išanga

2.1 Per pastaruosius 25 metus pasaulio ekonomikoje įvyko didelių pokyčių. Nors paprastai šių pokyčių priežastimi laikoma globalizacija, dar nepakankamai įvertinamas jos finansinis mastas ir faktas, kad susiformavo globali finansų rinka.

2.2 Todėl, nors žiniasklaida ir politikai ir toliau dėmesį sutelkia į BVP rodiklį, norint įvertinti realią padėtį iškyla būtinybė laikytis naujo požiūrio. 2002 m. pasaulio BVP sudarė 32 trilijonus dolerių. Nors šis skaičius atrodo nepaprastai didelis, jis yra nežymus palyginti su bendra finansinių sandorių suma (1 123 trilijonai dolerių), kuri neįskaityta į BVP ir yra 35 kartus didesnė!

(*) Žr. darbus, atliktus įgyvendinant *United Nations Environment Programme Finance Initiative* (UNEPFI), ir ataskaitą *A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment* (2005 m.).

(°) Žr. darbus, atliktus įgyvendinant *United Nations Environment Programme Finance Initiative* (UNEPFI), ir ataskaitą *A legal framework for the integration of environmental, social and governance issues into institutional investment* (2005 m.).

(°) 2002 m. kovo 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva dėl bendros darbuotojų informavimo ir konsultavimosi su jais sistemos sukūrimo Europos bendrijoje — Bendra Europos Parlamento, Tarybos ir Komisijos deklaracija dėl darbuotojų atstovavimo, OL L 80, 2002 3 23, p. 29-34.

(°) 2001 m. kovo 12 d. Tarybos direktyva 2001/23/EB dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo, OL L 82, 2001 3 22, p. 16-20.

(°) Žr. 2006 m. gruodžio 16 d. OL C 309, „Visuotinės svarbos paslaugų ateitis“.

(°) „Tais atvejais, kai susidarius išimtinėms aplinkybėms dėl kapitalo judėjimo į trečiąsias šalis ar iš jų Ekonominės ir pinigų sąjungos veikimui kyla arba gali kilti didelių sunkumų, Taryba, remdamasi Komisijos pasiūlymu ir pasikonsultavusi su ECB, kvalifikuota balsų dauguma gali trečiųjų šalių atžvilgiu imtis ne ilgiau kaip šešis mėnesius taikomų apsaugos priemonių, jei jos būtina reikalingos“.

Pasaulio ekonomikos sritis (išreikšta trilijonais JAV dolerių, 2002 m.)

Prekyba ir gamyba		Atsiskaitymo valiuta	
Išvestiniai finansiniai sandoriai	699	JAV (doleriai)	405,7
Valiutos keitimo sandoriai	384,4 (*)	Eurosistema (eurai)	372,9
Finansiniai sandoriai	39,3	Japonija (jenos)	192,8
Prekių ir paslaugų sandoriai (pasaulio BVP)	32,3	(kitos valiutos zonos)	183,6
Iš viso (tarpbankiniai atsiskaitymai)	1 155	Iš viso (tarpbankiniai atsiskaitymai)	1 155,0

(*) Iš kurių 8 tarptautiniai komerciniai sandoriai.

Šaltinis: François Morin *Le Nouveau mur de l'argent: Essai sur la finance globalisée*, 2006 m.

2.3 Instituciniai investuotojai laikomi pagrindiniu finansinės globalizacijos veiksmu. Jų atsiradimą lydėjo anglosaksų įmonių valdymo (*corporate governance*) praktikos sklaida (akcininkų mažumos apsauga, skaidrumo išipareigojimai, institucinių investuotojų aktyvumas visuotinių susirinkimų metu, akcininkų, valdytojų ir darbuotojų santykių pokyčiai) ir atsiradusios kreditų išvestinės priemonės — naujos finansinės priemonės, leidžiančios paskirstyti su kai kuriais vertybiniais popieriais siejamą riziką. Naujosios informacijos ir ryšių technologijos sudarė sąlygas tokiems pokyčiams arba juos paskatino.

2.4 Reikėtų pabrėžti, kad šiuo metu instituciniai investuotojai plačiąja prasme rengia strategijas, kurios skiriasi pagal jų požiūrį į investicijas. Vieni investuotojai dalyvauja arbitražo operacijose, kurios padeda stabilizuoti finansų rinkas, o kiti, pavyzdžiui, pensijų fondai, privalo prisiimti ilgalaikius išipareigojimus. Po tuo pačiu pavadinimu gali slypėti didelių veiklos skirtumų. Pavyzdžiui, vieni privataus kapitalo fondai specializuojasi svertinių išpirkimo sandorių srityje (*leveraged buy-out*) ir investuoja į įmonę 3-5 metų laikotarpiu, o kiti atlieka finansinių rėmėjų vaidmenį suteikdami pažangioms MVĮ rizikos kapitalą ir jų veikloje gali dalyvauti iki 15 metų ⁽¹⁰⁾.

	Laikymo trukmė	
	akcijos	obligacijos
Rizikos draudimo fondai	1-5 mėn.	1-5 mėn.
Kiti investiciniai fondai	9 mėn.-1 m.	1-6 mėn.
Draudimo bendrovės	1 m. ir 8 mėn.-3 m. ir 4 mėn.	6 mėn.-2 m. ir 6 mėn.
Namų ūkiai	3-5 m.	8 mėn.-4 m.

Šaltinis: Natixis, *L'effet de la présence des hedge funds sur l'équilibre des marchés financiers*, Ekonomikos mokslinis tyrimas, Nr. 2007-04.

2.4.1 Vadinas, šie dalyviai gali palaikyti glaudžius tarpusavio ryšius. Pavyzdžiui, 24 proc. kapitalo, kurį 2005 m. sukauptė privataus kapitalo fondai, buvo gauta iš pensijų fondų sektoriaus, 18 proc. — iš komercinių ir investicinių bankų, 11 proc. — iš draudimo bendrovių ⁽¹¹⁾. Viena iš vis svarbesnių investicinių fondų ir kitų turto valdymo bendrovių funkcijų — teikti valdymo paslaugas pensijų fondams ir draudikams pagal įgaliojimą.

⁽¹⁰⁾ Supaprastinami aiškinimą, paminėsime keletą ypatumų, padedančių geriau atskirti rizikos draudimo ir privataus kapitalo fondus. Rizikos draudimo fondų veikla sutelkta į antrinę rinką turintį turtą: ne tik akcijas, bet ir žaliavas, kredito išvestines finansines priemones. Investuodami į įmonę, šie fondai nekreipia didelio dėmesio į žemą akcijų kainą, tačiau jie vykdo aktyvią veiklą siekdama daryti įtaką įmonei. Privataus kapitalo fondai siekia gauti naudos ir dažniausiai įsigyja įmones besiremiamas išskolinimu. Iš biržos prekybos sąrašo išbraukta bendrovė neprivalo laikytis reikalavimo teikti informaciją. Iš esmės restruktūrizavę visą įmonę, po keleto metų jie išparduoja jos aktyvus.

⁽¹¹⁾ M. Aglieta, *The surge in private equity*, 2007 m.

2.5 Instituciniai investuotojai, kurie jau prieš 20 metų buvo susipažinę su kai kuriomis anglosaksų šalių tendencijomis, palaipsniui ėmė domėtis kontinentinės Europos valstybėmis. Įvairiose valstybėse narėse taip pat pradėjo kurtis fondai. Tačiau šiuo metu pusę kolektyviai valdomo turto kontroliuoja JAV investuotojai.

2.6 Instituciniai investuotojai šiuo metu sudaro apie 80 proc. biržos sandorių. Todėl atrodytų nerealu užimti kitokias investicines pozicijas nei didžiosios investuojančios organizacijos. Be to, instituciniai investuotojai yra pagrindiniai dalyviai, turintys tarptautinių akcijų. 2005 m. rudenį Eurobarometro atlikta apklausa rodo, kad tik 1 proc. namų ūkių turi užsienio įmonių akcijų ir tik apie 3 proc. ketina jų įsigyti! Be to, tik nedaugelis investuotojų aktyviai dalyvauja visuotiniuose akcininkų susirinkimuose. Tuo tarpu instituciniai investuotojai pastaruoju metu juose dalyvauja vis aktyviau ir užima vis svarbesnę poziciją.

2.7 Šioje nuomonėje visų pirma kalbama apie biržos prekybos sąrašuose esančias bendroves, kadangi jos aktyviai dalyvauja vertybinių popierių rinkose. Dažniausiai tai yra stambios įmonės. Kadangi jos turi lemiamos įtakos užimtumui ir kitų įmonių veiklai, jas veikiančios permainos atsiliepia visai ekonomikai ir visuomenei:

- jos sukuria kas trečią darbo vietą Europoje ir kas antrą JAV,
- jos vyrauja pačiuose svarbiausiuose sektoriuose: gavybos pramonės, transporto ir telekomunikacijų bei verslo paslaugų,
- per subrangos santykius ir finansinį dalyvavimą jos daro įtaką MVĮ veiklai.

3. Įmonių valdymo ⁽¹²⁾ (*corporate governance*) sistemų panašumai

3.1 Paprastai išskiriami du įmonių valdymo, administravimo ir kontrolės modeliai, kuriems būdingos skirtingos institucijos ir veiklos būdai, nuo kurių priklauso suinteresuotų subjektų santykiai ir įmonių tikslai (*corporate governance*):

- anglosaksų modeliui priskiriamos įmonės, kurių nuosavybės teisės priklauso labai įvairiems savininkams ir kuriose instituciniai investuotojai yra labai aktyvūs, nors įmonių valdyme jie nedalyvauja. Nors atskiri investuotojai dažniausiai turi ne daugiau kaip 3 proc. akcijų, jie daro įtaką skelbdami apie

savo akcijų pardavimą arba jas parduodami. Tokio pobūdžio sistema būdinga šalims, kuriose yra daug biržos prekybos sąrašuose esančių bendrovių.

- kontinentinės Europos ir daugelio kitų šalių, tarp jų ir Japonijos, modeliui būdinga tai, kad akcininkai turi 10-20 proc. akcijų paketo, o tai leidžia jiems vykdyti veiksmingą kontrolę. Šie investuotojai — valstybė, bankai arba įmonės — tiesiogiai dalyvauja įmonių valdyme. Priešingai nei pirmiau apibūdinto modelio atveju, čia darbuotojai tam tikra prasme dalyvauja įmonės reikaluose. Kaip kraštutinę tokio dalyvavimo formą galima paminėti Vokietijos „Mitbestimmung“.

3.2 Per pastaruosius du dešimtmečius pastebėtas kontinentinės Europos ir anglosaksų modelio supanašėjimas. Tarp šių supanašėjimą lėmusių veiksnių galima paminėti Suvestinį Europos aktą, valstybinių įmonių privatizavimą, mokesčių reformas Vokietijoje, visų pirma susijusias su kapitalo prieaugiu ir privertusias bankus parduoti jų pramonės įmonių akcijas, JAV darbo departamento instituciniams investuotojams keliamą reikalavimą naudotis balsavimo teise (1988 m. ir 1994 m.), pastarąjį dešimtmetį stebimą JAV ekonomikos pagyvėjimą, palyginti su tam tikru vakarų Europos šalių ekonomikos sąstingiu, didžiųjų įmonių įtraukimą į daugelį biržos prekybos sąrašų, naujus tarptautinius apskaitos standartus.

3.3 Vis dėlto vyrauja tam tikra nacionalinių ir regioninių kapitalizmo formų įvairovė, pasireiškianti:

- ekonominių institucijų įvairovė nacionaliniu lygiu teisės, politikos, kultūros ir išteklių pasiskirstymo požiūriu,
- kapitalo ir darbo rinkų bei teisės aktų ir standartų, reguliuojančių įmonių veiklą, tarpusavio priklausomybė,
- sąnaudomis pereinant prie kitokios sistemos, kadangi keičiant bent vieną iš anksčiau minėtų elementų kyla pavojus bendrai darnai.

4. Ekonominis poveikis

4.1 Staigus institucinių investuotojų skaičiaus didėjimas sudarė sąlygas demokratizuoti patekimą į finansų rinkas ir diversifikuoti portfelio riziką užtikrinant kompetentingą valdymą. Namų ūkių santaupų santalka lėmė daugelio fondų atsiradimą ir sudarė sąlygas didesnei įvairovei. Tai leido sumažinti privatiems investuotojams kylančią riziką. Kolektyvinio investavimo į perleidžiamus vertybinius popierius subjektai (KIPVPS) leidžia užtikrinti potencialiai didelį kapitalo pelningumą nedideles pajamas gaunantiems ir mažai informacijos apie rinką turintiems privatiems investuotojams. Kapitalo sutelkimas institucinio investuotojo rankose įmonėms ir viešojo administravimo institucijoms padeda sumažinti derybų išlaidas, kadangi deramasi tik su vienu partneriu.

⁽¹²⁾ James Shinn, *Private profit or public purpose? Shallow convergence on the shareholder model*, Princono Universitetas, 2001 m. Tyrimas atliktas 14 šalių: JAV, Jungtinėje Karalystėje, Belgijoje, Prancūzijoje, Vokietijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Ispanijoje, Kinijoje, Japonijoje, Pietų Korėjoje, Malaizijoje, Singapūre, ir Taivanyje. Roger M. Baker, *Insiders, outsiders, and change in European corporate governance*, Oksfordo Universitetas, 2006 m.

4.2 Instituciniai investuotojai, nepriklausomai nuo jų pobūdžio (rizikos draudimo fondai (*hedge funds*), pensijų fondai, bankai, draudimo bendrovės, privataus kapitalo fondai (*private equities funds*) ir kt.), valdo apie 300 milijonų vertės namų ūkių turtą daugiausiai JAV, Europoje ir Japonijoje⁽¹³⁾. Jų tikslas — gauti kuo daugiau pelno iš klientų santaupų atsižvelgiant į riziką, kurią pastarieji yra pasirengę prisiimti.

4.3 Vartotojų ir namų ūkių požiūriu logiška, kad, didėjant namų ūkių turto daliai investiciniuose fonduose, namų ūkių turtas susiduria su didesne rinkos rizika⁽¹⁴⁾.

4.4 Be KIPVPS ir draudikų, plačiai visuomenei gerai žinomi pensijų fondai. Jie pristatomi kaip viena iš galimybių palengvinti su gyventojų senėjimu susijusias finansines problemas. Yra dviejų rūšių pensijų fondai: taikantys fiksuotą išmokų sistemą ir fiksuotą įmokų sistemą. Pirmuoju atveju riziką prisiima rėmėjai, darbdavys, antruoju — taupantysis. Nors antrojo tipo fondų struktūrai būdinga didesne turto rizika, jų skaičius auga, kadangi rėmėjai ieško būdų, kaip sumažinti su ilgalaikiais išpareigojimais susijusią riziką, o darbuotojai vis labiau domisi taupymo programomis, galinčiomis užtikrinti didesnę pelną ir teises, kurias lengviau perduoti iš vieno darbdavio kitam⁽¹⁵⁾.

4.5 Fondai savo turtą valdo patys, tačiau dažnai jo valdymą paveda (visai arba iš dalies) investiciniams fondams arba kitoms valdymo įmonėms. Be to, nors investavimo trukmė teoriškai yra gana ilga, gebėjimas valdyti vertinamas trumpuoju laikotarpiu ir atsižvelgiant į investicijų grąžą. Šis faktas paaiškina smarkiai padidėjusią akcijų dalį bendroje aktyvų rinkoje (nors ir mažiau nei draudimo bendrovių atveju), paskatinusią akcijų kainų augimą.

4.6 Įmonių valdymo (*corporate governance*) modelių supanašėjimas, o kartu ir IRT plėtra, didėjantis institucinių investuotojų aktyvumas ir jų pelno norma leido didelėms įmonėms bet kokia kaina siekti maksimalios jų akcijų grąžos (dividendai ir kapitalo prieaugis). Svarstymai apie gebėjimą ateityje užtikrinti gryną pinigų srautą (*cash flow*) ar apie partnerystės pobūdį, kuris pabrėžiamas kalbant apie Europos socialinį modelį, tapo antraeiliais.

4.7 Taip atsirado naujo pobūdžio valdymas. Jo tikslas — veiksmingos strategijų permainos siekiant užtikrinti nenutrūkstamą naudą akcininkui (*shareholder value*), o ne didinti konkurencingumą vidutinės ir (arba) ilgalaikės trukmės laikotarpiu — gali būti ir nepasiektas: bendrovės superka savo akcijas (*shares buyback*) norėdamos dirbtinai padidinti nuosavo kapitalo grynojo pelningumo rodiklį, vyksta įmonių susijungimas ir išsigijimas, kartais nepagrįstas jokia ekonomine logika, siaurinama įmonių veiklos sritis ir jų uždaviniai integruojami į grupių veiklą siekiant

sudaryti palankesnes sąlygas investicijų portfelio diversifikavimui, vyksta įmonių perkėlimas, mažinamas etatų skaičius ir sudaromos lankstesnės darbo sutartys siekiant mažinti pastoviąsias sąnaudas arba jas paversti kintamomis sąnaudomis⁽¹⁶⁾.

4.8 Apskritai, nuosavo kapitalo grąžos (*return on equity*) aukštos normos reikalavimas — nuo 10 iki 20 proc. atsižvelgiant į sektorių — makroekonomikos požiūriu daro destabilizuojantį poveikį: tokia didelė grąža reiškia, kad pelno augimas yra daug didesnis už BVP. Tai (be kitų veiksnių: migracijos, įmonių perkėlimo, didėjančios importo skvarbos ir t.t.) leido padidinti kapitalo savininkų valdomą turto dalį. Europos šalyse pastebimas naujas pridėtinės vertės pasiskirstymas. Remiantis Europos Komisijos, EBPO ir Tarptautinių atsiskaitymų banko (TAB) duomenimis, vertinant 15 ES valstybių vidurkį atlyginimų dalis BVP (išreikšta procentais) sumažėjo nuo 71,5 proc. 1980 m. iki 66,7 proc. 2004 m. Toks 5 BVP procentinių punktų pokytis pasireiškė simetrišku kapitalo grąžos (pelno) didėjimu.

4.8.1 Tokio turto pasiskirstymo pokyčių makroekonominis poveikis yra defliacinis: didėja bendros santaupos, tačiau darbuotojų perkamoji galia didėja tik labai nežymiai, paklausai stinga dinamikos, o tai neskatina įmonių investuoti. Kita vertus, kadangi didelė jų pelno dalis perskirstoma akcininkams (dividendai ir savo bendrovės akcijų supirkimas), tai lemia perteklinį likvidumą ir reiškinys tampa savaiminiu.

4.8.2 Be to, kadangi tarp pagrindinių EBPO šalių vyksta konkurencija siekiant pritraukti tiesioginių užsienio investicijų, kurias skatina perteklinis likvidumas, tačiau stabdo vidaus rinkos dinamikos mažėjimas, jos pradėjo vykdyti mokesčių mažinimo politiką, kuri gali kelti pavojų viešiesiems finansams, nebent pavyktų sumažinti viešąsias išlaidas, išskyrus socialines išlaidas (demografinis senėjimas).

4.8.3 Be to, kadangi daugelyje šalių skolos palūkanos yra neapmokestinamos, svertinis išpirkimas (*leveraged buy-out*) yra tam tikra valdžios institucijų subsidijų forma privataus kapitalo fondų, kurie tokiu būdu užima privilegijuotą poziciją, operacijoms. Kyla klausimas ne tik dėl nesąžiningos konkurencijos kitų ekonomikos dalyvių, kurie nevykdo tokio pobūdžio veiklos, atžvilgiu. Svertinis išpirkimas daro poveikį ir viešiesiems finansams. Danijos mokesčių ministerijos tyrime⁽¹⁷⁾ nurodoma, kad, nepakitus kitoms sąlygoms, per ateinančius dvejus metus iš įmonių pelno mokesčio gaunamos bendros pajamos šalyje gali sumažėti iki 25 proc. Panaši padėtis stebima daugelyje Europos ir euro zonos šalių, kurioms taikomi Stabilumo ir augimo pakte numatyti biudžeto kriterijai.

⁽¹³⁾ J. Peyrelevade, *Le capitalisme total*, 2005 m., p. 39-42.

⁽¹⁴⁾ BIPE, 1980-1998 m. Vokietijoje, Italijoje ir Prancūzijoje į akcijas, investicinius fondus, gyvybės draudimą ir pensijas investuota namų ūkių turto dalis padidėjo daugiau nei du kartus ir pasiekė 50 proc. pirmose dvejose minėtose šalyse ir 66 proc. trečiojoje. Jungtinėje Karalystėje, nors augimas prasideda aukštesniame lygyje, šie produktai toliau augo 52-76 proc.

⁽¹⁵⁾ BIPE, *La montée en puissance des investisseurs institutionnels: implications réglementaires*, Prancūzijos Senato užsakymu atliktas tyrimas, 2003 m. sausio mėn.

⁽¹⁶⁾ Žr. S. M. Bilger ir K. F. Hallock, *Mass layoffs and CEO turnover*, 2005 m. ir Chicago Fed, *Letter Assessing the impact of job loss on workers and firms*, 2006 m. balandžio mėn.

⁽¹⁷⁾ Danijos mokesčių ministerija, *Status pa SKATs kontrolindsats verdrronde kapitalfondes overtage af 7 danske koncerner*, 2007 m. kovo mėn.

4.8.4 Kalbant apie fondų valdytojų atlyginimą, reikia pastebėti, kad 20 proc. atidėtų įmokų, kurias jie paprastai moka priklausomai nuo pelno, viršijančio tam tikrą ribą, yra apmokes-tinamos mažiausiu procentu kaip ir kapitalo prieaugis, o ne didžiausiu, kuris taikomas įprastam pajamų mokesčiui. Tai nėra pagrįsta, kadangi jų pačių kapitalas sudaro tik labai mažą dalį. Todėl kyla vienodo požiūrio taikant mokesčius šiems asmenims ir kitiems darbuotojams, kurių mokesčių našta kur kas didesnė, problema.

4.9 Pasikeitė ne tik įmonės pobūdis ir strategija, bet ir generalinio direktoriaus (*Chief Executive Officer — CEO*) vaidmuo. Prieš 10 metų generalinio direktoriaus atsakomybė buvo valdyti įmonę ir jos darbuotojus įvairių susijusių subjektų vardu. Šiandien pagrindinis generalinio direktoriaus uždavinys — užtikrinti konkrečius rezultatus investuotojams. Priverstiniai atleidimai dėl, akcininkų manymu, nepakankamų kapitalo grąžos rezultatų 2005 m. pasiekė aukščiausią ribą. Dėl šios priežasties buvo užfiksuota keturis kartus daugiau generalinių direktorių atleido atvejų nei prieš dešimtį metų. Įmonės vadovas pasikeitė daugiau nei vienoje iš septynių įmonių, tuo tarpu kai prieš dešimtį metų tokių atvejų buvo užfiksuota vienoje iš vienuolikos įmonių. Be to, sutrumpinta jų įgaliojimų trukmė. Dėl tokios vis dažnesnės kaitos gali kilti problemų, kadangi įmonėms būtinų reformų įgyvendinimas paprastai trunka trejus ar ketverius metus.

4.9.1 Kadangi daugeliui administracinių valdybų trūksta kandidatų, galinčių pakeisti atleistą vadovą, tenka dar kartą didinti generalinio direktoriaus atlyginimą. Viena vertus, taip yra todėl, kad naujieji darbdaviai bando juos paskatinti atsisakyti ankstesnių pareigų, kita vertus, ankstesni darbdaviai nori, kad šie pasiliktų. Vis dėlto didžioji dauguma institucinių investuotojų (90 proc.) mano, kad vadovų darbo užmokestis yra pernelyg didelis, o teigiama įtaka įmonės veiklos rezultatams neįaučiama (78 proc.)⁽¹⁸⁾.

4.9.2 Nors atrodo, kad įmonės vengia tokių akcijų pasirinkimo sandorių (*stock options*), dėl kurių yra kilę interesų konfliktų ir gerai žinomų skandalų, reali padėtis, kai skiriami „auksiniai parašiutai“ (*golden parachutes*) ir kitos atlygio formos įmonių vadovams, nors jiems taip ir nepavyko pasiekti geresnių įmonės rodiklių (konkurencingumo ir užimtumo požiūriu), šokiruoja visuomenę.

5. Sanglauda ir socialinė nelygybė

5.1 Viena vertus, anksčiau didelių dividendų mokėjimas akcininkams buvo grindžiamas didele rizika, susijusia su jų investuojamu kapitalu, tačiau pastarųjų metų įvykiai šiuo argumentu verčia abejoti.

5.1.1 Iš esmės, akcininkų atsakomybė apsiriboja jų indėliu ir jų turto apyvartumu (susijusiu su didėjančiu finansų ir vertybinių popierių rinkų likvidumu, kurį lemia jų globalizacija ir

⁽¹⁸⁾ Watson Wyatt, *Corporate directors give executive pay model mixed reviews*, 2006 m. birželio mėn.

naujų technologijų atsiradimas), kurie labai sumažina su jais susijusią riziką lygį ir atveria neprilygstamas pasitraukimo galimybes ir diversifikacijos laisvę.

5.2 Kita vertus, ekonomistai pastebėjo sezoninį atleidimo iš darbo dėl ekonominių priežasčių reiškinį, kuris labiausiai pasireiškia sausio ir birželio mėnesiais, t. y. tuo metu, kai sudaromas ir persvarstomas įmonių metinis biudžetas. Jie priėjo prie išvados, kad tokio pobūdžio atleidimas iš darbo buvo vykdomas veikiau siekiant pagerinti finansinius rezultatus, o ne dėl pramonės poreikių⁽¹⁹⁾.

5.2.1 Be to, šiuo metu vyrauja darbo sutarčių ir darbo užmokesčio individualizavimo tendencija bei plinta nestandartinių sutarčių, pavyzdžiui, terminuotų ir pagal kurias dirbama ne visą darbo dieną, pasirašymas siekiant dalį su darbo užmokesčiu susijusių pastoviųjų sąnaudų paversti kintamosiomis sąnaudomis ir galiausiai padidinti pelną, taigi, ir kapitalo grąžą (*return on equity*). 1992 m. 25,4 proc. darbuotojų dirbo pagal terminuotas sutartis arba pagal darbo ne visą darbo dieną sutartis. 2005 m. šis skaičius išaugo iki 33 proc. Tokio pobūdžio garantijų nesuteikiančių sutarčių skaičius didėjo sparčiau nei buvo kuriamos darbo vietos minėtu laikotarpiu (išskyrus 2005 m.), o terminuotos darbo sutartys tik 33 proc. atvejų buvo pakeistos terminuotomis sutartimis (22 proc. sudaro nedarbas ir 39 proc. — pasirašyta kita tokio pat pobūdžio sutartis)⁽²⁰⁾.

5.2.2 Su tokiomis tendencijomis susijusi naujo pobūdžio rizika darbuotojams ir įmonėms:

- įmonės neinvestuoja į judžius darbuotojus, pastarieji nededa pastangų, jaučiasi mažiau dalyvaujantys įmonės veikloje ir baiminasi, kad mokymasis nepadės padidinti grynojo pelno⁽²¹⁾,⁽²²⁾,
- žinių visuomenėje žmogiškasis kapitalas vis dažniau priklauso tam tikroms įmonėms ir yra retai perkeliamas į kitą įmonę (t. y. neperkeliama iš vienos firmos į kitą)⁽²³⁾,
- darbuotojų atstovams nebeaišku, su kuo jie turi bendrauti socialinio dialogo metu, kadangi „jų vadovai“ — jiems nežinomos, susiskaidžiusios nepastovių akcininkų grupės,
- darbuotojai konkuruoja tarpusavyje dėl šių priežasčių:
 - pasaulio mastu labai padidėjo investicinių prekių ir finansinio kapitalo mobilumas bei du kartus išaugo darbuotojų, dalyvaujančių ekonomikoje žlugus Tarybų Sąjungos sistemai ir tarptautinėje arenoje pasirodžius Kinijai bei Indijai, skaičius,

⁽¹⁹⁾ D. Plihon, *Précarité et flexibilité du travail, avatars de la mondialisation du capital*, 2006 m.

⁽²⁰⁾ COM(2003) 728 galutinis Pastarojo laikotarpio pažanga gerinant darbo vietos kokybę.

⁽²¹⁾ Nors žmogiškasis kapitalas vis dažniau įvardijamas kaip žiniomis grindžiamos ekonomikos konkurencingumo veiksnys, stebina tai, kad jis neatsispindi įmonių balansuose.

⁽²²⁾ Europos darbo sąlygų stebėjimo centras (*European Working Conditions Observatory*), *Fourth European Working Conditions Survey*, 2007 m., p. 49.

⁽²³⁾ Plg. 6.4 ir tolesnius punktus.

- valstybių lygiu pakilo nedarbo lygis, padaugėjo blogos kokybės darbo vietų, dėl to išaugo kokybiškų darbo vietų vertė ir iškilo mokymo paradoksas: viena vertus, dažnai pabrėžiamas mokymo poreikis ir gebėjimų bei atliekamo darbo neatitikimas, kita vertus, maždaug kas trečias darbuotojas teigia turintis pernelyg gerą išsilavinimą palyginti su jo atliekamai profesinei veiklai keliamais reikalavimais, o žemiausios kvalifikacijos arba laikini darbuotojai neturi galimybių gauti pakankamą išsilavinimą,
- ši didėjanti darbuotojų konkurencija susijusi su gana ribotu darbuotojų judumu. Priežastis — numatytas pereinamasis laikotarpis ekonominės migracijos įstatymuose, kuriais remiantis galimybę gauti darbą kitos valstybės piliečiui lemia darbo rinkoje vyraujantis tam tikrų

profesinių kategorijų trūkumas (politiniai apribojimai), tai, kad nepasiekta jokios pažangos pensijų perkėlimo srityje, nekilnojamojo turto rinkos perkaitimas (socialiniai ir ekonominiai apribojimai) arba nepakankamas kalbų mokėjimas (kultūriniai apribojimai).

5.2.3 Reikia rasti naują darbuotojų ir akcininkų pusiausvyrą. Be netolygaus BVP paskirstymo tarp kapitalo ir darbo bei pirmiau minėtų aspektų, pusiausvyros sutrikimas pastaraisiais metais taip pat atsispindi sparčioje finansų ir vertybinių popierių rinkų raidoje. Tuo tarpu darbo teisė vystėsi priešinga kryptimi, t. y. neužtikrinant darbuotojams pakankamos apsaugos (pavyzdžiui, darbo sutarčių ir tęstinio mokymo požiūriu ⁽²⁴⁾). Tai rodo, kad darbo lankstumas (ir vis didesnis neužtikrintumas) įmonėms tampa koregavimo kintamuoju.

Socialinių modelių tipų raida

vidurkis	šalis	Biržos kapitalizacija/BVP		Darbuotojų apsauga	
		1990 m.	2003 m.	1990 m.	2003 m.
anglosaksų modelis	UK, USA, Can, Aus	54	119	0,63	0,73
Skandinavijos modelis	Fin, Dk, Sv	28	85	2,71	1,89
kontinentinis modelis	Fr, De, At, B, Nl	30	59	2,79	2,30
Viduržemio jūros regiono modelis	It, Sp, El	16	57	3,67	2,61
Japonija		98	70	2,10	1,84

N.B.: Nėra duomenų apie naujasias valstybes nares.

Darbuotojų apsauga vertinama atsižvelgiant į darbo apsaugos teisės aktų (*Employment Protection Legislation — EPL*) pirmos redakcijos rodiklį remiantis EBPO skaičiavimais (1990, 1998 ir 2003 m.). Šis rodiklis apima nuolatinį ir laikiną darbą. Kuo jis yra artimesnis nuliui, tuo silpnesnė yra darbuotojų apsauga. Į EPL rodiklio antrą redakciją įtraukta informacija, susijusi su kolektyviniu atleidimu iš darbo, tačiau ši nuostata galiojo tik iki 1990 m.

5.2.4 Nors akivaizdu, kad modelis, pagal kurį akcininkai yra patys darbuotojai, išplėtotas, jis negali pakoreguoti padėties, kadangi yra iš esmės neproporcingai susijęs (atsižvelgiant į atstovaujimumą visų darbuotojų požiūriu) su didžiausias pajamas gaunančiais darbuotojais (dažniausiai su aukštesniąja vadovybe).

5.2.5 Turint omenyje tai, kad ekonomikos sistema susiformavo istorijos raidoje (žr. 3.3 punktą), labai suprantama, kad įmonių valdymo (*corporate governance*) modelių supanašėjimas (žr. 3.1 ir 3.2 punktus) kontinentinėje Europoje nesukėlė ypač pastebimo poveikio sprendžiant nedarbo problemas. Tuo tarpu Europos socialinio modelio pagrindą visų pirma sudaro socialinė rinkos ekonomika, grindžiama partnerystėje plačiaja prasme, kuria remiantis atsižvelgiama ne tik į akcininkų interesus.

5.3 Jau keletą metų dėl didelės ir nuolat augančios tarptautinės konkurencijos ir nustatytų pelno normų esame didelio darbo užmokesčio augimo ribojimo ⁽²⁵⁾ etape. Tačiau šis reiškinys palietė ne visas socialines ir profesines kategorijas.

5.3.1 Dėl šios priežasties ir atsižvelgiant į tai, kad tokia praktika vykdoma Jungtinėse Amerikos Valstijose ⁽²⁶⁾, Europos Komisija, Eurostat ir ECB turėtų patikslinti turimus statistinius duomenis, išreikštus (bent jau) kvantiliu ⁽²⁷⁾, kad būtų galima geriau nustatyti, kurios asmenų kategorijos (gaunančios labai didelį, labai mažą atlyginimą ar tarpinės asmenų kategorijos) lemia bendrą masinį darbo užmokesčio didėjimą ir pajamas apskritai, kad būtų galima geriau įvertinti riziką kainų stabilumui turint omenyje nevienodą šių skirtingų kategorijų asmenų polinkį vartoti ⁽²⁸⁾ (taip pat žr. 4.8.4 punktą).

⁽²⁴⁾ Europos darbo sąlygų stebėjimo centras (*European Working Conditions Observatory*), *Fourth European Working Conditions Survey*, 2007 m., p. 49.

⁽²⁵⁾ Europos Komisija, *The contribution of labour cost developments to price stability and competitiveness adjustment in the Euro Area*, *Quarterly Report on the Euro Area*, 6 tomas, nr. 1, 2007 m.

⁽²⁶⁾ Plg. kas treji metai vykdomos apklausos *US Survey of Consumer Finances* rezultatus.

⁽²⁷⁾ Pajamos pateikiamos didėjančia tvarka suskirstant jas į 5 dalis.

⁽²⁸⁾ Šis klausimas nagrinėtas neseniai paskelbtuose darbuose. Galima paminėti T. Piketty, E. Saez, *The evolution of top incomes: a historical and international Perspective*, *American Economic Review*, 2006 m.

6. Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir inovacijos

6.1 Kadangi instituciniai investuotojai yra linkę priimti panašius sprendimus dėl investicijų, galimas dalykas, kad dėl to vienuose sektoriuose gali susidaryti perteklinės investicijos, o kituose jų trūkti. Tokia padėtis buvo susidariusi 2000-2001 m. biržos krizės metu.

6.2 Skandinavijos šalių patirtis rodo, kad įmanoma derinti aukštus socialinius ir technologinius laimėjimus su finansų sistema, kuri remiasi veikia bankais, o ne birža.

6.3 Kalbant apie privatųjį kapitalą (*private equities*), reikia pasakyti, kad, nors nedidelėms įmonėms pradėdant naują veiklą (*start-up*), privatusis kapitalas užtikrina reikalingą rizikos kapitalą, keletu pastarųjų metų laikotarpiu šis investavimo būdas vis rečiau taikomas (2003 m. tokio pobūdžio investicijos sumažėjo 10 proc.)⁽²⁹⁾. Beje, privačiojo kapitalo (*private equities*) veikla yra vis labiau sutelkiama į išpirkimo sandorius (*buy-outs*) (2003 m. — daugiau nei 60 proc.) (žr. skyrių „Sverto poveikis ir sisteminė rizika“). Tokia tendencija neskaitina investuoti, kadangi dėl su šia veikla susijusios rizikos privačiojo kapitalo (*private equities*) prioritetas bus grąžinti ir mokėti pinigus akcininkams, o ne atlikti ilgalaikes investicijas.

6.4 Be mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros, taip vadinama „savaimė suprantama“ sąveika⁽³⁰⁾ tampa vis svarbesniu įmonių konkurencingumo veiksniumi. Ši savaiminė sąveika apima keitimąsi informacija, nuomonės formavimą, koordinavimą, kitos veiklos stebėseną ir įvairių žinių formų derinimą vykdam mainus (prekių, paslaugų ir informacijos) su kitais darbuotojais, klientais ir tiekėjais. Tokius gebėjimus skatinantys darbuotojai šiuo metu sudaro 25-50 proc. visų dirbančiųjų.

6.4.1 Norėdamos tapti konkurencingesnės, įmonės nebegali orientuotis į darbuotojų, kurie dalyvauja minėtoje savaiminėje sąveikoje, darbo standartizavimą ar jų pakeitimą mašinomis. Priešingai, jos turi panaikinti organizacines kliūtis, kurti tarpusavio pasitikėjimo atmosferą ne tik tarp personalo, bet ir tarp pačių įmonių bei jų viduje ir sudaryti darbuotojams galimybes priimti sprendimus, juos greitai ir paprastai informuoti. Taigi, galima daryti išvadą, kad įmonių stiprioji pusė — kolektyvinės žinios, susijusios su konkrečia įmone, sukauptos per tam tikrą laiką.

6.4.2 Šiandien įmonės turi nemažai galimybių kelti savaiminėje sąveikoje dalyvaujančių darbuotojų našumą, tuo tarpu kitų kategorijų darbuotojų padėtis yra šiek tiek kitokia. Tai rodo dideli rezultatų skirtumai sektoriuose, kuriuose yra daug tokio pobūdžio darbo vietų. Šiuo požiūriu svarbų vaidmenį gali atlikti sektorių socialinis dialogas, kuris sudarytų sąlygas įmonėms dalytis patirtimi rengiant seminarus ir vykdam tyrimus.

6.4.3 Pabrėžiama specifinė įmonių kompetencija, susijusi su darbo rinkos lankstumo ir užimtumo saugumo užtikrinimu. Numatomas bendras mokymas, kad darbuotojas galėtų rasti darbą kitoje įmonėje, o galbūt net kitame sektoriuje.

7. Sverto poveikis ir sisteminė rizika

7.1 Išpirkimo sandoriai (*buy-outs*), kuriuose dalyvauja tam tikros rūšies privatusis kapitalas (*private equities*), yra spekuliacinio pobūdžio veikla, susijusi su išskolinimu ir rizika panaudojant įmonės gautą pelną grąžinti paskolą ir per penkerių metų laikotarpį smarkiai padidinti pelną.

7.2 1995 m. vakarų Europos šalyse tokio pobūdžio operacijos sudarė 0,6 proc. BVP, o 2005 m. — ne mažiau kaip 3 proc.⁽³¹⁾. Didžiąją privataus kapitalo įmonių veiklos dalį (70 proc.) sudaro išpirkimo sandoriai (*buy-outs*), o rizikos kapitalo dalis vis mažėja (2005 m. sudarė 5 proc.).

7.2.1 2006 m. antrąjį pusmetį centriniai bankai (ECB ir Anglijos bankas) pradėjo skleisti pavojaus signalus ir, reaguodamos į šiame sektoriuje vykstantį pagyvėjimą (500 milijardai JAV dolerių), ėmė kurtis reitingų agentūros (*Standard and Poor's*). 2005 m. šio sektoriaus pelnas buvo 70 milijardų JAV dolerių didesnis nei ankstesniais metais. Šios agentūros atkreipia dėmesį į sisteminę riziką, susijusią su padidėjusiu įmonių išskolinimu, arba nerimą keliantį didelio pajamingumo obligacijų (*junk bonds*) padaugėjimą.

7.2.2 Tai dilema pinigų valdymo institucijoms, kadangi kiekvieną kartą padidinus palūkanų normas, dėl kurių sulėtėja ši veikla, automatiškai pakenkiama įmonėms, kurioms išsilaikyti šiuo metu padeda bendras perteklinis likvidumas.

7.2.3 Išpirkimo sandoriai (*buy-outs*) susiję su dviem visai kitokio pobūdžio, tačiau ne mažiau svarbiais klausimais:

— jei operacija atliekama sukuriant kontroliuojančiąją (holdingo) bendrovę, direktyva dėl darbuotojų informavimo ir konsultavimo netaikoma. Tai lemia mažesnę darbuotojų, kurių Europoje yra keletas šimtų tūkstančių, dalyvavimą,

— vykdydami svertinį išpirkimą, investiciniai fondai jų valdomos įmonės vardu gali dalyvauti didžiųjų Europos grupių, veikiančių pagrindiniuose sektoriuose, pavyzdžiui, aeronautikos, valdančiojoje taryboje. Atsižvelgiant į tai, kad JAV fondai palaiko ypač glaudžius santykius su šios šalies politine valdžia ir žvalgybos tarnybomis, kyla pavojus Europos Sąjungos technologiniam, kariniam ir politiniam nepriklausomumui, kadangi dalyvavimas valdančiosios tarybos veikloje suteikia galimybę naudotis konfidencialia informacija⁽³²⁾.

⁽²⁹⁾ Deutsche Bank Research, *Private equity in Europe*, 2005 m. sausio mėn.
⁽³⁰⁾ The McKinsey Quarterly, *Competitive advantage from better interactions*, 2006 m., Nr. 2.

⁽³¹⁾ Adrian Blundell-Wignall, *Private Equity Trends and Issues*, EBPO, 2007 m.

⁽³²⁾ B. Carayon, *Patriotisme économique: de la guerre à la paix économique*, 2006 m., p. 119.

7.3 Iš esmės, yra daug būdų dirbtinai padidinti privataus kapitalo fondų skelbiamą pelno vidurkį. Kadangi šie fondai neprivalo laikytis reikalavimo teikti ataskaitas, tik pažangiausi iš jų teikia ataskaitas apie rezultatus. Fondai, kurie dėl blogų rezultatų nustoja veikti, išbraukiami iš duomenų bazių. Citygroup atliktas tyrimas parodė, kad, atsižvelgiant į šiuos veiksnius, 10 metų laikotarpio kapitalo grąža yra mažesnė nei vidutinės kapitalizacijos (*mid-cap*) akcijų „krepšelis“. Nurodant valdymo ir investavimo į nelikvidų turtą išlaidas, taip pat siekiama sumažinti skelbiamus rezultatus ⁽³³⁾.

7.4 Rizikos draudimo fondų (*hedge funds*) sektoriaus apyvartą sudaro 1,5 trilijonų JAV dolerių. Šie fondai nėra nauji, tačiau per pastaruosius 20 metų jų apimtis labai išaugo. Sektorius susiduria su investuotojų, pavyzdžiui, pensijų fondų, spaudimu, kadangi jie reikalauja daugiau skaidrumo. Neseniai, atsižvelgdamos į šį reikalavimą, įvairios reitingų agentūros parengė kreditų ir rizikos reitingus.

7.4.1 Turėdami didelę finansinę įtaką, jie savo ruožtu daro didelį poveikį finansų, vertybinių popierių ir pinigų rinkai. Šį klausimą vertėtų išsamiai išnagrinėti:

- neseniai JAV, Anglijos ir Europos reguliavimo institucijos dar kartą išreiškė susirūpinimą dėl to, kad investicijų bankai rizikos draudimo fondams galėtų sudaryti sąlygas padidinti jų skolinimosi galimybes naudodami gana nelikvidžius užstatus, kurių vertė finansų krizės atveju galėtų greitai kristi. Šios institucijos taip pat kelia ofšorinių struktūrų, besinaudojančių svarto poveikiu, klausimą. Šios struktūros leidžia JAV bankams suteikti didesnes nei leidžiama pagal įstatymą paskolas rizikos draudimo fondams (*hedge funds*),
- rizikos draudimo fondai (*hedge funds*) taip pat aktyviai veikia prekybos pasinaudojant palūkanų normų skirtumais

(*carry trade*) srityje, t. y. dalyvauja operacijose, kurių metu investuotojai vykdo skolinimus mažų palūkanų valiuta (pavyzdžiui, Japonijos jenomis arba Šveicarijos frankais), kad galėtų investuoti į valiutą, kurios palūkanų normos yra didesnės (Australijos doleris). Vis daugiau bankų (tarp jų ir Tarptautinių atsiskaitymų bankas) ir ekonomistų yra įsitikinę, kad ši rizikos draudimo fondams (*hedge funds*) labai pelninga veikla yra viena iš jos silpnumą, kuris sausio mėnesį pasiekė žemiausią ribą (per pastaruosius 4 metus) JAV dolerio atžvilgiu, paaškinančių priežasčių. Staigūs Japonijos jenos palūkanų pokyčiai (kuriuos gali lemti Japonijos palūkanų didėjimas, susijęs su šios šalies ekonomikos pagyvėjimu) gali sukelti finansinę krizę. *Barclays Capital* teigimu, spekuliacinio pobūdžio prekyba pasinaudojant palūkanų normų skirtumais (*carry trade*) šiuo metu pasiekė didžiausią mastą nuo 1998 m. Rusijoje įvykusios krizės.

7.5 Išvestinės priemonės leidžia bankams išvengti rizikos jas konvertuojant į sandoriuose naudojamas sudėtingas finansines priemones. Tokiu būdu rizika paskirstoma, tačiau išplinta ekonomikoje apimdama dalyvius, kurie gali nesilaikyti riziką ribojančių taisyklių.

7.5.1 Nors laikui bėgant didelės finansinės krizės, lydimos sisteminio poveikio, tikimybė mažėja, ji vis dar išlieka reali ir jos pasekmės būtų sunkesnės nei anksčiau, visų pirma dėl glaudesnių santykių tarp institucijų ir rinkų, kurioms įtakos turi finansinės inovacijos, leidžiančios užtikrinti rinkų integraciją bei susijungimo ir išsigijimo sandorius bankininkystės ir draudimo sektoriuose ⁽³⁴⁾.

7.5.2 Dėl šio svarto poveikio, kuris pastaraisiais metais padidėjo ir paprastai neatspindimas balanse, neišmanoma realiai įvertinti su juo susijusių sumų ir ekonominei sistemai kylančios rizikos.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Dimitris DIMITRIADIS

⁽³³⁾ Bendruomenių rūmai (*House of Commons*), Izdo komisija (*Treasury Committee*), *Private equity: tenth report of session 2006-07*.

⁽³⁴⁾ *Financial Times*, 2007 m. sausio 30 d.

PRIEDAS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonės

Atmesti pakeitimai

Už šį pakeitimą balsavo ne daugiau kaip ketvirtadalis balsavusiųjų, todėl jis buvo atmestas diskusijų metu (Darbo tvarkos taisyklių 54 str. 3 dalis):

5.1 ir 5.1.1 punktai

5.1 ir 5.1.1 punktus pakeisti nauju 5.1 punktu:

~~„5.1 Viena vertus, anksčiau didelių dividendų mokėjimas akcininkams buvo grindžiamas didele rizika, susijusia su jų investuojamu kapitalu, tačiau pastarųjų metų įvykiai šiuo argumentu verčia abejojti.~~

~~5.1.1 Iš esmės, akcininkų atsakomybė apsiriboja jų indėliu ir jų turto apyvartumu (susijusiu su didėjančiu finansų ir vertybinių popierių rinkų likvidumu, kurį lemia jų globalizacija ir naujų technologijų atsiradimas), kurie labai sumažina su jais susijusį rizikos lygį ir atveria neprilygtamas pasitraukimo galimybes ir diversifikacijos laisvę.~~

5.1 Dividendų mokėjimas akcininkams turi priklausyti nuo įmonių rezultatų.“

Paaiškinimas

Abu punktai yra pernelyg kritiški akcininkų, svarbaus įmonių plėtros dalyvio, atliekamo vaidmens atžvilgiu. Teigiant „akcininkų atsakomybė apsiriboja jų indėliu“ tarsi sumenkinama investavimo finansų ir vertybinių popierių rinkose rizika. Pastaroji minėtų rinkų krizė taip pat paneigia teiginį, kad globalizacija ir naujų technologijų atsiradimas labai sumažina rizikos lygį. Jei būtų ribojamas dividendų mokėjimas akcininkams, tai galėtų turėti neigiamų pasekmių vertybinių popierių rinkos raidai.

Balsavimo rezultatai

Už: 65

Prieš: 70

Susilaikė: 13

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos pramonės strategiją skatinančios ekonominės politikos

(2008/C 10/24)

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2007 m. sausio 17 d. nusprendė parengti nuomonę dėl *Europos pramonės strategiją skatinančios ekonominės politikos*.

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėja Susanna Florio.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26 d., Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 129 nariams balsavus už, 2. — prieš ir 5 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1 Augimo, inovacijų diegimo ir užimtumo tikslai, dar kartą iškelti 2000 m. pavasario Lisbonos darbotvarkėje, turi būti įgyvendinami pakartotinai apsvairstant ir iš naujo įvertinant Europos pramonės politikos vaidmenį. Siekiant išsaugoti Stabilitumo ir augimo paktą ir sutvirtinti bendrąją rinką, būtina rasti būdus koordinuoti veiklą, kad Europos pramonė galėtų atlikti pagrindinį vaidmenį sprendžiant globalizacijos išskeltus iššūkius.

Bendrijos ir viršvalstybinės svarbos prioritetiniai sektoriai turi būti įtraukti į strateginių tikslų sąrašą. Šie tikslai turi būti paremti atitinkamomis ekonominėmis priemonėmis. Atsakomybė už vidutinės trukmės ir ilgalaikę pramonės strategiją dažniausiai tenka Europos veiklos sričiai, o valstybės narės turėtų rūpintis jos praktiniu įgyvendinimu.

Bendra valiuta ir vidaus rinka yra ypač svarbios, bet ne savitikslių priemonės; tikslai lieka tie patys, kurie išdėstyti Sutartyje: ekonominė ir socialinė pažanga bei aukšto lygio užimtumas.

Atsižvelgiant į pirmiau išdėstytas nuostatas, EESRK mano, kad dėmesys turi būti skirtas šioms ekonominės politikos, skatinančios Europos pramonės strategiją, sritims:

1.2 **Ekonominės politikos bendrosios gairės ir Lisbonos darbotvarkė.** Nors EPBG yra ekonominės politikos nukreipimo ir koordinavimo priemonė, jos turėtų būti glaudžiau susietos su Lisbonos darbotvarkės iniciatyvomis ir numatyti investicijas į pramonės sektoriaus inovacijas ir pažangias technologijas, atsižvelgiant į kiekvienos konkrečios valstybės narės ekonominę padėtį.

1.3 **Europos centrinio banko vaidmuo ir politika.** Pagrindinis ECB priimamų sprendimų tikslas — kontroliuoti infliaciją

ir kainų stabilumą. Kartais šių tikslų siekimas stabdo investicijas. Neatsisakydamas savo prioritetinių tikslų, ECB galėtų, kiek įmanoma, vykdyti lankstesnę pinigų politiką investicijoms skatinti.

1.4 **EIB vaidmuo.** Europos investicijų bankas turi svariai prisidėti prie ekonominės ir socialinės sanglaudos ir skatinti pramonės vystymąsi mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros paskatomis. Komisija turėtų parengti naujas makroekonominės politikos priemones pramonės vystymuisi ir augimui skatinti.

1.5 **Būtina geresnė fiskalinė politika.** Fiskalinės politikos srityje būtina sumažinti biurokratinės kliūtis, pirmiausia tas, kurios trukdo MVĮ. Be to, skatinant bendroves investuoti į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, turėtų būti taikomos mokesčių lengvatos.

1.6 **Nereguliuojamo bendrovių finansinės veiklos svarbos didėjimo⁽¹⁾ pavojus.** Pernelyg didelis bendrovių dėmesys finansinei veiklai ir vis dažniau pasitaikančios išimtinai spekuliacinės investicijos į pramonę kelia grėsmę pramonės sistemai, o tai dažnai daro neigiamą poveikį gamybai, užimtumui ir socialinei sanglaudai; būtina priimti priemonių veiksmingai reguliuoti finansininkų dalyvavimą bendrovių veikloje.

1.7 **Europos pramonės modelio atnaujinimas.** Vienas iš būdų kovoti su apdirbamosios pramonės smukimu ir bendrovių perkėlimu būtų Europos pramonės modelio atnaujinimas, nurodant sėkmingai veikiančias ekonominės veiklos sritis ir sektorius. Bet kuriuo atveju, pramonės sistemai reikalinga materiali ir nemateriali infrastruktūra. Šių projektų finansavimas naudingas visai ES.

(¹) Finansinės veiklos svarbos didėjimas: didėjantis finansinės srities dominavimas visoje ekonominėje veikloje, finansų kontrolierių skaičiaus augimas korporacijų valdymo organuose, finansinio turto dalies didėjimas, palyginti su visu turtu, vertybinių popierių, kuriais leista prekiauti rinkoje, dalies, o svarbiausia akcijų, palyginti su visu finansiniu turtu, didėjimas, auganti vertybinių popierių rinka, kuri skirta bendrovėms kontroliuoti nustatant bendrovių strategiją, ir vertybinių popierių rinkos, kaip verslo ciklo lemiančio veiksnio, svyravimų didėjimas (Wikipedia, <http://en.wikipedia.org/wiki/Financialisation>).

Be to, atsižvelgiant į tai, kad paslaugoms tenka pagrindinis vaidmuo Europos ekonomikoje, turi būti paslaugų ir verslo pasaulio sąsaja. Iš tikrųjų paslaugos yra ekonomikos šerdis, visų pirma gamybą remiančios paslaugos. Ir atvirkščiai, pramonės sektoriui praradus dinamiškumą, paslaugų sektorius greitai susilpnėtų.

1.8 Moksliniai tyrimai, technologijų plėtra ir intelektinė nuosavybė. Akivaizdu, kad būtina gerinti rezultatus ir skatinti investicijas į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, nes šiuo metu jie dar neatitinka Lisabonos darbotvarkės tikslų. Dar kartą primenama, kad ES turi padidinti savo finansinius išpareigojimus. Investuojant į mokslinius tyrimus pagal naująją pramonės strategiją, turėtų būti atsižvelgta į naujus ES tikslus dėl išmetamo CO₂ kiekio. Intelektinės nuosavybės teisių apsauga taip pat svarbi Europos pramonės konkurencingumui ir gebėjimui diegti naujoves bei turėtų būti užtikrinta atitinkamomis ES priemonėmis.

1.9 Švietimas ir pramonė. Neįmanoma per daug pabrėžti verslo ir švietimo tarpusavio priklausomybės ir sąsajų svarbos. Mokyklos, universitetai ir aukštojo mokslo institucijos privalo atsižvelgti į būtinybę suteikti studentams tas kvalifikacijas, kurių reikia verslui. Verslo atstovai šias institucijas turėtų informuoti apie savo poreikius. Vienas iš būdų gerinti ryšius yra įkurti verslo parkus universiteto teritorijoje. Kita galimybė — remti Europos kompetencijų centrus ir, žinoma, Europos technologijų institutą.

1.10 Socialinis dialogas. Sinergijos nustatymas ir visų suinteresuotų šalių dalyvavimas siekiant struktūrinių pokyčių sėkmės gali užtikrinti pramonės pokyčių socialinį priimtinumą su sąlyga, kad socialiniai partneriai nuolat dalyvaus numatant ir valdant pokyčius ir kad bus nuosekliai siekiama dvejopų tikslų, t. y. užtikrinti verslo konkurencingumą ir sumažinti neigiamą socialinį poveikį. Pasienio regionuose pramonės pokyčiams gali būti sudarytos geresnės sąlygos konkrečiai pateikiant alternatyvų pagrindą, kuriuo remiantis būtų galima vykdyti kolektyvines derybas, kaip tai numatyta socialinėje darbotvarkėje 2005-2010 m. Europos darbų tarybos (EDT) taip pat turi įnešti savo indėlį: reikia stiprinti šiose tarybose dirbančių asmenų kompetenciją, kad EDT galėtų atlikti savo funkciją kaip esminis konsultacinio proceso ir dialogo veikėjas⁽²⁾.

2. Prielaidos

2.1 Bendrijos pramonės politikos įgyvendinimo teisinis pagrindas nurodomas Europos bendrijos steigimo sutarties 157 straipsnyje⁽³⁾ ir pakartojamas daugelyje svarbių dokumentų.

⁽²⁾ Oficialusis leidinys Nr. C 24, 2006 1 31, „Socialinis dialogas ir darbuotojų dalyvavimas — pramonės permainų prognozavimo ir valdymo priemonė“ ir „Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimas. Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką“; Oficialusis leidinys Nr. C 185, 2006 8 8, „Sąnglaudos politikos strateginės gairės (2007-2013 m.)“.

⁽³⁾ 152 straipsnio 2 dalyje teigiama: „Valstybės narės, palaikydamos ryšį su Komisija, savitarpiskai koordinuoja politikos kryptis ir programas 1 dalyje nurodytose srityse. Komisija, palaikydama glaudų ryšį su valstybėmis narėmis, gali imtis bet kokios naudingos iniciatyvos tokiam koordinavimui remti“.

Europos Komisijos komunikatas dėl *Pramonės politikos atviroje ir konkurencinėje aplinkoje: Bendrijos požiūrio gairės*⁽⁴⁾, kuris buvo paskelbtas prieš keletą metų, yra Europos pramonės politikos istorijos pagrindinis dokumentas. Vėliau buvo priimti kiti dokumentai⁽⁵⁾, o Komisijos komunikate dėl *Pramonės politikos išsiplėtusiame Europoje*⁽⁶⁾ kalbama apie Europos Sąjungos planuojamos plėtros teikiamas galimybes ir padarinius. Iš vėlesnių dokumentų vertėtų paminėti Komisijos komunikatą dėl *Kai kurių pagrindinių Europos konkurencingumo problemų*⁽⁷⁾ ir komunikatą dėl *Struktūrinės kaitos skatinimo*⁽⁸⁾. Neseniai Komisija paskelbė komunikatą dėl *Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimo. Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką*⁽⁹⁾, po kurio pristatė pramonės politikos vidurio laikotarpio peržiūros dokumentą⁽¹⁰⁾.

2.2 Bendros valiutos — euro įvedimas lėmė dalyvaujančių šalių susitarimą dėl Stabilumo ir augimo pakto ir naują būtinybę geriau koordinuoti nacionalinę ekonominę politiką, pirmiausia biudžeto politiką.

Neseniai įvykusi plėtra, susijusi su centrinės ir rytų Europos šalių įstojimu į ES, tapo dideliu iššūkiu Europos ateičiai, nes būtina įveikti dar esančius ekonominių, socialinių ir pramoninių sąlygų skirtumus.

ES politika yra pasiekusi svarbių tikslų, pirmiausia sutvirtinant vidaus rinką, o vėliau — užtikrinant laisvą paslaugų judėjimą.

Dėmesys visiems šiems prioritetams (atitikimas Maastrichto kriterijams, vidaus rinkos reguliavimas, pirmiausia įvairios ekonomikos ir pramonės sąlygos) pakenkė politikai, remiančiai ES pramonės potencialą.

2.3 Esant šioms aplinkybėms, ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategijoje pramonės politikai buvo teikiama mažesnė svarba. Todėl valstybės narės šioje srityje buvo suteikta beveik neribota valdžia, sudaryti viršvalstybiniai susitarimai davė nedaug naudos, o veiksmyje koordinavimo ES lygmeniu iniciatyvos buvo retenybė. Nepaisant išpareigojimų ir per 25 metus parengtų dokumentų siekiant suformuoti ES pramonės politiką, kuri leistų neatsilikti nuo ekonomiškai galinusių pasaulio valstybių, atrodo, kad dažniausiai pirmenybė

⁽⁴⁾ COM(1990) 556.

⁽⁵⁾ Žr., pvz., dešimtąjį dešimtmetį parengtus šiuos du Europos Komisijos komunikatus: *Europos Sąjungos pramonės konkurencingumo politika*, COM(1994) 319, ir *Europos įmonių konkurencingumas globalizacijos akivaizdoje — Kaip jį pagerinti*, COM(1998) 718.

⁽⁶⁾ COM(2002) 714.

⁽⁷⁾ COM(2003) 704.

⁽⁸⁾ COM(2004) 274.

⁽⁹⁾ COM(2005) 474.

⁽¹⁰⁾ COM(2007) 374.

būdavo teikiama nacionaliniams interesams. Daug buvo padaryta siekiant paspartinti privatizavimą ir liberalizavimą, kurie laikomi geriausiais ekonomikos augimo stimulais, tačiau tai kenkė ES politikai, remiančiai pramonės ir apdirbamosios gamybos sektorius.

2.4 Šiandieniniame globalizuotame pasaulyje didėja būtinybė parengti Europos pramonės strategiją, labiausiai tinkančią reaguoti į globalią konkurenciją, susijusią ne tik su tokiomis milžinėmis, kaip JAV ir Japonija, bet ir augančios ekonomikos Azijos valstybėmis, pvz., Kinija ir Indija. Todėl siekiant veiksmingai įveikti kitų pasaulio regionų išskeltus iššūkius ir užtikrinti ES pranašumą strateginiuose sektoriuose reikalingos atitinkamos Bendrijos priemonės.

2.5 Vis dėlto Europoje keletą pastarųjų metų vyravo tendencija renacionalizuoti pramonės politiką, ypač tam tikruose strateginiuose sektoriuose, pvz., energetikos. Gali atsitikti taip, kad dėl pirmenybės, teikiamos nacionaliniams, o ne Europos pirmaujantiems rinkos dalyviams, ypač sektoriuose, reikalaujančiuose platesnės rinkos ir didesnių investicijų, iš tikrųjų bus prieštaraujama nacionaliniams valstybių narių interesams.

2.6 Vidutinės trukmės ir ilgalaikė pramonės strategija bei su ja susijusi ekonominė politika turi būti parengta Europos lygmeniu, tačiau valstybės narės pačios turėtų įgyvendinti šią politiką ir perkelti ją į nacionalinio lygmens sprendimus.

2.7 Europa, susidurdama su naujomis galingomis ekonominėmis valstybėmis, kurios yra konkurencingesnės darbui imlios gamybos srityje, savo pramonės strategijoje turi daugiausia dėmesio skirti kokybės aspektams. Reikia ne tik numatyti pagrindinius pažangių technologijų, inovacijų, aukštos kokybės gamybos sektorius, bet ir pasirinkti ekonomines priemones, skirtas pramonės ir apdirbamosios gamybos sektoriams, atstovaujantiems visos Europos Sąjungos interesams.

3. Atnaujinta ES ekonominė politika

3.1 Nuo pat pirmųjų dienų ES vidaus rinka buvo Europos integracijos ir ekonomikos augimo varomoji jėga. Bendroji valiuta euras užtikrino spartesnius ir saugesnius mainus bei padidino konkurenciją, suteikė bendrajai rinkai papildomą impulsą. Vis dėlto vidaus rinka ir euras patys savaime yra veikiau priemonės, o ne tikslai. Sutartyje yra išdėstyti ir 2007 m. birželio 21–22 d. birželio Europos Vadovų Tarybos išvadose patvirtinti šie tikslai: ekonominė pažanga, socialinė sanglauda ir aukšto lygio užimtumas.

3.2 Po vilčių teikiančių rezultatų antroje 2003 m. pusėje, Europos ekonomika per antrąją 2004 m. pusmetį patyrė nuosmukį, iš dalies dėl išorės veiksnių, pvz., naftos kainų, kurias lėmė tarptautinė krizė, ir tarptautinės prekybos struktūros. 2005 m. padaryta pažanga, nedidelis augimas 2006 m. ir vilčių teikiantis pirmasis 2007 m. ketvirtis ⁽¹⁾ patvirtina, kad Europos ekonomikos stiprėjimas vis dažniau priklauso nuo eksporto ir vis mažiau — nuo vidaus paklausos ⁽²⁾.

3.3 Ekonominės politikos bendrosiose gairėse (EPBG) 2005–2008 m. ⁽³⁾ Taryba paminėjo priemones, prioritetus ir makroekonominę politiką, kurią valstybės narės turi priimti, ir susijusias reformas, būtinas tvariai pramonės strategijai.

3.4 Tarybos EPBG išdėstyta makroekonominė politika siekiama didinti ekonomikos augimą ir užimtumą, kartu pabrėžiant ekonominės politikos svarbą kainų stabilumui užtikrinti. Siūlomomis priemonėmis siekiama:

- užtikrinti ekonomikos stabilumą, kartu įgyvendinant vidutinės trukmės tikslus,
- užtikrinti valdomą ekonomiką ir biudžetą sumažinant valstybės skolą ir stiprinant pensijų ir draudimo sistemas,
- skatinti veiksmingą išteklių paskirstymą pirmenybę teikiant išlaidoms, didinančioms ekonomikos augimą, ir skatinti darbo užmokesčio raidos tendencijas, prisidedančias prie ekonomikos stabilumo,
- skatinti didesnę makroekonominę, struktūrinę ir užimtumo politikos darnumą.

3.5 Siekiant sukurti bendrą ekonominę politiką, skirtą Europos Sąjungai ir euro zonai, Stabilumo ir augimo pakto makroekonominė politika turėtų būti veiksmingiau derinama su Lisabonos strategijos uždaviniais. Reikalinga Europos biudžeto reforma, kuri remtų tinkamą pramonės strategiją, kad lėšos būtų nukreiptos į investicijas, labiau skatinančias augimą ⁽⁴⁾.

⁽¹⁾ Žr. Eurostato pranešimą spaudai 64/2007 (2007 m. gegužės 15 d.).

⁽²⁾ Žr. Eurostato pranešimą spaudai 50/2007 (2007 m. balandžio 12 d.).

⁽³⁾ 2005 m. liepos 12 d. Tarybos rekomendacija 2005/601/EB dėl valstybių narių ir Bendrijos bendrųjų ekonominės politikos gairių (2005–2008), OL L 205, 2005 8 6, p. 28.

⁽⁴⁾ Žr. Maria Joao Rodrigues suvestinį pranešimą Lisabonos darbotvarkės grupė — seminaras, skirtas Lisabonos darbotvarkėi vystyti Europos lygmeniu, 2006 m. lapkričio 17 d.

4. Investavimas į Lisabonos strategiją

4.1 Taryba, kalbėdama apie reformas augimui didinti, kurios yra svarbiausios pramonės požiūriu, nurodė šiuos prioritetus:

- investicijų į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą didinimas ir skatinimas, patvirtinant Lisabonos darbotvarkėje nurodytą 3 proc. BVP,
- Europos pramonės konkurencinio pranašumo panaudojimas rengiant šiuolaikišką ir aktyvią pramonės politiką, plėtojant naujas technologijas, kuriant patrauklią aplinką pramonei, didinant konkurencingumą atsižvelgiant į globalizaciją ir remiant verslo centrus ES, dėmesį sutelkiant į kokybę,
- vidaus rinkos plėtimas ir stiprinimas, veiksmingesnis konkurencingumo politikos taikymas, taip pat ir mažinant valstybės pagalbą,
- verslumo kultūros ir palankios aplinkos MVĮ skatinimas,
- investavimas į Europos infrastruktūrą ir jos gerinimas, kadangi ji — pagrindinis veiksnys sklandžiam Europos pramonės veikimui užtikrinti.

4.2 2003 m. A. Sapir ataskaitoje ⁽¹⁵⁾ jau buvo išnagrinėta daugelis šių uždavinių ir pabrėžta būtinybė remti Stabilumo ir augimo paktą. Kalbant apie pinigų politiką, ataskaitoje teigiama, kad vienintelis būdas sukurti palankiausias sąlygas pramonės politikai — naudoti priemones, kuriomis vykdoma pinigų kainos kontrolė ir užtikrinamas ilgalaikis makroekonomikos stabilumas.

4.3 EESRK savo nuomonėje paragino glaudžiau susieti EPBG su kitomis Lisabonos darbotvarkės iniciatyvomis ⁽¹⁶⁾.

4.4 Vis dėlto makroekonomikos politikos sprendimai tebėra gerokai iškreipti. Akivaizdu, kad didžiausias dėmesys skiriamas kovai su infliacija ir kainų stabilumui. Europos centrinis bankas labai noriai, tačiau nelanksčiai taiko palūkanų normas ir kartais sunku suprasti tokio nelankstumo priežastis. Didelio augimo laikotarpiu (1999-2000 m.) ECB praktiškai padvigubino palūkanų normas, tačiau nepaprastai lėtai jas mažino ilgu menko augimo laikotarpiu. Europos pramonės sistemos ilgalaikį augimą galėtų užtikrinti lanksti pinigų politika, suderinta su tiksline fiskaline politika (griežta kontrolė ir valstybės investicijos).

4.5 ECB pagrindiniai uždaviniai — išlaikyti pinigų sistemos stabilumą ir kontroliuoti infliaciją. Ši politika vis dėlto gali tapti kliūtimi ekonomikos augimui euro zonos šalyse ir taip

neigiamai paveikti kitų 15 prisijungusiųjų šalių pažangą. Dėl to turi būti daug veiksmingiau koordinuojama ECB politika ir ES makroekonomikos politika. Aišku, ECB sprendimais turi tinkamai atsižvelgiama į tai, kad nors tvirta valiuta daro teigiamą poveikį importui, nes jis tampa pigesnis, tačiau nukenčia eksporto sritis.

4.6 Per pastaruosius mėnesius pastebėtas nežymus, bet vilčių teikiantis ES ekonomikos augimas. Šį augimą paskatino eksportas į kitas rinkas. Be abejo, tai teigiamas poslinkis, tačiau iš tikrųjų būtina išlaikyti vidaus paklausą, jeigu siekiama ilgalaikio ir tvirto vidaus rinkos augimo. Darbo užmokesčio politika taip pat yra svarbus vidaus paklausos išlaikymo ir stiprinimo veiksnys, nes skatina ekonomikos vystymąsi ir gerina veiklos rezultatus, be to, apsaugo nuo ypač mažos infliacijos ir kainų kritimo.

5. Tinkamesnės bendru sutarimu apibrėžtos fiskalinės politikos sritys

5.1 Sutarta strategija, kuri apima ir fiskalinę politiką, galėtų padėti užtikrinti pramoninio vystymo paramos priemones, ir apskritai sustiprinti Europos ekonomiką. Kadangi būtina sumažinti biurokratinės kliūtis bendrovėms, pirmiausia MVĮ, reikia patobulinti teisės aktus, pirmiausia juos supaprastinant, užtikrinant skaidrumą ir griežtą jų laikymąsi. Teisinga, tinkamai skirstanti ir skatinanti sanglaudą mokesčių sistema yra svarbus veiksnys, lemiantis augimą, užimtumą ir našumą.

5.2 Reiškinyms, kai bendrovės vis daugiau dėmesio skiria finansinei veiklai ⁽¹⁷⁾, gali turėti neigiamos įtakos pramonės ir apdirbamosios gamybos sektoriui. Tokia padėtis daro neigiamą poveikį pajamų ir turto paskirstymui ir ekonominiam vystymuisi bei užimtumui.

5.3 Didesnis skaidrumas ir geresnis reglamentavimas ES lygiu būtinas dėl šių priežasčių: 1) rizikos draudimo fondai yra labai rizikinga finansų rinkos priemonė; 2) atskiriems investuotojams vis dar skiriama nepakankamai dėmesio ir apsaugos; 3) veiksmingos taisyklės apsaugotų įmones ir finansų rinką, investuotojus ir taupytojus. Didesnis skaidrumas ir geresnis reglamentavimas ES lygiu būtinas, siekiant užtikrinti, kad investuotojams būtų suteikiama tinkama ir išsami informacija. Todėl Finansinių priemonių rinkų direktyvos priėmimas yra svarbus žingsnis ginant investuotojus — tiek įmones, tiek fizinius asmenis.

⁽¹⁵⁾ *Europos ekonomikos augimo darbotvarkė — užtikrinti ES ekonominės sistemos veiksmingumą*, André Sapir ir kt., 2003 m. liepos mėn.

⁽¹⁶⁾ EESRK nuomonė dėl *Bendrijų ekonominės politikos gairių ir ekonomikos valdymo*, OL C 324, 2006 12 30, p. 49.

⁽¹⁷⁾ Žr. I išnašą.

5.4 ES ir valstybės narės pačios turėtų parengti veiksmingas priemones, kad apsaugotų savo ekonomiką nuo spekuliacijos, pramonės ir ekonomikos grupių pernelyg didelio dėmesio finansinei veiklai. Šie reiškiniai neskatina valstybių gerovės augimo, o kelia tikrą pavojų socialinės sanglaudos ir užimtumo sritims.

6. Investicijos į pagrindinius sektorius

6.1 Aišku, ateityje svarbiausias vaidmuo priklausys pažangiausias technologijas (alternatyvios energijos technologijas, nanotechnologijas ir biotechnologijas, oro erdvės ir aeronautikos, daugialypės terpės ir telekomunikacijos technologijas) taikančioms įmonėms. Visi šie sektoriai imlesni kapitalui, o ne darbui, todėl reikalauja ypač aukštos kvalifikacijos darbuotojų.

6.2 Reikia siekti, kad greta tradiciškai stiprių Europos pramonės sektorių (automobilių, buitinės technikos ir pan.) būtų gaminami aukščiausios kokybės gaminiai. Dėl to Europos ekonomikos politikoje turėtų būti numatytos tiesioginės ir netiesioginės priemonės, skirtos pagrindiniams Europos projektams šiuose sektoriuose skatinti.

6.3 EIB prezidentas Philippe Maystadt, sakydamas kalbą EESRK, pabrėžė, kad svarbiausias EIB uždavinys — skatinti ekonominę ir socialinę sanglaudą; todėl pirmenybė teikiama investicijoms į atsinaujinančią energiją, energijos efektyvumą, mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą, energijos tiekimo saugumą ir įvairovę. Kartu tokiomis iniciatyvomis kaip JASPERS programa siekiama parengti transporto tinklų, aplinkos ir sveikatos sričių projektus.

6.4 Kai kurios daug energijos suvartojančių įmonių yra labai svarbios Europos pramonės sistemai. Jas reikėtų ginti Bendrijos lygmeniu, t. y. turėtų būti stengiamasi koordinuoti valstybių narių pramonės politiką, kad būtų galima parengti pereinamojo laikotarpio ir ilgalaikės priemonės, prireikus skirtas konkreitiems sektoriams. Vis dėlto dėmesys turi būti skirtas ir pagrindiniams ES tikslams sumažinti išmetamo CO₂ kiekį ir taip užkirsti kelią globaliam atšilimui. Yra galimybė vidaus rinkos augimo būtinybę suderinti su dabartinės klimato kaitos problemomis. Įgyvendinant šiuos uždavinius, ES turi atlikti svarbiausią vaidmenį derybose dėl Kioto protokolo laikymosi ir užtikrinti neseniai priimto REACH reglamento įgyvendinimą.

6.5 Tam tikroms pramonėms šakoms jau šiuo metu ypač didelę įtaką daro nerimą keliantis veiklos perkėlimas. Reikia dėti visas pastangas, kad dėl gamybos padalinių uždarymo būtų kuo mažiau neigiamų pasekmių darbuotojams ir atitinkamų regionų gerovei. Vis dėlto turėtų būti taikomos ne vien varžančios priemonės. Svarbiausia, kad būtų sudarytos sąlygos įmonėms prisitaikyti ir būtų nuolat keliama darbuotojų kvalifikacija, kad jie galėtų dalyvauti darbo rinkoje.

7. Teritorinė politika

7.1 Siekiant subalansuoto visos Bendrijos vystymosi, nacionaliniu ir ES lygmeniu reikėtų numatyti paskatas įmonėms, kad jos papildomai, o ne alternatyviai investuotų, siekdamos išplėsti savo klientų ratą ir pasinaudotų visais vidaus rinkos, kuri dabar apima ir naujasias valstybes nares, privalumais. Europos pramonės, sudarytos iš sėkmingai dirbančių pramonės regionų ir ekonominės veiklos sektorių, modelis vis dar labai svarbus; jis gali išlikti konkurencingas net ir atsižvelgiant į ateities iššūkius, visų pirma kai kuriuose konkrečiuose apdirbamosios gamybos sektoriuose.

7.2 Pati Komisija pabrėžė⁽¹⁸⁾, kad vyksta deindustrializacija ir gamybos perkėlimas. Šie reiškiniai iš dalies susiję. Akivaizdu, kad Europos ekonomika pastaraisiais dešimtmečiais patyrė daug permainų: ES apdirbamosios pramonės dalis nuo 30 proc. 1970 m. sumažėjo iki 18 proc. 2001 m., o paslaugų sektorius tuo pačiu laikotarpiu staigiai išaugo — nuo 52 proc. iki 71 proc. Gamybos perkėlimas didžiausią įtaką daro menkai pažangias technologijas taikančioms, darbu imlioms pramonės įmonėms; tačiau kyla rimtas pavojus, kad mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros veikla taip pat gali būti perkelta už Europos ribų. Tai vyksta jau šiuo metu. Susirūpinimą kelia ir 2007 m. balandžio mėn. Eurostato paskelbti naujaisi duomenys apie dabartinę pramonės raidą⁽¹⁹⁾.

7.3 Apdirbamoji pramonė visuomet buvo ir liks Europos ekonomikos pagrindu. Daug sektorių remiasi tvirta pramonine baze, įskaitant paslaugų sektorių; jeigu jos būtų atsisakyta, būtų padaryta didelė žala, nes pramoninė bazė turi milžinišką potencialą ir daug pranašumų⁽²⁰⁾. Nors tam tikros darbu imlios pramonės įmonės savo veiklą perkėlė už ES ribų, labai svarbu, kad pagrindinė pramoninė gamyba, kuri atneša didžiausią ekonominę naudą, liktų Europoje.

⁽¹⁸⁾ Komisijos komunikatas Tarybai ir Europos Parlamentui *Kai kurie svarbiausi Europos konkurencingumo aspektai — integruoto požiūrio link*, COM(2003) 704.

⁽¹⁹⁾ Žr. Eurostato pranešimą spaudai 56/2007 (2007 m. balandžio 24 d.).

⁽²⁰⁾ Ypatinga stipraus ir galingo Europos pramonės sektoriaus svarba pakartotinai pabrėžta 2005 m. spalio 5 d. Komisijos komunikate dėl *Bendrijos Lisabonos programos įgyvendinimo. Politikos nuostatos ES gamybai stiprinti siekiant labiau integruoto požiūrio į pramonės politiką*, COM(2005) 474 ir EESRK nuomonėje apie šį komunikatą (OL C 185, 2006 8 8, p. 80).

7.4 Pažvelgus į didžiausių apyvartą turinčias pasaulio įmones matyti, kad ilgalaikė jėga yra šiuolaikinės ekonomikos apdirbamoji pramonė. Be to, net ir paslaugų sektorius, kuris nuolat auga ir augs toliau, pati dinamiškiausia ir daugiausia inovacijų diegianti dalis yra paslaugos pramonei ⁽²¹⁾.

7.5 Pastaraisiais metais Europos Komisija prisiėmė nemažai įsipareigojimų remti įvairius pramonės sektorius. Pateiksime porą pavyzdžių. Šiuo metu Komisijos dėmesį patraukė tradiciškai stipri Europos pramonės šaka — automobilių pramonė, kuriai tenka 3 proc. Europos BVP ir 7 proc. apdirbamosios pramonės sektoriaus darbuotojų. Komisija komunikate CARS 21 ⁽²²⁾ pateikė Europos automobilių pramonei skirtą visapusišką strategiją, kurios tikslas — ilgalaikės transporto priemonių užvartotojams tinkamą kainą gamybos užtikrinimas. Dokumentas apima šiuos aspektus: administracinių išlaidų mažinimas, tvari aplinkosauga, eismo automobilių keliais saugumas, užsienio prekyba ir moksliniai tyrimai. Atrodo, Komisija suvokė, kad automobilių pramonė ir su ja susiję pagalbiniai sektoriai yra ypač svarbūs Europos ekonomikai ir dėl to reikia parengti Europos lygmens koordinavimo priemones jų raidai reguliuoti.

7.6 Kita sritis, kurios atžvilgiu Europos institucijos ėmėsi *ad hoc* priemonių — tekstilės sektorius. Jis yra itin pažeidžiamas, kadangi labai jautriai reaguoja į tarptautinės konkurencijos padarinius. 2003 m. lapkričio 27 d. Konkurencingumo taryba pabrėžė būtinybę užtikrinti veiksmingą Bendrijos politikos sričių sąveiką, visų pirma pasitelkus mokslinius tyrimus, inovacijas, mokymo priemones ir intelektinės nuosavybės teisių apsaugą. 2004 m. pradžioje Komisija sudarė aukšto lygio grupę, skirtą tekstilės ir drabužių sektoriui, ir jai pavedė parengti rekomendacijas dėl praktinių iniciatyvų regioniniu, nacionaliniu ir Europos lygmeniu ⁽²³⁾.

7.7 2003 m. lapkričio mėn. Komisija taip pat pradėjo įgyvendinti Europos augimo iniciatyvą, ES ekonomikos atsigavimui paspartinti. Į ją įtraukta „Greitos pradžios programa“ valstybės ir privataus sektoriaus investicijų projektams, susijusiems su infrastruktūra, tinklais ir mokslo žiniomis, kurių tikslas, bendradarbiaujant su Europos investicijų banku, skatinti valstybinio ir privataus sektoriaus partnerystės kūrimą. Šis projektas turėtų būti remiamas atsižvelgiant į pastarųjų metų Europos Sąjungos

⁽²¹⁾ Apie paslaugų sektoriaus svarbą gamybai ir Europos apdirbamosios pramonės įmonių sąveiką kalbama EESRK nuomonėje dėl paslaugų ir Europos gamybos pramonės, OL C 318, 2006 12 23, p. 26.

⁽²²⁾ Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai *Konkurencingumo automobilių pramonės reglamentavimo sistema 21-ajame amžiuje — Komisijos pozicija dėl CARS 21 aukšto lygio grupės galutinės ataskaitos — Indėlis į ES ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo strategiją*, COM(2007) 22 galutinis.

⁽²³⁾ Komisijos komunikatas Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui *Tekstilės ir drabužių sektoriaus būklė po 2005 metų — Tekstilės ir drabužių sektoriaus aukšto lygio darbo grupės rekomendacijos*, COM(2004) 668 galutinis.

uždavinius, susijusius su ekonomikos, socialine ir aplinkosaugos sritimis.

7.8 Europos socialinį fondą galima vadinti viena priemonių, skirtų padėti sektoriams ir sritims, kurioms poveikį turėjo struktūrinės permainos pereinamuoju laikotarpiu. Jis pirmiausia skirtas aktyviai užimtumo politikai, mokymui ir galimybėms patekti į darbo rinką užtikrinti. Europos regioninės plėtros fondas remia konkurencingumą, akcentuoja mokslinius tyrimus, inovacijas, švietimą ir infrastruktūrą. Struktūrinių fondų programos įgyvendins savo tikslus tik tuo atveju, jeigu socialiniai ir ekonominiai dalyviai, remdamiesi partnerystės principu, aktyviai dalyvaus programavimo procese.

8. Moksliniai tyrimai ir technologijų plėtra

8.1 Įrodyta, kad mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros sritis — būtina ekonomikos augimo ir pramonės strategijos įgyvendinimo sąlyga. ES institucijos, pabrėždamos atitinkamų sričių svarbą, dėjo daug pastangų remdamos ir skatindamos investicijas į inovacijas, taip pat gerindamos jų diegimo rezultatus.

8.2 Lisabonos darbotvarkėje numatyta, kad visos valstybės narės 3 proc. BVP turėtų investuoti į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros sritį. Šis uždavinys vis dar atrodo neįgyvendinamas. Pastarųjų metų patirtis rodo, kad tradiciškai į šią sritį investuojančiose valstybėse tai daroma toliau, o kitose valstybėse nesulaukta numatyto investicijų lygio padidėjimo ⁽²⁴⁾. *Ad hoc* fiskalinės priemonės galėtų paskatinti bendroves investuoti į mokslinius tyrimus ir technologijų plėtrą.

8.3 A. Sapir ataskaitoje pabrėžiama, kad investicijų į mokslinių tyrimų ir technologijų plėtros sritį Europos Sąjungoje apimtis smarkiai skiriasi nuo JAV. Skiriasi ne tik išteklių, skirti valstybinio ir privataus sektoriaus moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai; Europoje dirba mažiau mokslo darbuotojų, spausdinama mažiau mokslinių straipsnių, į tarptautinę rinką pateikiama mažiau pagal pažangias technologijas pagamintų produktų, įregistruojama mažiau patentų, be to, įkuriama mažiau nei JAV naujų sėkmingai veikiančių įmonių ⁽²⁵⁾.

⁽²⁴⁾ Žr. EESRK Lisabonos grupės dokumentus, visų pirma 2007 m. vasario 15 d. Rezoliuciją dėl atnaujintos Lisabonos strategijos įgyvendinimo, CESE 298/2007.

⁽²⁵⁾ COM(2006) 728 galutinis.

8.4 Komisija žaliojoje knygoje *Europos mokslinių tyrimų erdvė: naujos perspektyvos* ⁽²⁶⁾ pasiūlė strategiją, kaip išeiti iš dabartinės aklavietės, kurioje atsidūrė Bendrijos patentas, o šiuo metu yra rengiamos iniciatyvos, skirtos remti pirmaujančių Europos rinkų atsiradimą perspektyviuose sektoriuose, kuriuose intensyviai naudojamos technologijos.

8.5 Dabar labiau nei kada nors anksčiau būtina įsteigti stiprią koordinavimo instituciją, kuri daug dėmesio skirtų pramonės strategijoms įgyvendinant bendrą mokslinių tyrimų programą bei Konkurencingumo ir inovacijų bendrąją programą.

8.6 Parama moksliniams tyrimams vis dar dažnai priklauso nacionalinės politikos sričiai, tačiau yra teigiamų Europos mokslinių tyrimų iniciatyvų pavyzdžių: dauguma ekonomistų Airbus konsorciumą ir STMicroelectronics bendrą įmonę pavadintų Europos čempionėmis. Tai reti pasauliniu mastu konkurencingos veiklos technologiškai sudėtinguose sektoriuose viršvalstybinio koordinavimo pavyzdžiai. Inovacijų fondas galėtų būti veiksnys, lemiantis Europos pramonės konsorciumo, padedančio atsirasti daugiau sėkmingos tarpvalstybinės veiklos pavyzdžių, sukūrimą.

8.7 Tinkamai pramonės sistemai būtina visai Europai bendra infrastruktūra. Dėl to reikėtų siekti atnaujinti ir sustiprinti materialią infrastruktūrą, pvz., transporto ir IT tinklų, uostų, transporto koridorių ir vežėjų, taip pat nematerialią infrastruktūrą,

daugiausia dėmesio skiriant mokymui, universitetų ir mokslinių centrų ir veiklos koordinavimui, t. y. dalykams, kurie, atsižvelgiant į ilgalaikius iššūkius, taip pat yra svarbūs.

8.8 Šiuo požiūriu labai svarbi tvirta mokslo, mokslinių tyrimų ir verslo sričių sąsaja. Todėl būtinas strateginis požiūris, užtikrinantis, kad studentai turėtų įgūdžius, reikalingus įsidarbimui. Be to, prireiks valstybinių ir privačių investicijų užtikrinti tolesnę su universitetais susijusių kompetencijos centrų, kurie taps būsimų verslininkų ugdymo baze, kūrimą.

8.9 Galiausiai, verta prisiminti, kad ES septintoji bendroji mokslinių tyrimų programa 2007-2013 m. ⁽²⁷⁾ padidino biudžetą mažoms ir vidutinėms įmonėms, skirdama 1,3 mlrd. eurų:

- mažoms inovacinių įmonių grupėms remti, kad būtų galima išspręsti bendrus su technologijomis susijusius klausimus,
- siekiant užtikrinti, kad 75 proc. lėšų bus skirta moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai MVĮ (palyginti su 50 proc., numatytų šeštojoje bendrojoje programoje),
- paramos MVĮ sistemai nacionaliniu lygmeniu sukurti ir koordinuoti.

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS

⁽²⁶⁾ COM(2007) 161 galutinis.

⁽²⁷⁾ Žr. EESRK nuomonę dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos sprendimo, įsteigiančio Konkurencingumo ir naujovių pagrindų programą (2007-2013 m.), OL C 65, 2006 3 17, p. 22.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl

- **Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl valstybių narių tiesioginių mokesčių sistemų koordinavimo vidaus rinkoje**
- **Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl nuostolių apmokestinimo tvarkos tarpvalstybiniais atvejais**
- **Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl persikėlimo apmokestinimo ir būtinybės koordinuoti valstybių narių mokesčių politiką**

COM(2006) 823 galutinis ir

COM(2006) 824 galutinis SEK(2006) 1690 ir

COM(2006) 825 galutinis

(2008/C 10/25)

Komisija, vadovaudamasi Europos bendrijos sutarties 262 straipsniu, 2006 m. gruodžio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui ir Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl valstybių narių tiesioginių mokesčių sistemų koordinavimo vidaus rinkoje

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl nuostolių apmokestinimo tvarkos tarpvalstybiniais atvejais

Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui dėl persikėlimo apmokestinimo ir būtinybės koordinuoti valstybių narių mokesčių politiką

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2007 m. rugsėjo 4 d. priėmė savo nuomonę. Pranešėjas **Lars Nyberg**.

438-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2007 m. rugsėjo 26-27 d. (rugsėjo 26 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 168 nariams balsavus už, 2 — prieš ir 4 susilaukė.

1. Santrauka ir išvados

1.1 Pastangų, susijusių su apmokestinimu ir vidaus rinka, tikslo ir krypties atžvilgiu, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas pritaria Komisijos nuomonei, kad valstybėms narėms bendradarbiaujant ir koordinuojant veiklą galima įgyvendinti mokesčių politikos tikslus ir apsaugoti mokesčių bazę. Kartu galima sumažinti ir atitikties sąnaudas ir pašalinti tokias kliūtis kaip diskriminacija ir dvigubas apmokestinimas.

1.2 Komisija šiame komunikate teikia labai santūrias formuluotes, pavyzdžiui, „norėtų ... pasiūlyti“, „siūlo ... peržiūrėti“ ir t. t. EESRK mano, kad Komisijos siūlomos iniciatyvos yra logiška mokesčių darbo programos dalis. Jos apima sritis, kuriose kyla problemų, susijusių su veikla kelete valstybių.

1.3 Tačiau santūri Komisijos pasiūlymai yra tikras išbandymas skaitytojams. Tam tikri klausimai aprašyti labai trumpai ir teisinės padėties aiškinimas kelia abejonių. Todėl Komisijos svarstymų vertinimas turėtų būti ne konkretus, o bendresnio pobūdžio. Pokalbiai su Komisijos atstovais parodė, kad komunikatai turėtų būti vertinami kaip pranešimas apie išsamesnį darbą, atliekamą Komisijoje.

1.4 Dėl kitoje valstybėje patirtų nuostolių atskaitymo Komisija argumentuoja, kad, nors nacionalinių taisyklių taikymas tarptautiniams atvejais ir nėra idealus sprendimas, vis dėlto pagerina padėtį šioje srityje. Tiek teisiniu, tiek socialiniu ir ekonominiu požiūriu, šis sprendimas labai abejotinas, nes tokiu būdu per užsienio įmones jų kilmės šalies reguliavimo sistema

praktiškai taikoma kitos šalies teritorijoje. Įvairias teines ir ekonomines problemas, susijusias su nuostolių atskaitymu įmonėse, vykdančiose veiklą kelete šalių, ilgainiui būtų galima išspręsti taikant Bendrą konsoliduotą įmonių pelno mokesčių bazę (BKĪPMB). Kadangi Komisija šiuo klausimu bendradarbiauja su valstybėmis narėmis specialioje darbo grupėje, ji turėtų šioje grupėje siekti kuo greičiau rasti sprendimą, ir atsižvelgdama į šiuos komunikatus, daugiau dėmesio skirti kitoms šios srities problemoms.

1.5 Komisija stengiasi savo tyrime išspręsti problemą, nors šiame komunikate ir nepateikiami problemos mastai bei tarptautinės nuostolių užskaitos įvedimo praktinio poveikio analizė. Be to, argumentuodama Komisija per mažai atsižvelgė į nuostolių perkėlimo galimybę. Daugeliu atvejų nuostolių perkėlimas per sieną dažniausiai nebūtinas.

1.6 Nagrinėjant negautų įmonių turto vertės padidėjimo pajamų perkėlimą tarp valstybių narių, negalima remtis atvejais, susijusiais su tik fiziniais asmenimis. Taikant taisyklę, numatančią, kad persikeliant negalima reikalauti mokesčio už kapitalą iš negautų turto vertės padidėjimo pajamų, reikia daugiau informacijos. Mokesčių institucijų bendradarbiavimas turėtų užtikrinti, kad abi valstybės gaus joms teisėtai priklausančią mokesčių dalį, kai ši bus mokama dalimis. Esama turto, kuris kraustantis perkeliamas, bet neperleidžiamas, pavyzdžiui, nematerialūs išteklių arba turtas, kuris tiesiog susidėvi. Komisijos pateiktas šių atvejų aprašymas yra neaiškus.

1.7 Apskritai svarbu išplėsti bendradarbiavimą ir koordinavimą įmonių pelno mokesčių srityje. Kartu būtina atsižvelgti į subsidiarumo principą mokesčių srityje, kad valstybės narės pagal nacionalines sąlygas galėtų savarankiškai priimti sprendimus.

2. Įvadas

2.1 2006 m. gruodžio 19 d. Komisija pateikė tris komunikatus dėl valstybių narių mokesčių politikos koordinavimo. Vienas jų yra bendresnio pobūdžio, kiti du nagrinėja konkrečius klausimus, t. y. kitoje valstybėje narėje patirtų nuostolių atskaitymą ir persikėlimo apmokestinimą. Komunikatais siekiama pagerinti skirtingų nacionalinių mokesčių sistemų sąveiką, bet nesiūloma jų derinti.

2.2 Nors komunikatai skirti tiesioginiams mokesčiams, tačiau juose beveik išimtinai nagrinėjamas įmonių apmokestinimas. Šie komunikatai buvo pateikti, viena vertus, siekiant greitai išspręsti kelete valstybių narių vykdomos ekonominės veiklos problemas, kurios ilgainiui gali būti išspręstos įvedus bendrą konsoliduotą įmonių pelno mokesčių bazę (BKĪPMB), antra vertus, siekiant išspręsti problemas, kurios gali išlikti ir įvedus tokią mokesčių bazę.

2.3 EESRK jau anksčiau pasisakė už bendros konsoliduotos įmonių pelno mokesčių bazės įvedimą ir pateikė keletą principų, kurie turėtų būti taikomi įvedant tokią mokesčių bazę ⁽¹⁾.

2.4 Komisija aiškiai parodo, kad šioje diskusijoje ir šiuose pasiūlymuose kalbama ne vien apie įmones diskriminuojančių kliūčių bei dvigubo apmokestinimo pavojaus pašalinimą, bet ir apie valstybių narių mokesčių bazės apsaugą.

3. Valstybių narių tiesioginių mokesčių sistemų koordinavimas vidaus rinkoje, COM(2006) 823 galutinis

3.1 Koordinuojant apmokestinimą, Komisijos nuomone, reikėtų laikytis šių principų: šalinti diskriminaciją ir dvigubą apmokestinimą, užkirsti kelią neapmokestinimui ir piktnaudžiavimui, mažinti įmonių ir fizinių asmenų, kurių veiklai taikomos kelios mokesčių sistemos, išlaidas. Problemos, atsirandančios dėl dviejų mokesčių sistemų nesuderinamumo, pirmiausia sprendžiamos dvišaliais susitarimais. Kitas sprendimo būdas — teismo procedūros, padedančios nustatyti, ar nuostatos atitinka Bendrijos teisės reikalavimus. Tarp mokesčių teisės nuostatų, kurios gali prieštarauti Bendrijos teisei, minimas perkėlimo apmokestinimas, dividendų apmokestinimas (išskaičiuojamieji mokesčiai), nuostolių atskaitymas įmonių grupėje bei filialų apmokestinimas.

3.2 Europos Teisingumo teismo precedentų teisė nuolat vystoma. Bet dažniausiai kalbama apie konkrečius atvejus, kuriuos sunku apibendrinti. Komisijos nuomone, būtinas išsamnis precedentų teisės aiškinimas. Šiuose komunikatuose

minimomis iniciatyvomis Komisija nori padėti valstybėms narėms koordinuoti sprendimus.

3.3 Svarbus Komisijos tikslas — panaikinti dvigubą apmokestinimą, kuris gali kliudyti plėtoti veiklą kelete valstybių. Siekiant užkirsti kelią neapmokestinimui ir piktnaudžiavimui, Komisija siūlo peržiūrėti precedentų teisę darbo grupėje kartu su valstybėmis narėmis. Nuostatos šioje srityje ne tik skiriasi, bet ir turi būti taikomos 27 skirtingose administracinėse sistemose. Komisija nori išnagrinėti, kaip būtų galima pagerinti valstybių narių institucijų bendradarbiavimą.

3.4 Komisija pateikia ir būsimų komunikatų temas, pavyzdžiui, kovos su piktnaudžiavimu priemonės, paskolų ir nuosavo kapitalo klasifikavimas, dažnesnis arbitražo procedūrų taikymas sprendžiant valstybių narių ginčus mokesčių srityje.

Pastabos

3.5 Komitetas savo pastabose dėl šių trijų komunikatų patvirtina savo paramą bendros konsoliduotos įmonių pelno mokesčių bazės (BKĪPMB) rengimui. Vienas iš principų, kuriuos EESRK nurodė savo nuomonėje, teigia, kad konkretus poveikis bus įmanomas tik įvedus privalomą BKĪPMB. Dėl BKĪPMB rengimo abejojo politikai. Komiteto nuomone, dėl tokios mokesčių bazės kūrimo neturėtų būti abejojama. Ji būtina, kad vidaus rinka ilgainiui galėtų tinkamai veikti. Taip pat ji palengvintų Komisijos komunikatuose aptartų pasiūlymų įgyvendinimą. Žinoma, gali būti nuomonių skirtumų, kaip ši mokesčių bazė turėtų būti parengta. Šiai diskusijai reikia duoti naują postūmį konkrečiu pasiūlymu.

3.5.1 EESRK nuomonėje dėl BKĪPMB atkreipė dėmesį į palaipsniui vienas po kito teikiamų pasiūlymų naudą, juos būtų galima įgyvendinti dar nebaigus rengti pagrindinio projekto. Komitetas šiuos Komisijos komunikatus laiko tokio pobūdžio darbo pradžia.

3.6 Šiame komunikate Komisijos formuluotės yra labai santūrios. „Komisija norėtų pasiūlyti keletą iniciatyvų.“ „Komisija siūlo artimiausioje ateityje (...) šią sritį kartu su valstybėmis narėmis ištirti darbo grupėje.“ „Pageidautina plačiau ištirti, kaip būtų galima sumažinti (...) tarpvalstybinės atitikties sąnaudas (...)“. Atsargi Komisijos pozicija mokesčių klausimais suprantama žinant, visų pirma, neigiamą finansų ministrų požiūrį. Jei politikai nepasirengę bendradarbiauti, koordinuoti ir prireikus derinti (visų pirma dėl BKĪPMB), ETT ir toliau išliks ta institucija, kuri nustato, kaip nacionalinės mokesčių sistemos turi sąveikauti tarpusavyje.

3.7 EESRK mano, kad Komisijos siūlomos iniciatyvos mokesčių darbo programoje visiškai logiškos. Kalbama apie sritis, kuriose kyla problemų, susijusių su kelete valstybių vykdoma veikla. Būtina informuoti apie būsimų Komisijos pasiūlymų svarbą Lisabonos strategijos tikslų įgyvendinimui.

⁽¹⁾ EESRK nuomonė dėl Bendros konsoliduotos pelno mokesčio bazės sukūrimo ES, OL C 88, 2006 4 11, p. 48.

3.8 Šiame ir kituose dviejuose komunikatuose nagrinėtos problemos visų pirma susijusios su įmonių veikla kelete valstybių narių. Tik komunikate dėl persikėlimo apmokestinimo kalbama apie fizinius asmenis. EESRK palankiai vertina, kad vykstant diskusijoms apie vidaus rinką ir apmokestinimą pagrindinis dėmesys skiriamas įmonėms.

3.9 Jei įmonė svarsto pradėti veiklą kitoje šalyje, jai reikia daug informacijos apie tos šalies mokesčių sistemą. Reikalinga skaidresnė ir lengviau prieinama informacija. Komisija gali būti svarbi grandis, jungianti valstybių narių finansų institucijas ir jų turimą informaciją. Galbūt Komisijos vaidmuo konkurencijos politikos srityje galėtų būti pavyzdžiu.

3.10 Apmokestinant įmones būtina pradėti bendradarbiauti ir koordinuoti veiklą. Komisija, nors ir kalba apie bendradarbiavimą ir koordinavimą, kai kurie jos komunikatų svarstymai praktikoje reikštų, kad mokesčių srityje valstybės narės turi atsakyti dalies nacionalinio suverenumo. To reikėtų vengti ateityje pateikiant konkrečius pasiūlymus.

4. Nuostolių apmokestinimo tvarka tarpvalstybiniais atvejais, COM(2006) 824 galutinis

4.1 Įmonių ar bendrovių grupių nuostolių apmokestinimo tvarka grindžiama visų pirma ETT sprendimu Marks & Spencer byloje. Nesant tarpvalstybinės nuostolių užskaitos galimybės, įmonei, kuri veikia kelete šalių, gali būti taikomi didesni mokesčiai nei įmonei, kurios veikla sutelkta tik vienoje šalyje. Taikant bendrą konsoliduotą įmonių pelno mokesčių bazę (BKĪPMB), būtų galima išspręsti įmonių, veikiančių kelete šalių, problemas. Šiuo metu Komisija siūlo įvairius kitoje valstybėje patirtų nuostolių užskaitos būdus, pavyzdžiui, pavaldžiųjų bendrovių nuostolių užskaita pagrindinei įmonei bei kitose šalyse esančių nuolatinių buveinių ar filialų nuostolių užskaita įmonei.

4.2 Kadangi valstybės narės taiko skirtingas taisykles, neįmanoma visapusiškai aprašyti padėties ES.

4.3 Įmonei, turinčiai keletą padalinių vienoje šalyje, visada galima užskaityti padalinių nuostolius. Pagal komunikate pateiktą sistemą kitoje valstybėje patirtų nuostolių užskaita įmanoma daugeliu atvejų, tačiau ne tarp visų valstybių narių. ETT nusprendė, kad tokios pat sąlygos turi būti taikomos įmonei, vykdančiai įvairias veiklos rūšis vienoje šalyje, ir įmonei, veikiančiai kelete valstybių narių. Komisijos nuomone, nuostolių užskaita išplaukia iš įsisteigimo laisvės.

4.4 Bendrovių grupėms (pagrindinė ir pavaldžioji), esančioms vienoje šalyje, daugelyje valstybių narių taikoma nuostolių užskaita. Pavaldžiųjų bendrovių, esančių kitose šalyse, nuostolių užskaita įmanoma tik išimties tvarka. Apie tokį atvejį kalbama Marks & Spencer byloje. Sprendime teigiama, kad nuostoliai gali būti užskaitomi pagrindinei įmonei tik tada, jei jau išnaudotos visos nuostolių užskaitos galimybės toje šalyje, kurioje yra paval-

džiosios įmonės buveinė. Nuostolių užskaita gali būti atliekama tik vertikaliai, t. y. nuostoliai užskaitomi pagrindinei įmonei. Be to, užskaita turi būti ribojama laiko atžvilgiu.

4.4.1 Vienos bendrovių grupės įmonės yra nepriklausomi teisiniai vienetai, kiekvienas iš jų apmokestinamas atskirai. Tačiau 19 valstybių narių vis dėlto nustatė bendro apmokestinimo sistemas visai bendrovių grupei, esančiai vienoje šalyje. Dauguma jų jungia visus rezultatus ir apmokestina kartu, tuo tarpu kitose šalyse egzistuoja tik nuostolių užskaitos galimybė. Žinoma, būtinos specialios nuostatos norint įskaityti kitoje valstybėje patirtus nuostolius, nes rezultatai būtų apmokestinami pagal skirtingas sistemas. Valstybėse narėse taikomos skirtingos nuostatos. BKĪPMB išspręstų visas šias įmonių problemas, susijusias su veikla kelete šalių. Komisija norėtų rasti bendrus laiko atžvilgiu ribojamus būdus, kaip atskaityti kitoje valstybėje patirtus nuostolius bendrovių grupėje.

Pastabos

4.5 Nors Komunikate kalbama apie nuostolių atskaitymą, dėl akivaizdžių priežasčių išeities taškas yra pelno apmokestinimo sąlygos. Geriausias būdas būtų aiškiai aptarti pelno apmokestinimo ir nuostolių atskaitymo sąlygas viename dokumente. Nuostolių atskaitymas ir pelno apmokestinimas negali būti aptariamai atskirai. Komisija sutelkia dėmesį į galimybę nuostolius perkelti į kitą šalį, bet nenagrinėja kitos galimybės — deficito finansavimo bendrovių grupėje („įnašų grupėje“ sistema). Jei „įnašas grupėje“ mokamas prieš sumokant pelno mokesťį, tai jo poveikis mokesčių atžvilgiu yra toks pat kaip ir pervedant nuostolius.

4.6 Argumentuojant, kad tokios pat sąlygos turi būti sudaromos įmonei, veikiančiai kelete šalių, kaip ir įmonei, vykdančiai įvairią veiklą vienoje šalyje, nagrinėjama tik pusė problemos. Komisija norėtų, kad kelete šalių veikiančioms įmonėms būtų taikomos vienodos sąlygos. Kadangi valstybės narės taiko skirtingas nuostolių atskaitymo taisykles, atsiranda nauji skirtumai tarp įmonių. Jei įmonei, kilusiai iš šalies, kurioje taikomas kitoje valstybėje patirtų nuostolių atskaitymas, leidžiama šias taisykles taikyti kitoje šalyje, kurioje nuostolių užskaita tarp pagrindinės ir pavaldžiosios įmonės neleistina, susidaro skirtingos sąlygos vietinėms ir užsienio įmonėms. Kol egzistuoja skirtingos nuostatos, neįmanoma taikyti vienodų sąlygų visoms trimis įmonių rūšims, vienodų sąlygų taikymas tik perkeliamas. Teisės aktuose vienodų sąlygų taikymas visoms įmonėms, veikiančioms vienoje šalyje, pakeičiamas vienodų sąlygų taikymu įmonėms, kilusioms iš vienos šalies, neatsižvelgiant į tai, kur vykdoma veikla. Kitaip tariant, nuostolių užskaitos nuostatos perkeliamos iš vienos šalies į kitą per pavaldžiąsias įmones ar filialus, veikiančius toje šalyje. Tam negalima pritarti. Kitaip sakant, Komisijos analizėje nenagrinėjamos galimos pasekmės toms įmonėms, kurios nevykdo veiklos kelete valstybių.

4.6.1 Komisija argumentuoja, kad, nors vidaus taisyklių taikymas tarptautiniams atvejams ir nėra idealus sprendimas, vis dėlto pagerina padėtį šioje srityje. Teisiniu ir socialiniu bei ekonominiu požiūriu, toks būdas labai abejotinas, nes per užsienio įmones praktiškai taikomos jų kilmės šalies taisyklės kitos šalies teritorijoje. Be Komisijos minėtų neigiamų pasekmių, jei kitoje valstybėje patirtų nuostolių atskaitymas neįmanomas, Komiteto nuomone, didžiausios problemos yra susijusios su įmonės steigimu. Įmonėms pradėjus veikti, nuostoliai yra įprastas dalykas. Tačiau šiame etape nėra galimybės užskaityti nuostolius kartu su pelnu, gautu įmonės kilmės šalyje. Tai atgraso nuo steigimosi naujose šalyse. Be to, mažoms ir vidutinėms įmonėms sunkiausia pakelti tokią pradinę išlaidų našta. Minėtos problemos, žinoma, iškyla taip pat ir vietinėse įmonėse, todėl jos būdingos ne tik užsienyje įsteigtiems filialams.

4.7 Komisija savo argumentacijoje nepakankamai atsižvelgė į nuostolių pervedimo galimybę. Daugeliu atvejų tarptautinis nuostolių pervedimas dažniausiai nėra būtinas. Nuostolių pervedimas vienos šalies viduje ir nuostolių užskaita tarp keleto šalių skiriasi laiko požiūriu. Taikant kitoje valstybėje patirtų nuostolių užskaitą, nuostolius ir pelną galima iškart užskaityti. Šiuo atveju kyla klausimas: ar sunki sprendimų, skirtų užtikrinti kitoje ES valstybėje patirtų nuostolių užskaitą, paieška gali būti grindžiama nauda, kurią teikia nuostolių užskaitymas jų atsiradimo metais? Nuostoliai gali būti pereinamuoju laikotarpiu finansuojami „grupės įnašų sistemoje“. Problema, kurią Komisija mėgina spręsti, nėra tokia didelė, kaip atrodo. Kalbant apie kelete valstybių veikiančias įmones, Komisija, užuot sutelkusi dėmesį į tik vieną iš būdų, turėtų įtraukti į savo analizę alternatyvius sprendimus — kitoje valstybėje patirtų nuostolių užskaitą ir užskaitą per ilgesnį laikotarpį.

4.8 Be to, neanalizuojama, bent jau šiame komunikate, problemos mastas ir praktinės pasekmės pradėjus taikyti teisę atskaityti kitoje valstybėje patirtus nuostolius. Tokia analizė būtina prieš priimant sprendimą atskaityti kitoje valstybėje patirtus nuostolius.

4.9 Komisija, aiškindama teisinę padėtį, teigia, kad nuostolių užskaita turėtų būti taikoma nuolatinių buveinių ar filialų veiklai kitose valstybėse narėse remiantis įsisteigimo laisve, tačiau nekalba apie užskaitai taikytinus laiko apribojimus. Atrodo, kad šiuo metu įmanoma tik laiko požiūriu ribota nuostolių užskaita. Reikėtų aiškiai nurodyti, kad rekomenduojama taikyti šį užskaitos būdą.

4.10 Komisija norėtų apribojimus, padarytus Marks & Spencer byloje, taikyti kaip būsimų priemonių pasiūlymų gaires. EESRK mano, kad rengiant pasiūlymus ateityje, būtina stengtis sumažinti mokesčių vengimo pavojų, susijusį su nuostolių užskaita.

4.11 Komisija jau anksčiau pateikė pasiūlymus, pagal kuriuos nuostolių užskaita leidžiama kitais metais po nuostolių pervedimo. Pagrindinės bendrovės nuostoliai deklaruojami, kai apskaičiuojamas pelnas ir galima juos įskaityti. Tai būtų geriausias būdas, nes šiuo atveju mokesčių bazė perkeliama tik ribotam laikui į susijusias šalis.

4.12 Jei nuostolių, patirtų kitoje valstybėje, užskaitos problemas bandoma spręsti netaikant BKĮPMB, iškyla bendra problema, į kurią Komisija, atrodo, nepakankamai atsižvelgė. Kaip sužinoti, kokio dydžio nuostoliai turi būti pervedami į kitą šalį, jei nuostoliai ir pelnas šiose šalyse vertinami pagal skirtingai apskaičiuotas mokesčių bazes? Taip sunku pasiekti sutarimo dėl realaus nuostolio dydžio. Trumpai tariant, teisinės ir ekonominės kitoje valstybėje patirtų nuostolių užskaitos problemos ilgainiui gali būti išspręstos tik taikant BKĮPMB. Jei pavyktų palyginti greitai išspręsti šį klausimą, Komisija turėtų išsamiau nagrinėti kitas šiuose komunikatuose minėtas problemas.

5. Persikėlimo apmokestinimas ir būtinybė koordinuoti valstybių narių mokesčių politiką, COM(2006) 825 galutinis

5.1 Komisijos nuomone, negautų turto vertės padidėjimo pajamų pervedimui tarp įmonių vienoje šalyje ir skirtingose šalyse turėtų galioti tokios pat mokesčių atidėjimo taisyklės. Kadangi negautų turto vertės padidėjimo pajamų apmokestinimo taisyklės skiriasi, kyla problemų. Be to, taikant skirtingas taisykles, mokesčių institucijoms, suinteresuotoms įmonėms ar asmenims nesikeičiant informacija, sudaromos sąlygos neapmokestinimui arba dvigubam apmokestinimui. Komisija pateikia pavyzdžių, kaip valstybių narių taisyklės galėtų būti geriau koordinuojamos. Tačiau norint išspręsti visas problemas reikia dar nemažai nuveikti.

5.2 Argumentuodama Komisija rėmėsi fizinio asmens⁽²⁾ pavyzdžiu, kuriam persikėlus į kitą šalį buvo apmokestintos negautos turto vertės padidėjimo pajamos, nors asmenų, likusių gyventi toje pačioje šalyje, apmokestinamos tik gautos turto vertės padidėjimo pajamos. ETT nusprendė, kad šis skirtumas pažeidžia EB sutarties nuostatas dėl laisvo asmenų judėjimo. Bet čia iškyla kita problema: ta šalis, kurioje buvo gautos turto vertės padidėjimo pajamos, netenka mokesčių įplaukų. Nesant specialių taisyklių, šias mokesčių įplaukas dėl gautų turto vertės padidėjimo pajamų gauna ta šalis, į kurią perkeliama gyvenamoji vieta. ETT padarė išvadą, kad leistina reikalauti mokesčių deklaracijos gyvenamosios vietos perkėlimo atveju, ši deklaracija yra gautų turto vertės padidėjimo pajamų mokesčio paskirstymo pagrindas.

⁽²⁾ Byla C-9/02 Hughes de Lasteyrie du Saillant prieš Ekonomikos, finansų ir pramonės ministeriją OL C 94, 2004 4 17, 5 psl.

5.3 Dauguma valstybių narių laikėsi ETT sprendimo ir panaikino persikėlimo apmokestinimą. Tačiau neaišku, kokia būsimų mokesčių dalis teks tai šaliai, iš kurios perkeliama gyvenamoji vieta, ir ar iš viso toks apmokestinimas bus taikomas. Komisija pasisako už tokią sistemą, kai šalis, į kurią perkeliama gyvenamoji vieta, suteikia mokesčių nuolaidą tai daliai turto vertės padidėjimo pajamų, kuri buvo sukaupta prieš keičiant gyvenamąją vietą. Tokiu atveju būtina, kad abiejų suinteresuotų šalių mokesčių institucijos koordinuotų apmokestinimą. Komisija aiškina, kad ETT sprendimas dėl fizinio asmens taip pat taikytinas bendrovėms, perkeliančioms negautas turto vertės padidėjimo pajamas.

5.4 Išskirtinis atvejis yra EEE arba ELPA valstybės, kurioms taikomos laisvo asmenų judėjimo nuostatos, bet netaikoma ES mokesčių teisė. Todėl Komisija mano, kad keičiant gyvenamąją vietą galima reikalauti sumokėti mokesčius, kad būtų užtikrintos mokesčių įplaukos tai šaliai, iš kurios perkeliama gyvenamoji vieta, jei dvišalėse sutartyse nenumatyta kitaip.

Pastabos

5.5 Komisijai nagrinėjant įvairius negautų turto vertės padidėjimo pajamų perkėlimo tarp bendrovių atvejus, teisinė padėtis nėra tokia aiški kaip kalbant apie fizinius asmenis. Komisija bendrovėms skirtą teisės aiškinimą grindžia sprendimu, kuris buvo priimtas dėl fizinių asmenų. Bet sprendimo, skirto fizi-

niams asmenims, negalima tiesiog taikyti bendrovėms. Todėl Komisija turi papildomai įtraukti į savo analizę ypatingas problemas, su kuriomis gali susidurti bendrovės.

5.6 Reikėtų išsamesnio paaiškinimo, kokia tvarka, Komisijos nuomone, taikoma skirtingais atvejais, pavyzdžiui, pagrindinės ir pavaldžiosios bendrovės, arba filialo ir nuolatinės buveinės. Perskaičius Komisijos komunikate pateiktus teiginius, kyla klausimas, ar skirtingas negautų turto vertės padidėjimo pajamų vertinimas turėtų priklausyti nuo suinteresuotų bendrovių tarpusavio santykių.

5.7 Dėl taisyklės, kad persikeliant negalima reikalauti apmokestinti kapitalo, susijusio su pajamomis iš negauto turto vertės padidėjimo išauga informacijos poreikis. Reikalavimas kasmet pranešti, kad turtas nebuvo perleistas, prieš jį perleidžiant, neatrodo tinkamas. Vietoje to mokesčių institucijos bendradarbiaudamos turėtų užtikrinti, kad abi valstybės gaus joms teisėtai priklausančią mokesčių dalį, kai ši bus mokama dalimis.

5.8 Esama turto, kuris kraustantis perkeliamas, bet neperleidžiamas, pavyzdžiui, nematerialūs ištekliai arba turtas, kuris tiesiog susidėvi. Komisijos pateiktas šių atvejų aprašymas nepakankamai išsamus. Kaip turėtų valstybė narė, iš kurios turtas kilęs, vėliau apmokestinti iki perkėlimo buvusią neperleisto turto vertę, jeigu ji negali reikalauti perkėlimo mokesčių?

2007 m. rugsėjo 26 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto

pirmininkas

Dimitris DIMITRIADIS